

506

21 A.D. [4155A] PHILOPONUS. Another Copy of the same
* book, bound in vellum, but a variant which differs in the
preliminary leaves.
(SEE ILLUSTRATION, PLATE NO. CXXXIX.)

600
L.
*
Plantin
S 63367

The first copy has the engraved title, followed by two leaves "Dedicatoria," which end on the fourth page with the subscription, "Don F. Honorius Philonus (sic) Monachus S. Benedicti." The second copy has the same engraved title, but at p. 4 of the dedication the name in the subscription is correctly spelled "Philoponus," and beneath this begins an epistle "Ad lectorem," which ends on the following leaf. Then two leaves, "Observatio de magnete nautico," followed by the plate of an owl standing on a cushion. The plates follow as in the other edition. In this edition there is no word "Finis" on p. 101 (as there is in the previous copy) but there is additional matter entitled "Vaticinium de Messia et Evangelii ipsius predicatoribus," which extends to the foot of the next page. Then follows an unnumbered leaf, headed "Ordinis S. P. Benedicti," and at the bottom of the page is a list of plates. On the verso of this leaf is a very long list of errata, which does not figure in the other copy. In both copies, the first plate, which is not numbered is a full length figure of Columbus standing on the side of a ship, he turns to the right, and on the left is a large figure of a globe. Beneath is an inscription "Almirante de navios para las Indias. Wolff. Kilian sculp."

le ne fay rien
sans
Gayeté

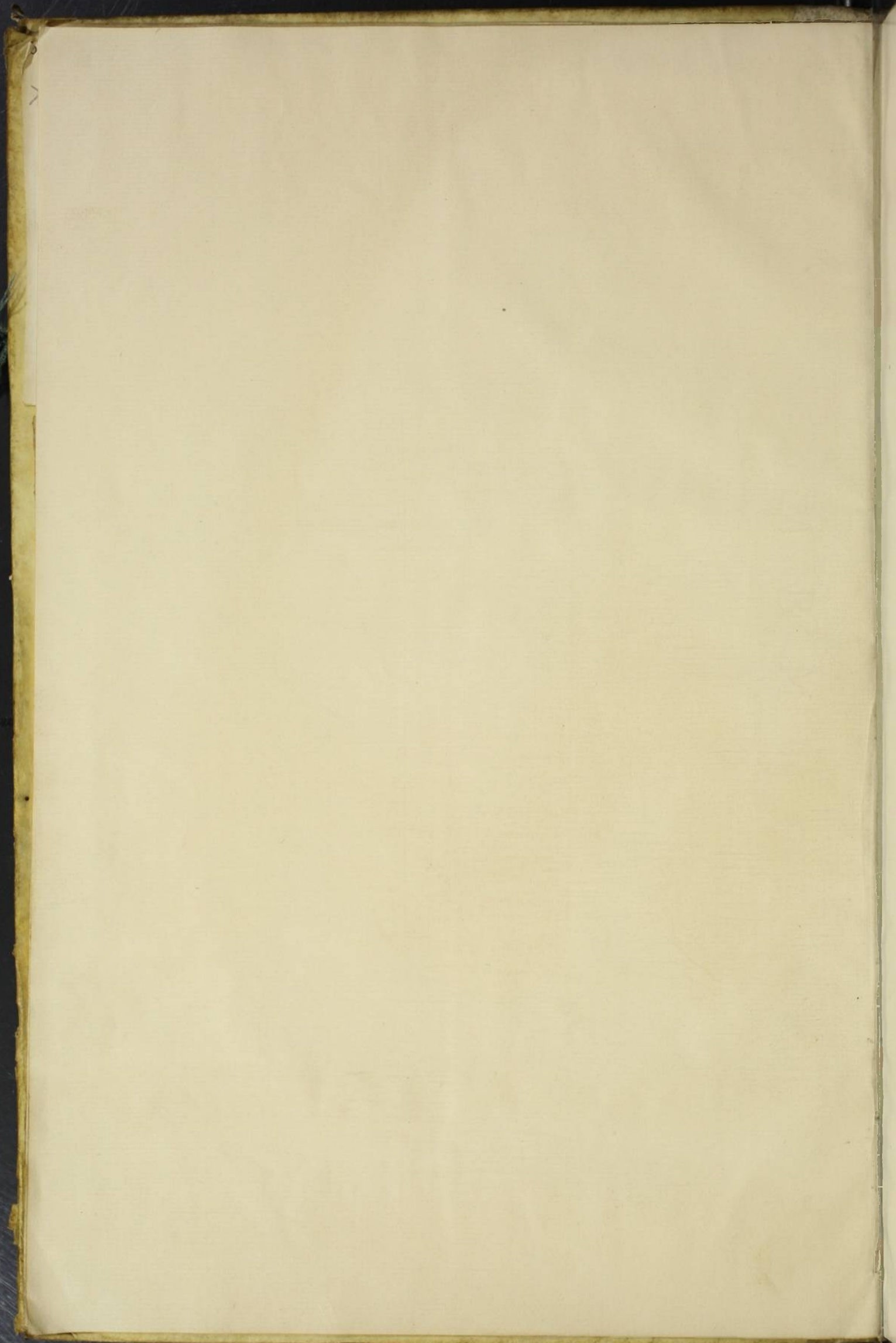
(Montaigne, Des livres)

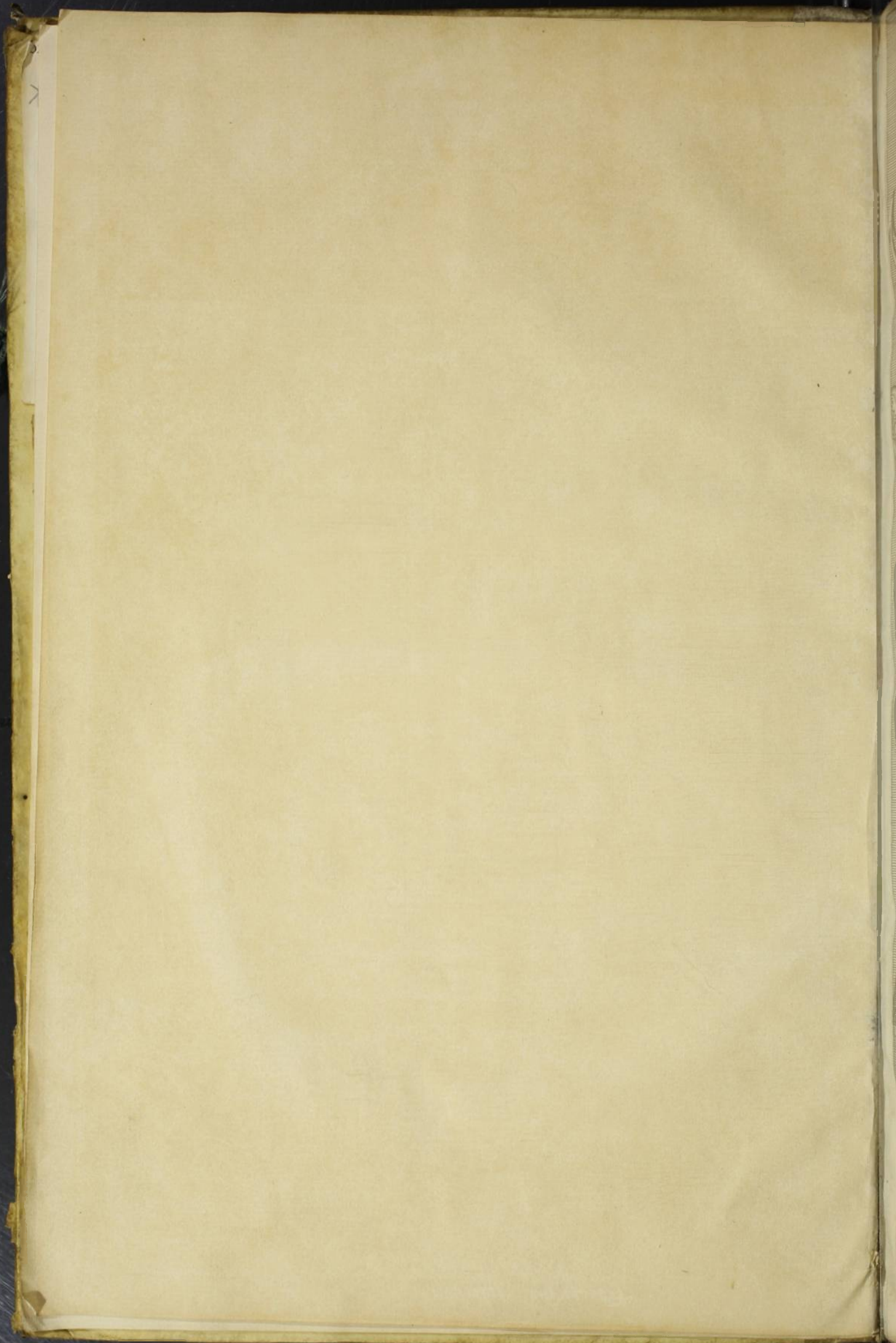
Ex Libris
José Mindlin

2

X

M B VI

NOVA TYPI
TRANSACTA NA
VIOLIO

Novi Orbis Indiarum
descriptio

WILHELMUS BLAVIUS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

AVRANTINVS

Almoner de France Paris 1712

△△△△△ D E D I C A T O R I A △△△△△

ministracionis, Invictissimus quoque Matthias Casar Romanus &c. ac Serenissimus Archidux Leopoldus, Reverendissimus, ac Illustrissimus Ordinarius noster Episcopus Argentinenfis, & Passaviensis &c. accedente unanimi postulationis voto nostrae Congregationis, in Seittensbottensem Abbatem ordinavit, exaltavit, approbavit, & confirmavit: taceo binas electiones Abbatiales, easque amplissimas, unam V. C. Glunicensis post peractam laudabiliter administrationem tuam; alteram vero nuper tua professa domus V. C. Monasterij Garstensis &c. quas tamen dignitates, tuis superioribus pro sacrificio obedientiam praeferebant, libere retulisti; officium in quo jam ornatus laudabiliter versabaris, non amplum beneficium observasti, & considerasti. Atqui ne promissis derogem, hic tibi alias laudes, atque virtutes dedico, ac explico, quae tibi, & mihi, ac omnibus Ordinis nostri B. Benedicti P. P. ac F. F. participatione sunt perquam illustres, & communes. Et licet hi viri non fuerint Clerici; sed professione Monachi: clarum tamen est, nullum esse, vel esse posse Apostolici verbi cum utilitate praconem, nisi qui sine peracalceamentis saecularium negotiorum, vitam denique suam in obedientiam fidei, & Evangelij pacis, integraliter se resignaverit. Et hoc modo etiam ipsos Apostolos Monachos perfectissimos fuisse; qui omnia sua carnalia desideria, Mundum, Peccatum, Mortem, Diabolum, suaque charissima quaeque in hoc mundo dereliquerunt, & contempserunt, ut solum Christum agnum victorem sequerentur, ac ovibus sibi commissis ad servandum promptiores, & perquam aptissimi habilitarentur. Idcirco tam alij S. Patres, quam ipsemet P. Benedictus monasterijs exstructis, ad propagationem fidei Christianae, ita Monachorum institutum temperarunt, ut solitaria, atque actiosa vita utilitates praclare simul conjungerent; de quibus soli quidam modo gloriantur vita muneribus. Nam sub ipsis initijs sua Religionis instituta, cum Monachis suis S. P. Benedictus ex charitate Evangelium praedicavit, & Idola Diabolica prostravit, uti videre est lib. 2. dialogo cap. 8. & 19. S. Gregor. Mag. Papa. Ait enim S. Augustinus, quod nimirum sit amoris officium pascere Dominicum gregem, nec sibi tantum Pastores sapere, & vivere debere: nam qui hoc animo pascunt oves Christi, ut suas velint esse, non Christi: vel gloriandi, vel dominandi, vel acquirendi cupiditate, non obediendi & proximo subveniendi, & Deo placendi charitate, se vincuntur amare non Christum. Quantum ergo gratia amplitudinem, Christus Dominus post Beatissimum P. N. Benedictum, modernis etiam temporibus Monachis & Abbatibus nostris, in conversione gentium Novi Orbis Americani dederit, hic brevi relatione ad laudem Dei Omnipotentis, & proximi adificationem recensere statui: & ut scirent nimis sibi metiosos aliqui arrogantes, Religionem Monasticam S. P. Benedicti, unam quoque esse ex filiabus illius fortis Mulieris Catholicae Ecclesiae, cujus procul, & de ultimis terrae finibus pretium est ejus, & os suum aperuisse sapientiae his gentibus Indorum, Americanorumque populis, & panem otiose hucusque non comedere in domo Domini Dei sui. Quid enim gloriantur isti de semetipsis? Quasi verò fundamentum fidei Christianae, à Benedictinis Monachis in Regionibus Indorum & Insularum, non jam pridem praedicatum, plantatum, & divulgatum invenerint. In labores quidem nostros aliqui post nos introierunt, ac messem praecocam messuerunt. Atqui manipulos, ac Trophaea nostra nec obscurare, aut diripere attentare debuissent, Sed & quid nunc primum narrare contra istos Thrasones incipiam?

Magnos

D E D I C A T O R I A.

Magnos Gregorios, Venerabiles Bedas, Bonifacios, Rupertos, Alcuinos, Haimones, Anselmos, Adalbertos, ac reliquos nostros Monachos, Fratresq; innumeros, Germaniã, Angliã, Scotiã, Hiberniã, Gothiã, Suetiã, Hispaniã, Galliã, Poloniã, Ungariã, Bohemiã, Sclavoniã, Baviã, Austriã, Thraciã, & novissima India, & Insularum ex ordine S. P. Benedicti, assumptos Ecclesiarum Magistros, Episcopos, atq; Apostolos? Nonne fortissima prasidia Christiana Reipublica, litterarum, ac scientiarum studia, cum insigni pietate ad propagandum Christi Evangelium, sanctamq; Ecclesiam Catholicam conservandam, in omnibus totius prae-dictae Europae Regnis, modum rationemq; non minus operose, quam frugaliter, & utiliter Monachi Benedictini edocuerunt? Nonne Episcopatus, & Monasteria erexerunt? instaurarunt, conservarunt? Nonne florentissimas Academias ad juventutem in disciplinis instituendã, ac exercendam tam ad divina, quam politica obeunda munia, contra furias Hereticorum optimis Regum vsq; Patronis, in Italia Galliã, Hispaniã, Germaniã, Angliã exornarunt, & instruxerunt? Ex quibus praeclarè factum est, ut tanquam è fonte perenni, non solum cognitio verbi divini; sed & humanitatis litterarum studia, boni mores, omnis deniq; pietatis, & virtutis in Deum, ac homines ad hæc vsq; tempora multiplici sacre fructus emanarent; In summa, nonne omnes Ecclesia Ordines Regulares post D. Basilij, & Augustini formulas spiritum scientiæ, & pietatis ab una S. Benedicti Religione, Regularumq; suarum Idea acceperunt? Quid verò nunc primum miramur, à Monachis Ordinis S. Benedicti Catholica Ecclesia per Evangelij prædicationem subactos novi Orbis Americani barbarissimos populos? Quid Orientis Indorum Calcutianas, Malabares, Moluccenses, Japoniasq; gentes? quasi verò non ante mille, & ultra annos, sicut & nuper 1492. Novum Orbem (tot enim, exceptis duobus, sæculis jam Ordo Benedictinus in Ecclesia Catholica floret) æque incognitus Vrbi Roma, & Orbi sævas, truculentas, barbarissimasq; immanis Oceani Insulas ac gentes, ut pote Daniã, Angliã, Scotiã, Hiberniã, Suetiã, Gottiã, Norvegiã, vsq; ad ultimos plagæ Septentrionalis glaciales Lappones in Christi fide, & Evangelio, Catholicaq; Religione, vnus S. Benedicti Monachalis Ordo non eradierit, & excoluerit? Hi sunt, & fuerunt verbi Divini præcones, qui post Apostolorum fundamenta, pro columna ferrea, & muro æneo ex Ordine S. Benedicti Catholica Ecclesia dati sunt. In conspectu Regum ac gentium steterunt, perdurarunt, stabantq; posteriorum annuente divino Prophetiæ spiritu, vsq; ad finem mundi, sicut ad finem hujus nauticæ Relationis veridicè ex oraculo divino audies, fortiter, & firmissimè pro domo Domini Dei sui. De quorum Religiosorum Virorum laudibus, atq; virtutibus, si plura cupis discere Annales consule Ecclesiasticos Illustrissimi D. D. Card. Baronij, & Arnoldi Uvion. Lignum vita, impressum Venetijs, & Authores ibi citatos.

Siquidem ergò Reverende Domine, Domine Abbas observandissime & c. tu Monasticam Oeconomiam mirificè, & operosè nobis exornas, nec non sapientiam magnificè tractas, & virtutem super aurum, & topazion amas, ac diligis, infinitus enim est thesaurus hominibus, & inextinguibile lumen ejus. Accipe hoc munus divina sapientiæ, Evangelicæ nimirum prædicationis R. R. P. P. & F. F. nostrorum in novo Orbe Americano, eorumq; labores, virtutes, & laudes benigna voluntate à me tibi hic oblatas, atq; ut humilis, & humanus es semper; ita libenter

D E D I C A T O R I A .

ter accipe ; tuig. *semper memor, ac constans, & ut virtus, sis similis, & sapiens : scis enim antea vitam, famamq. pari passu ad perennes laurcolas procedere, nec est ut te his pluribus admoneam ; sed potius nobis, tibiq. perenniter diu urve, valeq. Datum ex Cella mihi assignata Monasterij Seittenstöttensis. Anno Salutis 1620.*

Admodum R. V. P.

obedientissimus

Don. F. Honorius Philonus Mo-
nachus S. Benedicti.

NAVIGATIO IN NOVVM MVNDVM, SIVE AMERICAM.

Reverend. Patrum Monachorum Ordinis
S. P. BENEDICTI.

Quantum jam inde ab ipsis teneris principijs Monarchiæ Hispanicæ virtus, & fortitudo belli, ac opulencia præ cæteris populis toto Orbi ut caput Europæ prævaluerit, clarum est: proinde non multis opus est verbis, ut hic de novo quippiam narrare incipiam, cum hujus Regionis Heroum acta, & facta, omnes Cosmographorum libri deprædicent, atque recenseant. Solum hic summatim adferam, nimirum nullum vnquam Monarcham, sive Chaldæus ille fuerit, sive alij Monarchæ, uti Medus, Græcus, vel Romanus, vnquam tot, tantæque amplitudinis & opulentiæ Regiones, nimirum ultra tertiam Orbis partem, idque in quatuor dispartitis totius Orbis partibus amplissimos populos ac Regna possedisse & gubernasse; quam hodiernum Maximum Philippum Regem Hispaniarum Catholicum: qui verè ob vniversi quatuor partes Orbis, & in illis quos possidet Principatus Rex Catholicus dici potest.

Senim **E**UROPA M inspexeris, videbis Regem totum, & integrum in sexdecim distinctum potentissimos Principatus amplissimum Regnū Hispaniæ pacificè possidere. Regionem nempe longitudinis à Promontorio Finis terræ in Galissia; vsque ad Promontorium S. Crucis in Catalonia, spacium centum & nonaginta septem milliaria comprehensens: Latitudinis verò maximæ à Promontorio *de Pennas de Guzan* in Asturijs, vsque ad fretum Herculeum centum & triginta sex continens milliaria Hispanica. Circuitus autem per maritima litora & montes Pyrenæos ad septem centena quatuor milliaria sese dilatat. Si Germaniam versus oculos conjeceris, videbis Belgicam, Burgundiamque mille in circumferentia continere milliaria. Cujus verò opulentiæ Regni Provinciarum Belgica existat, omnia totius Germaniæ, Angliæ, Galliæ, testan-

testantur mercimoniorum Emporia. Si Italiam versus visum adhibueris, aspicias florentissimum opibus Regnum Neapolitanum, mille quadringentorum miliarium. Deinde solus Ducatus Lombardiæ, cujus Metropolis est Civitas Mediolanensis: trecentis septuaginta miliaribus patet. Iam Insulas, si aspexeris; reperies in mari Mediterraneo Majoricam trecentis; Minoricam centum quinquaginta. Siciliam, & Sardiniam, quarum prima septingentis, altera quingentis sexaginta tribus miliaribus in circumferentiam extenditur. Sileo verò Insulas minores & majores innumeras, in Gaditano, Iberico, Balthico, Tyrreno, Ionio, Lybico, Affrico, Oceanoque Cantabrico sitas, & alias &c. de quibus & sequentibus in contextu hujus Historiæ navigationis tibi citatis Geographis pluribus notificabitur. Proinde multò dignius Hispanorum Monarcha, Rex Insularum appellari potuisset à Josepho Flavio, quam illi Arabes, quos in auxilium Regi Israël Joram advenisse suarum antiquarum Historiarum describit.

lib. 9. cap. 2.

ASIAM nunc accedamus, cujus Regnum Ormuzim opulentissimum, olim expugnatum à Portugalesibus, nunc Hispani, sub cujus quoque Imperio modo Lusitani subsunt, possident. Quid de Cambaia dicam, in qua grandem Insulam Diu, Damani, & Bazain obtiner. Interioris verò Asiæ partibus Indiæ Orientalis conterminis ipsis subsunt Caul, Cocin, Colan, Goa, Insula Manar, Malacca, & Emporium illustre Colombano Regni Zeilan. Item Insulæ Philippinæ, quorum sunt undecim millia in Orientali Archipelago à Taprobana sive Sumatra, vsque ad Isthmum vel continentem Mexicum. Quarum Insularum quadraginta enumerantur, quæ ab ipsis Hispanis subactæ fuerunt Borealiores, adhuc tempore piæ recordationis Philippi secundi, Modernæ majestatis Regiæ suavissimi Parentis à quo & nomen Philippinæ Insulæ sortitæ sunt. Quarum Insularum sola Luzon ducentorum miliarium in longitudinem se extendit. Sileo hic Castella & munitiunculas, sive maximas domos Arsenalia, pro servandis mercimonijs, quas habent apud Regulos confœderatos in suis Emporijs Hispani. Sileo Insulas Salomonis novæ Guineæ sive Oceani del Zur, Pacifici & Magellanici, Castella, Colonias & Portus &c.

AFRICAM modo percurramus, & reperies Hispanos in Oceano Australi & mari Æthiopico portus meliores præ reliquis mercatoribus possidere: nimirum Marzacabil Oran, Pegon, Mellila, Scenegon. Item duodecim Insulas Canarias, quarum quælibet nonaginta miliaribus circumscribitur. Item Setta, Tangar, Nagazan, claves sunt maris Australis, quibus Emporijs ipsi Hispani præfunt. Amplius in Regno Congo duas habent Colonias, quarum una S. Salvatoris, altera Loanda vocatur. Jam verò quantum in amplissimis regnis Æthiopiæ, tam Orientalis quam Occidentalis, Madigna, Congo, Angola, Butna, Toroa, Maticuo, Boro, Quiticui, Monomorupa, Cafati, Monicemugi, quibus

bus Regibus confœderati sunt Hispani Castella Arsenaliaque ad tutandas merces, possident, quantumque auri & argenti, gemmarum & aromatum acquirunt in his Emporijs, vt & in tota India Orientali ferè inexplicabile precium est.

Nunc verò quartam partem mundi, quæ per se novus Orbis sive AMERICA dicitur, hac navigatione accedamus: & reperies, quantum magnificentiæ, quanta divitiarum, & potentiæ amplitudo Hispanis ex eo accesserit, adeo vt optimè Gregorius Bontius veterum Imperiorum cum Hispana Monarchia comparationem fecerit, Hoc modo ad Franciscum Duartum Procuratorem magni Regis Hispaniæ, *de las armadas y exercitos*. Sic dicens: *Como el Imperio y Sennorio del mundo passo de mano en mano, del Oriente hasta Poniente, Primero en los Chaldeos, despues en Medos, y Persas, y despues a los Griegos, despues a los Romanos, y agora por la gratia de Nuestro Sennor, e major Sennorio de Christianos esta en Espannoles; el qual dios omnipotente por muchos annos conserve.* Id est: Sicuti imperia de manu ad manus, ab Oriente ad Occidentem pervenerunt, per Nationes recensitas vsque ad Romanos. Sic majus Dominium, potentia & magnificentia Christianorum ad Hispanos transijt, quod Imperium Hispanorum Deus omnipotens diu conserveat.

Quis enim Monarcharum vsquam in omnibus simul & semel quatuor terræ partibus imperavit, vt modernus Archidux Austriæ PHILIPPUS tertius Hispaniæ totius; Insularum; & vtriusque Indiæ Rex Catholicus? Nonne ab Oriente, Vngaria, Bohemiâque, versus meridiem, Italiam, Croatiam, Sclavoniam, Dalmatiam, vtramque Siciliam & Septentrionales Belgas, ad vsque occidentem Hispaniam in sola Europa Austrius Hispanus imperat? Rex Salomon omnium Regum teste scriptura magnificentissimus, Ophirides Insulas non Imperio sed mercimonio, per mare requisivit; Et quantum imperium ipsius se porrexerit, sacra Scriptura explicat, cuius amplitudo se penes Chaldeorû, Persarum, Ægyptiorum, Arabum, Sidoniorum fines marisque mediterranei littora conclusum fuit. Neque audiendi sunt, qui putant novum Orbem Americanum nuper primo repertum, esse Insulam Ophiris, ad quâ 3. Reg. c. 9. Rex Salomon cum Hira Rege Sidoniorum direxisse classem Scriptura memorat. Nam Americanus Orbis neque Bavor, id est Simi-

*Vide lib. 8.
quintus I
Iosephi c.*

as prægrandes, nec ebur, id est, Elephantes habet. De quibus plura vide Ordinis S. Benedicti eximium Doctorem Rabanum Episcopum, in sacram Scripturam super hunc passum Commentarium, & invenies vna cum Plinio, Flavio Iosepho, Ophir Insulam vnam fuisse Oceani Indici Orientalis, sive Gangetici, vicinum terræ Evilath, quæ est India ultra Gangem, qui fluvius in sacris dicitur Phison. Ad has enim Regiones vsque se Paradisus terrestris ornatus cum quatuor fluminibus Euphrate, Tigride, Phisonte, & Indo, se extendebat. Terra autem citra Gangem dicitur in S. literis Seira, quæ Indo fluvio irrigatur; ad quam à mari rubro sive Arabico, ac Insula Afiongaber Piloræ prædictorum Regum pro li-

Vide c. 10. Genesi Generationes filiorum Noë, in quibus Insulae gentium dispersae sunt. Item I. Reg. 3. c. 22. ib. 2. Paralip. c. 20. S. Augustinus de civitate Dei. Isaia cap. 49.

gnis Thyniis, gemmis atque auro quadringentorum viginti talentorum, negociando remigabant. Verum quantum hoc est respectu hodiernae summæ, quam maximus Rex Hispaniarum Catholicus quorannis per Vulvortas de subactis vtriusque Indiae populis ultra trecenties centena millia talentorum pondus recipit?

Sed quorsum hæc omnia? Et in quem finem prolata magnificentia Gazaque Austrij Regis Hispaniarum? Eo nimirum ut intelligant Hæretici Gigantes, eorumque Patroni, Sponsum Christum Dominum, Catholicam suam magnificentasse Ecclesiam, illique nutritores, tutores & benefactores protectoresque providisse, & constituisse omnes fideles Catholicos, pios, Reges, ac Principes, quorum magnificentia atque potentia longè major est quàm Salomonis; Sicut & CHRISTUS Deus noster major fuit Salomone & Synagoga, qui non in monte Sion templum suum constituit, sed in Fidelibus populis omnium nationum atque gentium cordibus. At illi qui in Cathedra Hæreticorum sedent, nec observant custodias DOMINI DEI sui, ut ambulent in vijs ejus, & ut custodiant carimonias, præcepta, judicia, testimonia ejus, sicut scriptum est in lege DEI; Si quis Ecclesiam non audierit &c. sed Prophetas Sacerdotesque contempserint; ait Scriptura eos esse & fore inglorios, & publicanos, neque habebunt DEUM Patrem munificentissimum, quia noluerunt habere Orthodoxam Ecclesiam matrem. In domo enim impij, nihil nisi consumptio teste Sapientiae libr. Iusti autem domus benedicetur &c. Glorificabuntur enim & benedicentur omnes qui diligunt Verbum Dei, & ipsius verbi custodem Ecclesiam Dei Catholicam. Quoniam donum & pax est electis Dei, Regibus atque Principibus, subijciunturque eis populi & gentes sub pedibus illorum, ad faciendam vindictam in infidelibus populis, & increpationem in conciliabulis Hæreticorum. Hoc nobis multæ attestantur Scripturæ, & Cosmographorum volumina, præcipuè de trigesimo nono potentissimo & Catholico Ferdinando quinto Rege Arragoniæ & Castellæ, qui non solum ab Hæreticis, sed & ab infidelibus & blasphemis Christiani Nominis hostibus Machometanis & Saracenis suam expurgavit Hispaniam. Imò etiam exteris terras, Regiones, Insulasque, in gremium Catholicæ Ecclesiæ adduxit & aggregavit. Et ob id tam in bonis gratiæ quam fortunæ, à Deo locupletatus & magnificatus est, cujus modo non solum Regnorum, sed & virtutum hæredes sunt, & successerunt, Catholici Successores à Philippo primo Anicij & Habsburgij hodie Archiduces Austriae, quos Deus Opt: Max: perenniter in fidei fervore Catholicaque Ecclesia propaganda & protegenda, ac felici Regnorum gubernamento conservet. Nunc verò Lector ad navigandum & remigandum navem sive Galeonem ascendamus, nauticæque huic narrationi animum adverte.

Erat

Erat Christophorus Columbus à

Columba gente sic dictus, Civis & Patricius Genuensis, familia nobili in Liguria Italiae Provincia progenitus, quem aliàs Hispani & Franci Colon appellant. Is Ferdinandò & Elisabethæ Regibus Hispaniæ, Catholicis promisit (plurimis enim temporibus vir iste præclarissimus, in politicissima prædictorum Regum, cum aliorum Principum aula laudabiliter conversatus est) se à continente nostro Europæo, Oceanoque Atlantico novas terras & Insulas inventurum, si navibus & rebus ad hoc opus pertinentibus necessarijs instrueretur. In quibus Insulis ac terris & augeri Christiana Religio posset, & maxima vis auri, gemmarum, aromaticum, & quæ generi humano vsui forent complura, adipisci & haberi possent. Expendebat enim prudentissimus hic Archinavarcha Columbus, quantum non solum sapientiæ & profundi sensus admiratio in dirigendis navibus, ac feri maris fluctibus, ventorumque procellis declinandis à Deo hominibus ad sui inexhaustum thesaurum, ac omnis bonitatis abyssum manifestandum lateret, atque vnicum hoc esse omnis Principatus & Monarchiæ supremum, ad res necessarias, jucundioresque cõquirendas, jam inde ab Adamo ac Noë nobis hæreditate relictum præsidium. Inventum itaque hoc novum, & hæc nova Columbi promissio cogitatioque navigandi, cum in Hispanica, Lusitanica, tum aliorum Principum ac Regum aula proponeretur, sæpius tanquam delirum quid irridebatur, & contemnebatur: adeo enim navigandi ratio, vt Petrus Maffæus ait, Anno scilicet 1239. vel 1339. aut 1439. tunc temporis vel apud Hesperios populos fuit inscitia; maritimo videlicet vsu Astrolabij, ac magnetina tabula ejusque vsu nondum invento, vel suppresso in tenebris, vt ab ora discedere, & alto Oceano Atlantico, se committere nauæ, nequaquam auderent: sed littora cautè legentes, vbi ad æstus maris aut prævia periculosa pervenerant, quasi repagulis quibusdam à natura seu numine objectis reciperet illico sese, ac longius tendere quodammodo nef. arbitrentur. Extra Chaunariam, Canariaeque Insulas siquidem, quod reditum ad suos desperarent, nemo veterum nauatarum quibus circa Promontorium Atlanticum, cum remis saloque res fuit (*Cabo de No*) vocant, Hispani, transfretare ausus erat. Autumnabantur enim Castiliani cæteri que Hispanienses populi caput finis terræ suam esse Hispaniam, ac nullibi vltius populos & Regiones in rerum natura superesse. Licet Joannes Rex Lusitaniæ *Gran Commendador* militum de Avis fretum Herculeum transfretasse. Anno 1420. ac tres Insulas extra Hispanicum Orbem vulgò dispersas &c. adinvenisse dicatur.

Abilæ etenim & Calpæ Promontorium, quos montes columnas Herculis esse ait antiquitas; volvereque ex veteribus quidam, hos vnum & idem jam dudum colle continuato fuisse montem, Herculeaque virtute fuisse divilium, & ex Oceano Atlantico quod ante non erat intromissum terris mare: quod postea in hodiernum vsque diem mediterraneum dictum est, transgredi nefas credebatur: Herculemque inscripsit

Pet. Maff. Ind. Hist. lib. 1.

Vide Arnold. Vision de ordinibus Militaribus Equitum sub Reg. S. P. Benedicti Professos p. 1. libr. 1. fol. Venet. 107.

se ferunt primum his montibus Epicinon, **NIHIL VLTURA.** fed
PLVS VLTURA cum suo Navarcho Christophoro Columbo Monachi de ordine S. Benedicti toti mundo & vniversa Christianitati terrarum latissima spacia atque Imperia indagarunt. Atqui cur Nautis priscis succenseat? aut eos oscitantia arguat nostratium Nautarum novitas? Quis enim immensum, incognitumque Oceanum peruestigare auderet, quem antiqui omnium Deorum Patrem venerabantur? Quippe hoc elementum terras devorat, flammam necat, in sublime scandit, & cœlum sibi quoque vindicat. Quid mirabilius potest esse aquis in cœlo stantibus, quæ fulmina nubium obtentu elidit, ipso secum discordante mundo? Ex quo Elemento sic Deo sua liberalitate nostris opportunitatibus providente ingens quidem mortalibus commodum consecutum est. Nunquid enim non spectare licuit divino præstante lumine, rates humano excogitatas ingenio, & miro artificio fabricatas nunc remigio sulcantis undas, nunc velo tenso ventorum impulsas spiritu fortunæ quibus omne grande defertur onus? Quis eorum excogitavit audaciam, qui se primo vndis incognitis, & inexpertis flatibus se crederet? Horror equidem est horum recordatio; tamen fuit audentium fortuna, ut transfretantes peregrinatione longinqua, non dicam cursu solum sed volatu celeri delati, aurum, metalla, vestes purpureas, aromata, lapides præciosos ebur, peregrinas aves, balsama, ligna nostris sylvis incognita, gummas & sudores arborum, radicesque non omni solo familiares, ex quibus tam sanis quam ægris corporibus, medicamina atque oblectationes sequuntur innumeræ, indagent. His Oceani navigationibus factum est. Ut Cymber & Celta, altero orbis angulo nonnunquam sentiant; qui sint Arabes; quid mare rubrum; quid Sabæa nemo rudent, Hyrcanus & Tanais incola, Atlanticos noscant, Hesperidas, & eorum etiam gestent aurea mala. Feruentes Æthiopes, & Nilum, & Lybias postes gelidus Hyperboreus lustret & Sarmata. Sic & Hispanus Maurusque visitet Persas & Indos. & Caucasum & Thyles ultima calcet Taprobanis littora; Et tum sua invicem permutantes bona, non solum mores, legesque & habitus mirentur. Hos ergo præclaros fortitudinis & utilitatis fructus & effectus observans Nobilis Christophorus Columbus & Heroas fortissimus quem verè virtutes & liberalium scientiarum artes, Nobilem effecerant, nequaquam à cogitationis suæ proposito descivit, Sed sibi certissimè jam à naturali rerum cognitione ac Philosophia (Mathematicas enim disciplinas optimè callebat) persuasum habuerat; fieri nimirum non posse, ut ultra centesimum & septuagesimum longitudinis gradum, in Æquatore, nullis prorsus interiacentibus terris sese Oceanus porrigeret. Siquidem plurimis annis jam in mari hanc rem arduam percontandi gratia versatus fuerat; Ventos, Oceanum, ejusque motus observabat: idque tandem quod reabatur, omnium rerum magistra assecutus est experientia. Nam crebris ac ferè continuis vehementissimis ventis, ab Occidente ubi novi Orbis situs erat, (Hispaniam versus quæ Orientalis est, respectu Americæ; Sunt enim

nim sibi illi populi Amphiscij &c. Et Antichthones, id est, Antipodes Hispanis) Oceanum maximè commoveri turbarique fluctibus animadvertit: cum tamen Physica doctrina notum sit, ventum exhalationem calidam, levem, & siccam esse, è terra stellarumque attractione elevatam & lateraliter circa centrum mundi quod est terra; motum; hoc itaque dato, fieri non putabat, quin causæ effectrices ventorum darentur nimirum Insulæ prægrandes, è quibus talis exhalatio sublevari posset & prædictus ventorum effectus Marisque æstus, accessus & recessus procederet. Accedebat fortassis & altera (ut ego auguror) de Geometricis desumpta disciplinis ratio. Centrum nempe gravitatis in universo minus salvari posse, si in vna parte mundi plus terræ, quam in altera collocaretur. Cum manifestum sit, aquam levidensius elementum esse, quam terram, quantumvis versus Occidentem Solem hujus liquidi elementi major concederetur copia, quæ terram solummodo magis humectat & aggravat; unde necessariò centrum gravitatis nobis advertendum est, ni dicere velimus quo nihil absurdius terram nimirum secundum aliquid nihil; in medio mundi existere, & non esse concentricum universo. Licet enim terra sit de corporibus Asymetricis, ob antra, montes & Insulas, nihilominus Periphericæ mensuratæ magnitudinis, aut gravitatis, ad proportionatam Harmoniam terra correspondere debet. Hoc quidem certum est, in principio creationis terram cum aqua, vnam concentricam Sphæram mundi habuisse. Ut Job 38. c. Moyles 1. Gen. Jerem. c. 5. Psal Dav. 104. attestantur. Congregentur nimirum aquæ ad vnum locum, & appareat arida &c. Vtrum verò plus maris quam terræ sit, ex E. s. d. lib. 4. invenies, qui dicit sex partes terræ sicasse Deum ad generationem vegetabilium, septem verò aquæ tribuisse in magnitudine extensiva super terram. Philosophi autem Spagyrici ajunt, vni pugillo terræ quatuor aquæ in sui profundo densitatis aut potentia correspondere: densius enim & plurioribus constans partibus firmiter & benè compactis terra quid est, quam mare porosum. Vbi ergò plus liquidi terram humectantis abundat, illic etiam centrum gravitatis inclinare atque excellere perpiscuum est. In Oceano igitur Occidentali, mari, continentiq; nostro opposito, terras discoopertas ab aquis, quia levior sicca quam humectata terra est; inveniri potuisse ad salvandam centrorum æqualitatem navigatione Columbi manifestum est.

Accedit & illud cur hic Columbus plures terras in Occiduo mari superesse ratus, nempe his terminis, mare non contineri potuisse naturaliter, sed vndique à Septentrione in austrum diffleret, terrasque cognitas, in australi parte, & ea quæ in ipsis sita sataque essent, stirpes & animalia, tanquam altero Deucalionis diluvio interire debuisse; ni hæ Insulæ prægrandes noviter inventæ repagulum præberent. Aqueum etenim mare natura sua ex altioribus in loca decliviora fluere consuevit, donec se ipsam Sphæraliter exæquet, à centro suo æqualem distantia circulum describens. Ex quo propria causa & effectus maris agnoscitur, cur non terminos suos transgrediatur, & qua ratione divina sapientia

entia fundamenta terræ fontesque aquarum ad libram apposuerit. Proinde data sunt & divisæ multæ Insulæ Regionisque prægrandes altissimis montibus, & ingentibus cavernis, hiatusque excavatæ, alveique capaces tantæ congregationi aquarum veluti calices anphoræque immanes, in quas licet Ælopus ignoraverit, nec dari posse in convivio Xanti putaret, mare Deus noster omnipotens & gloriosus inhauriret. Abyssus enim terræ sicut vestimentum ejus &c. Quis ergo credat quam aliqui adferunt imaginationem; nimirum has novas Regiones & alias Insulas prægrandes abyssalesque cavernas, à nostro continente, vel alijs nobis notis littoribus Asiaticis & Africanis, per maris corrosionem, aut diluvium partiale esse divisas! hoc si verum esset, certe Daricus Isthmus jam pridem à mari Mexico perforatus esset, & ab Oceano America Boreali, aut sinu Mexico in Oceanum pacificum, aut Magellanicum vulgò mare del Zuur pervius & transfretabilis foret. Sunt enim à Nombre de Dios vsque Panama 18. tantum milliaria. Et jam ultra centum annos ab Hispanis nullum vestigiū memorabile reperiunt, per quod conjecturari posset à maris fluctibus Daricum Isthmum esse violatum. Quod si factum esset nuper non maximus Rex Hispaniæ Philippus præcepisset consulere, qua ratione perfodi Darica posset, ut compendio breviori, in Indiam Orientalem ad Philippinas Insulas ab Hispaniæ littoribus capite promptorioque bonæ spei neglecto, trium annorum cum dimidio ferè longissimo periculosissimoque itinere, pro mercibus navigaretur: cum à continente Pervano & Darica. spacio duorum mensium in Philippinas Insulas nautis sit transitus, adeo ut ad summum sex mensium spacio favente fortuna maris ab Hispania in Philippinas Insulas navigari possit, cum alias ut supra dictum tota Africa & Asia circumfretanda esset. Proinde non maris corrosio has Regiones & Insulas omnes in mari fecit, sed ille qui dixit, transeant aquæ in locum vnum & appareat arida, tunc varios mundos sive regiones condidit Deus, eosque plantis & animalibus congruis exornavit, ut futuris hominibus essent in cibum & juvamen.

Non tamen negaverim per terræ motus aliquas Insulas prægrandes à suo continente sæpius avulsas esse; cuius Exemplum nobis Nigropontus, & Archipelagus Græciæ in suis multiplicibus Insulis manifestat. Et ipsa Regalis Sicilia in mari Mediterraneo sita, ante duo millia annorum à Continente Italiæ sive Calabriæ Regno prope Messinam per terræ motum in integram Insulam segregata est. Cum ergo in his Insulis jam antea animalia fuerint, facile illa quæstio sic elucidatur, quo nam modo tam nocua quàm vtilia in has Insulas, & maximas Regiones animalia advenerint. Et quia quatuor Orbis partes se invicem amplectuntur, Asia enim major connectitur America Septentrionali propè fretum Ainan: Et Africa Europæ; Per Armeniam, Siriam, Palestinam, & fines Arabiæ, ac Ægypti, per quos passus & reperi, & discurrere in has quatuor Mundi Regiones, tam invtilia, & nociva, quam vtilia animalia & advenire potuere. Non enim credibile, quod vel Elephas, vel Came-

Ius, taceo Oviculas cum Lupis; Lepores cum Vulpibus, aut Canibus; aut Feles cum Muribus, tam ferocia, spacioſaque maria pernatate potuerint, niſi dicamus hominum curioſitate per navigia prædicta nociva animalia in eas Regiones importata eſſe, ſicuti noſtri Principes in Europa hodie aſſolent in ſuis politiſſimis aulis beſtias ferociſſimas, utpotè Leones, Tygrides, Urſos, ad oſtentationem alere. Et ipſorum Hortulani tam ſalubres quam venenofas herbas, & plantas in eorum viridarijs ad ocalorum complacentiam, & varietatem conciliandam excolere.

Illi quoque procul abigendi ſunt, cum ſua Philoſophia, utpotè Ceſalpinus, & alij, Cœlum eſſe maritum; Terram verò vxorem ejus ajunt; Telluremque à Cœlo, vel aſtris ejusdem impregnari animalibus, & herbalibus Plantis autumant; ac proinde ob hoc tantam varietatem animalium, & arborum quatuor mundi Regionibus accidere. Quod quam absurdum ſit præter Moysen, & Ariſtotelem conſulant; quorum doctrina eſt quodlibet vivens produci; præcipuè ſi non infecta fuerint, ex ſemine habentem vitam in ſemetipſo, ſive ea anima vegetativa; vel ſenſitiva prædicta ſint, ac perperam illud Ariſtotelis uſurpare; Sol & homo generat hominem &c. cum id tantum de vniuerſali cauſa indaganda ad concursum ſublunarium actionū ipſe Stagirita ibidem ſic diſputaverit.

Genef. c. 1.
lib. de generat.
& corrupt. 63
animal.

Mira præterea res eſt & ſtupenda nimis ijs præcipuè, qui mare navigarunt, & inſpexerunt; Inſulam vnius milliaris, germanici latam & longam in Oceano tot mille ſtadijs aquarum circundatum, fluctibusque centum quadraginta cubitorum, aut ultra impeti, non autem obrui? In ſublunari enim rerum diatribè, divam ſapientiam & naturam mirum in modum ludere, & ab initio libraſſe fontes aquarum & fundamenta terræ appendiſſe, certa que lege, ac gyro valaſſe abyſſos legimus, & Salomon atteſtatur, nihilque fruſtra condidiſſe aut feciſſe etiam Phyſici profitentur. Et ſcire debes, quod natura non operatur, niſi per ſuum velle, eo quod reſpicit voluntatem magiſtri ſui Dei Domini noſtri, ut ſibi ſatisfacere poſſit, quia Deus naturam creavit, & per illam voluntatem Deus fecit, & facit per naturam omnia, quæ videmus & non per miraculum ſemper. Sicut tempore diluvij; quando per amicabilem concordantiam Deus ſupremus, ſubtraxit ſtellarum virtutem, quæ trahebant aquas à maribus, quæ in alto pendebant ſupra regionem aëris, & poſtea ceciderunt inferius in pluvijs aut grandinibus cooperiendo totam terram, quia derivatæ fuerunt à parte illius Climatis, in aliud à Boreali Zona mundi in Auſtrum aut centrum &c. uſquequo ad ipſum diluvium aquæ ſuffecerint; poſtea ad locum ſuum reverſæ ſunt, vnde venerunt ad complendum divinum velle. Utpote duo ſunt Poli, vnus Arcticus in parte ſuperiori Septentrionali, alter verò Antarcticus ſub in terra parteque Auſtrali. Polus Arcticus habet vim magneticam attrahendi. Polus Antarcticus habet vim magneticam expellendi, quod natura nobis in magnete exemplum oſtendit.

Trahit igitur Polus Arcticus aquas per axem terreſtrem, quæ cum intraverunt, iterum per Poli Antarcici axem erumpunt; & quia aër

B

non

*Vid. Theodos.
de Bry tabul. &
niversa. nos
orbis excuss.
1596.*

non permittit vacui inæqualitatem, coguntur aquæ iterum ad Polum Arcticum tanquam centrum suum reverti, & ita continuè cursum suum observare. Huic observationi adstipulantur Cosmographorū Nautarumque cartæ Hydrographicæ: vbi: Sub Polo Arctico à 80. gradu vsque ad 90. quatuor maximos Euripos ac fluminum ostia ponunt, per quos meatus indefinenter Oceanus Borealis fertur, & ibidem absorberi iudicant.

In Polo verò Australi hæc observatio nondum patuit, quia illa terra adhuc nondum plenè detecta est. Ex hoc cursu igitur à Polo Arctico ad Polum Antarcticum per medium, seu axem mundi, aquæ per poros terræ diffunduntur, accessus recessusque maris depræhenditur, & ex hoc secundum majus vel minus scaturigines oriuntur, & postea in flumina excrescunt congregientes; ac iterum illuc vnde egressæ sunt revertuntur, & hoc motu universali incessabiliter fit. Has aquæ operationes aliqui ignorant, simul & motum vniuersalem, & Polorum habitudines, & in corde maris superfluum aquæ consumi putant, & ab astris alios imbres generari & induci cominiscuntur: cum tamen nihil materiale progenerent sidera, nisi quod spirituales influentias imprimant, quæ tamen neque pondus rebus dant vel substantiam: ex quo vides qua ratione Deo & Naturæ obediant elementa.

Etsi Deus vellet, quod duo montes, vnus ab Oriente, & alius ab Occidente, in vno congregarentur loco in medio terræ, vt esset vnus mons; statim fieret: & non per miraculum, sed per aperta & habilia instrumeta virtuosa, quæ Deus posuit in natura qua suas faciunt actiones naturales &c. licet nobis incognitæ lateant sapius.

His itaque & quam plurimis alijs Philosophorum de aquarum marisque ac terræ situ ac elemento persuasus rationibus Christophorus Columbus, incepto operi magis instiruit, avidiusque Regiam efflagitans audientiam, causas & rationes hujus perarduæ navigationis, certissimæ verò vtilitatis, speique plenissimas Regali Senatui proposuit. Quas tandem cum aliquando bello Granatensi Saracenicis confecto ac fœdere inito cum Carolo 8. Gallorum Rege de super vtrisque Siciliae Regno rationes perpendisset, votis Columbi annuit, plurimum adstipulante & adjuvante Reverendissimo Petro Contalvo Mendoza Toletano Archiepiscopo, qui sicut & autoritate plurimum apud Regem pollebat, ita sapientia & singulari sua prudentia ac pietate, fideique propagandæ ardore omnes facillè antecellebat, propositumque navale iter Columbi mirificè adjuvit & promovit. Ex Regio itaque fisco navigia destinata sunt; vnum onerare cum caveatum, & alia quæ ab Hispanis Caravela dicuntur. Insuper decem & septem ducatorum millibus numeratis pro rebus necessarijs ipsi Columbo, cæterisque naucleris militibusque lustratis, & in triremes ascitis, Hispanicis littoribus circiter Calend. Septembris, anni secundi & nonagesimi supra quadringentesimum millesimum Christi Salvatoris annum discessit. Multi non solum homines religiosi; sed & reliqui vulgares homines cum lachrymis à Deo precabantur,

Handwritten text, possibly a signature or name, in the upper left quadrant.

Faint vertical handwritten text on the right side of the page.

Handwritten text, possibly a date or reference number, in the middle right section.

Small handwritten marks or numbers on the right edge of the page.

Pl. 4.

Cabo Finis terra.

Hispania.

Gades.

Babaria.

M. Atlas.

Nauritania.

Africa.

Cabo de No.

Is. S. Brandano.

Insulae Fortunatae.

M. Canaria.

tur, vt benè & prosperè illa tam periculosa navigatio omnibus eveniret, & vniversi re benè gesta incolumes in Patriam redirent. A multis tamen interim is fletus atque lamentatio tantoperè fiebat, vt funus efferre viderentur. Sic enim dicebant: En quo miseros mortales provexit cupiditas & ambitio? Potuitné gravius supplicium hominibus istis constitui, si in se scelestum aliquot facinus admisissent? Est enim illis immensi maris langitudo peragenda, fluctus immanes difficilima navigatione superandi, vitæ discrimen in locis infinitis obeundum. Non fuit multò tollerabilius, in terra quovis genere mortis absumi, quam tam procul à Patria marinis fluctibus sepeliri, & à monstris devorari? Et hæc quidem erat compatriotarum in itinerantes persævi maris ad incertas regiones lamentatio.

In alto Oeeano Atlantico Fortunatæ Insulæ sitæ sunt, distantes à lictoribus Bæticis levcs trecentis, singulas verò levcs navigationis Hispanicæ periti quatuor millia passuum, continere affirmant. Has itaque Insulas, quas veteres Fortunatas vocitavere, ob vberem & fœlicem illius terræ glebam, moderatissimamque cœli aërisque temperiem, atque omnis generis ferè fructuum dulcissimorum copiam, saccari cumprimis, quod in proceris instar maris paludium cannis intus medullæ pinguis speciem continens crescit, ab Hispanis Canariæ, vel vt in sua Orbis descriptione secunda pag. c. 11, mavult Myricius à prægrandis canibus nominantur; Canarias Insulas Christophorus Columbus priusquam se vastissimo Oceano Indico sociorum vitam fortunatæ committeret appulit. Sitæ sunt autem hæ Insulæ ad elevationem poli, aquilonaris graduum viginti sex, in fine secundi, & initio tertij climatis: ac ideo ob illius aëris clementiam; tellurisque situm vestibis impendio non indigent, vel quia quod credibilius est, patrius is modus & consuetudo poscebat, homines nudos invenere: nullo sub Rege aut lege viventes, Agrorum vel hortorum nulli termini synceræ mentis nudæque vt corpora fidei homines, quibus aurea priscorum sæcula & Regnum Saturni esse nostri contuebantur. Abundant enim inprimis dulcium aquarum scaturientium fontibus, atque pluvijs perennibus, viridibusque arboribus, herbis, fructibusque odoriferis, nempè palmæ dactilis, sandalo fragranti ac Cyparisso, perdicibus, pavonibus, palumbis, miri & varij coloris sylvestribusque apris, pecoribus ac capreis, cuniculis, vuisque modo prægrandibus in longitudinem quinç; palmorum ac præstanti saccharo, Siracusano exculpta modo per Hispanos vltra modū divites effecti sunt.

Has olim Insulas Fortunatas sive Canarias, imperante Justiniano Imperatore S. MACHOVIVS Abbas, vel ut alij nominant, Machutes, cum Beato Blandano, vel vt Maurolicus in Martyrologio Brandano, trium millium Monachorum in Britannia Abbate de Scotticis lictoribus solvens, per integrum septennium, in Oceano Hyperboreo Devalidonio navigans perlustravit. Ita enim Maurolicus Messanensis Abbas suum menologium decimo octavo Calend. Iunij pronunciat: In Britannia S. Brandani Abbatis, qui cum quatuordecim Monachis perlustrans

Oceanum & Insulas Fortunatas, mirabilia vidisse refertur. Et licet recens inventio harum Insularum quibusdam Navarchis attribuitur, utpote Ioanni Conſalvo & T. Vaſæo & quibusdam alijs: utpote Henrico Regis, Ioannis Portugalix filio magno magistro Ordinis IESU CHRISTI de Portugallo &c. cum Affricam & Mauritanos jussu Ioannis Regis bello peterent, auctoritati tamen & antiquitati Ecclesiasticæ Historiæ credendum est, has nempe antehac soli Brandano fuisse cognitâs, & nobis detectas.

Canariarum itaque Insularum sunt numero septem. Prima & præ reliquis magnitudine illustris & magna Canaria Cathedrali Ecclesia, Regio consilio, atque Inquisitorio hæreticæ pravitatis tribunali insignis. Secunda Teneriffa. Tertia Palma. Quarta Gomera. Quinta Ferrea. Sexta Fortisventura. Septima Lancellotum, Lanſarotis Hispanis appellatur; Inter quas Insulas instar miraculi mihi videtur, esse ferrea Insula fluvij, fontibus, cisternis, puteisque carens. Veruntamen vnicam in ea esse arborescens compertum est, muris ut in EUROPA fontes circumdare solent, cincta, nuci arbori Europæo non dissimilis, quæ aquam ad omnes usus è folijs vbertim stillare dicitur, quod de superfluonimis idque humidissimo arboris illius nutrimento quod in superiora calor pellit ratio naturalis suadere videtur: idque affirmat puto Aristoteles libro secundo de plantis cap. 1. In harum jam recensitarum Insularum vna quondam Sanctus MACLOVIUS vastæ magnitudinis gigantem gentilem, mortuum sacris precibus in vitam restituit: qui cum sacri Baptismatis fonte lustratus fuisset, Paganorum, Iudæorum, Christianorumque in infernum damnatorum, cruciatus, & pœnas enarravit. De quibus si placet pluribus consulas Vincentij Historiam, & Sigebertum Gemblacensem in vita hujus Sancti. Sunt autem miranda & stupenda, quæ gessit hic S. Abbas MACLOVIUS in his Insulis, & magno quidem Canariensium populorum salutari fructu, si ea tantummodo semina Christianæ Religionis, semel in sinum mentis & rationis insita, fideliter fovissent & custodivissent. Ipsum quocumque hodierna adhuc die pro Patrono populi Canarienses venerantur & Patres Franciscani; uti refert Gonzaga in Provincia Canariarum libr. de origine Seraphici Ordinis &c.

Sed audi amabo Lector benevole, ipsum Sigebertum Gemblacensem plenius de hac S. MACLOVIO Abbatis mirabili navigatione disserentem. Ait enim S. MACLOVIUM, qui etiam Machutes ab illo nominatur; hujus navigationis primo inventore S. BRANDANO suo Abbate, cui sub S. Benedicti Regulari disciplina, olim S. MACLOVIUS suberat in Scotia, Insulam in Oceano sitam videre voluisse, quæ inter reliqua felicitatis & beatitudinis commoda, præmiaque præ cæteris terris, ac Insulis abundare credebatur; hoc tamen miraculo tenus dignum reputabatur habere, quod cœli cives in ea ferebantur habitare. Super hoc si consideretur rei novitas, ex eo illis Insulanis hæc vivendi impunitabatur felicitas, quia apud eos in nullo exorbitabat moralis rectitudinis probi-

Vincen. Hist.
lib. 21. c. 97. &
Sigeb. Gembl.
cap. 7.

probitas: imò in omnibus potenter regnabat naturalis legis, secundum dictamen rationis sanctitas. Delectatus ergò vir Sanctus tam favorabili Nuncio, totus ad inquirendum tam laudabilis Insulæ incolas summo animi desiderio ferebatur; quoniam ejus conversatio, licet in terris positus, jam in cœlis erat, & eum inter mundi scandala commorantem iniquitatis humanæ multiplicitas offendebat; saltem illic vitam optabat traducere, vbi justitiæ vestigia remansisse audiebat. Ad hoc eum Magistri sui & Abbatis S. Brandani etiam exemplum animabat, cujus tota ad fœlicem Insulam quærendam, non minus intentio animusque ardore flagrabat. Tandem eo res deducta est, vt cum centum & octoginta hominibus, idoneis navibus ad fœlicem Insulam per Oceanum inquirendam veherentur. Cum verò per illos menses quibus jam diu navigabant dies Paschalis incideret, ac reliqui omnes festivè se gererent. Hic S. MACLOVIUS cum Abbate S. Brandano Psalmos hymnosque Deo modulantes, etiam incruentum Christi Domini sacrificium in Missæ officio celebrare & offerre voluerunt. Sed cum nihil præter cœlum & vndique aquam circumspicerent, jugiterque triremes natarent fluctibus, quod optaverant minimè perficere potuerunt. Attamen DEI miserantis protinus illis eorum desiderium complentis adfuit auxilium & potentia, ex improvîso etenim Cete grandissimum (Balenam vocant aliàs) præsto adfuerat, & immobiliter rupis instar se continentis, super corporis molem illius, Pilotæ triremem applicant, ac sacrum Missæ officium hi Sanctissimi viri celebrantes, agnum paschalem prævia confessione omnibus socijs distribuunt, id est, sacram communionem, cujus passionis mysteria & sanguinis effusionē gloriosamque resurrectionem, tunc vniuersa Christiana celebrat Ecclesia. Quale spectaculum hoc fuisse autumas? quale gaudium his pijs ac simplicibus viris Deum tote mente ac viribus quærentibus, cum tam in immani marina bellua sacra pignora Deo Patri in sancto Missæ sacrificio offerri aspicerent, supplicesque venerarentur. Neque hoc factum cuiquam impossibile aut valde mirū videri debet; in sacris perficiendis S. MACLOVIO brutam maximamque obedivisse balenam, cum simile quid in minutioribus bestiis S. Benoni in Misnia, Germaniæ Provincia obtigerit; Is namque Episcopus propè Ecclesiam ranas perpetuò silentio obmutescere iussit, qui intra Missæ officium proximo in lacu sibi molestè oblatraverant. De quo prodigio vide Hieronymum Emserum ac Surium tom. 7. in mense Junio: Sacris itaque mysterijs Paschalibus peractis, cæprum iter prosequuntur, magnamque Canariam Insulam Fortunatam applicant; eamque perlustrantes, nuper hominis proceri, giganteæ molis instar sepulci tumulū invenerunt: divino flamine inspiratus S. MACLOVIUS virtutem invocat S. Trinitatis, cadaver resurgere iussit, ac redivivum interrogat, vnde & quis ante & cujas fuisset, quomodo & qua ratione mortem opetiisset? mirabilia tandem fassus est, dixitque se occisum à suis Parentibus, & hoc sepulchro conditum fuisse. Superstitiosi enim ultra modum quam dici potest, fuerunt populi Canarienses; sacrificulos enim quam plurimos

habebant sacrilegos, qui Tyrnam supra altam rupem collocaverunt. (quod delubrum seu Idolum fuerat Diabolicum) persuaseruntq; hi nequissimi sacrificulæ Canariensibus, vt se multum læti ac hilares psallentesq; idolo illi de rupe voluntariè præcipitarent; asseverantes illorū animas ob honorem Tyrnæ, sic corporibus exutas, mirum in modum beari, taliq; vitæ in statu collocari, vt deinceps nusquam amplius emori possent, sed æternis delicijs perfrui concederetur. Gigas igitur iste postea ab eodem supradicto sancto, Cathegizatus & baptizatus est: porrectoq; illi venerabili Eucharistiæ Sacramêto, decimo quinto die piè postea defunctus obiit. Factum istud incredibile qbusdam videri posset, nisi Theologorum rationibus astrueretur: Afferunt enim Dei dispensatione præter leges ordinarias, decretum suspendi posse damnationis, & pro præsentibus tantum delictis, vel infidelitatē puniri supplicijs huiusmodi animam defuncti, donec reunita corpori ad pias aliquorum Sanctorum preces meritaq; prævisa Deo, salutaribus expiata sacramētis salvetur. Afferuntq; nonnulli sic Trajanum Imp. à S. Papa Gregorio Magno liberatum precibus ac bonis operibus, adeo vt etiam ob eius expiationē Deus ille morbum acerbissimum podagræ toto reliquo suæ vitæ tempore inflexerit.

Vide D. Thom.
Aqui. 4. sent.
dist. 45. q. 2.

Elapso itaq; septennio cum multa præclara hi duo Sanctissimi Viri, in eruditione fidei Canariensibus opera præsticissent, ne à proposito desisterent, indagando nimirum illā beatam felicemq; Insulam, vterius navigare instituunt; gemebundi ac suspirandi litus maris obambulantes, Christus Dominus in forma adolescentis, nautam simulans se illis adiunxit, edisserens quicumq; felicem Insulam adire cuperent, quoniam situm & illius iter quàm optimè perspectum haberet, eo maturius si velint vecturos esse. Gavisi itaque hoc nuncio pollicitisq; sanctissimi viri; conscensaq; navi, eos hic præclarissimus Nauta quam citissimè in Insulam Aron transvexit. Hanc Insulā aliqui putant esse illam quam aliqui Geographi & Hydrographi Insulam S. Brandani vocāt è regione terræ Cortereali, sive novæ Franciæ Americæ Septentrionalis sitam in Oceano Boreali. Ideo verò Insulam hanc Aron prius appellatam esse ajunt; eo quod Sanctissimus ibi multorum millium Monachorum Abbas & Patriarcha illibatā vitam Aron transegerit, quibus Religiosissimis Monachis omnis conversatio in coelis fuit, & Angeli Dei aperta visione sæpissimè ipsis apparuerunt. De qbus plura vide V. Bedæ Historiam gentis Anglorum, & vitas Patrum ejusdem & reperies multa millia Sanctorum Monachorum & Sacerdotum, Scotiam, Angliam, & Hiberniam, Insulasque maris Britanici sanctissimè olim inhabitasse, jam verò omnia defædarūt Religionemq; subverterunt inprimis Cleri monachorumq; ofores, deinde putridi Calvinistæ vt meritò de his immundis ofibus hæresumque locustis turpissimis, cum Propheta Joel exclamare possimus: Residuum cruce comedit locusta, residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo. Sic omnes serpētes Pharaonis comedit baculus Moyſis, devorabuntur conterenturq; omnes Hæretici à semine mulieris illius amicta Sole, id est, S. Catholica Ecclesia. Cujus Sponsus est lux mundi Christus Dominus Deus Salvator noster.

Vide dies can.
Masoli tom. 1.
coll. 23.

Joel. cap. 1.

Qua

Qua verò ratione & casu miserabili, negligentiaque hi populi Canarienses à fide Christiana desciverint, & iterum postliminio ad ovile Christi Domini reducti sint, quibusque Patronis & Antesignanis hoc factum sit extra propositum meum est differere; navigantis enim similis ego sum, qui diu moram malaciamque traducere nequeo, nisi quantum ratio rerum contextusque mei operis ac Scopus requirit. Chronicæ quæ de his amplius scribere consulantur, præcipuè Lusitanicæ, qui has secundo adinvenisse & detexisse Insulas dicuntur. Inter quos non nihil etiam Petrus Martyr ab Angleria Regis Catholici Legatus ac Consiliarius, sicut & de cæteris novi Orbis Insulis ac Regionibus multa laudabiliter scripsit.

Sed ut eo rursus vndè digressi sumus redeamus, navibus atque corporibus à Columbo procuratis, anchoras attrahi iussit; expansisque velis Portu Canariarum Insularum in altum Oceanum excedunt, tres & triginta dies continuos sævi maris turbinibus jactati, ignotas terras, & dubia littora ancipiti sorte inquirebant. Hispani Comites sociique nautæ, murmurare primùm secreto cæperunt, mox apertis convicijs COLUMBUM proscindere, de necando demum & in mare deijciendo COLUMBO Navarcho consulebatur. Deceptos enim se fuisse nimirum ab homine Ligure dicebant, in præceps quoque trahi magis ac magis, à sævi maris fluctibus, quo nusquam redire licebit, nec dulcem Patriam, dulces natos charamque uxorem amplecti, amicos, cognatosque videre amplius dabitur, vitam denique ipsam jam perdidisse, ac marinis belluis in prædam datos: alia quoque nunc sidera, aliud quam patrium & ignotum se intueri cælum, plurimum se jam ab orbe descendisse, seque cum Theseo invitos nescio ad quos inferos trahi simul omnes fremebant causabanturque; exclamantes insuper, se jam reduci in Hispaniam à Columbo oportere, aut vna cum ipsis quacunque sorte visum fuerit emoriendum esse minabantur.

Ipsè verò Admiraldus COLUMBUS, blandis modo verbis, ampla spe modo, diem ex die protrahens, iratos exanimatosque metu mulcebat Hispanos: prodicionis quoque reos fore & accusandos & à Regibus severè puniendos se scirent, si quid adversus eum molirentur, & parere recusarent, meminerintque in illis modo spem Patriæ totius Hispanicæ, salutemque ac emolumentum firmumque præsidium gloriamque sitam esse; si suis laboribus modo & invicta patientia ignotas maris locupletissimas Regiones subjugaverint. Hic exclamare lubet, & intimis præcordijs viscera saliunt. O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ DEI, quam incomprehensibilia sunt judicia tua, & investigabiles viæ tuæ. Quondam enim cum temporum apex advenisset, de cælo in navem Sanctæ Crucis humanam naturam assumens in hoc mare mundi navigaturus descendisti, alienos ab illa cœlesti Patria populos petisti, peccatores nimirum scœdissimos, quos ut ad veri DEI & justitiæ illius cognitionem reduceres, pro illis in cruce nudus mori voluisti. Quod cum humanæ naturæ hostis, ruffus ille Draco, fratrum accusa-

tor & latro ab initio suspicaretur, navigationem tuam ô bone Christe per mulierculam iniqui Iudicis Pilati impedire moliebatur. Atque victi ô Princeps & Imperator noster Emanuel invictissime, Leo de tribu Juda gloriosissime, atque optatissimum portum divinæ tuæ voluntatis obrinisti, pro qua tibi victoria gratiaque à nobis omnibus gloria & gratiarum actio sit in sæcula sæculorum Amen. Ita planè lector benevole in hac Columbi navigatione, quam cum mirabili dispensatione Dei inceptam fuisse exitus comprobavit, factum est. Cum enim deterrimus ille serpens Cacodæmon, sociorum hujus Navarchi Columbi animos venenosa amaritudine odij incitaret, atque ut hunc è navi ut alterum à Pharaone Moysen in aquas ad submergendum deicerent, aut occiderent, crudeliter insibilavit; quid enim aliud intendebat, nisi ut fidei fructum, & vitam æternam his miseris populis Americanis præciperet? Advertisti enim Cacodæmon, ô bestia crudelis, & crabro ignavissime; apum examina in novum Orbem adventura brevi: castissimos nimirum & mellifluæ misericordiæ sacræ monasticæ disciplinæ Religiosissimos cultores, de apiario per Regem suum S. S. Catholicæ Romanæ Ecclesiæ Beatissimo Pontifice dimissos: qui vos ô dæmones execrandi de favis injustè depastis, id est, animis miserorum Indorum, quos per fraudem & crudelem tyrannidem occupastis Apostolica auctoritate suffulti depellerent, ac suis aculeis ac gladio Verbi DEI ancipiti interimerent confoderentque.

Ad nauseam ergo & usque desperationem, quam plurimis diebus noctibusque cum navigatum esset, divina tandem illis favente gratia, de longè sed valde modicè instar nebulosi globi obscurum quid observabant: ab alto inclamat speculator, remis manus admoveant, timonem ut observet gubernator adhortatur, se ni fallatur terrâ conspiceret. Admiraldus subito lintres sive scaphas aliquot in mare deponendas præcipit, necessariisque ad explorandum instrumentis littora providet, fugit ab omnibus luctus, atque in laboribus concepta tristitia, totis viribus remos agitant, ad Insulam demum ipsis incognitam, cui nomen Guaijahanæ intermediam Floridæ & Cubæ appulerunt. At Hispani ultro remis insudantes, innumerabiles Insulas reperiunt, quarum duas eximiæ magnitudinis invenerunt, quas Columbus vocavit Hispaniolam sive Spagnollam, & alteram Iohannam Cozumelam, quæ aliquibus Buriçhena dicitur & Spagnollæ collateralis existit, de quo sic ulterius Franciscus Lopez profatur: *La tierra que primero vieron fue Guanahani vna de las Yslas Lucayos, que caentre la Florida y Cuba. En la qual se tomo luego tierra, y la possession de las Indias y nuevo mundo que Christoval Colon descubria por los Reyes de Castilla.* Id est: Prima terra quæ ipsis obvenit, fuit vna inter Lucayas Insulas Guanahana, intermedia & opposita Floridæ & Cubæ, in qua Insula possessionem novi mundi, quem pro Regibus Castellæ detexit ipse Christophorus Columbus accepit. Modus autem terram novam aut Insulam appropriandi Regi Hispano sic observatur. Primo Crucis signum versus Orientem si adest Sacerdos jubet erigere; alias ipsi Capitanei

tanei cum suis militibus id præstant, illudq; venerando adorât more solito Christiano. Postea Admiraldus Bottigiam, id est, sciphû aquæ de ipsa terra repletum accipit & exhaurit: sciphum iterum replet & in terram effundit. Deinde evaginato gladio gramen de terra abscindit, & aliquot ramos ex multis arboribus, sic dicens: Hanc terram, Regnum, vel Provinciam in proprium & possessionem accipio Domino meo Philippo Regi Hispaniæ: Postea omnes præsentés, ac ipsos milites contestatur, hoc ita verè esse transactum. Et vt contra quosvis rebelles aut hostes, in hac terra se defendere velint adhortatur; ac iurejurando ad nudum Admiraldi gladium obedientiam spondent.

Firmatis ergò anchoris Galeonibusq; , minoribus Caravelis littora harum Insularum Hispani explorabant, ac cantantem inter condensâ nemora mente Novembri philomelam audiverunt: insuper dulcium aquarum ingentia flumina, ac portus navium optimos reppererunt. Cum verò nullibi homines aut indigenas invenirent; timerentq; ne à socijs longius abscederent, scopulisq; naves alliderent, ad Hispaniolam Insulam revertuntur, tutiori q; loco triremes adaptant, post triginta & plures dies terram nullibi visam sospites calcant. Indigenas Indos primo tunc gens Hispanica in Insula Spagnolla vidit. Insulani verò advenientem prius invisam inauditamq; gentem Europæos, nimirum vestitos loricosq; conspicati, horruerunt; factoque agmine in condensâ nemorum & speluncas aufugerunt. Hispani milites jussu Admiraldi mioparonibus insēcuti, mulierem tantum capiunt, hanc ad naves perducetes, cibis Europicis, pane ac vino Hispanico saturatam, & donatam muneribus vestibulq; nostratium mulierum eleganter indutam, ad suos dimiserunt. Gens etenim ista, vtriusq; sexus natura contenta, nuda penitus præter pudibunda, quæ pennis avium, aut gossipio contegunt obiter, vitam in viridibus nemoribus traducebant, perpetuò enim florētī verè, & frugifero autumno gaudent, neq; frigore aut calore vexantur immodico, adedò propitium cœli temperamentum habent. Vt primum ad suas capta mulier accessit, sciebat enim quo fugientes externos præcipuè Canibales diverterent, attoniti obstupuere, vestitamq; mulierem prospectro potius quam concive habebant; illa verò nostrorum benevolentiam ipsis dissertè edisserens, ac dona muneraq; ostendens, gregatim ad littus concurrunt gentem è cœlo missam Hispanos arbitrabantur: Aurum cujus erat apud illos insignis copia ad naves natâdo portabant, commutationes mercimoniarumque Glauci & Diomedis ridicula instituerunt, pro paropside fictili, aut vitreis Crateris, aurum copiosè commutabant, si ligulam, si clavum ferreum, ligneam fistulam, aut nollam, sive speculi fragmentum, aut aliud hujusmodi quippiam vile porrigebant, illi tantum auri, quantum tunc quisq; penes se habebat exhibebant. Cum verò hæc conversatio ad familiare consortium devenisset, & gentis istius mores consuetudinesque quantum signis nutibusq; poterant, Hispani percontarentur, Regem habere gentem istam nomine Guaccanarillum cognoverunt, Columbus itaque ipsi Regi dona trans-

mittentia eligit, signis nutibusque Insulanicis ostendit, se plurimum Regis aspectum colloquiumque desiderare; nec multi dies abeunt ipse Rex ad lictus maris advenit, Cui nostri vnum & alterum faselum ornatum obviam mittunt, ut triremes nostras accedere posset. Admiraldus Columbus Regem, Procereſque illius honorifice suscipit: illi quoque suis ut noverant modis mirisque gesticulationibus & inclinationibus nostris gratiam honoris referunt. Columbus mero ac farre Hispanico, & quam plurimis alijs obsonijs muneribusque Europicis, Regem Procereſque illius excipiens cumulabat, multa de pace, foederibusque in simul ineundis tractabat, & quia post Hyemem rursus in Hispaniam redire statuit, Regem Guaccanarillum, ut exiguae munitiunculæ de lignis pro socijs triginta ædificare in sua Insula concederet rogavit se brevi iterum sibi præsto, & multo excellentioribus donis rebusque novis, ac vtilibus ipsi Regi gratissimis mercimonijs adesse velle spondit. Rex barbarus miseratione humana commotus ut videbatur erga nostros, & quod alienis in terris desererentur lachrymas effudisse visus est. Sed ut postea patuit, gens ista lachrymas in sua potestate uti Crocodilus habent promisitque Columbo se fidem illibatam, & societatem servare velle, omnemque opem peregrinis Hispanis pollicitus est. Posteaque ergo munitionem pro socijs Hispanis Columbus in Spagnolla construxit; rebus dispositis, decem secum barbaros Insulanos abducens, rursus in Hispaniam felicè Regibus nuncium de novi Orbis Insulis inventis afferens transfretavit. Rex autem Ferdinandus & Isabella, quorum omnis labor & cogitatio in vna Christianæ fidei propagatione versabatur, interim Columbi fortunam adventumque ardentè præstolabantur, ac ne fortè hic vir magnanimus atque præclarus, æstu maris aut alio infortunio mortem obivisset formitabant. Quo factò, omnis conatus illorum & expectatio tot populorum ad fidem Christi perducendorum irritus evanesceret, impèse anxierant & solliciti.

Sed diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum ut ait Apostolus, quis enim sapientiam Dei elucidavit, & inglorius derelictus est? Aut quis fiduciam in Domino ex toto corde permanens in mandatis eius habuit & derelictus est? Aut quis invocavit eum & despexit illum? Desiderium itaque Catholicorum, Religiosissimorumque Regum attulit illis Dominus Deus illorum. Nam anno millesimo quadringentesimo nanagesimo tertio, Columbus ab inventis noviter novi Orbis Insulis reversus fretum Gaditarum feliciter navibus ingressus est.

Cum verò Barchinonæ in Catalognia tunc tempore Reges Castiliæ morarètur, continuò illuc volante triremi se Columbus à Gadibus præripuit, faustum felicemque de novi Orbis Insulis Regibus nuncium afferens. Rex Ferdinandus & Regina Elisabetha, ob hunc felicem Nuncium novum, ingenti gaudio recreati Columbum honorificè suscipientes, atque pro talibus ausis benè sperare jubent magnificentissimeque tractant: sedere illum penes se coram publicè, quod est supremum apud Hispanos Reges honoris signum, jubent. Præfectum ac Duçem Admir-

ral-

valdumque marinum deinceps meritissimo clarissimoque titulo vocari Columbum omnibus in Regia aula Imperijque sui districto imperant. Nuspiam enim antehac tali titulo quisquam nautarum Capitaneus decoratus fuerat. Licet quamplurimi modo indignissime hujus honoris, & dignitatis sibi titulum arrogent. Longo itaque narrationis filo Regibus Catholicis ipse Columbus suam navigationem referens, ac quantum omnium rerum copia, thesaurique præciosi ab his Insulis haberi possint, cum insigni vberissimaque fidei Christianæ propagatione, rerum ipsa experientia edoctus, pluribus explicat, nonnullaque auri, gemmarum, frugumque & aromatum munera novi Orbis Regibus profert.

Affirmat hoc idem Franciscus Lopez sic dicens :

Dieron le titulo y officio de Almirante de las Indias, y à Bartolome Colon de Adelantado. Puso Christoval Colon al rededor del escudo de armas que le concedieron, esta letra.

Por Castilla y por Leon

Nuevo Mundo hallo Colon.

Id est : Dederunt scilicet Reges titulum & officium Admiralis, id est, supremi Capitanatus super totam Indiani. Columbi verò fratri Bartholomæo Adelantatum, id est, primam post Admiralem Præfecturam Indiæ. Et posuit in suo clypeo armorum sive nobilitatis insignijs Christophorus hoc Epicinion : Pro Castellæ & Legionis Regibus acquisivit Novum mundum Columbus.

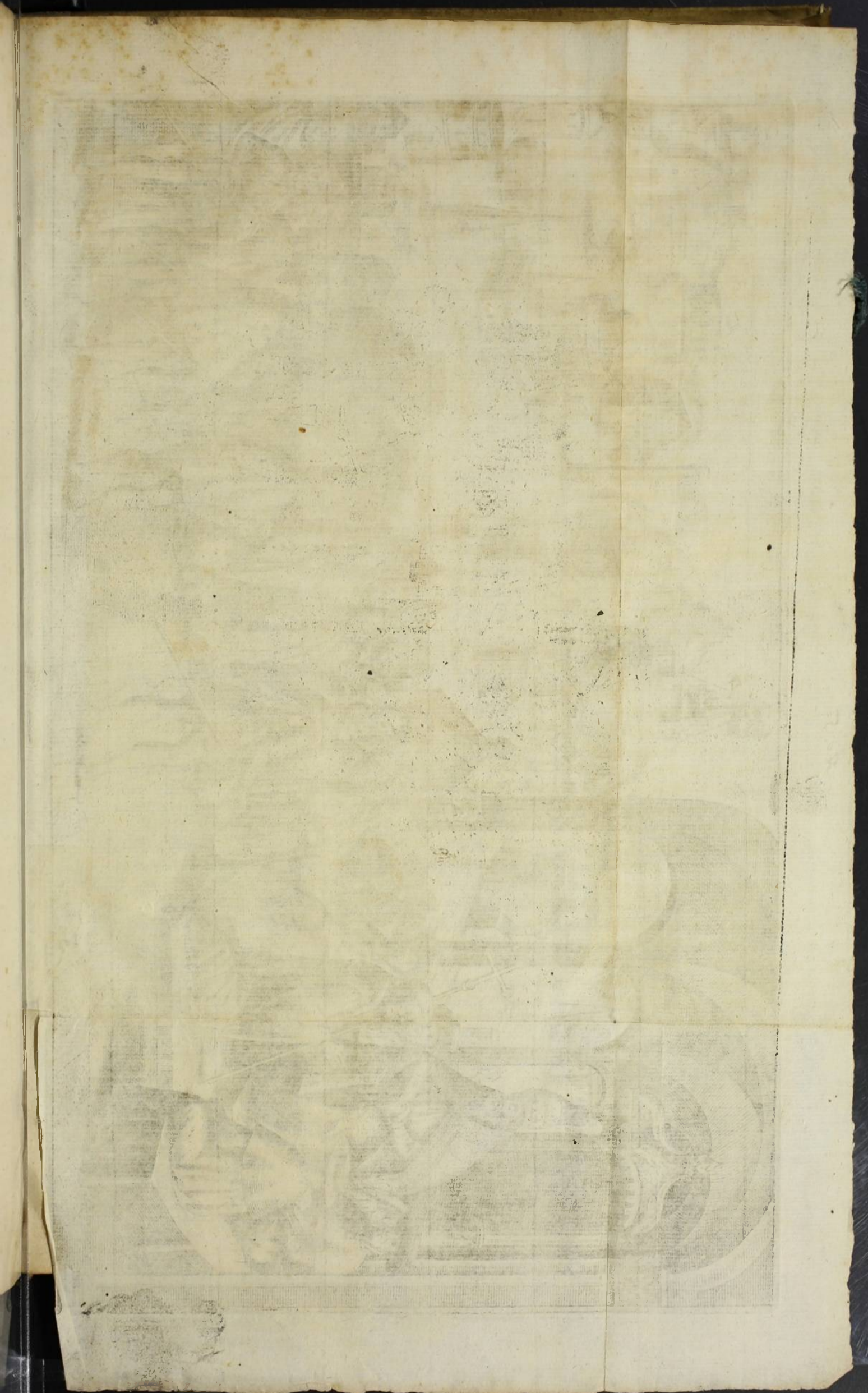
His causis consideratis atque perspectis Rex Ferdinandus Classem novam præparare jubet : tres scilicet naves onerarias, sive Galeones, & septendecim triremes, cum aliquot quas Hispani naves Caravelas dicunt. Hujus classis comparandæ cura Ioanni Fonseca Nobili Decano Hispanensi attribuitur. Insuper Columbus ultra ducentos mille armatos viros conduci jubet, inter quos variarum mechanicarum artium peritos opifices, fabrosque adjungi procurat. Item equos, mulos, asinos, boves, vaccas, & reliquas species animalium quibus orbem illum novum carere visum est ; atque legumina triticum, hordeum, avenam, pisam variasque plantas, vites, lupulum, quibus Insulani carebant, ac reliqua hortensia magno studio pro fætura ac insitione propagationeque diligentissime parari jubet. His non contentus, amplius varia vtiliaque fabrilia instrumenta artifices adaptare & procurare seriò mandat. His enim ad novas Colonias, civitates,munitionesque exstruendas sibi opus esse necessariò fortissimus prudentissimusque Admiraldus Columbus providebat. Et quamvis multi ex Hispanis Nobilibus, ac Regum Clientibus, Præfeti maris Columbi moti autoritate, & virtute, partim rerum novarum cupidi, hanc navigationem adire statuerent, Nihilominus tamen aliqui inter illos inventi sunt, qui sicut invidia virtuti se comites præberent. Cum enim Proceres Hispani præclarum & inauditæ navigationis facinus Columbi verbis in aula extenuarent atque lacesterent, eos nimirum talia quoque ac majora præstare potuisse ac posse, hos sibi Admiraldus Columbus adversarios benevolos reddere tentavit, ac illorum

jaſtantiam, invidiamque lepidiſſimo invento reſſit. Cœnam enim lautiffimam inſtruxit, hoſque malevolos detractores invitavit, divulgans muneribus quæ nimirum ex novo Orbe attuliſſet, adventantes donare velle convivas. Tranſacta Cœna orbem aureum profert, ac gallinaceum ovum Hiſpanis hoſpitibus ea conditione apponit, ut quisquis illorum in apice conni ovum ſtare ſupra planum Orbis fecerit; huic Orbis aureus magni ponderis in præmium cederet. Hiſpani ovum iſtuc atque illuc atrectantes illud erigere avidi attentabant; nullus tamen artificium adinvenire vel efficere potuit. Admiraldus Columbus ſubridens facilis res eſt ait, utgetque viterius artificium inquirere. Hi verò impoſſibile eſſe dicebant, ovum ut in apice plani perfecti conſiſtat, ſequæ ut Orbem aureum non amittat, hoc vanum excogitaſſe, & amicis ludicram hanc artem propoſuiſſe. Tandem Admiraldus Columbus, omnes in artificium intentos eſſe jubet Hiſpanos. Ovum accipit ac in Orbem aureum conuſum ſuper apicem ſiſtit, tunc in riſum omnes convivæ diffuſi, ſe dudum antea & hoc ſciuiſſe ajebant. Verum eſt ait Admiraldus Columbus, inventis nimirum facilius eſt addere rebus. Cachino itaque proprio uti ſapè fit invidi hi detractores ſe confuderunt.

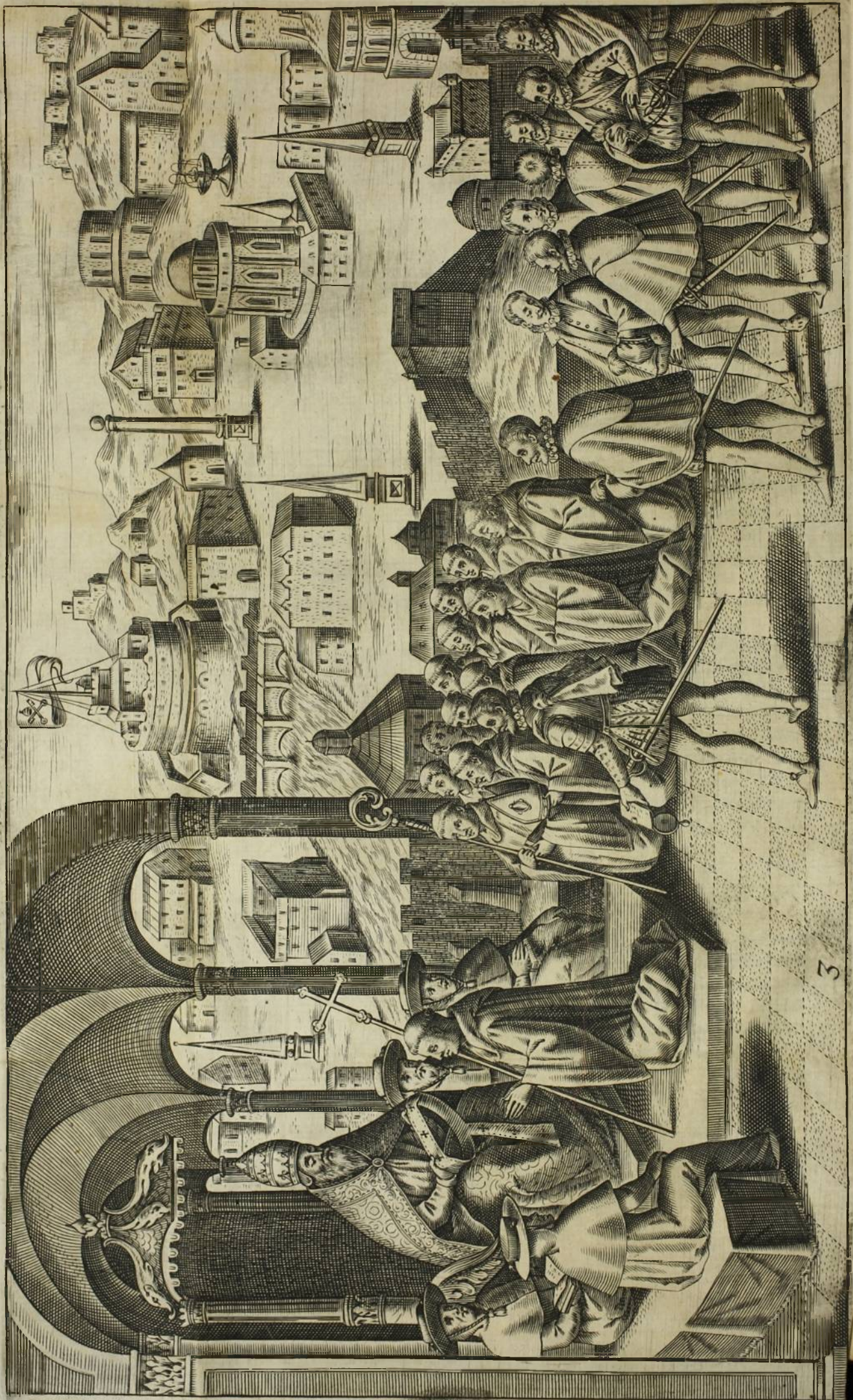
Reges verò Caſtellæ ingenti gaudio ob præſentiam COLUMBI ac ejus præclara facinora in navigatione peracta exultabant, maximè verò quod decem viros ex novo Orbe Indos in Hiſpaniam ſecum attuliſſet, ideò futurum ſperabant Chriſtianam fidem ac Religionem ijs in Inſulis locupletiffimè propagatum iri. Hoſergò Americanos Indos, optimè benevoleque tractari Rex juſſit, eiſque Doctorem attribuit, qui tam illos fidem Catholicam, quam linguam Hiſpanicam edoceret. Pro interpretibus enim ipſe Columbus hoſ adhiberi in futurum ſtatueraſt.

Romani autem Sacerdotij apex tunc tēporis penes Alexandrum ſextum fuerat: Enumeratis itaque nobilitioribus Hiſpanis Rex Ferdinandus magnificam legationem Romam verſus Admiraldo Columbo Principe cui decem viros Indos novi Orbis ſolenni ritu Baptizandos ac Romano Pontifici præſentandos, tanquam alterius Orbis novas primitias commiſit; atque ut omnia Sanctiſſimo Præſuli, de tanta rerum novitate ac Chriſtianæ Reipublicæ pondere, novaque ſobole Chriſti ovili & Sacroſanctæ Eccleſiæ aggreganda, quam ſubtiliſſimè intimaret, regiasque ad Pontificem cum muneribus literas tradidit. Quarum literarum ſummam ſic ex Joanne Metello J. C. accipe:

*Regem nimirum Ferdinandum jam diu ſtatuiffe Inſulas aliquot, & continentis Regiones procul diſſitas & incognitas, nec ante à quoquam repertas quære-
re: quo præſertim earum terrarum Incolas ad Chriſti cultum, uti Rex à ſereceni-
pulis Granatæ Regno Mauris fecerat Catholica fides dilataretur. Se hanc ob cau-
ſam, cum claſſe peritis Nautis militibusq; veteranis inſtructa, Columbum non ſi-
ne maximis difficultatibus periculis & expenſis per Maria miſiſſe, qua nunquã
quiſquam navigaſſet. Illum in Oceano aliquot nunquam à noſtris viſas Inſulas
& continentis Provincias inveniffe, quas pacis amantes quadam gentes incole-
rent: eas corpore toto nudas incedere, credere unum eſſe Deum, eumq; celo conti-
neri.*

Pl. 5.

neri, quæ res spem faceret eos homines à recipiendis nostris moribus & institutis non alienos fore. Quin etiam si instrueretur, facile apud eos Christi Nomen Catholicamq; Religionem introductum iri. A Columbo firmam turrin in una ex ijs à se repertis Insulis extractam jam esse, suorumq; presidio firmatam. Itaq; eas Insulas & terras argento, auro, & aromatibus pollere, jmo multis varij generis rebus alijs preciosis excellere. Velle igitur eas sibi per suos subigi, Imperioq; suo in eas Christianam fidem inuecturus adijci.

Alijs autem non Romæ sed Barcelone, id est, Barchinonæ hos Americanos Indos baptizatos esse describunt hoc modo: *Los seijs Indios se bautizaron que los otros nollegaron al a corte. Tel Rei la Reina, y el Principe Don Iuan su hijo, fueron los Padrinos, por autorizan con sus Personas el santo bautismo de Christo en aquellos primeros Christianos de las Indias, y nuevo Mundo.* Franc, Lopez, bistor, gen. Ind. cap. 17. Id est: Sex Indos baptizavit, alios autem ad aulam misit Rex, Rex verò & Regina & Dominus Princeps Ioannes fuerunt Patrini, & sua personali autoritate honorare voluerunt sanctum Christi baptisma propter primitias Indorum Christianorum Novi Orbis.

Pontifex laudatis Regis consilijs, ipsum ad ea exequenda per Baptisimi sacra, Christi que viscera cohortatus, quo expeditionem ardentiori animo suscipere, suscepamque non intermitteret. Datoque insuper munificentissimo diplomate ex Apostolica illa summa auctoritate Cardinalibus vniversis vltro re cognita, vno ore approbantibus in perpetuum Regibus novi Orbis Insulas plenè concessit, donavit & attribuit. Summa verò Pontificij decreti, & Apostolicarum literarum ad Reges Castellanos hic ex Francisco Lopez suaque historia de las Indias generali capite nono tibi descriptum apposuimus:

Alexander Episcopus Servus Servo-

rum Dei: in Christo filio Ferdinando Regi, & Charissima in Christo filie Elisabethæ Regine Castellæ Legionis Aragonum, Sicilia, & Granatæ Illustribus salutem & Apostolicam benedictionem. Inter cetera divinæ Majestatis beneplacita opera & cordis nostri desiderabilia, illud profecto potissimum existit, vt fides Catholica & Christiana Religio (nostris præsertim temporibus) exaltetur ac ubilibet amplificetur & dilatetur, animarumq; salus procuretur, ac barbare nationes deprimantur, & ad fidem ipsam reducantur. Unde cum ad hanc Sanctam Petri sedem divina favente clementia (meritis licet imparibus) evocati fuerim cognoscentes vos (tanquam veros Catholicos Reges & Principes, quales semper fuisse novimus: & à vobis præclare gesta toti jam penè orbi notissima demonstrant) ne dum id exoptare, sed omni conatu, studio, & diligentia, nullis laboribus, nullis impensis, nullisq; parcendo periculis, etiam proprium sanguinem effudendo efficere, ac omnem animum vestrum, omnesq; conatus ad hoc jam dudum dedicasse, quemadmodum recuperatio Regni Granatæ à tyrannide Sarracenorum, hodiernis temporibus per vos, cum tanta divini nominis gloria facta testantur: dignè ducimus non immerito, & debemus, vobis illa etiam spontè & favorabiliter concedere, per quæ huiusmodi sanctum & laudabilem, ac immortali

Deo acceptum propositum, faventiori animo ad ipsius Dei honorē & imperij Christiani propagationem prosequi valeatis. Sanē accepimus quod vos, qui dudum animum proposueratis aliquas Insulas & terras firmas, remotas & ignotas ac per alios hactenus non repertas quarere, & invenire, ut illorum incolas & habitatores adcolendū Redemptorem nostrum, fidem Catholicam profitendam reduceretis, hactenus in repugnatione & recuperatione ipsius Regni Granata plurimū occupati, huiusmodi sanctum & laudabile propositum vestrum ad optatum finem perducere nequivistis, sed tandem sicut Domino placuit, Regno predicto recuperato, volentes desiderium adimplere vestrum, dilectum filium Christophorum Colon (virum utiq; dignum & plurimum commendandum & tanto negotio aptum) cum navigijs & hominibus ad similia instructis, non sine maximis laboribus & periculis ac expensis destinatis ut terras firmas & Insulas remotas, & incognitas huiusmodi per mare, ubi hactenus navigatum non fuerit, diligenter inquireret, qui tandem divino auxilio (facta extrema diligentia) in mari Oceano navigantes certas Insulas remotissimas, & etiam terras firmas, qua per alios hactenus reperta non fuerant invenerunt: In quibus quam plurimæ gentes pacificè viventes, & (ut asseritur) nudi incedentes, nec carnibus vescentes inhabitant, & (ut prefati nuncij vestri possunt opinari) gentes ipsæ in Insulis & terris predictis habitantes credunt unum Deum, Creatorem in Cælis esse, ac ad fidem Catholicam amplexandam & bonis moribus imbuendam, satis apti videntur spes q̄ habetur, quod si erudirentur, Nomen Salvatoris Domini nostri Iesu Christi, in terris & Insulis predictis facillè induceretur. Ac prefatus Christophorus in una ex principalibus Insulis predictis, jam unam turrinam satis munitam (in qua certos Christianos qui secum iuerant in custodiam, & ut alias Insulas ac terras firmas remotas & incognitas inquireret posuit) construi & edificari fecit. In quibus quidem Insulis & terris jam repertis, aurum, aromata, et alia quam plurimæ res præciosæ diversi generis, & diversa qualitatibus reperiuntur. Unde omnibus diligenter, & præsertim fidei Catholice exaltatione & dilatatione (prout decet Catholicos Reges et Principes) consideratis more progenitorū vestrorum clara memoria Regum, terras firmas & Insulas predictas, illarumq; incola & habitatores, vobis (divina favente clementia) subycere & ad fidem Catholicam reducere proposuistis. Non igitur huiusmodi vestrum sanctum & laudabile propositum plurimum in Domino commendantes, ac cupientes ut illud ad debitum finem perducatur & ipsum nomen Salvatoris nostri in partibus illis inducatur, hortamur vos quamplurimum in Domino, & per sacri lavacri susceptionem, qua mandatis Apostolicis obligati estis, & per viscera misericordie Domini nostri Iesu Christi attentè requirimus, ut eam expeditionem omnino prosequi & assumere pronamente, orthodoxa fidei zelo intendatis, populosq; in huiusmodi Insulis & terris degentes, ad Christianam Religionem suscipiendam inducere velitis, & debeat is, nec per pericula, nec labores ullo unquam tempore vos deterreant firma spe fiduciaq; conceptis, quod Deus Omnipotens conatus vestros feliciter prosequetur: & ut tantam provinciam Apostolice gratie largitate donati liberius & audatius assumatis, motu proprio non ad vestrum vel alterius pro nobis super hoc oblata petitionis instantiam sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia ac Apostolice potestatis plenitudine, omnes Insulas, & terras firmas invētas & inveniendas, detectas

detectas & detegendas versus occidentem & meridiem fabricando, & construendo vnā lineam à Polo Artico, scilicet septentrione ad polum Antarcticum, scilicet meridiem sine terra firma & Insula inventa, & inveniendā sint versus Indiam, aut versus aliam quamcunq; partem, quæ lineā distat à qualibet Insularum quæ vulgariter nuncupantur Delos Azores & Caboverde. Centum leucis versus occidentem & meridiem itaq; omnes Insulæ & terra firma reperta & reperiendæ, detecta & detegendæ à præfata lineā versus occidentem & meridiem quæ per alium Regem aut principem Christianum non fuerint actualiter possessæ, usq; ad diem Natiuitatis Domini nostri Jesu Christi proximè præteritum à quo desinit annus præsens 1493. quando fuerunt per Nuncios & Capitaneos vestros inventa aliquæ prædictarum Insularum, autoritate Omnipotentis Dei nobis in Beato Petro concessa, ac Vicariatus IESV Christi, qua fungimur in terris cum omnibus illarum dominijs, civitatibus, castris, locis & villis, iuribusq; & jurisdictionibus ac pertinentijs vniuersis, vobis hæredibusq; & successoribus vestris Castellæ & Legionis Regibus, in perpetuum tenore præsentium donamus, concedim⁹ & assignamus: Vosq; & hæredes & successores præfatos illarum dominos, cum plena libera & omnimoda potestate autoritate & jurisdictione facimus, constituimus & deputamus, decernentes nihilominus per huiusmodi donationem, concessionem, & assignationem nostram, nulli Christiano Principi, qui actualiter præfatas Insulas & terras firmas possederit, usq; ad prædictum diem Natiuitatis Domini nostri Jesu Christi jus quæsitum, sublatum intelligi posse, aut aufferri debere. Et insuper mandamus vobis, in virtute sanctæ obedientiæ, vt (sicut & pollicemini & non dubitamus) pro nostra maxima deuotione & Regia magnanimitate vos esse facturos ad terras firmas, & Insulas prædictas viros probos & Deum timētes doctos peritos & expertos, ad instruēdum incolas, & habitatores præfatos in fide Catholica, & bonis moribus imbuendum destinare debeatis, omnem debitam diligentiam in præmissis adhibentes. Aquibuscunq; personis cuiuscunq; dignitatis, etiam Imperialis & Regalis status, gratiæ, ordinis, vel conditionis, sub excommunicationis latæ sententiæ pena (quam eo ipso si contra fecerint, incurrant) restrictius inhibemus; ne ad Insulas & terras firmas, inventas & inveniendas detectas & detegendas, versus occidentem & meridiem fabricando & construendo lineam à polo Artico, ad polum Antarcticum siue terra firma & Insula inventa & inveniendā sint versus Indiam, aut versus aliam quamcunq; partem, quæ tamen lineā distet, à qualibet Insularum quæ vulgariter nuncupantur. De los Azores & Caboverde centum leucis versus occidentem & meridiem (vt præfertur) pro mercibus habendis, vel quacunq; alia de causa accedere, præsumat, absq; vestra, ac hæredum & successorum vestrorum prædictorum licentiâ speciali! non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis: in illo à quo imperia & dominationes ac bona cuncta procedunt confidentes! quod dirigente Domino actus vestros, si huiusmodi sanctum & laudabile propositum prosequamini breui tempore, cū felicitate, & gloria totius populi Christiani, vestri labores & conatus exitum felicissimum consequentur. Verum quia difficile foret præsentis litteras ad singula quæque loca, in quibus expediens fuerit deferri! volumus, ac motu & scientia similibus decernimus, quod illarum transsumptis manu publici Notarij inde rogati subscriptis, & sigillo alicuius personæ in Ecclesiastica dignitate

tate constituta, seu Curie Ecclesiastica munitis ea prorsus fides in iudicio, & extra ac alius ubilibet adhibeatur, qua presentibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostense. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ cōmendationis, hortationis, requisitionis, donationis, concessionis, assignationis, constitutionis, deputationis, decreti, mandati, inhibitionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, quarto nonas Maij Pontificatus nostri Anno Primo.

Hic obiter de multis calumniis Hæreticorum in Romanos Pontifices congestis, nempe quod Dominum Orbis se jactet & Regna & diademata distribuatur; Observandum est primo; quod hæc genimina hæretica viperarum Pontificis Christiani auctoritatem & potestatem nullo modo se extendi ad res temporales contendunt, quod tamen falsum est. Nam licet non absolutus Dominus in res temporales sit Pontifex, potest tamen de illis disponere, vique ad certam quandam mensuram, videlicet quatenus finis spiritualis exigit. Sicuti etiam Principes seculares possunt disponere de iisdem rebus temporalibus, quatenus bonum Reipublicæ postulat; & sic æquè res temporales subiectas esse potestati summi Pontificis ad finem spiritualem; sicuti subsunt potestati Principis secularis ad finem temporalem. Et quemadmodum potestas summi Pontificis limitata est, ne de rebus temporalibus, disponere possit absolute ultra finem temporalem ac Reipublicæ congruentiam. Sic etiam benè dicere possumus summum Pontificem esse Dominum Orbis in temporalibus, hoc est, jurisdictionem habere ad finem spiritualem in res temporales. Sicuti hic vides ex Bulla concessa Regibus Hispaniæ Catholicis eaque conditione novum Orbem ipsis appropriavit, ut gentibus Evangelium in illis novi orbis Regionibus prædicari faciant, & ad hoc munus viros ac personas aptas procurent. Quod si verò tantum ob cupiditatem & avaritiã Indos in servitutem subigere quispiam vellet, cum notabili damno Christianæ Reipublicæ propagandæ; certè alteri Principi Catholicæ Christiano, has Regiones optimo jure S. Pontifex attribuere posset, qui in ijs Regionibus Christi Evangelium & propagare & docere, cum diligentia & zelo fidei Catholicæ procuraret. Verum est quidem hanc auctoritatē summi Pontificis apud Iudæos aut efferas gentes neque hæreticos valere. Sed ego loquor hic de fidelibus Christianis, qui obedientiam in Baptismo Christo & Ecclesiæ Catholicæ sponderunt.

Interea verò dum Legatio Hispanica atque Diploma donationis Pontificiæ consultaretur, multa secum pensitans Beatissimus Pontifex, qua nam ratione hæc gentes barbaræ ad verum Dei cultum reduci possent. Et quoniam omnis lex sacra de Syon, & Verbum Domini de Ierusalem procedere debet, hoc est, modo in tempore gratiæ atque Messiæ de SS. Catholica Ecclesiâ, de qua omnes gentes plenitudinem gratiæ & Evan-

Evangelij veritatem acceperunt, plurimis cogitationibus volutabat, quemnam illis Angelum pacis dimitteret. Qui mellifluam in verbo Evangelij misericordiam, & Salvatoris Domini nostri Iesu Christi præciosam redemptionem, cum Apostolica benedictione, gratiam, & salutem annunciaret. Tandem ex numero & Angelico choro, quales diversorum Ordinum S. R. E. cœlestium Ordinum Angelicorum vitam æmulantes in terris hierarchias habet Angelus inventus, & ad illas supradictas barbaras gentes dimissus est. Sacerdos enim secundum Malachiam Prophetam Angelus Dei altissimi dicitur. Fuit autem hic Apostolicus Legatus ex instituto ac Ordine S. P. Benedicti assumptus: Ordinis enim istius Cœnobia jam sæpius & quidem antiquissimis præteritis temporibus, gloriosos de gentium conversione ad Christi Domini fidem SS. Romanæ Ecclesiæ accumulaverunt triumphos. Hic verò quis ac qualis vir fuerit, hanc tanti ponderis legationem qui susciperet, ac tot laboribus, erumnis, periculisque iter aggredere, tamque immanes fœditissimasque omni crudelitate ac impietate deploratas gentes ad Dei & SS. Ecclesiæ disciplinam, & scientiam adduceret, & per vias rectas edoceret dirigeretque; ex fide dignissimis & doctissimis, tum autoritate conspicuis scriptoribus hic depromamus. Quorum mihi primus occurrit omnium ferè qui de signis veræ Dei Ecclesiæ cognoscendæ scripserunt palmam affecutus est, nimirum Admodum Reverendus, ac longè plurimùm suscipiendus, colendusque Doctissimus Dominus Thomas Botius Eugubinus S. Congregationis Oratorij in vrbe Roma Presbyter, qui primo signorum Ecclesiæ Dei tomo sic loquitur;

Primus Evangelij Præco fuit Indiæ Occidentalis Buil Catalanus ex Ordine S. Benedicti, quem Papa Alexander sextus Sacerdotibus duodecim præfecit. Suasque in ijs Regionibus illi partes mandavit (atque suum Vicarium ut Genebrardus infra citandus asserit) apud illas Regiones nominavit. Fuit enim hic Prælati prius Abbas Montis Serrati in Catalonia, præ reliquis viris tunc in sacris tum humanioribus doctissimus, ac illo tempore in Hispania multum celebris. Erat enim in eo eximia quædam animi magnitudo; in rebus prosperis moderatio; in adversis constantia; liberalitatem coluit, ac pecuniæ studium penitus contempsit; in congressu comis erat & affabilis, honestati & gravitati, magis quam lætitiæ aut levitati deditus, temperantiæque & castitatis vbique præbebat exempla, quas virtutes in eo commendatiores faciebat insignè oris decus & eloquentia: forma staturaque corporis tantæ dignitati conveniens illi quoque aderat. Altero verò loco eodem primo tomo subtiliter item Thomas Bozius contra Hæresiarchas differens, qui tanquam venenosæ aranæ floribus insidentes venenum tantum sapiunt & sugunt, dulce mel malitiosè prætereuntes.

Ita hæretici vicia tantum sapiunt & carpunt divulgantque, Catholicorum virtutes autem benefactaque nostratium malitiosè supprimunt, extenuantque: quasi verò ut magnus atque Catholicus Tertullianus ait, ex personis probaremus fidem, & non ex fide personas. Horum

itaque blateronum atque caninum latratum comprimens ulterius, Ita Thomas Bozius disputat: *Alexander sextus quem volunt, inter alios Pappas pessimum, misit omnium primus ad Indos Occidentales, Buill Catelanum cum duodecim socijs qui Occidentales Indos ad humanitatem morum cultumq; Christi adducerent, quod etiam impigrè & solerti diligentia integrèq; ex autoritate S. D. Alexandri Papæ sexti factum & peractum est.* His non dissimilia Fumus in sua historia Gallica habet uti videre est, Indicarum Historiarum suarum lib. 1. c. 2. Sed ut magis sagaciter veritatem indagemus, quam ratione hic novi Orbis Occidentalium Indiarum Apostolus, ab vrbe Roma dimissus sit, ex fidelissimo autore & oculato teste, qui præsens omnibus gestis interfuit, ac proprijs inspexit oculis, quam complures Indicarum rerum scriptores oculatum & locupletissimum testem sequuntur processum afferamus. Is autem Ferdinandus Consalvus Ovetensis dicitur, qui in sua Historia generali novi Orbis ita præfatur:

Horo secondo che il Papa nella sua Bolla dello Anno 1439. & donazione Apostolica ordinata sopra la cura che devena haverse, nel convertire alla santa fede legenti della Indie; andorono col Colombo nel secondo viaggio persona Religiosa, & di santa & approbata vita, & letteratura sraliquali su a questo effetto detto. Fra Buil di Catalogna delle Ordine di S. Benedetto. Et à costui il Pontifice diè de pienissima potestà per lo governo della Chiesa in queste parti delle Indie, percha vi fosse Capo de gli altri Chierici & Religiosi che allo hotarvi passarano perseverare al culto divino, & alla conversione di questi Indiani. Et vi portarono costoro paramenti, croci, calici, imagini, & tutò quello che era necessario per le Chiese, che farevi dove vano & nella sopra detta Bolla Apostolica il Papa comando in virtudi S. obedientia al Re, & alla Regina, che haveessero douuto à questo effetto mandare in queste Indie persone, da bene & timenti id Dio & dotti, & esperti per instruire & insegnare a questi novi populi la santa fede & i buoni costumi con ogni diligenza debita. Et i Re Catholici desiderosi di compire, a questa giusta & santa voluntà del Papa, per tuti i Regni loro cercarono di queste persone, atti & suffecienti cose Ecclesiastiche, come scolari i partirono il 25. di Settembre de 1439. Hoc est:

Hora secunda in data Bulla Anni 1439. ordinavit Papa per donationem Apostolicam, de cura quam habere debeant de convertendis gentibus Indianis ad fidem sanctam. Ad quam ordinavit in secundo itinere cum Columbo certas Religiosas doctas & approbatæ vitæ personas. Ad quem effectum electus fuit cum primis Fr. Buil Catalonus ex ordine S. Benedicti: Cui Pontifex dedit plenissimam potestatem regendi Ecclesiam ijs in Regionibus Indiæ. Quapropter iste caput fuit aliorum Religiosorum ac Clericorum, qui Deo in conversione harum gentium Indicarum inservire & progredi constituebant. Itaque cruces calices imagines, & reliqua paramenta necessaria, quibus opus habebant ad Ecclesias constituendas secum portabant, Præterea in supradicta Bulla per sanctam obedientiam Regi & Regina mandavit, ut providerent sibi de doctis & timentibus Deum personis, qui hos novos populos Indiæ instruerent in fide Catholica, & bonis moribus cum omni diligentia. Regis autem Catholici hanc sanctam & justam Papæ voluntatem adimplere desiderabant,

rabant, Quaré per totum Regnum tam sæculares, quàm Ecclesiasticas ad hoc munus obeundum, aptas sufficientesque personas inquirebant. Et profecti sunt versus Indiam 25. Sept. 1493. Plures hujus rei confirmandæ gratiæ testes afferre liceret, ni prolixius verba diffuerent, hos tamen qui de hac expeditione scripserunt accuratius, summatim Autores indicasse sufficiat lectori. Quorum vnus est Petrus Cieza Legionensis, in secunda parte Historiarum Indicarum, vulgò (*de Peru*) intitularum. Præterea D. Gilbertus Genebrardus in Chronologia sua libro quarto ita scribit: Favens (nimirum Alexander sextus Papa) Auspicijs Ferdinandi & Isabellæ Reginæ Hispaniæ qui duce Columbo anno 1492. Indias occiduas aperuerant, Bulla illos legitimos earum Dominos constituit. Ita tamen vt Præcones Evangelij illuc mittere tenerentur. Primus itaque Præco fuit Buil Catalonus Ordinis S. Benedicti, quem Alexander Bulla Sacerdotibus duodecim præfecit, suumque Vicarium apud illas Regionem nominavit. Hucusque eruditissimus fidelissimusque Scriptor Genebrardus cum reliquis supracitatis. Posteaquam ergò Legationis munus Dux maris Columbus cum Pontifice transegisset, ac Diploma in qua donatio & appropriatio novi Orbis ipsis Castellæ Regibus Hispaniarum continebatur solenni ritu accepisset, Et ipse Buellius Catalonus cum alijs duodecim, tum pietate in Deum, tum doctrina eruditioneque singulari divinarum litterarum conspicuis S. Benedicti Monachis Apostolici muneris officio decoratis dignitatem accepisset, suæ Sanctitatis pedes obedientialiter osculati, quæ illis pacem solenniter cum benedictione imprecata, felici cursu in Hispaniam primum reversi sunt. Deinde ad novi Orbis Americanos Indos convertendos Oceanum transfretarunt. Rex FERDINANDUS & ISABELLA reducem à munere legationis Romanæ Columbum hilariter receperunt, maximè verò lætati sunt, quod illis sua Sanctitas Legatum Apostolicum cum viris religiosissimis transmisserit; qui Indos Americanos ad fidem Christi traderent. Romam transconfidentesque pijsimi Reges in Christum Deum ac Dominum nostrum, vltèrius hoc boni auspicij omen, illis in vastissimis Americanis ac novi Orbis Insulis, felicem progressum & successum habiturum. Buellium Pontificis Vicarium virosque Religiosos Rex & Regina honorificentissimè & humaniter accipiunt, eosque in suam protectionem suscipiunt. Admiraldus verò Columbus Diploma Pontificis Regibus reddidit, mentemque suæ Sanctitatis super hoc negotio plenius intimavit. Iussit ergò Rex Classem accelerari, ac omnia quæ tanto operi sunt necessaria, summa industria expediri, personasque ad hanc navigationem aptas inquire. Buellius interea apparatus Ecclesiasticum de sacris libris, vasis, tabernaculis, calicibus, crucibus, vestibus, reliquisque sacris utensilibus, vna cum Rege munificentissimè adornat ac præparat. Confectis tandem Triremibus & omnibus ad navigantium necessarijs, vti supra ipse Admiraldus Columbus constituerat comparatis; Regibus valedicunt, ac ipse Patriarcha Buellius, cum Admiraldo Columbo naves Calendas Septembris Anno tertio & nonagesimo

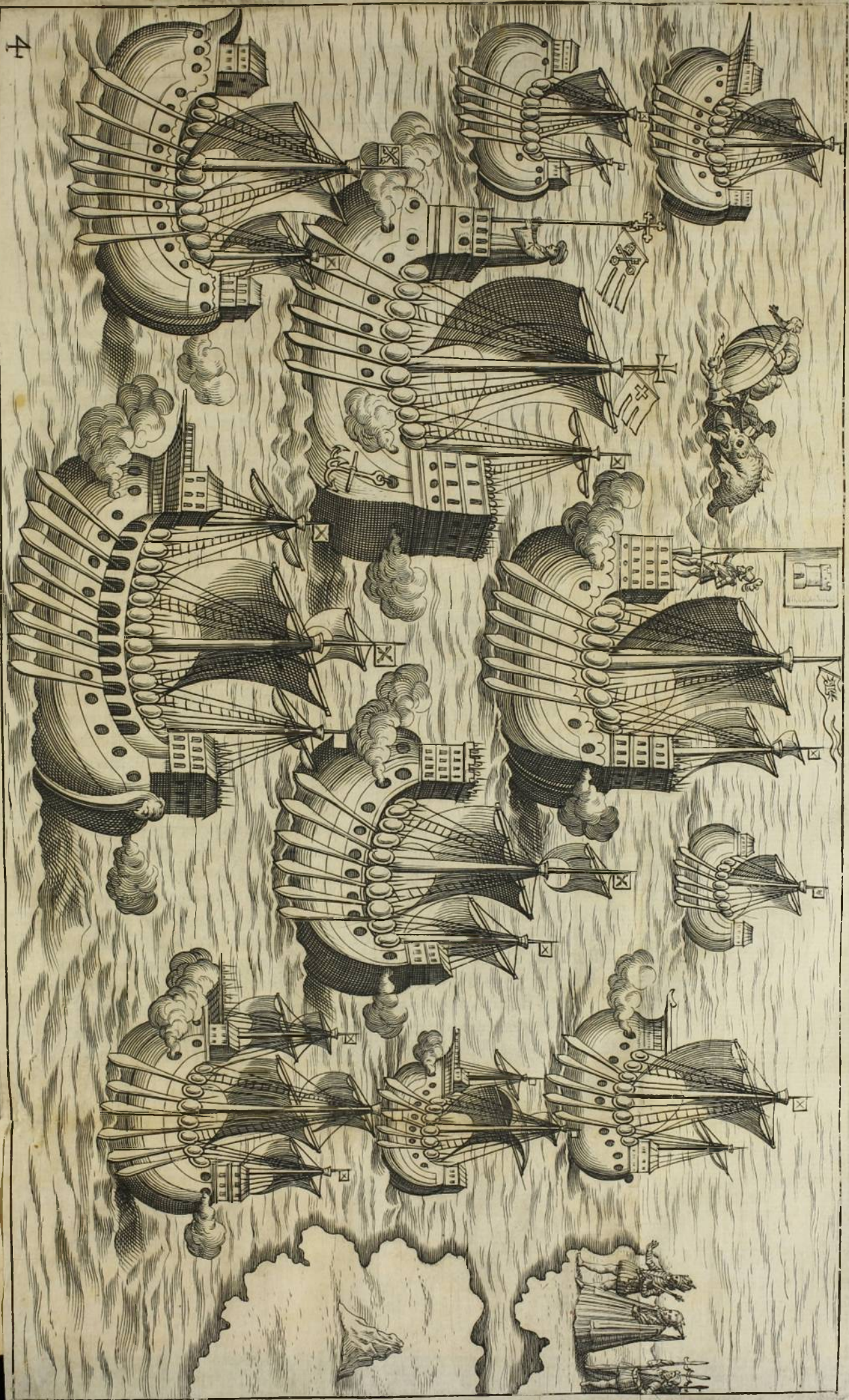
fimo supra millesimum & quingentesimum ingrediuntur, expansisq; velis in altum Oceanum Atlanticum, tubarum clangore machinarumq; bellicofarum littora Boetica tonitru circumfremantibus, ipsis Regibus totaque ferè HISPANIA inspicientibus, fretum Gaditanum excedunt.

Ac prima quidem die, quo ab Hispania anchoras exsolverant, classis felici faventeque fortuna Insulas fortunatas appulit. Porrigunt autem sese hæ Insulæ in Atlanticum Oceanum ad Mauritaniam levam, ducentis, ac mille milliaribus Italicis. Paucis hic commorati diebus, aquationi, lignationi, & venationi operam navantes quinto Non. Septembris Pilotis Admiraldus Columbus navium proras meridiem versus ad Insulas de Capo Verdes dirigere præcipit, & in singula capita navigantibus comeatum dispartit vni per diem vini Hispanici sextarium medium, panis libram mediam; uvarum & ficuum aridarum libram vnam, carnis fumatae uncias sex. De piscibus maris & conchilijs quos in navigatione apprehenderent æquam sibi reservans distributionem. Recenti itaque ac dulci aqua fontana in vtres hausta, lignisque ad coquendum comparatis, Insularum Fortunatarum abeunt arenis. Multis jam diebus cælo sereno læti navigabant, quod solet humanis evenire rebus, tunc accidit; vsque adeò ut ait Comicus nulla est sincera voluptas, sollicitumq; aliquid lætis semper rebus intervenit. Nam vna dierum è scapha longius à triremibus socij aliquot Cimba ut piscarentur digressi sunt; Ecce subito immanis bellua è mari se sustollens cimbam oppressit, ac duos dentibus atrocissimè vulneravit, nautas, alij quoque vix clamoribus sociorum opem implorantibus salvati sunt. Vulnerati in vna trireme Chyrurgo commissi, sed dolorum ac vulnerum acerbitate, biduo expirarunt. Hoc itaque casu inopinato, omnium hilaritas concidit, timoreque perculsi moderatius se gerebant: hac enim secunda in Armenicam, sive novum Orbem navigatione, Admiraldus Columbus magis ad austrum versus naves dirigebat, quàm in primo fecerat itinere ideo proximè ad æquatorem accessit, cui contiguit Oceanus Æthiopicus immantissimis marinarum belluarum ac monstris abundans.

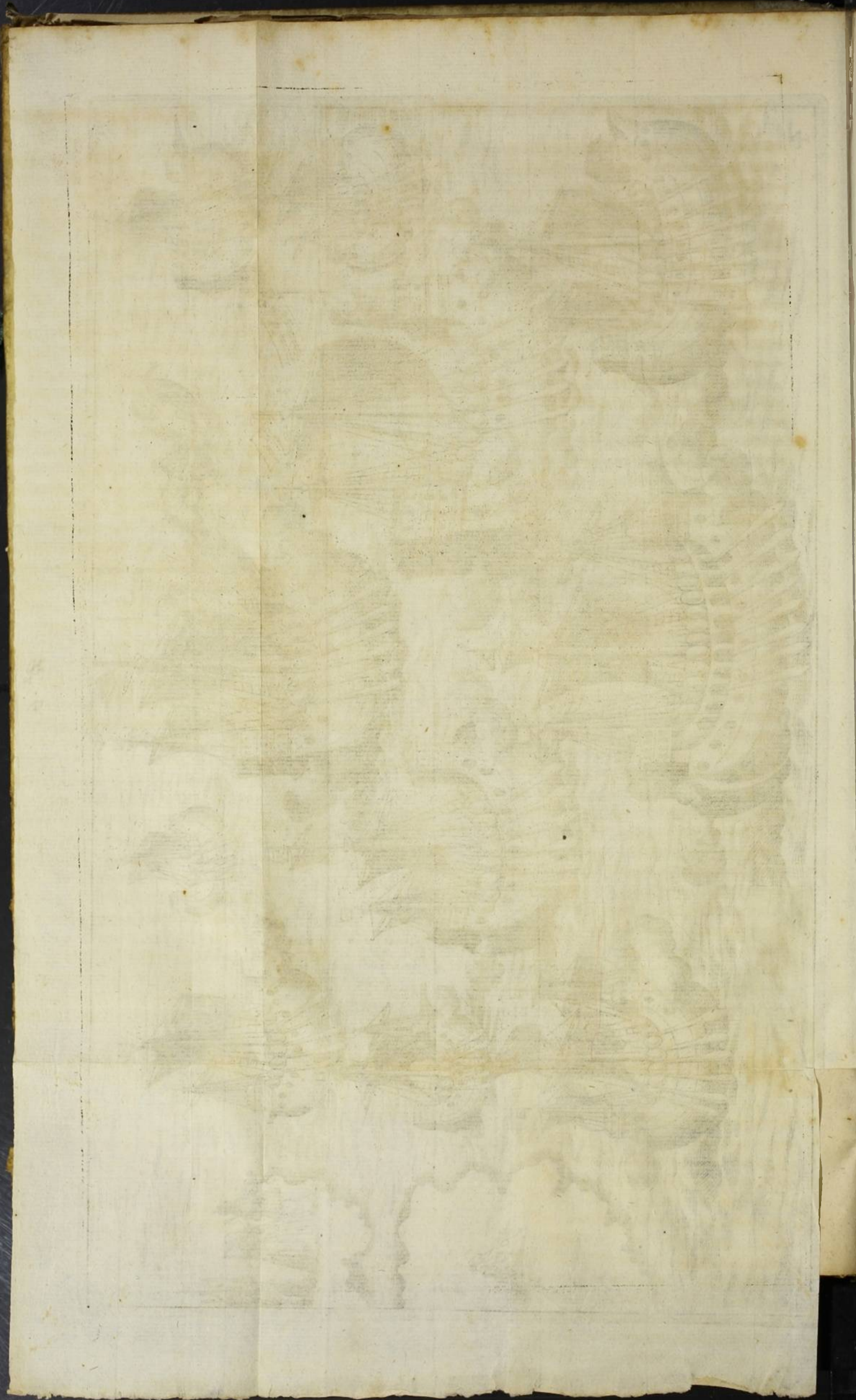
Mandat igitur ut Pyrotechnus è grandioribus bombardis vnam explodat; vexillumque puppi applicet, ut ad perceptum sonum signumque visum, more solito Capitanei ad consultationem scaphis ad navem Prætoriam conveniant. Quo facto scivere Admiraldus Columbus præcepit, ne ultra quis absque scitu extra Triremes piscandi, vel alterius gratia vagetur; eò quod maris illius situm, ac pericula minus perspecta habeant hortaturque graviter, ni gravioribus casibus implicari velint vitam salutemque suam perdere, his funeribus sociorum cauti ut obtemperare discant.

Per solutis ergò de more Christiano Catholico à Clericis vigiliarum precibus, funera lineis insuta pannis ac cruce lignea in pectore adaptata, feri maris fluctibus sepeliunt, operiuntque. Triste commisserabileque extra Patriam terram spectaculum funeris; ut quos bellua marina non

vivos

Pl. 6.

vivos deglutivit emortuos socios charissimos Neptuni monstra depascerent. Quantum verò non solum periculi, sed & molestiæ sit, in mari peregrinantium, ex Petro Maffeo sic accipe; vt discant ij, qui mare fluminaque navigant, & conscientiam maturius expiare, & sanitatem custodire; observentque quanta sit hominum Catholicorum Ecclesiasticorum in demortuos manes potestas.

Per eosdem dies ait, vel ex intemperie cœli, vel ex insalubrium ciborum succo, atrox morbus navalem turbam invasit. Vulgò inter lulum, aut quotidiana ministeria repente expirabant. In ijs miles vnus in mare projectus, ingentem terrorem omnibus attulit, noctu quippe intra sentinam pulsus frequentes exaudiri cæpti, quem ad strepitum cum arrepta scapha vigiles descendissent, implexum Carinæ, sub ipso gubernaculo defuncti militis corpus offenderunt. Scilicet pilus cunctis inhorruit; vbi ex pavore colligere sese, res ad Navarchum delata: nec dubium fuit, quin cadaver translatum in litus humo contegerent. Quo facto postridie super ipsum sepulchrum rursus inhumatus apparuit. Ea re attoniti cuncti, cum apud se causam exquirerent; Franciscus denique incertum, ex qua familia monachus, qui concionatoris munere fungebatur; Sagaci conjectura suspicatus est, hominem aliquo interdicti vel anathematis vinculo constrictum è vita excessisse.

Itaque in terram egressus Sanctissimi Viri Benedicti Abbatis exemplo, è Pontificia formula conceptis verbis, animam demortui ritè expiavit, eique veniam à Deo precatus est. Mirum dictu, ab eo mysterio reddita mortuo pax: & vaga ossa tandem in suo tumulto quiescere. Porro Admiraldus Columbus, plus nimium vt supradictum versus antarcticum polum iter instituit, proinde mare incognitum & gramineum penes Pariam incidit, adeoque partem Oceani illius villæ gramineæ oppleverunt, vt remos navium plexibus implicarent, atque vltra nautæ remigare non possent; vixque periculo summo retrocedere, multis laborum sudoribus valerent. Sed audi de mari isto Gramineo, Simonem Majolum sic differentem: Quid potest illo mari spectari illustrius, quod nuper inventum pratorum more totum virescit, perinde ac campi fructificatione floribus, herbis, arboribus, atque omniferarum plantis vi-

rens. Hoc enim ideò admirandum, quod alibi hæc omnia alluvione soleant velut oppressa, obrutave nimio humore marcescere, & perpetua fluctuatione attrita disrumpi, ac fracta interire: & tamen vigent, virentque nuper invento mari gratissimo jucundissimoque, magis prospectu quam vlllo commodo Parium mare, quod novum Orbem alluit, tot herbis virentibus ac florentibus implicitum, vt navigari non possit, obsidentibus retium more longissimis herbarum ramusculis. Tantum illud pelagus pratorum refert similitudinem, vt quo vertantur ipsi fluctus, eodem germina omnia convertuntur pellunturque, vt ipsi quasi herbarum magis, quam vndarum fluctus esse videantur: eoque sunt navigantes discriminosiores, quod velut retibus ramusculorum flexibus navigia im-

plicent ne vsquam converti possint. In quo discrimine primus omnium periclitatus memoratur Christophorus Columbus, omnium quinovum Orbem lustrarunt Antesignanus,

Est autem ea res longè admirabilior, quandoquidem cum illius maris profundum tantum sit, vt quibusque triremibus vehendis sat sit, ab imò herbæ exurgant, vsque ad ipsius æquoris superficiem coalescant, implicanturque mutuò: & quod auget admirationem, etiam superant altitudine, ac adolescenti luxuria, ipsam superficiem, super palmos quindecim, vt quandoq; dimensione facta, tanta sit reperta, à radice ad summum cacumen herbarum propagata longitudo, ad palmos sexaginta: intra mare quadraginta quinque, extra quindecim. Vnde creditu omnibus facile esse debet, navigia velut retibus huiusmodi herbis implicari, de quibus vide plura Ovetensem libro secundo capite quinto, & Petrum Martyrem in summa. Sed quid admiramur meritò mare gramineum

Cum meus Reverendissimus Dominus Abbas in vna nostri Cœnobij piscina triticum curaverit seminari, pabulum pro Carpionibus, cuius sementis herba intra aquam postea, in longitudinem duorum cubitorum & semis, absque spicis biennio crescens & virescens sub aqua perduravit, deinde computridum, lautissimum squamigero pecori fuit convivium.

Evolutis itaque Pario mari triremibus septem triones versus navium proras applicant, quatuor enim gradibus tantum ab æquinoctiali linea classis distabat, sub zona torrida morantes, ac proinde maximus æstus aërisque calor effecit, vt non solum naves multis in partibus fatiscerent, sed & dolia olei & aquæ dulcis ac vini, damnum corruptionemque susciperent, plurimique ob fervorem aëris, ac capitis dolores, totiusque corporis, ac virium resolutionem defectionemque, vt ipsis videbatur, amplius perferre posse navigationem conquererentur. Consumptaque erant aut corrupta insuper omnia sanitatem instaurantia, aut refrigerantia, vtpote fructus malorum granatorum, citria, & limonia poma &c.

Admiraldus verò Columbus socios bono animo esse iubet, ac intra paucos dies se Spagnollam novi Orbis visuros esse pollicetur. Et divinationis voti que compos veridicus vates extitisset Columbus ni sæva tempestas intervenisset; sub vesperum enim altera die horrida ventorum procella ingruerat, operiebatque grandifonus imber, pelagus, immanis fluctibus ferebantur disjactabanturque triremes fulguribus tonitruisque profundum fremebat mare; clamor ac timor, pavidusque sudor navigantes socios occupaverat. Naves enim ita jactabantur, vt modo nubes contingere, rursus in imas profundum voragines devorari & detrudi viderentur.

Taceo illud terribile periculum, de quo sic ad Navigantes quidem Poëta cecinit:

Inunc

*Inunc & ventis animam committe, doloſo
Confuſus ligno, digitos à morte remotus
Quatuor, aut ſeptem, ſi ſit latiffima tada.*

At venerabilis & gravis morum ſanctimonia Buelius Patriarcha, ſocios hortatur, mentem vt Deo expiant, ac pia precatione ſublevent; confidantque Chriſtum Dominum os & maxillas ſævi maris freno ſuæ omnipotentiaꝝ occluſurum, ac vt venti & procellæ obmutefcant imperaturum: continuo ſibi maris aquæ aliquid afferre iubet, eamque benedicens è capſula aurea, paucos olei ſanctificati guttas inſtillat, mox è patella per modum crucis, à puppi in mare projectat; Ecce quid fides & fiducia in Chriſtum Dominum, ecce quid ſacra chariſmata benedictionis Sacerdotalis præualeant: protinus murmura fretiſona ceſſant, fugiunt atra nubes, ſtellarumq; fulgore & exhilaratur Aplanes, & illuſcente aurora omnes Salvatori Chriſto laudes perſolvunt. Sacris itaque peractis vela denuò explicant, remoſq; accommodant, ac diſiectos ſocios triremesque ruruſ in Ordinem cogunt, inceptumq; ſecundis fluctibus reſiduum itineris proſequuntur. Gubernator claſſis Aſtrolabium magneticum quàm aſtronomicum obſervat, elevationem poli Arctici ad 8. gradus invenit, acum verò magneticam 6. gradus, declinaſſe reperit, nec longè amplius à meridiano Spagnollæ ipſos diſtare, ſocijs indicat; exhortaturque vt validis viribus remos ducant, & proras triremium Occidentem verſus Gubernator dirigit. Tandem divina gratia coadjuvante poſt triginta & vnum diem, poſtquam à fortunatis Inſulis naves exſolverant è Gabiò ſive Carcheſia ſpeculator terram ſe videre inſclamat, eaque fuit Inſula prægrandis Canibalium quàm S. Crucis titulo Inſulam decorabant. Admiraldus Columbus Celoces cum aliquot militibus cõtinuò expediri iubet ad indagandum portum, vrinarioque plumbo, in arenoſo ſolo triginta perticas profundum mare comperiunt. Pro triremibus ergò tuta ſtatione reperta anchoræ proijciuntur. Inſulæq; ſicum & qualitatem ab exploratoribus eo miſſis cuncti expectant. Hi verò ad noſtros redeuntes mira enarrant: & quam virides ſint Inſulæ, & innumerabilibus conſitæ arboribus aromaticis, quibusvé ſuaviſſimis herbarum plantis, tum odoriferis frugibus abundant, explicant. Admiraldus itaque Columbus Inſulas perluftrat, in tuto interim claſſem conſiſtere iubens aliam Inſulam Marininam comperiunt; ab interpretibus ergò quos ſecum baptizatos Spagnolenſes ab Hiſpania vt ſupradictum Indos penes ſe habuit ſciſcitur; quales hæ Inſulæ eſſent, & quis eorum modus vivendi. Hi narrant hanc Inſulam à Solis mulieribus inhabitari, eſſeque Canibalium vxores tributarias ea condicione; vt ſingulis annis foetu concepto à foediſſimis Canibalibus, filios ipſis redderent pro tributo: filias verò ipſæ mulieres educarent ad futuram propagandam prolem. Solent enim longè larèque quam plurimas Inſulas infeſtare, vt homines ad devorandum rapiant pacemque cum illis ſolum populis paciſci, qui filios pro ſcelus ad devorandum illis pro cenſu annuo porrigunt. Om-

nibus

nibus Insulis Canibaliū perlustratis, quas modo Antillias sive Cæ-
 ricanas Geographi vocant. A Capo de tres Puntos sive mari Pario vsq;
 ad S. Crucis Insulam (sic enim ab erecto S. Crucis ligno à Patriarcha Bu-
 ellio Insulam vocabant) quæ è Regione Spagnollæ quadringentis lev-
 cis distat, cum tota classe paulatim insequente conveniunt. Mirificus ex
 hac Insula ad vnius miliaris distantiam, omnium aromatum odor exspi-
 rabat: hanc ingressi aliquot Hispanorum militum, ad explorandum
 Tambos, id est, mappalia, seu tuguriola in girum quam plurima è pal-
 marum aliarumque arborum ramis constructa contectaque reperiunt.
 Visis Hispanis à longè subitò in latebras incolæ se abscondebant: Porrò
 Hispani domos sive mapalia eorum intrantes adolescentes & multos
 pueros ligatos inveniunt, quos isti Canibales ad consuetum macellum,
 prò scelus observabant, atque vt Europæi consuevere anseres, vitulos,
 capponesque saginare; sic isti hos pueros edulij impinguabant, vt illis
 pro futuris epulis essent ad devorandum accommodatiores. Culinas eo-
 rum dum Hispani peruestigarent, ollas plenas manibus pedibusque, &
 alijs humani corporis membris disiectis carnes humanas reperere, quin
 etiam mediam partem adolescentis prò facinus in veru defixam assamq;
 invenerunt. Ambitus autem hujus Insulæ S. Crucis ad tria millia millia-
 riorum Italicorum protenditur, estque in ea illud commemoratione di-
 gnum, quod præter insignia flumina plura immensæ laticudinis, etiam
 Septentrionalis illius plagæ mare dulce est. Vide P. Hisp. Hispani verò
 longiùs à mapalijs in nemora indagando abeuntes in Canibales incidit,
 qui quatuor mulieres captivas ducebant. Visis ergò ignotis hominibus
 Hispanis, elevatis manibus mulieres Hispanorum implorabant auxiliū.
 Canibales vltro prædam deserentes ad maris lictus profugiunt. Hispani
 verò cum opima præda mulierum ad classem suam contendunt.

P. Hispan. p. 5.
 cap. 2.

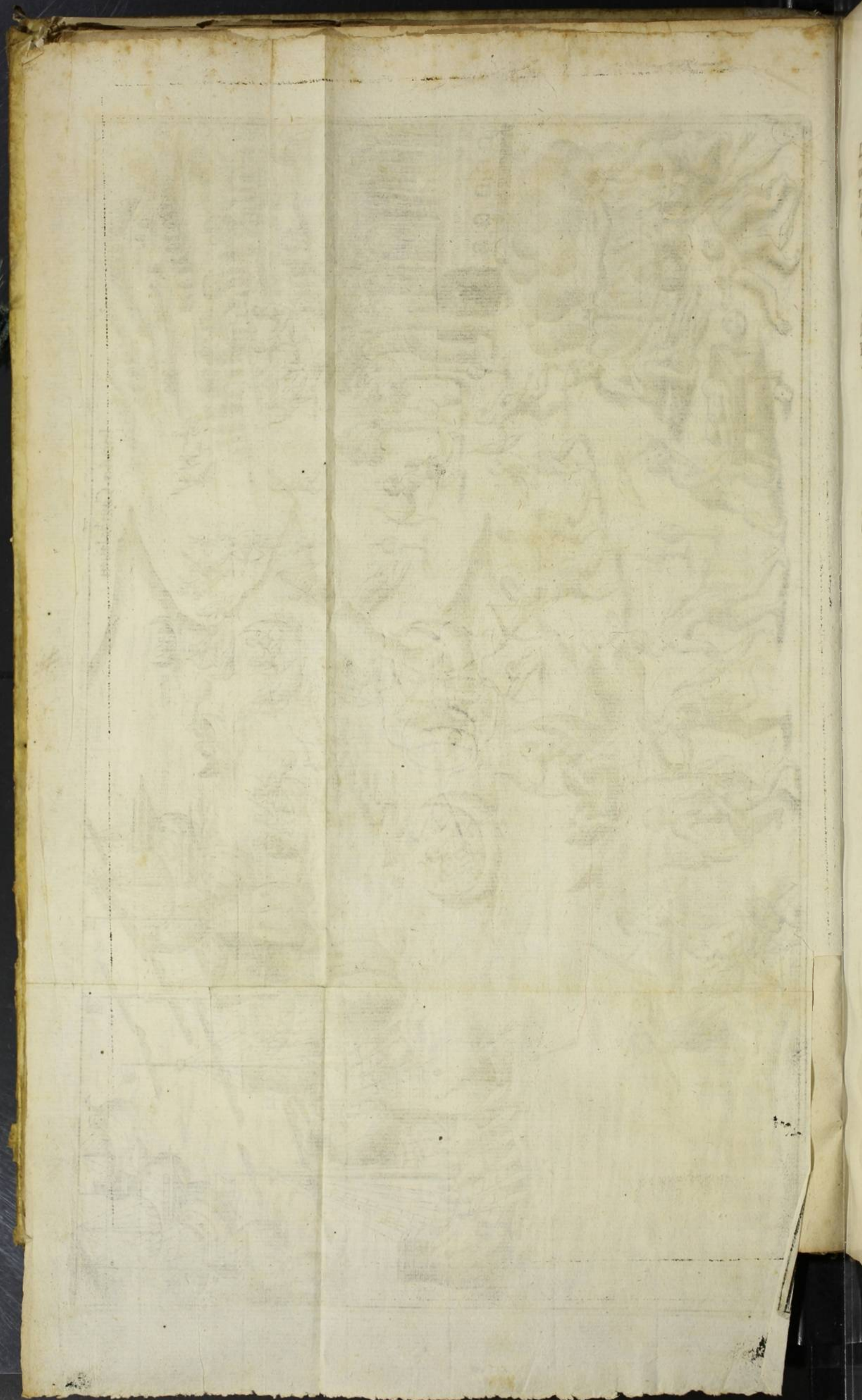
Sed novi Canibales Canoibus (quod est cursoriæ naviculæ species
 illarum gentium) supervenientes, multos captivos viros & mulieres
 ducebant: solent enim hi Barbari vt supra dictum vicinos bello lacefcere
 vt captivos si quos apprehenderint affare domi & quam crudelissimè de-
 vorare possint. Hos ergò Hispani lembis expediti aggrediuntur; atrox
 fit prælium, sagittis venenatis Canibuli Hispanos vulnerant, adeoque il-
 lis ferox & audax animus fuit Canibalibus, vt triginta loricatos Hispanos
 octo saltem Canibales nudi armis suis aggredierentur. Hispani Canibu-
 lorum Canoas tandem submergunt, Canibales in mare profiliunt na-
 tandoque sagittis Hispanos petunt, donec tandem glandibus plumbeis
 res peracta est. Vulneratos occisosque Canibales & reliquam prædam
 Hispani ovantes ad classem abducunt. Sed age bone Lector istarum gen-
 tium mores ritusque patrios indagemus, vt intelligas, quales populos
 barbaros erudiendos in fide Christiana, hi Religiosissimi S. Benedicti so-
 dales susceperint. Totam verò Americam quam plurima Regna, Insu-
 las, variosque populos habere ex sequentibus scriptoribus audies. Sic
 enim interpres Gregorius Boncius cum Romance Castellano in Gem-
 mam Frisium ait: *Tiennc America muchas Islas Comarcana: la Isla de Parias*

La.

Insula Caribaliūm

No. 7

La Isabella que dize Cuba Espannola en la qual se halla al palo Guaiaco el qual cura el mal frances: los habidadores de la Espannola comen serpientes grandes, y raices de plantas. Los que habitan en estas Islas tienen semejantes costumbres Con los moradores de America. Hoc est: Habet autem America Insulas adiacentes quamplurimas; vt Parianam Insulam Isabellam, quæ & Cuba dicitur, Spagnollam in qua reperitur lignum Guaiacum, quo vtuntur nostrates Chyrurgi, contra morbum Gallicum.

Accolæ verò Spagnollæ Insulæ, loco panis vescuntur serpentibus maximis, & radicibus. Ritus & Cultus istarum circumiacentium Insularum par est Americæ accolarum cultui. De his ergò audi modo Perrù Hispanum ab Angeleria de Insulis Antropophagis sic differentem: Adventare Hispanos Incolæ dum sentirent, domibus derelictis, tam viri quàm sceminæ in antra profugerunt. Ex pueris & mulieribus captivis, quos ex vicinis Insulis prædari fuerunt Canibales (solent enim hi vicinas longinquasque Insulas & Regiones bello infestare, ac quoscunque deprehendunt vt feras nostri in Europa Venatores, pro lautissimis epulis ad devorandum asservare.) ad nostros circiter triginta supplices manus ad cælum tendentes confugiunt, Domos eorum sive mappalia nostri ingredienti, habere foedissimam gentem Canibalium instrumenta fistilia, omnisque geris cacabos, orcas, cantharos, & alia huiusmodi nostris Europicis non multum dissimilia vasa, atque in eorum Coquiniselixas de Spicacorum anserinisque carnibus verubus fixas & assatas carnes humanas pro scelus comperiunt Domorum penetralia latibulaque perscrutantes, tibiarum & brachiorum humanorum ossa, calvarias, craneaque hinc inde dispersa exesis carnibus aspiciunt. Inveniuntque caput nuper occisi juvenis trabe appensum sanguine adhuc recenti madidum; quod instar vitulini capitis ad devorandum asservabant.

Aliò verò suæ historiæ loco sic idem præfatus autor loquitur: Tanta est his nudis barbaris innata vis, animi tanta fortitudo, vt integram classem nostram adoriri sint ausi, prohibereque à litore tentaverint: nantes enim umbilico tenus in mari, venenatas de suis arcubus sagittas jaciunt; nostri autem bombardis illos adeò deterruerunt, vt quamprimum latebras & condensa nemorum spelæa peterent. Reliquos qui in vado maris hæsitabant nostri milites infecuti sunt, & vnam de eorum naviculis, quas illi Canoas appellant, cum vno tantùm Canibale cæperunt.

In hoc navigio hominem alienigenam de propinguis Regionibus arctissimè vinctum deprehenderunt, quem more suo Canibales homo aucupio venati, postera die devorare statuebant: Obortis igitur lachrymis vinctus iste Hispanus inclinata cervice ac dorso supplicabat, vt ei vitam corpusque integrum ab his foedissimis Canibalibus redimerent, indicavitque quam ratione, sex ejus socij misere & crudeliter jam ab hac spurcatissima gente eviscerati, devoratique fuerint; itenditemque sequenti die de se futurum significavit, ni eum Hispani ab illorum modo manibus eripuissent. Et hæc fuit ratio cur incolæ Spagnollæ in prima na-

vigatione Admiraldi Columbi se à conspectu Hispanorum abripuerint: Canibales enim Hispanos ad homoaucupium adventare arbitrabantur. Quare salutis suæ consulentes in tutiora se receperunt, quos crebris incursionibus in prædam lautam, ante Hispanorum adventum Canibales divexabant. Ex pueris quos capiunt, ut in Europa pulli gallinacæi aut porci assolent castrant ut grandiores & pinguiores effecti lautis instructis mensis devorent, ætate autem seniores cum ad eorum manus pervenerint aliqui, occidunt crudeliter, & in partes partiuntur. Intestina & exta recenter pueri & mulieres eorum depascuntur, grandiora verò membra corporis, ut fœmur, brachia, sale marino ut nos Europæi pernas, surstas, & haleces condiunt, & in tempora servant. Mulieres devorare tantum apud eos religio, nefas & obscænum est. Et si quas assequuntur prædatione juvenes, ad sobolem procreandam non aliter atq; vaccas, equosque servant, curantque vetulas verò effectas, ad præstanda obsequia Oeconomica pro mancipijs habent domi.

Ferrum gens ista non habet, procultris & securibus dura, Marinorum piscium costæ aut lapides sunt, quos ex quibusdam fluvij colligunt, ad ferri calybisque munia præstanda aptissimos lapidumque durissimorum allitione quorundam acerrimè eos acuunt. Sed audi ex Majolo de natura horum lapidum sic asserentem: Præterea flexibiles reperiri lapides, retenta duricie cogimur admirari: licet enim tener videatur ac mollis quidam nunc in novo Orbe repertus lapis, suam tamen habet lapideam duritiem, quam tamen quisquis tactu premit, flectit. Experianturq; in illo illud idem flexibile, quod in præduro corio videas: flectitur igitur in quaslibet velis partes: ac velut plures in vnum compacti lapides sint, sese ostentat: vimque eandem gerit, exacuendi gladios, quam cotes habere consueverunt. Pro armis ex ligno quodam durissimo scipionibus acutis utuntur, cum suprædictis veneno infectis sagittis, quas sicut & gladios de ossibus animalium, pisciumque marinorum dentibus, ac alijs similibus fabricant. Corpori nudo serpentes atque bufones succo quodam nigro ac purpureo appingunt: in fronte, genis, naribus, labris, foramina, caveasque Escharoticis medicamentis faciunt sicut nostri Chyrurgi per artem cauteria, quas foveas gemmis margaritisque præciosis, & aureis annulis exornant, adeoque deforines apparent, ut dæmones non homines esse crederes: Vestitum alium non habent, quam perizomata pro pudendis, quæ de gossipio aut anserinis psittacorumque diversi coloribus plumis conficiunt, Homines sunt colore subnigro, capillum mollem habent, nigrum usque ad aures promissum à fronte, in verticem calvitium, sunt omnes imberbes, propterea quod vossellis omnes corporis pilos evellunt! litteras nullas norunt, disciplinam nullam observant, malefacta, sceleraque non puniunt. Sine conjugio certò sed turpiter ut canes prolificant: Mulieres sunt bellicosæ, natando cum sagittis, nonnunquam centum quinquaginta miliaria conficiunt, post partum mox se aqua marina lavantes, omnia munia domi subeunt, ac si foetu minimè gravidæ fuissent, vterumque gestassent. Plerique eorum

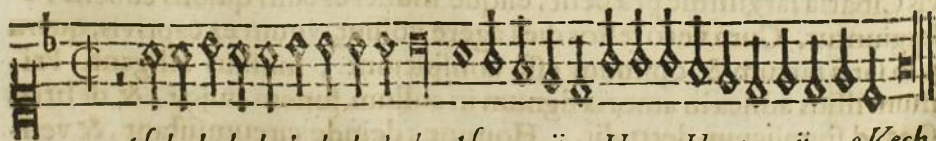
& So-

*Titulo lapides
fol. 319.*

& Solem adorare solent; & larvas quasdam spectraque nocturna, quæ illis intempesta nocte apparere asserunt, supplices venerantur: ex gossipio ergò in speciem lemorum nocturnorum visorum similitudines larvasque conficiunt, quas deinde divino cultu colunt turpissimos cacodæmones. Solent etiam & Penates sibi construere, & singularia quædam Lararia ex avorum & parentum suorum defunctorum cadaveribus.

Habet etiam gens ista sacrificulos suos idololatrias quos illi Carra-bies vocant, mirabilius in sacris suis vtentes ritibus ac ceremonijs. Inter cæteras superstitiones cum primis risu dignum est. In dedicatione siue expiatione cuiusdam arborei fructus, quem illi Maraca nominant, ovistrutiocameli magnitudinem & similitudinem referens. Hunc fructum benè cavatum exsiccatumque perforant, & vt apud nos artifices puerilia crepitacula præparari solent, ita ille lapillos torrentis nitidos, aut milij grandioris grana imponunt, baculoque sesquipedali trajecto, instrumentum siue crepitaculum nomine Maraca fabricant; id deinde quamplurimis psyttacorum aliarumque avium exornant plumis, & se ipsos toto ferè corpore amiciunt, inficiuntque teneri quadam materia corpus inungentes, vt plumæ adhæreant. Et cum solennes festosque dies, ritusque patrios peragunt, in manibus prædictum gestant crepitaculum tripudiantes.

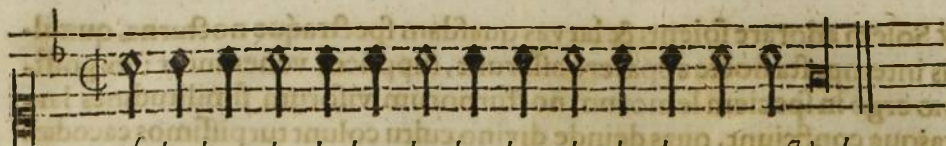
Maraca verò hoc ritu expiare & dedicare solent. Longiorem dicti baculi partem in terram figunt, tunc cibum potumque lautè apponi jubent à Monsacat, (quod Patres familiâs Indicé sonat) persuasum enim habent; cibos istos absumi à Maraca: in quæ Deos suos invocare & ad-jurare solent, vt apud nos Zingari dæmonem in ampullas vitreas. Quindecim ergò dies continuos Psyttacorum plumis ornati Caraibes circum Maraca sua solenni ritu salitant, vulgusque lautissimè potitat, epulaturque, invicem abundantissimè cibaria sibi administrantes in maximo circulo tripudij, chorum circa Maraca sua ducentes; in cuius aurea soli sacrificuli Caraibes Syrmate ob longo, de plumis psyttacorum contexto Choragos agunt. Cannam, siue arundinem marinam excavatam ori apponunt, in qua Petum (Tabacum ego puto) herbam bombycis instar materia incensa præparata est, & vt supradictum in circulum saltantibus fumum efflant, patria lingua dicentes: Accipite Spiritum fortitudinis, vt vestros inimicos superetis. Illi verò qui extra circulum Choribantum instar chorizant, de fructu arboris cuiusdam Achovaij Teveti nominant; piri speciem referens, sicut nolas, eruribus clangentes applicant, sinistra manu femur tangentes lingua patria hos versiculos cantant, tali melodia:

He he he he he he he he he he, Heura ij Heura Heura ij o Vech.

E 2

He

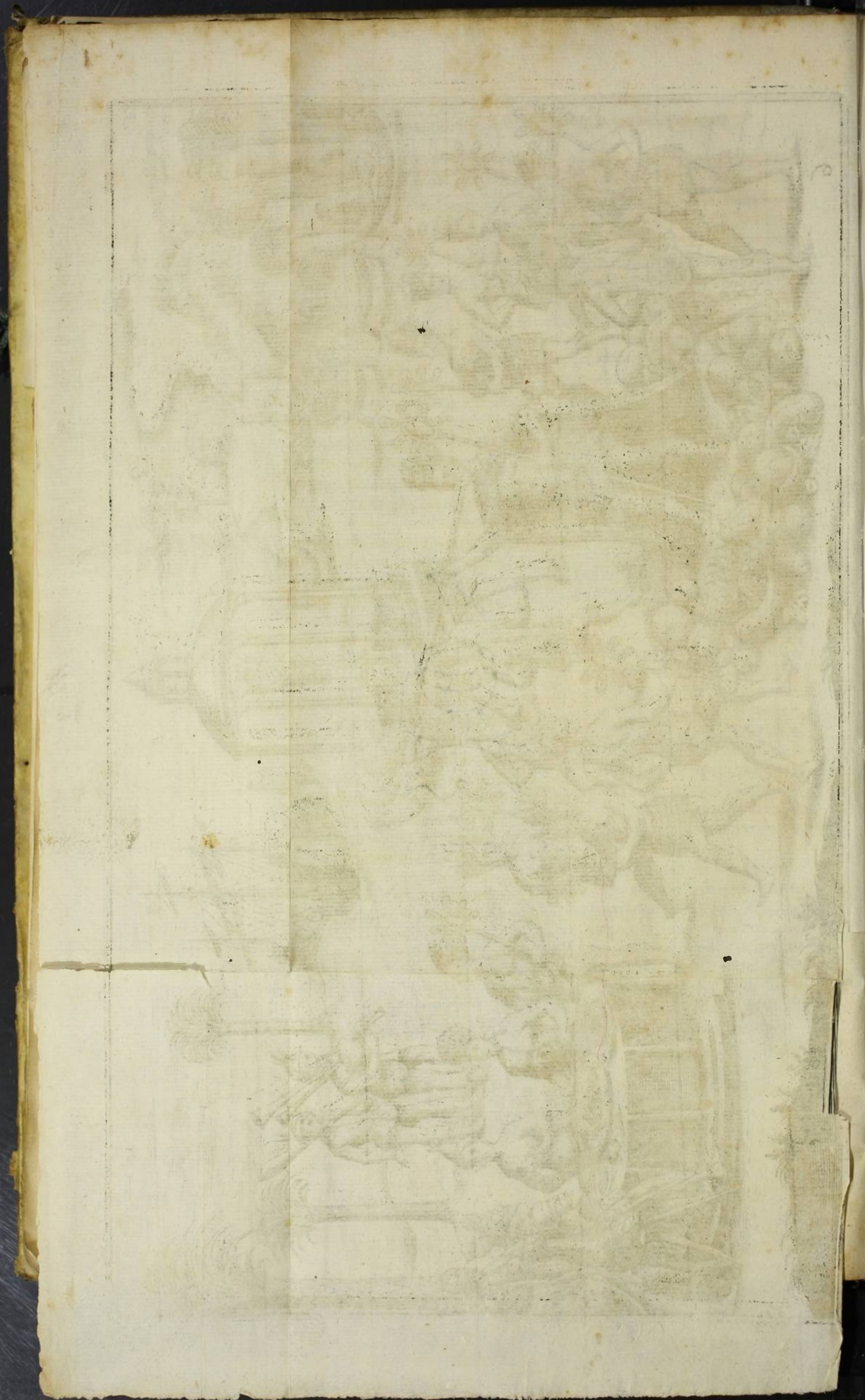
Quorum carminum sensus consolatorius hic est: Nempè quod Avi illorum fortissimi fuerint Heroes, & quod multos de Ovetacibus populis devoraverint. Hac enim cum gente vna ex Provincijs Brassiliæ mari finitima bella gerunt, nullaque de causa ferè alia invicem bella gerunt. Populi Americani, quam vt majorum suorum eadem vlciscantur, quos reciprocè devorant: se invicem enim jam à multis sæculis bello laceſcebant, & captivos cum peregrinis hospicibus & advenis, si quos prehendiſſent devorabant: sicuti in navigatione vespuccij in Belficam compertum est. Bella enim non pro tuendis aut propagandis finibus, sed pro dignitate suscipiunt, quoties opinantur se fuisse, à vicinis aut externa natione contemptos.

Quamvis compertum sit etiam eos à Dæmonibus ad bellum suscipiendum adactos esse. Sacrificolis enim Dæmonum Idola conquerebantur, ac præceperunt, vt Regem adeant, bellumque adversus vicinos populos suscipiat: nam hostias deesse; Deosque nunc vel maximè eſurire, ac ferè fame periſſe. Ex quo factum, vt hostias, id est, homines ex vtraque parte præliantium captivos Dæmonibus, & in suorum vltionem immolarent; hacque ratione Hostia ab Hoste victo, & immolato dicuntur, magnaque Carnificina, & sanguinis humani effusio hoc modo à nequissimis Dæmonibus, qui ab initio homicida, & mendax fuit, causabatur. Sic etiam Christus Dominus, pro nobis peccatoribus Dei inimicis Hostia Deo Patri sanguine effuso in Cruce immolata est. Ex quo vides, qua ratione sanguinarius Cacodæmon apud hos miseros Indos, divinum honorem æmulaverit; & sanguinè humanum sibi offerri petierit. Superbia enim eorum, qui oderunt Christum, hominem, & naturam humanam; vt Psalmista ait, ascendit semper. Reges ergò Americanorum populorum, præcipuè ob hoc invicè bellis se conficiebant, vt quam plurimas hostias, & captivos homines ad immolandum suis diabolicis Idolis acquirerent. Qua verò ratione Caribaniæ gentes, qui Canibalicum sunt progenitores, quibusvé ceremonijs rituque patrio, captivos milites devorare solent, sic ex Osorio accipe,

Quos in bello capiunt, senes præsertim statim comedunt, reliquos vinciunt. Eos qui ex suis in bello conciderunt, funere efferunt, cum multis lachrymis, eorumque virtutem prædicatione celebrant. Captivis Cibaria largissimè præbent, eisque mulieres cum quibus cubent, e-largiuntur. Cum verò festos dies agere volunt, vnum ex captivis, quem jam satis fartum & opimum esse conspiciunt, funibus alligant. Primum illius amica in amoris signum in collum funem iniicit, & delicias suas ad supplicium detrudit. Homines deinde circumstant, & ventrem, & brachia, & tibias illius astringunt, tum columnæ affixum colori-

No. 8.

loribus depingunt, & plumis varijs exornant: Ne verò parùm humani videantur, laxant illum vinculis interdum, & cibo atque potu sane lautè atque hilariter accipiunt.

Interim verò omnes comedunt, & plurimum illius quam diximus potionis absument; Saltant præterea & cantant atque tripudiant, & tres dies in hoc apparatusimo ludo consumunt. Tandem post triduum illum pedibus atq; manibus jam vinculis expeditis in caveam deducunt. Mulieres atq; pueri vinctum secundum ventrem funibus trahunt. Homines verò & mulieres reliquæ mala cicrea, & fructus varios in eum jaciunt. Ille verò quæ potest ex coniectis pomis colligere, rursus in illos à quibus fuit impetitus intorquet. Bibit interim potum quem Acua dicunt, vt apparet jucundissimè, nec enim ei cibus aut potus denegatur: præ se fert autem non mediocrem lætitiã. Illi forticulum hominem, vt se existimari cupit convitijs onerant, & multis contumelijs insequuntur. Dabis inquit, homo perditissimè atque proflagatissime pœnas scelerum: & sanguine tuo manes eorum qui in bello ceciderunt, vlciscemur. Te enim contrucidabimus & dilaniabimus & assum devorabimus. Ille verò nihil moror inquit; non enim ignavi, neque timidi pœnam sustinebo. Semper enim viri fortis officio functus sum. Si me occisuri estis, multos ipse multis in locis occidi. Si carnibus meis saturandi estis, & ipse carnibus multorum saturatus sãpè fui. Præterea sunt mihi fratres atq; cognati quos scio, meam necem haud impunitam relicturos. Ad hunc modum in caveam tandem includitur. Tum ille cui fuerat captivus in custodiam traditus, in caveam simul ingreditur, Corpus autem habet depictum & collum plumeis ornamentis excultum: manibus verò ingentem gladium vibrat, tum saltat & sibilat, & gladium intentat. At is vt gladium illi è manibus extorqueat. summo studio contendit, sed dum in vnam partem impetum dat, mulieres atque pueri cum fune quo est alligatus, quem manibus tenent ad se trahunt. Dum rursus in contrariam partem se contorquere nititur, ex illa parte similiter mulierum manibus impeditur, vtrimque enim ita distinetur, vt se eodem loco commovere non possit. At strenuus ille gladiator eum gladio contundit, & debilitat, atque tandem medium illius caput ingenti vulnere discindit, cerebrumque dispergit, manus deinde præcidit. Tum mulieres accedunt, & corpus exanimum in pyram conijciunt, vt omnibus pilis adustis, illud facilius abluere queant. Dissecto autem ventre, illia cum extis evelunt, reliqui corpus in frusta decerpunt: & ne plura persequare, illius carnibus omnes cum magna voluptate vescuntur. Sunt & alij sylvestres atque montani homines, qui cum his, qui domibus habitant continenter bella gerunt, eisdemque se sceleribus & eadem immanitate contaminant.

Ex quo redarguas D. L. Fioravanti de Bononia lib. i. cap. 24. discursum de morbo Gallico ex relatione Pasqualis Giboletti ex occasione belli inter Alphonsum Regem Arragoniæ & Neapolitanum, Gallosque commissi 1456. Qui causam effectivam principalem morbi Gallici vult

esse vsum in cibo carniū humanarum, idque ab exemplis, & experimentis probat aliquot bestiarum. Atqui nostri hi Canibales egregij carniū humanarum voratores nihil horum patiuntur, aut raro, licet Salsaparilla, & Sassafras *Por remedios en los mal Frainches* integras sylvas possideant. Deinde si hoc verum esset, omnes homines, quotquot sunt, huius foetissimi morbi, deberent esse participes, vel saltem ij, qui ab infantia lac foemininum etiam non infectarum nutritionis gratia sugunt. Cui, quis tam vecors, vt neget animale sulphur, vel pinguedinem lacti humano non inesse? Cum verò Hispani saepius hos Antropophagos increparent, ne tam sordidè carnes humanas devorarent; illi respondebant, se mirari valde, quod Europæorum carnes tam pulchras, nitidas, albas, suavissimasque porcorum & hircorum carnibus postponant, & nescire, quam suaves gustui sint carnes humanæ!

Alter versiculus tripudij Carnibali id significat. Nimirum quod post montes obsua præclara facinora belli cum suis Avis, Atavisque, qui multos etiam hostes occiderunt, & devorarūt hilaria celebrabunt. Tertius demum versus significat, quod proceris aliquando arboribus, confcensis, maris æstum & diluvium salvi evaserint. Scribit enim Petrus ab Angeleria crediti continentis l. 4. Abibejam Regulum quendam Regiam aulam habuisse in amplissima & immanæ proceritatis arbore. Incolæ enim istius novi Orbis, qui versus Austrum Oceani Insulas incolunt, in arboribus domicilia, palatiaque construunt, propter maris æstuantis periculum, & furorem: arbores habent isti inauditæ altitudinis 1440 pedes sese in altitudinem porrigentes. In Insula Ceiba tantæ crassitudinis arbores reperiuntur, quas nec quatuordecim viri protensis brachijs valeant circumdare. Proinde neque vnam sed plures domos in vno arbore visum est, constructas esse: tanta earum latitudo & altitudo ramorum se extendit, atque dilatat. Connexis itaque ramis gracilioribus artificiosè contra imbres ventorumque procellas muros & parietes semper virides construunt: Ex quibus etiam arboreis castellis egregiâ contra hostiles impetus se defendunt, fundibulis, sagittis, lapidibus. Si vti saepe fit, inter illos barbaros bellum ingruit, neque enim igne impugnari possunt, propter maris vehementissimum æstum, accessum & recessum, qui paucis horis iteratur hostesque fugere compellit. Plura de his Canibalibus si quis scire desiderat, consulat Theodori de Bry Scholia Francofurti impressa, in librum de America, Hieronymi Bezonii. Nos quoniam institutum de his gentium ritibus moribusque prolixè describendis non suscepimus, paucis his candidus lector quæ ad navigationis nostræ meliorem declarationem seriemque spectant contentus erit. Quales itaque barbarissimos pijsissimi ac Religiosissimi Patres ex ordine S. Benedicti in fide Christiana Catholica instruendos, ac humanitatis disciplinis, honestissimisque virtutum moribus imbuendos erudiendosque populos susceperint, partim hic jam audivisti.

Et quoniam feri & effræni valde stupidiq; fuerant, crudeles humanarum

narum carniū voratores, ac sanguinis humani potatores, non solum verbo adhortationis mansuetè à nostris Patribus Religiosisq; Monachis S. Benedicti, ad frugem meliorem conuerti poterant: Sed gravibus etiam in eos quibus seuerior iustitia à Catholico Rege commissa fuerat, editis supplicijs à sua immani Antropophagia eos reduci oportebat, vti infra magis de Peruanis gentibus intelliges.

Relictis ergò Camericanis Canibaliūque Insulis Columbus Admiraldus vela Haitij versus solvere iubet, prægrandemq; Insulam Ayay transfretatus post diuturnam tandem laboriosamque navigatione Spagnolam appulit, veterisque hospitiū jura repetijt. Missis ergò Legatis ad Guaccanarillum Regulum ac Hispanos socios, ante annum ea in Regione à Columbo relictis, tribus viris Americanis quos Roma secum recens baptizatos Christianos aduexit, vt de eorum salute ac rebus gestis certior fieret. At isti longius moram trahentes ad suas patriotas aufugerunt. Cum ergò nihil de socijs rescire posset Admiraldus: Machinas bellicas ingenti conitruo à triremibus exonerari iubet, quo dato signo intelligerent, socios suos ab Hispania aduenisse, littus ac classem accederent ocius. Nemo verò comparuit præter homines Insulanos, quapropter à Rege Guaccanarillo Admiraldo sciscitanti, quinam socij valerēt Hispani, quos illi sacro fœdere sancito ante annum commiserat? Respondit; Multis cum effectis suspirijs, quanam ratione ab alijs Regulis arx illa & turris lignea extructa diruta sit, & accensa, omnesq; socij strenuè sese defendendo emortui sint. Quibus cum vt fidelis ipsi Columbo confœderatus suppetias ferre vellet, in maximo ipsius conflictus discrimine versatus, retrogredi coactus fuit. (Sed fraude quibus Indi maxime pollent) ab Admiraldo cognita; is enim ipse Guaccanarillus triginta Hispanos cum munitione armis incendioque delevit. Proinde Columbus ducentos armatos continuo expedit, qui Regulum sibi deuinctum afferrent, Guaccanarillus verò Rex; postquam fraudem esse detectam nostris audivit, militesque Hispanos loricated Insulam ingressos esse, enormiterque vbiq; grassare fuga sibi consuluit. In vicinas itaq; Insulas, cum omnem aditum sibi interclusum ob ruptum fœdus Guaccanarilli Regis Admiraldus Columbus sentiret, non cunctandum ratus adibat armatus, cernebat enim momento temporis maximas Insulanorum in alterutram partem inclinationes, & ideo periculosum nimis esse in rebus bellicis occasione vllam rei bene gerendæ prætermittere. Elapsam namque temporis opportunitatem revocari non posse. Præterea timidi & ignavi hominis esse præteritam facultatem frustra lamentari: Fortis autem & industrij viri esse, nihil quo res in tempore fieri commode posset elabi permittere. Intùper summum esse Imperatoris flagitiū, in rebus afflictis suos, sibiq; commissos ope destituere, eos præsertim qui ipsius & Patriæ gratia erant in extremum discrimen salutis coniecti. Quapropter continuo fabros operariosque concivit, ac optimo loco tutissimoque portum in Spagnolla Castrumque designans, munitionem ac civitatem construxit, quibus locis D. Thomam ac Sanctissimum Apostolum

Stolum Jacobum, sacros Patronos elegit, totamque classem ob maris æstum remulco ad litus adduxit; anchorasque firmavit arenis. In terram ipse Patriarcha & Admiraldus descendentes, hic Ecclesiæ Dei locū præfigens ingentem crucem ac trophæum Christi Salvatoris nostri erexit. Admiraldus verò milites operariosque lustrabat, & opus vrgebat, vt templum, civitas, munitioque cum omnibus belli requisitis perficeretur.

Insulani odio Hispanos hospites primo habere cæperunt, mox bello investare, missilibusque sagittis à Patria terra arcere tentaverunt; immedicabilibusque ictibus sagittarum Hispanos vulnerabant, ex quo factum, vt quam plures nostrorum emorerentur. Veneno enim lethali sagittas tingunt, citissimeque corpus tactum tabe inficitur, nisi intra duodecim horas sitco herbaque quadam, quæ solis Insulani nota est remedium adhibeatur. Nostri Duces incolarum multitudini parcere volentes, & contra rydos homines beligerare imparibus armis ignominiosum sibi dicentes, ad communem tamen pacis & tranquillitatis procuracionem è majoribus æreis siphonibus, non quidem aqua maris eos implentes, sed multis centenis globulis ferreis, vnam immani stragè Insulanorum, cæteros metus. Ergò Admiraldus exonerari iussit. Insuper fit clangor tubarum, Classianorumque militum clamor extollitur, horrendaque caligo ex tormentorum displosorum fumo oculis affusa, tam densas tenebras attulit; vt conspectum cœli, atque maris & terræ adimeret. Nec enim aliud cerni potuerat, nisi horrificum incendium, ex multis tormentis erumpens, horrissonaque cum fulminibus conitrua. Parones itaque, Canoasque barbarorum aliquot centenas cum omnibus, qui intrò fuerant, hastis sagittisque contra nostros depræliantes dissipatæ sunt, ac ingens Insulanorum multitudo trucidata, cataveribusque littora, mareque cruento sanguine æstuabat. Isti cum horribilem fragorem, in vita enim nunquam tale quid sensibus perceperant, præcipue qui in continente erant, in terram semivivi omnes corruerant, cœlum enim ipsum dissipari, terramque dehiscere arbitrabantur, cumque se læfos & quamplurimos mortuos, ignemque micantem ingentique mare & terram fumo coopertam inspicerent, supplices manus elevabant & fideles jungere dextras optabant. Fidelitatem ergò Admiraldo Columbo jurant, pacis commercijque fœdera sanciant. Deos esse Europæos, non homines putabant, nimirum qui fatali igne tot & lædere & prorsus occidere possent.

Illud inprimis portentosum his Insulani videbatur; equestris nimirum miles Hispanus; quem celeriter in omnem discurrere partem, sonipem ascendere, descendereque, ac cum voluisset consistere loco intuebantur; insuper flammam, fragoremque è pistolis spirare, ac fulmineos gladios vibrare, micantibus loriceis ac galeis corruscare inspicerent, nihil enim horum ante Hispanorum in eas oras adventum noverant. Imò immortales esse nec mori posse Europæos, vt infra jucunda ex historia percipies, rudes hi populi existimabant. Haitij sive Hispaniola Insula

fulæ ambitus est ccccc miliarium : Longitudo quinquaginta. Latitudo pro finuum & promonteriorum ratione varia. In hac Insula Spagnolla quinque olim fuerunt dispartita regna.

Primum vocabatur Maguna id est plena Regio, quam Provinciam plus quam triginta ex majoribus fluvijs & plus centum parvi torrentes ex rupibus præterfluunt, in quibus montibus auri, gemmarumque fossiles ante Hispanorum adventum vltra viginti millia Indorum extiterere.

Regni hujus Optimates quindecim fuere, quorum quilibet sexdecim millia pedicum Regi suo, qui vocabatur Guariorrex ad bellum educere potuit. Secundum Regnum vocabatur Marien quod vastius est Beticæ Portugalensi, montibus ac rupibus altissimis refertum, ex quibus aurum & argentum, multaque mineralia, & varij colores, præcipud cæruleus ille preciosus pictorum color Ultramarin vocant, eruitur. Fluvij hujus novi Orbis, magis auro quam piscibus abundant, adeo vt piscatores cum pluvijs hi amnes augentur pro piscibus quos quærunt, aureas glebas vri gallinacei magnitudine expiscantur; quas glebas torrentes Pet. Hist. p. 5. c. 12. 13. è montibus cum alijs lapidibus imbrium fluxu: secum devolvunt, atque ita non hæc piscium piscatio est, sed auri, decentiusque hic aureo rete & hamo Claudius Nero piscari potuisset, quam Romæ suas murenas. Vidi ego & penes se habet Toblones Hispanicos, ex hoc auro novi Orbis confectos meus Reverendissimus Dominus Abbas Seittenstörtensis, quorum color ita rubeus radiat, quasi natura fines metalli excedere voluisset. Ac illam famosam & paucis visam tincturam sive lapidis benedicti Alchimistarum Calculum philosophicum intentaverit perficere; adeo fulvum bonum miteque auri metallum est. Tantaque religio his Indorum populis est in colligendo effodiendoque auro; vt viginti purificationis dies, antequam specus subterraneas, ac auriferas fluviorum arenas ineant, celebrent: tantò enim tempore ab omni commercio mulierum se abstinent. O vti nam Christiani Laici & Sacerdotes, hac religione barbarissimorum hominum se meliorarent, castius, sanctius, honorificentiusque, purum illud aurum, & sacrosanctum Missæ sacrificium, sacramque communionem transigerent perciperentque. Tertium Regnum fuit Magnanum, cui inter alia vitæ humanæ commoda, vtensiliaque præstantis & dulcissimi saccari est copia. Cannæ altissimæ hic saccari excrescunt, sex cubitorum, ad crassitudinem brachij virilis. Octo & viginti Molituræ sive torcularia hæc Insula ad exprimendum saccarum modo habet. Cujus saccari plus quam trecentorum millium pondos singularis annis per triremes venundandi gratia ab Hispanis in Europam advehitur. Quartum Regnum fuit Xaragua, Rex hujus Buechio dicebatur, estque Regio ferarum sylvestrium, aliorumque animalium, divitiarumque abundans. Sextum Regnum dicebatur Higuei, cui vidua tunc temporis Regina Hignanama imperabat. Frequens est Regio frugiferis arboribus, ac fructibus, miræ varietatis ac suavitatis. Ibi est omnium generum avicularum præcipud Pfyttacorum magna copia, sylvas

cantibus suavissimis personantes; sunt & stagna dulcis aquæ nicidissima-fluvij, littoraque maris redundantes serpentibus, buffonibus, Crocodillis, lacertis, minimè noxijs sed comestilibus, & suaviter vt apud nos anguillæ, Testudines, ranæ, araneæ marinæ, quas Itali Granceolos, latini Paguros vocant, Polypi, Grancipori, Lambrettæ, Murenæque comedi solent; pro delicijs ipsi convivalibus delectantur, comeduntque. Sed adverte amabo, quam ratione Regulus quidam & Regina Hispanos semel ad convivium invitaverint, lautissimeque tractaverint, Rex primo obviam Hispanis cum suis Proceribus pedestris ibat, deinde arma quæ gestabant super capita imposita frangebant, abiciebantque; quod pacis ac fœderis signum perpetui erat. Hos sequebebantur ministri, odoriferis miræ suavitatis varietatisque in Calathis fructus gestantes; quos ad pedes Hispanorum, multis anteperactis parasangis deponebant, profundè deinde nostris se inclinabant, caput, pectus, pedumque extremos digitos tangentes, totos se Hispanis ad servitia, ex sincera animi & corporis viribus offerre his ritibus testabantur. Posthac cantare inceperunt, mirificisque gestulationibus pedum ac manuum lætitiæ ostendebant. Demum triginta faminæ ex præcepto Reginae, toto corpore nudæ vt illis gentibus mos est, præter pudibunda, quæ fœmoralibus gossimpinis plumeisque amiciebant. Virgines autem capillis per humeros sparsistiaram de plumis psittacorum pulcherrimam in vertice gestantes nullam prorsus corporis sui partem, nec verenda contegebant; Palmarum ramos quos dextris gestabant, cum inhærentibus fructibus Hispanis Cavalleris donum ferebant. Domum deinde Regiam ingressi, eorum more lautissimo convivio excipiuntur. Vbi primum tunc Europæi hominesque Hispani, serpentes atque lacertas, magno cum appetitu comedere didicerunt. Nam Regina Anacoana Reguli suprascripti Xarague soror; licet barbaricis Regionibus educata, multæ tamen humanitatis & urbanitatis fuerat; sæpiusque magnam gratiam; & benevolentiam Christianis hominibus apud barbaros Reges meruerat. Erat enim alterius Præpotentis Reguli Coniunx. Hæc de serpentibus, quæ inter edulia principalem locum obtinent prægustans, ipsis Ducibus Hispanis porrigebat; hi verò abhorrentes, nullo modo quidquam attingere volebant. Sunt autem hi serpentes Lacertæ, ac Crocodilli, nonnūquam longi ultra pedes viginti quatuor, crassissimiq; ac pingues, in pelle rubris, flavis, nigris, albis, viridiq; colore distincti, quos illi Iuannas vocant; Hosq; Piscatores tantum pro Regibus atque Dynastis piscantur; ac interdicto cautum est, vulgò hos capere atque comedere. Facetijs tandem Reginae eo adductus est Bartholomæus Admiraldi Columbi frater, vt persuasus ab ea particulam præmorderet. Sed vbi demulcere, ob bonum saporem harum carniū Crocodillorum serpentumque palatum cepit, plenis deinde faucibus eos expetere Hispani videbantur.

Caro enim illorum est delicatissima, moscūm redolentes, hisq; non aliter, vt nos vitulinis, Pavonum, Perdicum, Phasianorumque carnibus delectantur, atque pro delicijs habent. Et fortè de istis scriptum dicit:

cit: Tu confirmasti in virtute mare, contribulasti capita Draconum in *Psalm. 73. 74.*
 aquis. Tu confregisti capita Draconis, dedisti eum in escam populis Æthiopum. In hoc lautissimo convivio aliud lepidum accidit: Pilota enim cujusdam nostri Navarchi, de navi adveniens sciscitari voluit, quando nostri ad triremes reverterentur: secumque ut assolent Naucleri hoc se recreare instrumento Portugalicum ad cingulum portabat lirippium. Hoc inflare jussus penes convivantes, Regulus cæterique viri Americani, Hispanos interrogant, quodnam animal esset, quod ita suaviter clamaret, rogantque ut in terram inambulare sineret; fistulas enim pro pedibus habebant, saccus verò coreacius lirippij discolori serico tegebatur, ac corpus esse animalis autumabant. Nostri arridentes, ajunt esse instrumentum musicum: non animal esse, quod tamen vix illis persuasum est donec omnia ipsi contrectarent.

Columbus itaq; Admiraldus, fœdere cum vicinis Insulis resarcito, rebus suis ex officio competentibus à Rege Hispaniarum Catholico sibi commissis operam navat, Civitates, Castella, classium portus, eductis ab Hispania artificibus ædificanda distribuit, ut deinceps tutius, securiusque cum his Americanorum populis mercimonia, rerumque commutationes exercere possent. Minimè verò interea Reverendissimus & Illustrissimus Apostolicæ sedis ad hos occidui novi Orbis Legatus cum socijs de sodalitate S. Benedicti sibi adjunctis ab opere torpent; imò verò monasteria, Sacella, templa, Basilicasque artificibus præfigunt ædificanda, ubi divinas Deo laudes psallere tuto & commodè possent, & sacrosanctis Missæ Sacrificijs divinam Trinitatem placare, ut infideli, crudeli, barbarissimoque populo, gratiam fidei, misericordiam, sui que divini luminis radium & cognitionem, ardentissimis devotissimisque votis, impetrarent. Ipsis verò Operatoribus in vinea Domini Spiritus sapientiæ, donum intelligentiæ, fortitudinis, & patientiæque tribueret, ut omnes molestias, labores, & vitæ pericula, quæ in hoc arduo gentium harum conversionis negotio occurrerent, ipso Christo adjuvante, vincere & sufferre possent. Ideò Apostolicæ prædicationis munus assumentes, signis ac nutibus quibus poterant, & per interpretes supra Baptizatos agere cæperunt, ut Trina in vnica Dei ab æterno existentis substantia personarum differentia, Numen tremendum & colendum Christianorum subsistere indicarent, & à Sacrilego crudelique idolorum cultu; scelerumque impurissima vita, ad verum Dei Domini nostri Iesu Christi Redemptoris cultum adducerent. Gymnasia ergò quamplura instituerunt in quibus certis diurnis horis pueri & viri infidei Christianæ articulis edocerentur, symbolumque fidei cum decem præceptis, oratione Dominica, atque Angelica salutatione. Idiome Indico conscribi curarunt, ac publicè omnibus qui litteras Americanas, vel Hispanorum nossent lecturis, honesto loco affixerunt. Insuper privatim multum elaborantes, ut vitiorum ipsis turpitudinem explicarent, ne se his contaminarēt, forè enim ut semel nisi lavacro expiarentur, ac salutari poenitentia ea diluerent, æternis inferorum ignibus post mortem exeruciandi traderentur; virtutes quoque ipsis ostendebant, non solum verbis sed exemplis,

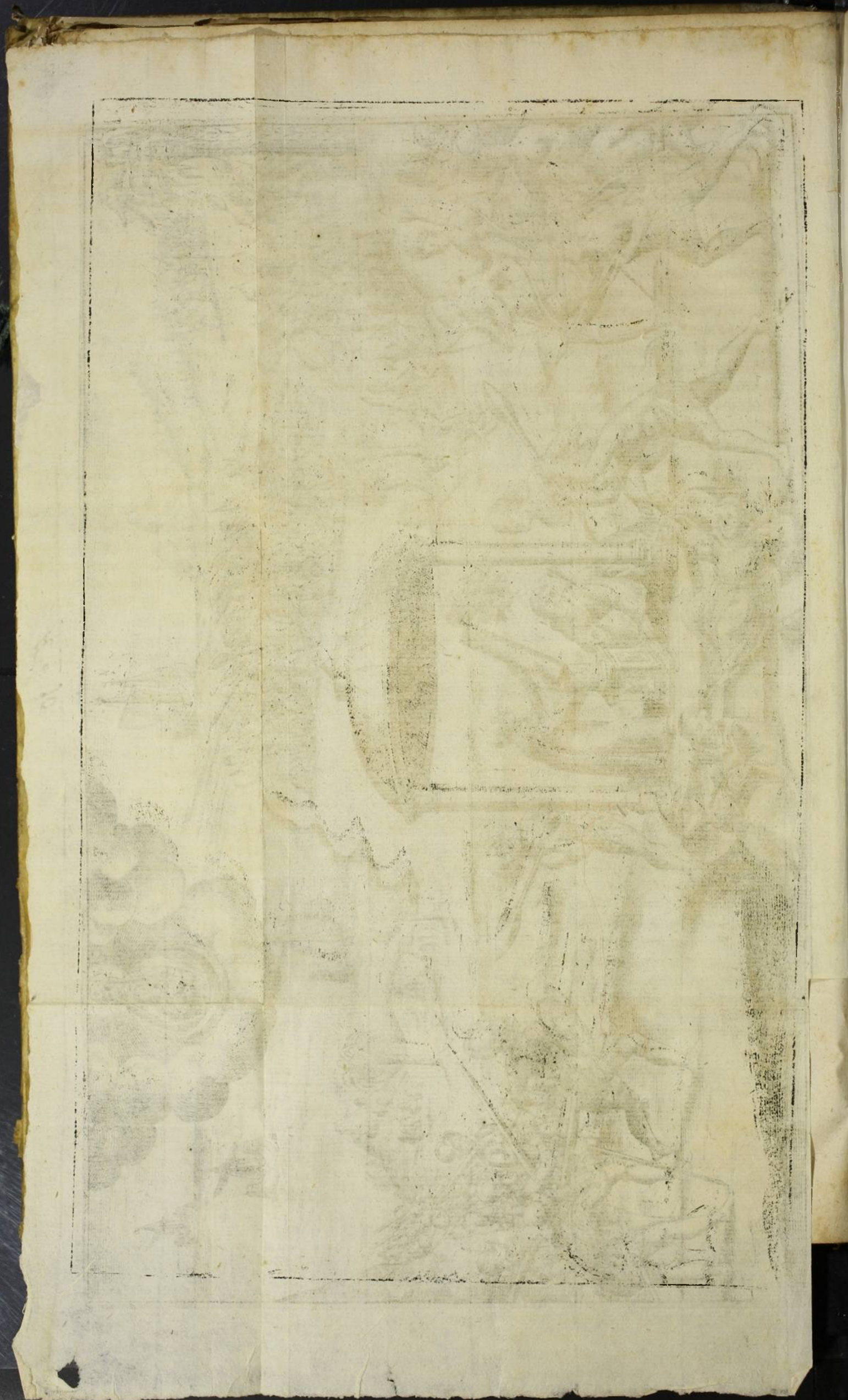
misericordiam, temperantiam, pudicitiam, modestiam, patientiam, humanitatem, pietatem, fidem, spem, charitatem; & quæ præmia his virtutibus ornatis in cælo remanerent, lucida oratione ipsis barbaris explicabant.

Ex qua industria, atque solertia brevi illud effectum est, ut multæ centeni Indorum Cathecumenorum sacro baptismatis fonte lustrarentur, crescebat enim indies Deo Opt: Max: auspice & adjuvante numerus credentium, multumque in sacris Christianorum ritibus proficiebant. Sed in quantum nostri Religiosi Monachi & Sacerdotes verum Dei cultum promovebant, ignorantibusq; lumen fidei prophetabant, & evangelizabant; in tantum iniquissimus humani generis hostis Cacodæmon per sacrificulos suos, quos Caraibes illi vocant; quantum desuper permissus est resistebat. Nam atroci odio Christianos Sacerdotes persequerentur, ac probris mendacissimis apud vulgus quàm Regulos, Procereq; Indo: quos illi Caziques ajunt adversum traducebant, affirmantes quo die isti in eorum Patriam advenere, omnem vitæ necessitatē, societatem, Deorumq; cultum ac voluptatem ipsis auferri, ideo ne eis aures præbeant, vel fœdera jungant vehementer suadebant; sed potius præsentibus vitæ delicijs perfruantur, ac omnes à sua terra Christianos expellat, ut suo Patrio more ulterius ipsis vivere liceat, fortiter pro focis & aris potius dimicarent. Fæditissimis enim supra modum corporis voluptatibus indulgebant, & ad puritatem cælibatus, & conjugij continentiam nullo modo arctari volebant. Insuper execrabilibus veneficijs ac superstitionibus irretiti erant, ac nefanda Antopographia, dæmonumque sacrificijs erant perquam infames, De quorum Diabolicorum Idolorum simulachris, cultu, specieq; illorum, aliqua hic tibi recensebimus.

Colit autem gens ista Haiti cum cæteris sibi vicinis Insulis Deos (diabolica delubra dixerò potius) quos illi Zemes vocant, id est, internuncios magni cujusdam Dei sive Diaboli, quem vnicum, sine carentem, omnipotentem-invisibilemq; esse fatentur: à quo Solis calores, pluvias, & auxilium in bello per horum Zemiū preces se assequi credunt. Fos enim Zemes pro Alexicacos, id est, malorum depulsoribus & defensoribus hominum colunt. Sed adverte uti veri Dei hic Simia diabolus est, ita hæretici ministri veræ Dei Ecclesiæ Catholicæ, qui se pro Angelis & Sacerdotibus falsò vulgò prostituunt. Hos ergo Zemes Insulares Americani Religiosè colunt, tanquam tutelares Patronos omniumq; beneficiorum temporalium procuratores; gracili vel procera forma sculpunt effinguntq; atq; hos funiculis quibusdam, tanquam magni illius supramemorati Dei (sive Diaboli dicam potius) fætus sive minuciores dæmunculos, in frontibus dependere sinunt; quisquis enim illorum propius, vel vicinius hæc Idola penes se habuerit, ita proximiozem inclinatiozemque illius magni dæmonis gratiã & favorem habere reputant. Solet enim quilibet Regulus, quorum permulti in illis Insulis dominantur proprium suum Zemen populo suo colendum exhibere. Non aliter vt modo in Europa à vera fide Catholica alieni præcipuè in Germania hæretici Primates, Nam vnū Zemen alterutro apud magnum supradictum illorum Deum vel dæmonem

No. 10.

nem, in rebus procurandis potentiorē, fortiorēque præstare existimant. Magnum verò Dæmonem his nominalibus titulis decorant, vocitantque *Iocuna* & *Guamaonocon*. Genetricem quoq; habere ajunt deum illum, quinq; his nominibus insignem: *Guacaropi*, *Tamijellam*, *Guimazoā*, *Attab*, *Euram*, id est, terram sive *Marionam*, forsitan ad illius Ioannis Bocatij Demorgogonis exemplar, quem ruriculæ atq; montani Deorū antiquitus colebant, cum viderent spontē terram, sylvas, arbuſtaq; quæque producere, flores, fructus, & semina emittre, animalia cuncta alere & demū in se morientia quæque suscipere ac recondere. Magnum præterea dæmonem sub Sole & Cælo stellato latere & residere ajunt; quos ea propter & adorant, præter Zemes supra jam nominatos minores. Litteris quoq; ac disciplinis Astronomiæ, sed rutibus observationibus hæc gens, sicut & versus Mexicum Regnum circumjacentes, Insulæ (præter supradiſtos Canibales) vtuntur; ideò ex interiori cujusdam arboris corticæ, circa q̄ notas suas imprimunt, cartam sibi conficiunt aptissimam.

Vidi ego litteras hujusmodi, à quodam Hispano homine Religioso, ex illis Insulis Romam conscriptas, quas Grecium portenti alicujus loco ad Academiam missas, dum ibidem in Sciria litteris operam darem, legi & contrectavi; quæ carta sive cortex pergameni tenuissimi mihi speciem referre videbatur, quod multorum jam manibus palpatum & fœdatum esset, non enim album erat, sed subflavum & mucidum. Ex his igitur arborum Corticibus sibi codices parant, in quibus legum, & sacrilegorum sacrificiorum (latrociniorum dicam potius) suorum ceremonias, Astronomicasque observationes, seminandi quoque agrorū rationes, & culturam recondunt. Annum verò suum ab occasu Heliaco Virgiliarum incipiunt; & mensibus claudunt Lunaribus, quos illi Indico Idiome *Tonas* vocant. Vnde Lunam vel Solem Tonicum appellant. Delubra sua diabolica Haiti populi, præterea in fanis super alta pegmata statuentes observant plurimum: circumquaque Idoli locum iramque ponentes ciborum potusque copiam, omnis generis carniū atque frugum, maximè psyttacorum, anserumque discolorum quibus ditescunt abundantia, ne fortè simulachra eorum, si esurirent, sitirentque, quidquam abesset, persuasum enim habent, magnum forè illius anni caristiam, si per negligentiam & defectum, sacrificulorum delubris edulia forbiliaq; vel momento temporis pocula abessent, adeoque illos, dæmones fascinoerant, vt nonnunquam viderent oculis vasa ista evacuati, subitoque potū & edilia disparere, quod per fraudes diaboli qui ab initio mendax fuerat, acciderat. Istud verò magis ridiculum est quod narro. Sacrificuli enim illorum quos pro Sacerdotibus suis colunt, accipientes vnā psyttaci benè pinguis vel alterius carnis partem, ora prædictorum idolorum illiniunt, affirmâtes, Deos istos sanguine hujusmodi & pinguedine quam maximè delectari, vnde adeò despurgata sanguine & tæbe Idola se vidisse Hispani memorabant, vt vomitum nauseamque ipsis præ fetore & turpitudine commoverent. Multò verò horribilius factū audies infra cum Regno Peruvianum describemus, vbi non psyttacos & anseres, sed miseroferos homines & infantulos his dæmonibus pro cibo immolabant, & sacrifici-

crificabant. Vnum Deum Americanos colere audivisti, eumq; infinitū, invisibilem, omnipotentem, quod me valdē in suspicionem adducit cum Nicephoro, has omnes gentes licet de Canibalibus tantum ille opinetur Christi Domini Evangelium per Apostolum Matthæum audivisse & recepisse, dum fortē antiqui eorum Parentes avita traditione, Christū Dominū mundi lucem de cœlo venisse & prædicari audirent, quod eorum posterio modo de materiali sole ac lumine cœli intelligunt. In omnem enim terram sonum Apostolorū ac Evangelij exiisse certum est. Et nuper in India Orientali ex certissimis signis cognitum est, S. Thomam Apostolū illis gentibus præcipuē Calecutianis & Malabaribus Christi Evangelium prædicasse. Eodem modo incredibile non est, quin quoque S. Mattheus Apostolus his Insulis Americanis Evangelium prædicare potuerit, siquidem dispensatione ac providentia divina Prophetis ut supradictum decretum est oraculis, ut Apostoli in omnem orbem terrarum, vbilibet homines continebantur conversabaturq; Christū Dominum Salvatorē mundi gentibus annunciarent. Exemplum habemus de Thesaurario Reginae Candaces Æthiopiæ & Philippum Apostolum, qui postmodum per Spiritum Dei rursus in Samariam abreptus est, ad fidem Christi conversum. Qui Eunuchus postea instruxit in fide Christiana gentes Æthiopiæ. Sic Mattheus absque triremibus Oceanum occiduum transfretare potuit, Canibaliumq; populos prædicatione Evangelij instructis, in Æthiopiam rursus reversus, vbi pro fide Christi passionem martirij subiit. Quamvis postea heu dolor factum est, ut è mortuis vel à barbaris Americanis crudeliter occisis S. Matthæi discipulis, quos ibidem pro conservatione & propagatione fidei Christianæ dereliquit, sensim Christi doctrina & Evangelium defecerit: aliquibus ijsq; valde debilibus vestigijs derelictis, vsq; in hæc tempora quorursus ad fidei Christianæ lumen postliminio per Monachos Ord. S. Benedicti revocati sunt. Populos enim in salvationem; & gentes ille in terra Deus noster dirigit. Compertū enim est ex historijs, qui de his scripsere gentibus, Canibales nimirum ab Hispanis interrogatos esse, cur ita comam in circulum formarent, raderētque uti nostri Monachi aut Episcopi assolent Christiani, quibus amplior corona tonderi solet. Responderunt: Ob virum quendam Sanctum & Deo amabilem, qui multa apud eos mirabilia effecisset, in illius hoc se memoriam imitationemq; facere: & quod hanc consuetudinem à majoribus suis sic accepissent.

Hic reticere non debeo, quorundam stupiditatem, qui omnes antiquitates majorumque traditiones pias, ad causas naturales revocare volunt, ut aliqui nugatores de Polonis, Vngarisque ac vicinis illorum arbitrantur. Eos nimirum comam ideò radere, quia multam allij vlpici, vel caparum copiam devorent, & ut facilius se ab horum vaporibus suū caput expediant, ideò comam radere. Sed aliam esse rationem apud Arnoldum Wyon Belgam Ordinis S. Benedicti Sacerdotem & Monachum reperies libro suo ligni vitæ p. 2. nam hunc morem hi populi à Monachis S. Benedicti certis de causis ac pactis mutuati sunt; & primus hujus moris institutor in Polonia fuit. Casimirus Rex & Monachus qui è Clau-

Arnold. Wyon,
lib. lig. vit. p. 2.

stro

stro Regni Gallia Cloniacensi, cum Regius sanguis per lineam successio-
nis Polonis deficeret evocatus est in Regem Poloniae. De quibus plura
quia brevis sum apud supracitatum Autorem relegas.

Sed audi ulterius memorabilem de Zemibus vel Idolis gentium A-
mericanorum historiam: Erat quidam Regulus ex praedictis Insulani-
bus, qui multis a suis vicinis praelijs cladibusque vexabatur. Huic fami-
liariter quidam devotus Hispanus adhaeserat, opemque suam illi praesta-
bat, in rebus militaribus. Hic Regulum Castellano Idiomatico in neces-
sitatibus suis bellicis edocuit invocare auxilium Beatæ semper Virginis
MARIÆ dicens: S. MARIA adjuva me. Quadam vice igitur, cum ad-
versarij Reguli istius in aciem progredierentur, prelioque experiri vel-
lent, quis nobilior generosiorque bellica fortitudine (ea enim de causa
ut supradictum belligeratur maximè) praestantiorque esset, & potentio-
rem Zemen, id est Diabolum ut supra audivisti haberet Patronum. Hi-
spanus Regulum admonuit, ut Beatissimæ semper virginis MARIÆ
Patrocinium invocaret: Quo facto, plurimi ex parte adversariorum cum
ab illis atrociter certatum esset, mortem crudeliter obierat, in fugamque
pavidi repulsi sunt. Viderant enim virginem pulcherrimam lucidissi-
mis radijs splendendam, scepro minacique vultu eos in fugam timidos
conijcere. Quare fraudem subesse adversarij cogitabant, hoc pacto li-
tem illis dirimere visum est, nempe utraque pars exercitus in apertissi-
mo campo arctissime manibus & pedibus ligatos juvenes sisterent, eum
denique Zemen nobiliorem potentiorumque esse, cujus partis exerci-
tus juvenes celerius a vinculis absolveret, liberaret. Solebant enim sua
Idola secum ad bellum portare, & in medium pro tutelaribus dijs atque
Patronis statuere, ut illos pugnare adjuvarent. Sancito foedere pacta sus-
cepta sunt: duos ergo Comendatoriano (sic enim Regulus suprame-
moratus B. S. V. MARIÆ cultor vocabatur) vinclos pars adversa tra-
dit: Idemque Comendatorianus parti adversæ juvenes duos vinclos di-
misit: ita tamen ut quilibet exercitus sibi traditos juvenes proprijs vin-
cissent vinculis, ut omnis suspicio fraudis abesset: Invocantibus itaque
adversarijs diu multumque qui Diabolici Idoli cultores erant, sui Zemis
opem & auxilium, ut illorum vinclos juvenes ab adversarijs vendicaret:
sed nihil proficiunt. Comendatorianus vero Regulus absque omni Ido-
lo & Zeme ad bellum profectus, asuetum B. S. V. Mariæ invocationem
repetens: S. Maria adjuva me: S. Maria adjuva me, illico apparuisse vir-
ginem lucidissimis praefulgentem radijs, & fugato ab adversariorum par-
te Idolo Cacedæmonico Reguli Comendatoriani vinculis dissolutis li-
gatos juvenes in libertatem coram toto exercitu restituit. Ex quo glo-
rioso B. S. V. Mariæ triumpho, ac singulari beneficio factum est, ut qui
Regulo Comendatoriano antea inimicissimi adversarij essent, nostrisque
hominibus Christianis insensissimi, deinceps foedus pacemque pacisce-
rent, & multi centeni a nostris Religiosis S. Benedicti Monachis & Sa-
cerdotibus in fide Catholica catechisarentur, & pabrizarentur. Imagi-
nem ergo apud supradictum Hispanum Regulus Comendatorianus vi-
derat,

derat, supplex dono petijt, quam & illi summa Religionis reverentia concessit, atque donavit. Fanoque ædificato in D. Virginis Mariæ honorem, patrio more suis sacrificulis eam honorare præcepit, appensis illi imagini præciosissimis monilibus, lautissimeque cibum potumque ministrantibus, donec aliud à sanctissimis viris ac Monachis Ordinis S. Benedicti hic bonus Princeps edoceretur, qui hunc cultum huic Sanctissimæ Virgini non convenire ipsi declarabant, & Zemes Diabolicos eorumque cultum abijciendos esse demonstrarunt; qui nimirum Zemes nihil aliud nossent atque præstare possent, quam hominibus mentiri, bibere & carnes comedere. Scire autem debes Lector benevole, adeò hos populos ab istis dæmonum delubris infatuatos & elusos fuisse, ut omnia quæ ipsi per statuas loquerentur verum haberent, Item nonnunquã ipsas statuas loco motas ambulasse, manibus cibum potumque ori applicasse, Zemesque ut supradictum; alter ad alterius exercitus partem accurrisse, & vinctos juvenes liberasse sæpissimè compertum est. Sed modo per Dei param Virginem Mariam & per vnigenitum illius filium Iesum Christum Salvatorem mundi confusi & repulsi sunt.

Vnum adhuc de his Zemibus sive Idolis Americanorum gentium prodigium ex Petr. ab Angeleria referam, ait enim Guamaretum Regulum ligneum idolum sive Zemen magnum eumque horribilem ac turpissimum habuisse, cornutum, dentatum, atque caudatum; Et hoc Idolum dæmonis ad sylvas sæpe è vano vbi colebatur fertur præ iracundia aufugisse, si quando sacrificulæ Cultoresque eorum negligentius in superstitioso officio sese gessissent exhibuissentque. Minabaturque per sacrificulos Idololatriæ se accuratius deinceps colant: *Aignan*, quod Americæ diabolus sonat immissurum ut eos cædat. Quod & sæpissimè factum legimus, Diabolos illis visibiliter Draconum & aliorum spectrorum forma apparuisse, & flagellis fustibusque eos egregiè vapulasse, Zemen itaque istum fugitivum postea supplices in sylvis latentem quæ ritabant, promittebantque illi majorem diligentiam, ac sedulitatem in officio, ac copiosas melioresque carnes potumque deinceps præbere velle. Inventum ergò Idolum diabolicum solenni pompa ad fanum humeris suis portant, lætantur lautissimisque procurant honorantque convivij. Sed & nuperrimè cum Christiani has Insulas accessissent, talè Idolum dæmonis è maximo famosissimoque fano aufugit, nec vltra redire volentem, sed disparuisse pessimum dæmonium referebant, quod & Incolæ pro omine malo ac Patriæ perniciæ interpretati sunt. Quin imò per sæpè sacrificulis responsa petentibus de salute Patriæ, aut Regum, paulò ante adventum Christianorum in illas novi orbis Insulas, dæmoniæ dicebant Zemes: homines barbatos & cuculatos huc brevi venturos, qui Patriam illorum, liberos & vxores, in servitutem redigerent, ac se de fanis istis expellerent, qui & omnibus ipsorum Patrij moribus ac ceremonijs interdicerent. Quod & factum est, per Hispanos & Monachos Religiosissimos Ordinis S. P. Benedicti: Destructis & demolitis sacrilegis aris atque Idolis, verum Dei ac Domini nostri Iesu Christi Salvatoris

1710
L. 1710
L. 1710

1710

11

Femes Idolum Diabolicum.

ris Crucis signum gentibus illis introduxerunt, edocueruntque cultum. Quapropter odio acerbissimo barbari isti, tum eorum sacrificuli homines nostros insectabantur, adeò vt crediti continentis lib. 8. p. 7. Decad. 3. Petri Martyris; Coronellum Christophorù Camignan, vna cum Monachis interfecerint, super quos de repente ex insidijs irruebant; Quia Zemes eorumque fana demoliti sunt. Vidi vltcrius Hieronymum Bezouum lib. 4. c. 115, & c. 15. Vt verò candidus lector, aliqua ratione videre possit, accognoscere horum Zemium Idolum, formam, figuramque & fabricam, graphicè hic appingi curavimus.

33. Quod Idolum ego proprijs vidi oculis manibusque contrectavi, in amplissima multarum rerum mirabilium exornatissima Bibliotheca, tunc Archiducis Austriae ac Styriae &c. modo verò Inuictissimi & Augustissimi Romanorum Imperatoris &c. Ferdinandi secundi: mihi communicata & demonstrata à Reverendo Domino Ioanne Cræselio, L. A. ac Philosophiae Doctore nec non SS. Theologiae Licentiate formato: Iuniorum Serenissimorum Graecij Archiducum Ordinario Praeceptore, ac Doctissimo Bibliothecario, meo amico colendissimo. Quod Idolum peractis nuptijs Seren. Reginae Margarethae Hispaniarum cum Philippo tertio Rege Hispan. Catholico; Maria Sponsae mater Serenissima Austriae & Bavariae Archidux secum portenti causa, cum alijs mirabilibus ac gaza amplissima in Styriam Patriam meam ab Hispania deportavit. Erat autem Idolum ligneum durissimum, cuius ligni speciem agnoscere non potuimus, buxo simile visum est, pingue ac mucidum auro, rubinis, ac smaragdis in basi ornatum. Cuius Icon sive typus hic est: Huiusmodi Idolorum statuas de varijs materialium rerum speciebus, Religiosi nostri Monachi S. Benedicti in vna solum Insula Spagnola plus quam centum septuaginta millia confregerunt, disjecerunt & combusserunt: omnibus enim ferè rebus vtenlibus hos Zemes modo grandiori, modo minori figura depingere ac inculpere solent: adeò vt ne cultri eorum & gladij de costis piscium fabricatis his Idolorum formis carere sanum religiosumque crederet.

Quis ergò non divinam magnificet misericordiam in conversione ad Christum tantorum gentium & Insularum magnitudine? quarum Deus convertit captivitatem à foedissimorum istorum Idolorum cultu in libertatem fidei Christianae. In conspectu gentium revelavit misericordiam suam Deus, per seruos suos, qui descenderunt mare in navigationibus facientes operationem in aquis multis: Ipsi viderunt opem Domini & mirabilia eius in profundo. Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum suum.

Insulas verò & has Regiones adeò fertiles auro, & gemmis, alimentis, aromaticis, praeciosissimisque rebus ajunt, vt sola Spagnola de qua hactenus locuti sumus, quotannis quadringentorum millium aureorù Castellanorum ad fiscum Regis Catholici in Hispaniam deportentur. Sunt enim huic Insulae officinae monetariae ac docimastes quamplurimi mineralium. Hæc Insula centuplum reddit seminatam triticum, gignit

etiam Cassiam Costum, aloem, masticen, Zingiber & Cinnamomum, habetque piscaturam vnionum sive perlarum locupletissimam; inuereque sæpius in vna Concha centum triginta Margaritas. Illud verò ridiculum & inauditum incredibileque relatu conspicitur, nimirum de pisce quodam familiari huic Insulæ ac Cubæ maritimo; quem Piscatores ad comprehendendum maiores margaritas delicatioresque pisciculos, vt nostri Europæi suis canibus & falconibus in aucupijs & venationibus ad prædam venatoriam venatores vtuntur. Hic anguillæ ferè similis est nisi quod magnitudine insolita, & branchijs discrepet, magnamque crumenam canneam in capite ex membranis habeat; in qua sibi cibum & prædam noctam recondere solet: Hunc piscem Vrinatores & Piscatores penes lembum sive Cimbam suam, quas Canoas vocant funiculo è palmarum folijs, concinnato ducunt, marinum itaque littus Piscatores piscem circum ducunt. Cum ergò Ostreas perlatas, vel inusitatum quoddam pisciculi genus conspicatur, quod Regijs tantum mensis apud istos Insulanos apponi consuevit, subito fundum hic piscis petit & aut Ostream prægrandem, aut pisciculum illum rarum & insolitum in crumenam suam recondit: è fundo igitur piscem & aqua in aërem funibus trahunt. Dum ergò aërem quem ferre non potest perferat, subito crumenam relaxat, & prædam eiicit. Mox itaque Piscatores in mare se jaciunt antequam fundum appetant, Ostreas & pisciculos suis instrumentis captant; mari etenim profundiori se concedere non audent Piscatores Insulani vbi maiores margaritæ in conchis delitescunt; ne à belluis marinis vti sæpius factum est, dilacerentur.

De hoc vel alio pisce quidam sic puto loquitur: Est piscis novi Orbis non multò longior hominis vlna. Hunc à parvulo domi marinis aquis oppleto vase alunt, fitque adeo cicur vt & tractari palparique gaudeat. Audax animal est; ideoque excelso animo, vt in eo vigere putes aliquod rationis vestigium. Fit egregius piscium in mari ad Domini sui commodum venator. Funiculis enim retis modo obvolvitur, ne in mare missus dispareat, deinde prælongo alligatus fune, perinde ac canis per mare hac atque illac vagatur, obuium quemque quamvis maximum piscem testudinemque aggressus, latera primum morso vulnerat, neque prius prædam deserit, quam mordicus tenet, quam fune vterque ad littus trahatur aut in navigium. Compendio igitur horum admirabilium piscium, magis suam Insulani securè margaritarum piscationem institunt. Altera ratio cur hæ majores margaritæ tantò sint in precio est; quia piscatores de nocte has capere debent; quoniam verò mare illud plurimismarinis belluis abundat, Ostreis enim ad devorandum insidiantur, eaque monstra nonnunquam in terram vt Phocarum vituli marini assolent viridantia prata depasturi è Pelago egrediuntur; statim si quos Piscatores reperiunt, vt Crocodili in ripa Nili fluminis devorant atque dilacerant. De magnitudine verò margaritarum dicere aliquibus incredibile videbitur, ancylis enim vel scuto majores conchas inveniunt, in quibus nucum myristicarum majores reperiunt vniones. Vidi ego dum

*Oreus. histor.
lib. 13. cap. 10. p.
Martyr in § c. 8.*

in aula Græcensi versarer hujusmodi margaritam à Serenissima Margaretha Regina Hispaniarum Senerissimæ Matri Baviaræ & Archiducis Austriæ transmissam, quæ auro inclusa fuit Christallinoque tabernaculo applicata, in quo venerabiles reliquiæ asservabantur; spina nimirum de spinea corona CHRISTI Salvatoris, plus quam septem millibus florenorum æstimatam. Has proinde Christus Dominus thesauro regni cælorum comparare dignatus est. Sed ulterius audi de progenitura margaritarum oculos testes Overanum Historia 19. cap. 8. Ælianum libro 14. cap. 8. oriuntur plurimis modis ajunt vniones. Quandoque ex Ostreis prodire comperti sunt, ad gallinarum ovi magnitudinem, emptamque vniam hujusmodi margaritam à quodam Hispano 2670. ducatis, Petrus Martyr in sua summa scribit. Quandoque verò ex piscatione vniones quærentur cicercis magnitudine: magna copia & in fluminis ripis, & in foraminibus petrarum comperti sunt, pellucidi. Ibi igitur quomodo exorti, an ex animantis cujuspiam portu adhuc incognitum.

Matth. 13.

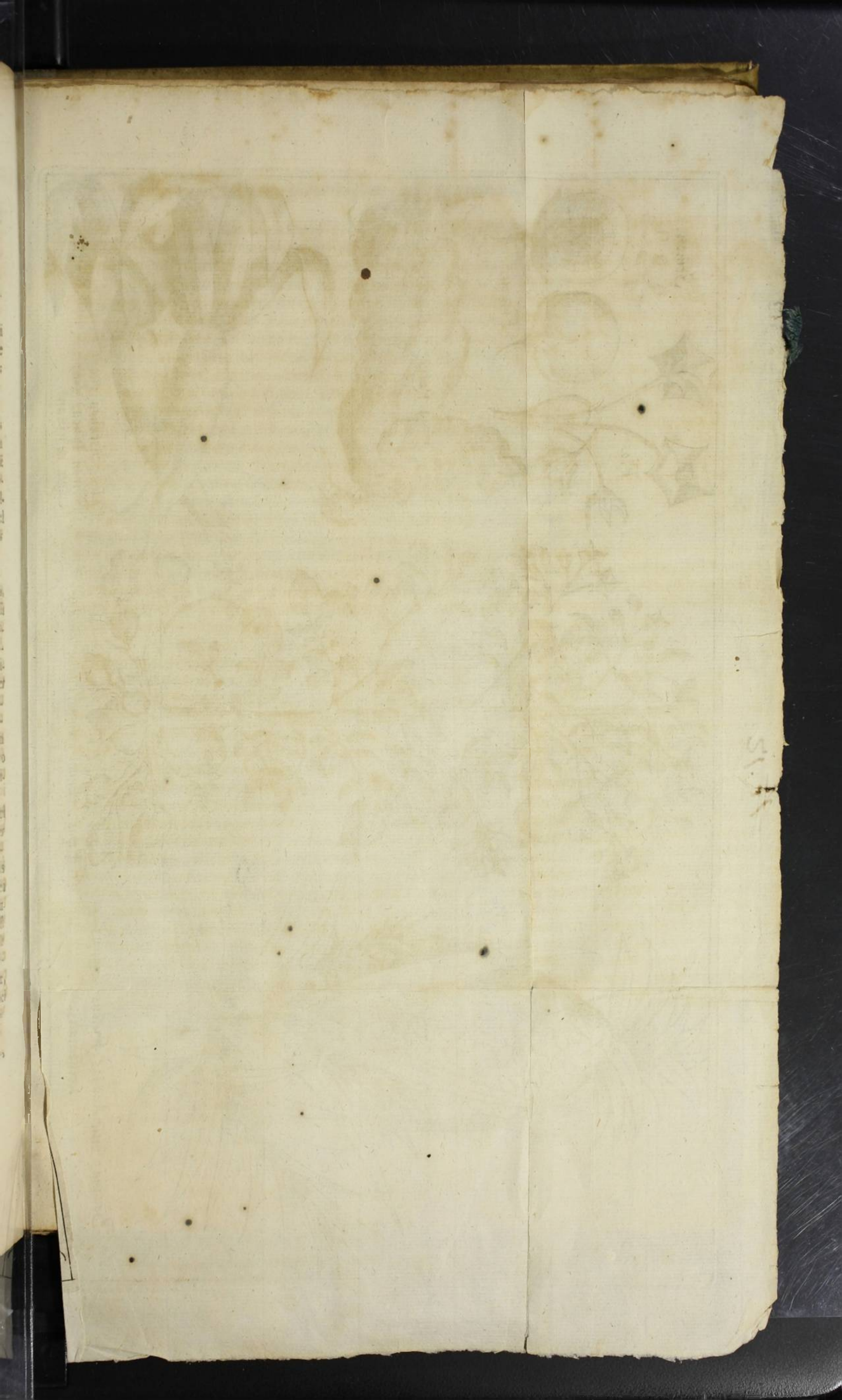
Comprehenduntur quoque vniones retibus, conchæ magnorum turbinum similitudinem gerentes, gregatim natant: Et quemadmodum examina duces, sic illæ Regem habent, tum formæ pulchritudine, tum magnitudine præstantem. Summa autem contentione Vrinatores ideò certant ad capiendum gregis ducem, quod eo capto, cunctum gregem rectoris orbatum non loco se moventem assequuntur. Quam diu Rex fugiendo elabi potest sapienter eas regit, atque captivitatibus eripit. Margaritarum præcium his præcipuè Plinius ait consistere. In candore, orbe, sive circulari figura, magnitudine, lænore, & pondere: sunt enim præ Occidentem novi Orbis Americam præ Indiæ Orientalis margarite multò graviores, præcipuè excellentissimè inveniuntur penes promontoriū *el Cabo, de la Vela*, dictum Hispanis, & Insulam Gnadalupeam, ob montana cacumina montis Serrati, in Catalognia speciè referens, quam Abbadia & Monasterio B. S. V. Mariæ Illustrissimus Patriarcha Buellius novi Orbis Apostolus decoravit. Dum in his Conchis margaritæ adhuc insunt molles vt gallinarum ova recenter enixa reperiuntur, extra mare positi indurantur. Affirmat præterea Petrus Martyr: Tanta est in his Insulis abundantia margaritiferarum concharum; vt quo tēpore genitalis eos calor agitat, è mari profundo littora adnatant, & egesta arena in profundam scrobem, quam ipsimet fabricant, vnicaque concha ducenta aut quingenta ova pariat. Deinde cum calor cœlestis ea vegetaverit, aliquot myriades vna vice circa littora loricati & scutati instar exercitus, exurgere Ostreas visum est. Hanc verò experientiam & historiam de vniferis Conchis, contra Aristotelis librum esse quingentorum talentorum, quem de animalibus ALEXANDRO Magno inscripsit, certum est; quas è putri materia vt plantas aqueas inde prodire & excrecere, autumat. Sunt præterea margaritæ perlata nostrarum Europæarum virginum & sponsarum, ad coronas in capite concinnandas ornamenta; puritatis & virginitalis indices; licet modò meretrices etiam

Petr. Martyr.
Decad. lib. 10.

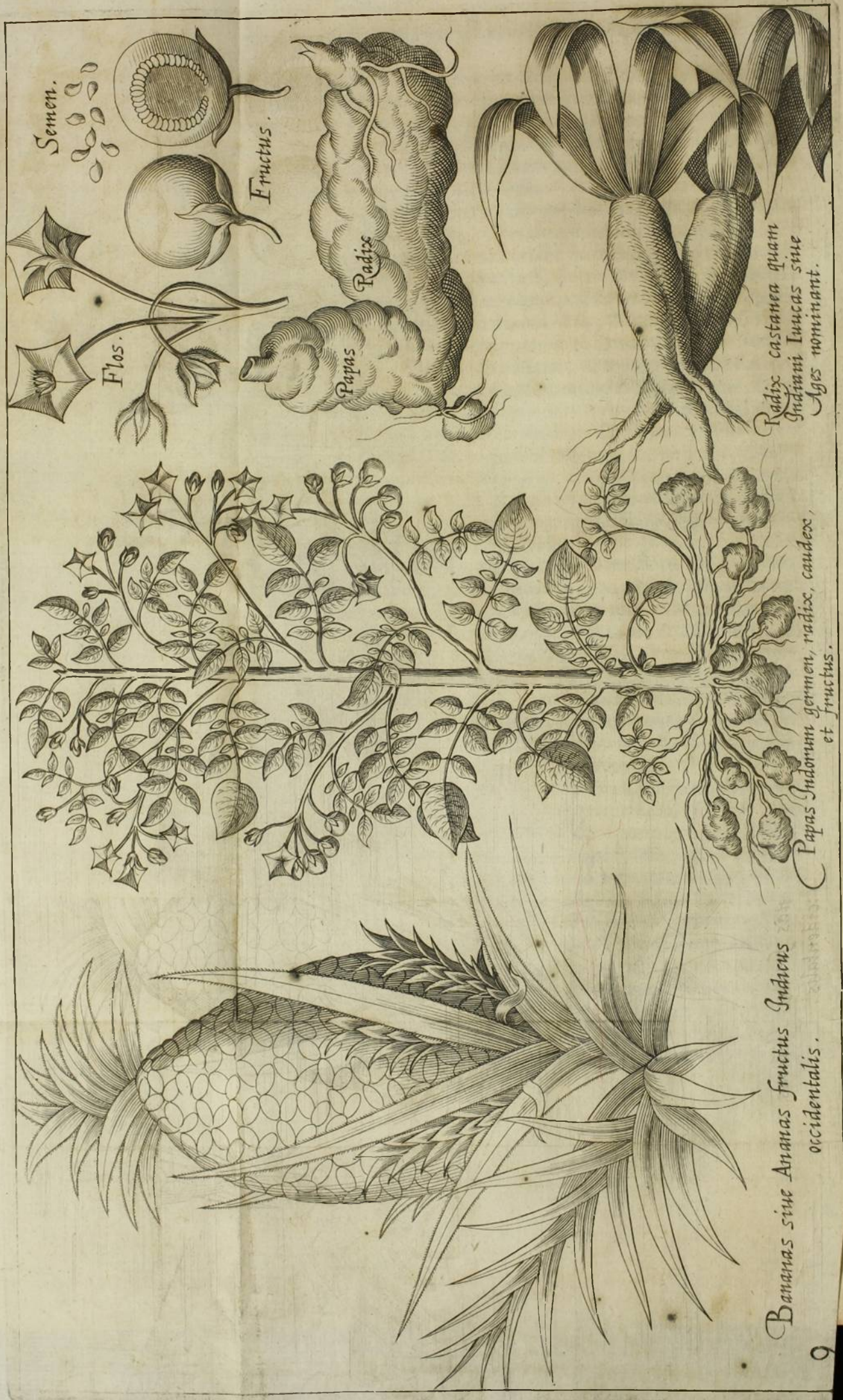
gestent, vt olim CLEOPATRA; quæ margaritas duas in aures habuit, easque Plinius plus quam duodecies centenis millibus æstimavit festerijs, quas artificio maceratas prius, in convivio devorandas præbuit suo impuro Amasio Antonio. Tertia ratio est tantum margaritarum precium, quia salutiferum est, antidotum, accordis, & patis cerebri, vitaliumque spirituum conservatio & instauratio.

Vidi ego confectioem margaritarum in Reverendissimi Domini Abbatis mei distillatorio præstantissimam: quod secretum gratis hic de licentia Reverendissimi Domini Abbatis bono lectori propter infirmos communico, quia commune bonum est, Et ne Myropole defraudare ulterius possint patientes, præcipuè ægentes suis minus aptis præparationibus. Recipe margaritarum partem vnam, & duas partes spiritus salis communis, affunde salis oleum vel huius spiritum, perlis in Botiam prius impositis; applica alembicum nasutum, ac leniter per distillationem in cineribus oleum salis, non tamen ad siccitatem vsque abstrahe, & remanebit in fundo glareæ perlata, quam aqua rosarum eluito, vel alia dulci clara communi vt sapor spiritus salis abeat, postea hunc cremorem vel liquorem perlarum, cum aqua buglossæ, boraginis, cinnamomi, vel alijs appropriatis ad morbum pellendum, vel corporis ejusque principum partium sanitatem confortandam & conservandam potandum exhibitio. Post auri resolutionem excoctionemque magistris Spagiricis notam, non melior in mundo cum tinctura Corallorum, de quibus infra, debili naturæ superest præsidium. Et quia in gradu animalium hæc sunt conchilia perlata, ideò in alimentum transmutari vna cum sua, medica virtute possunt; quod in metallicis, ac quibusdam mineralibus secus accidit. His enim non est proportio aliti cum alimento, & operantur per infusas à prima mixtione suorum elementorum causas virtualiter tantum, sanitatem conferentes absque nutritione. Et nota magnum secretum, nimirum quod ipsa Conchilia perlata eandem habeant virtutem cum earum fructibus margaritarum; sed paulò debiliorem, quod est pro minus opulentiæ miropolis, & pauperibus infirmis notandum, Conchilia enim viliori precio haberi possunt quam margaritæ.

Est etiam in hac Insula Spagnola aurifodina Cibava nomine, vbi passim in fluviolis, qui de illis cavernis egrediuntur superficialiter inter arenas & saxa magni ponderis particula, & globi aurei cum arena, concreti inveniuntur. Hujusmodi massa semel reperta est, tribus millibus trecencis & amplius aureorum Castellanorum æstimatum, quæ aurea massa Reginae Catholicæ Arragonum & Castellæ Elisabethæ in Hispaniam à Bouadilio istius Insulæ Prætoris vel Gubernatore transmissa est. De fertilitate frugum huius Insularis Regionis aliquid dicere incredibile quibusdam videbitur; nimirum tritici postquam ab Europa nostra semina quibus antea carebat Regio illa, illuc importata & seminata sunt, Culmum superare brachij virilis crassitudinem; Spicam verò duplici spichama longiorem, granaque in se continere ad duo millia & amplius. Vinum quoque præciosissimum modo Americanæ Insulæ producunt,

#12:

Ananas sive Ananas fructus Indicus occidentalis.

Papas Indorum germen, radix, caudex, et fructus.

Radix castanea quam Indurui Luucas sive Ayes nominant.

Semen.

Flos.

Fructus.

Papas

Radix

cunt, cujus botri è palmitibus longi trium pedum è vite propendent, grandibus uvis instar nucum germanicorum oppleti. Hortensia verò factiva, vt sunt Nasturcij, Raphani, Carotæ, id est rapæ rubræ; omnis generis Sifer & Pastinachi, Buglossum, Borago, Petroselinum ac reliquæ ad vsum culinarium radices, hominis benè obæsi pedem in crassitiè adæquant. Spinacium olus, cum reliquis comestibilibus herbulis intra sexdecimum diem: Pepones verò & melones cucumeresque dulcissimos qui toto anno ibi maturi habentur singulis mensibus intra trigesimum diem coalescere & maturescere, magnitudinis ingentis, utpote vnus venæ vel amphoræ vini excrecere visum & expertum est. Cæpæ albæ quàm rubæ, item Scolymi sive Archichiochi pullulascere comperitum est in latitudinem rotundam pedum vnus & medij: Cardui folia aculeata mille & amplius continebant: His ergò frugibus Europicis mirificè in America melioratis, Hispani delectantur. Easque verubus ligneis odoriferis infixis, saccaro & sale ad vsum commestionis condiūt, & manducant, postpositis carnibus, ideò à germanis illorum Idioma calentes perludibrium, *Concilon los Raizes*, id est, devoratores radicum; *Würsenbeisser* / *Wirsensresser* / Hispani appellantur.

Sed alijs insuper radicibus optimis aromaticis & comestibilibus Insulares isti abundant, de quibus sibi panem & potum conficiunt. Præcipuò in vsu habent Bananas, cujus formam cum reliquis hic in figura apposui: deinde Iuccas, sive Ages habentium saporem instar castanearum; postea Opanavuck Indi sic vocant, Hispani verò Papas, sive Bacaras Indicum; qui fructus est dulcis instar amigdalarum albus & solidus. Istius copiam jam habet meus Rev. D. Abbas in horto nostri monasterij, sibi allatum, ab Antverpia per hortulanū Belgam. Est verò Planta excrecens in altitudinem è terra duorum cubitorū & amplius, albi purpureos flores deferens, qui postea in poma minutissimis seminibus oppleta maturescunt aciduli saporis. Radix verò latè infra terram multis ramis diffunditur, ex qua multi globi instar magnarum castanearū pullulant, & isto rum vsus est ad cibum lautissimus si prius hoc modo paraveris. Has Rapas sive Papas elixa in aqua communi, vel alla papyro involutas in cineribus, donec mollescant cutem rubri coloris detrahe: mundato, eluendo pulpam albissimam, contunde, saccarum huic aquamq; roseaceam & cinnamomi species parumper commisce, butirum adde; aslato & habes tortam si farinæ incluseris aut apophoretum Regij Saporis. Salatam ex his sic conficies. Sume has Bacaras sive Papas mundas & mallefactas in rotulas scinde, adde oleum, acetum, piper, sal, vel saccarum: & gusta. Vel si vis macros homines, aut Phtisicos curare, & impinguare; has Papas coque mundatas cum carnibus caponum vel gallinarum aut arietenis, cujus succus brodiumq; vtilissimum ac salutare præstat alimentum.

Herbis medicinalibus & Balsamiticis quoque frequens est hæc Regio: quibus simplicibus præclare sine alterius opè nonnunquam sanare suos agrotos possent; ni à stultis sacrilegisq; hominibus, quos illi vt Prophetas colunt (Boicios ajunt) deciperentur: Hi enim populum in poli-

ticis instruere, tempora discernere, & agros colendi rationem indicare, patriosq; ritus & sacra, Religionemque cum medica facultate providere & procurare dicuntur. Cum ergo de hac gente aliquis æger est, continuo Boicium advocat, qui se omnem infirmitatem depellere posse Zemium auxilio, ac secreto quodam murmure precationis habito cum Zemibus, apud infirmum jactitat. Priusquam verò Boicius ægrotum accedit, Idolum Zemis consulit. Vtrum patiens hic quem curare suscepit, curabilis sit necne, proinde multos ita miserè ob mendacium Dæmonis mortuos esse cognitum est, dum remedia naturalia quibus abundant Insulares isti saluberrimis ob suas superstitiones & fraudes Boiciorum adhibere negligunt. Si verò curabilem Zemes ægrum affirmat, continuè advolat Boicius, se ægrum simulat, & patientis morbum in se recipere mentitur, & quod ægro medicamentum exhibere debuisset ipse Boicius sumit; alium laxat, dietam instituit, ac gemebundus quasi dolores perferentisceret tristis sedet, & nonnunquam curuè inclinatusque deambulat.

Hac ergo ratione si infirmus adhuc non convalescit, Boicius patienti persuadet, ut particulam malæ affectæ carnis, quam in corpore ægrum habere, ac omnis contagionis & tabis causam esse mentitur, sibi dentibus avellere infirmus patiatur; hanc solam & vnicam adhuc illius ægritudinis causam remanere: quasi si eam sustulerit, carnis particulam, cōtinuè sanum fore & convalicurum affirmat. Patientis ergo consensu famelicus Boicius accedit, & de corpore illius quocūq; loco ipsi lubet planè caninis dentibus frustum avellit, mox extra domum currens in locum obscurū abscondit: Interea ægrum vociferantem præ dolore iterum reversus Boicius novis ceremonijs salutat, humanissimeq; consolatur, multis rationibus ut nostri Europici Galenistæ instituere consilium assolent, persuadet ac docet, hanc carnis particulam fuisse morbi causam, & ideò convalicuri corporis dolorem modo perferentiscere, eumq; propediem integrè sanum fore promittit. Contrarium verò ut sæpè factum si accidat, Augurem ac Medicum Boicium amici patientis objurgant, quod nimis exiguam particulam carnis de corpore decumbentis præmorderit, negligentiorque fuerit, in suis exonerandis intestinis, ac sumendis potionibus, hæc & similia plura obijcientes Boicio, minantur capitis reum esse nempè quod amicum suum charum, arte & industria bellicaque fortitudine præstantem, suis Sirupis perdidit & occiderit.

Canibales, de quibus superius dictum, eundem ferè modum habent curationis, nisi quod hi Boicij cum suis Zemibus; illorum Carraibes cum sua Maraca peragunt. Canibales verò si eorum Medicus suos patientes de sanitate fefellerit, dentibus eum ut ille priòs ægrum vivum dilaniant. Alij verò Maraca suis Medicis abripiunt, ejusque caput tam diu diverberant, donec expiret; deinde coquunt ac devorant.

Hispani talem Boicium Cacomedicum semel vivum lento igne exurebant, ut secretum medicum ab illo extorquerent; quia habebat ille Boicius noticiã cujusdam radices, quæ cum si liquore aliquo per aliquot horas

horas diluebatur, vel in pulverem redacta certa dosi propinabatur patientibus, sanguinem verissimum, præcipuè serosum, ac noxium exsudare hominem fecit, adeoque sanum corpus ab intercutaneis pravis impurissimisque humoribus mundavit, vt omni auro potabili hæc radix, vnionum, gemmarumque tincturis ab Bezoardicis confectionibus, ipsisque Galenistarum in Europa magistralibus sirupis, pillulisque præciosior præstantiorque haberetur. Neque verò tantopere admirandum est, hanc radicem serosum sanguinem è cute expellere, cum in Chronica Regum Peruanorum legamus Yaguarguamque sanguinem fleuisse, cum hic Rex magnanimus à suis inimicis in prælio victus, & captus fuisset. Iste verò Boicius tantæ invidiæ fuit ac odio in Hispanos incensus, vt antequàm hoc secretum proderet, se potius vivum cremari passus sit. Quod cum ad Regis Hispaniarum notitiam venit; Rex valde Gubernatori succensuit, de istius Indi interitu, & in hunc vsque diem de illa radice ex Imperio Catholicæ Regiæ Majestatis per Medicos Hispanos, ac Indiæ Prætores inquiritur, sed nondum quantum scio inventa est.

His Hayti ac Spagnolæ populis vicina est Insula, quam Cubam Indi vocant. Hispani verò Ferdinandi sive Isabellam à Regibus Catholicis tunc temporis Hispaniæ imperantibus appellant. Hanc mediam vt Myricitus ait, ab Oriente in Occidentem attingit tropicus cancri. Est autem hæc Insula ingentis magnitudinis, adeò vt eam Admiraldus Columbus circumfretare volens, in septem diebus nequiverit: cum alias naves ad navigandum instructæ, plenis velis fluctuum favente fortuna, aurisque secundioribus intra viginti quatuor horas centum communia milliaria Germanica conficere dicuntur. Multis ergò centenis miliaribus emensis retrocessit, ad socios; ac huic navigationi nomen septingentarum Insularum dedit, quamvis ultra tria millia se vidisse autumabat. Neque hoc mirum alicui videri debet cum cum in Archipelago Orientali propè Regnum Zipangri 7448. Insulæ è mari prominere à nautis repertum sit. Gulielmus verò Jansonius in vniversali sua terra: Geographia, Maldiviæ Insulas innumerabiles ait, plures enim quam vndecim mille asserit nautibus quas Indi Coccus dicunt abundantes. Ex quibus saporitos Marsapaines conficiunt.

Distat autem hæc Insula Cuba à Spagnola septuaginta miliaribus, atque illustri civitate Isabella & fortalicio Divi Thomæ est munita. Expeditis itaque Lembis tutam stationem cum plumbo vrinatorio grandioribus navibus explorare Nautis imperat: qua inventa Insulam cum socijs ingressus Admiraldus, Incolas humani satis ingenij expertus est, auro abundant, fluminibusque irrigua, quæ magis auro quam piscibus scatent, ac inde cum retibus piscatores piscantur, magnas auri glebas, granaque ovi gallinacei magnitudinem excedentes apprehendunt, ac proinde ibi non piscium sed auri potius piscatio instituitur, præcipuè si pluvia flumen copiosius auxerit, ac rivi ex montium cavernis effluentes, intumuerint. Ferro hæc Insula caret, cuius vicem lapis pellucidus quidam ad sectilia opera aptissimus supplet. Illud verò admirabilissimum est,

est, in hac enim Insula vorago quædam ingens, monticus inclusa invenitur, plena globis lapideis politissimis à natura ac nullo artificio præparatis, iisque rotundissimis, quos nostri Europici artifices & lapidæ summo artificio pro grandioribus aliisque elaborare solent tormentis.

Frugibus varijs dulcissimisq; ac balsamicis arboribus est florentissima, Rubiæ tinctorum granorum magnam copiam profert. Serpentes viginti septem cubitorum in crassitudine quinque aut sex palmorum, innocuos ac esu suaves in stagnis producit; ac Crocodilos quoque comestibiles, qui prata viridantia pascendi gratia irrepunt, nec homines formidant, alit. Gens ista Idolorum sacrificijs veneficijsque ac alijs superstitionum lasciviæque sceleribus contaminatissima fuit; à quibus abominationibus Dei gratia adjuvante, Religiosissimi Monachi ex Ordine S. Benedicti salutiferis admonitionibus, & catechisationibus magnisque laboribus ad sanctum Baptisma suscipiendum aptos & habiles reddebant & informabant. Supra modum enim hi populi Americani flagitijs immunditijsq; contra naturam carnalibus dediti fuerant, ut nonnunquam cum sanitatis, quam vitæ periculo, ob contagiosos halitus, in conversationibus hominum istorum susceptis, Fratres nostri de sanitate & vita periclitarentur. Sancitis ergò pacis foederibus, Admiraldus cum Hispano milite Insulæ Cubanæ dominio potitus est, egregiasque civitates cum fortissimis Castellis excitavit, munivit, instruxit. Emporiaque penes littora maris disposuit mercimonijs ac portorio amplissima. Illustrissimus Patriarcha Buellius cum Ordinis S. Benedicti Monachis opus salutis harum gentium etiam prædicare minimè neglexerunt, sed enarraverunt, prædicaveruntque salutare Dei in medio Ecclesiæ, Americanorum populorum, ut converterentur ad Christum Dominum Deum nostrum univèrsi fines terræ Indorum; Quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur gentibus: Erecto insuper insignis magnitudinis crucis trophæo, uti in Hispaniola ac alijs Insulis jam prius fecerat, omnibus infidelibus salutare vexillum Christi conspicuum in hac Cubana Insula reddidit. Idolorum aras, fanaque disjecit, & succendit, dæmonumq; Lararia, frustra licet infremerent disturbavit. Oratoria, Monasteria, Ecclesiasque ædificavit, fundavit, exornavit. Ait enim Franciscus Lopez c. 34: *que sanaron muchos enfermos con el palo ij devotion de vna Cruz, que puso Christoval Colon la segunda vez, que passo en la Vega que llamaron por esso de la vera Cruz, cuyo palo tomavan por reliquias.* Id est: Sanabant multos infirmos per devotionem cum quodam ligno S. Crucis quam posuit (ut quidam ait in oppido S. Iacobi de planicie vulgò de la Vega) Christophorus Columbus, secunda vice cum vegam versus viam institueret. Et eam crucem in honore habent & amant Insulani ab eaq; reliquias tollentes quasi vera esset illa Hierosolimitana Christi Domini.

Hic præterea silendum non est, quid de cruce hac in Spagnolla erecta miraculosè contigerit: Nostris enim hominibus longius ad interiora Insulæ recedentibus: Ecce tibi de repente maligni Apostatæ foedissimi Cacodæmones, vim sanctissimæ Crucis perferentes, & expelli

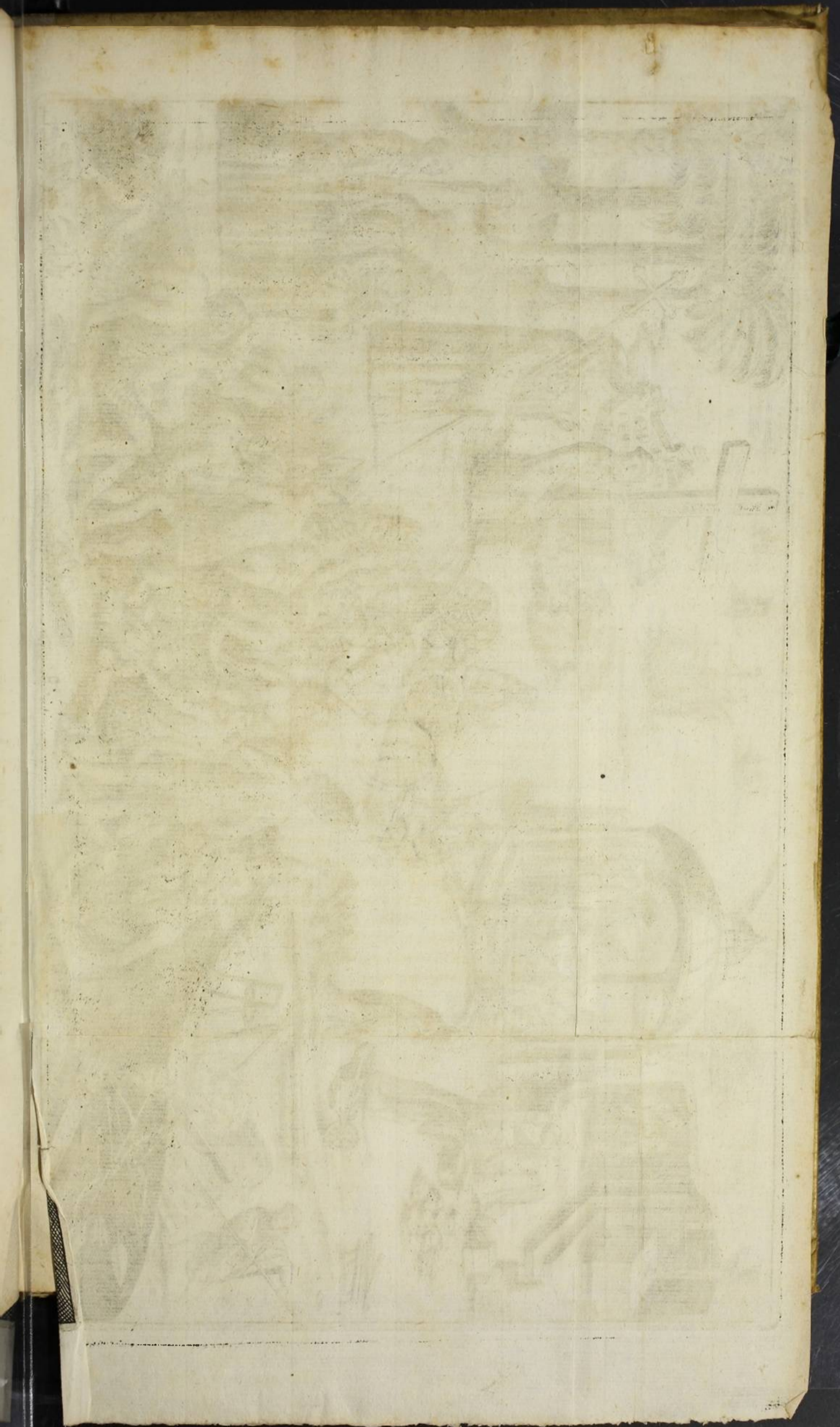
se hinc atrociter ferentes, suis Cultoribus Idololatriæ inspirabāt, S. Crucem positam, vt ad terram deijcerent, aut flammis exurent; Continuo vltra sexcenti Barbari concurrunt, machinis suis instructi, solo tenus hoc S. Crucis lignum deturbare conantur, Nihil verò proficere valentes (diuina enim virtute prohibiti erant) ad alia malitiosa accinguntur. Ingentē enim subito pyram comportant, incenderunt inflammantque, sperantes se in favillam hanc S. Crucem redacturos. Sed Christo Domino renitente inanes illorum conatus & irritos fecit. Nam ignis vim suam non exseruit sed illibatum à depascente flamma hoc sacrum lignum Crucis reliquit. Insuper vt quidam fide dignissimi retulerūt, pulcherrima quædam Virgo, incredibilibus circumdata fulgoribus, vultu subirato Indis præfatis dum ista Satanico furore perpetrarent, apparuit: quare mirum in modum exterriti maximo cum timore & clamore in sylvas aufugerunt. Hanc verò non aliam fuisse quam Cœli Reginam, inter omnes nationes & generationes Benedictam Christi Dei Matrem Virginem Mariam, autumandum est.

Sæpius enim deinceps illis in Regionibus mirabilia gratiæ opera fidelibus & infidelibus exhibuit: vti videre est in Insulis S. Mariæ Hispanis dictæ de los Remedios, propè Cozumellam, sive S. Ioannis Insulam à latere confitis intra tropicum Cancræ & æquatorem; Hispani Cabo de los S. Maria nominant. Et quidem jam dudum illæ gentes quædam symbolica præludia de hac sacrosancta Dei Genetrice Maria & filio suo semper benedicto Iesu Christo, Deo Salvatore nostro habere, vt jam supra memini & apertè Petrus Martyr Hispanus in sua Historia novi Orbis recitat, vbi in Guadalupea Insula mirabile, coli solitos fuisse hos barbaros Americanos intemeratæ S. Virginis Mariæ simulachrum scribit. Hoc ergò solenni factò miraculo, causa existit, vt in posterū hæc S. Crux à Christi fidelibus maximo in precio & honore, etiam ab ipsis barbaris in Americana Ecclesia haberetur, illiusque venerabilis ligni in diversas & Regionum ac Insularum terras expeti particulæ inceperint, & à populis exportari.

Neque immeritò hujus S. Crucis à Buellio Patriarcha nostro Christo dedicata, deinceps reverentia crevit & incrementum sumpsit. Nam ad ejus tactum concomitante fide in Christum plurimos languoribus incurabilibus oppressos conualuisse, ac innumeros dæmoniacos energuminosque hujus S. Ligni virtute liberatos & sanatos expertū est. Adeoque frequentia miraculorum percrebuit, vt in qua posita & erecta hæc S. Crux fuit Insula, S. Crucis Insula vocitaretur. Vnde procul Fr. Gonzagæ fabulamentum reiiciendum est, qui ambitiosè nimis in Iconibus Provinciarum Franciscanorum suis hominibus hoc positum à Monachis Ordinis S. Benedicti S. Crucis trophæum in Insulis Americanis aut novi Orbis affingit, quòd tamen Buellium Patriarcham nostrum erexisse audivisti. F. Buellium enim secunda navigatione anno 1493. cum Christophoro Columbo in Spagnolam navigasse demonstravimus supra. Et ex officio *Vicariatus Pontificij* hæc Religionis signa adornare debuisse,

buisse, quis est tam fatuus vt controvertat, Politicoque potius adscribat Magistratui ac Capitaneo.

Nam diu post Ordinis S. Benedicti Monachos Franciscani Americam accesserunt, vti patet ex Bulla data per Adrianum Papam sextum Anno salutis humanæ 1522. Bulla verò Apostolici gradus & officij data est Ord. S. Benedicti Monachis super dirigendas & construendas Indiæ Occidentalis Ecclesias ab Alexandro Papa sexto Anno Domini 1483. vt superius ex Bulla, & cum Doctissimo D. Genebrardo, multiplicibusque locupletissimis testibus demonstratum est. Huic enim Buellio soli & suis ex officio competeat designare per S. Crucis signum loca Ecclesiarum: vtpote SS. Petri & Pauli à S. sede Romana delegato plenipotentique super Indorum novi Orbis Ecclesias Vicario. Quemadmodum jam superius ex Fernando Gonfalso Ovetensi clarissimo & oculato testimonio; qui Fernandus tunc Romæ cum Hispaniæ Legatis adfuerat, legisti, fuisse nimirum constitutum & esse Illustrissimum & Reverendissimum Buellium *Capo de gli alteri Ghierici & Religiosi al colto divino & alla conversione di questi Indiani, que no iuva por Arcobispado ij Obispado enel Mundo Nuevo; mui iuva por Vicario del Papa.* Id est: Qui Buellius non pro Archiepiscopo nec Episcopo ad illas novi Orbis Gentes dimissus est. Sed pro ipso Vicario Domini Papæ, huic Ovetensi consentit Franciscus Lopez, c. 48. & ca. 20. sic dicens: *Los Reies Catholicos Don Ferdinando ij Donna Isabela conforme ala voluntad ij mandamiento de su sanctidad. ij assa mandaron a Ioann Rodriguez de Fonseca, Dean de Sevilla. Buscaron doce Clerigos de ciencia ij concientia para que predicassen ij convertiesen junta mente con Fraij Buill Catalan, de la Orden de S. Benito que iuva por Vicario del Papa con Breve Apostolico.* Id est: Reges Catholici Dominus Ferdinandus & Domina Isabella suæ sanctitati voluntatiq; se conformantes, Ioanni Roderico Fonseca Decano Seviliensi mandabant, vt doctos & conscientiosos Clericos inquireret, qui & prædicare & convertere adjuvarent, vna cum Fratre Buellio Ordinis S. Benedicti monacho gentes Americanas: qui F. Buellius ibat ad Indos cum Breve Apostolico pro Vicario ipsius Domini PAPÆ. Item vltorius idem autor Franciscus Lopez cap. 34. 35. 66. scribit: Fratrem Buellium Ordinis S. Benedicti monachum & doctos Clericos Indianorum populorum Americanorum conversionem incepisse & continuasse. Fuitque primus Episcopus de la Vega Petrus Xuarez de Deca. Cui successit Alexander Geraldinus Romanus, Garzias de Podilla, Alphonfus de Fuen, Ioannes Cabedus primus Episcopus de la Antigua, Darien ac terræ firmæ in novo Orbe. Qui omnes à fratre & Monacho Ordinis S. Benedicti Buellio, vtpote Patriarcha, ac novi Orbis summi Pontificis Romani & Papæ Vicario in Episcopos ordinati & consecrati sunt. Ex quibus etiam redarguas erroris necesse est, ipsum Ioannem Maijer Frisingensem in Epitomis Chronicorum fol. 76. & 77. & Ioannem Metellum cum suo Cabedo Dariensi Episcopo; & alios qui sibi præmuros honoris Apostolici in Orbe novo fructus applicare videntur, ac primam columnam fidei Christianæ apud illas Americanas gentes alios quam Ordinis

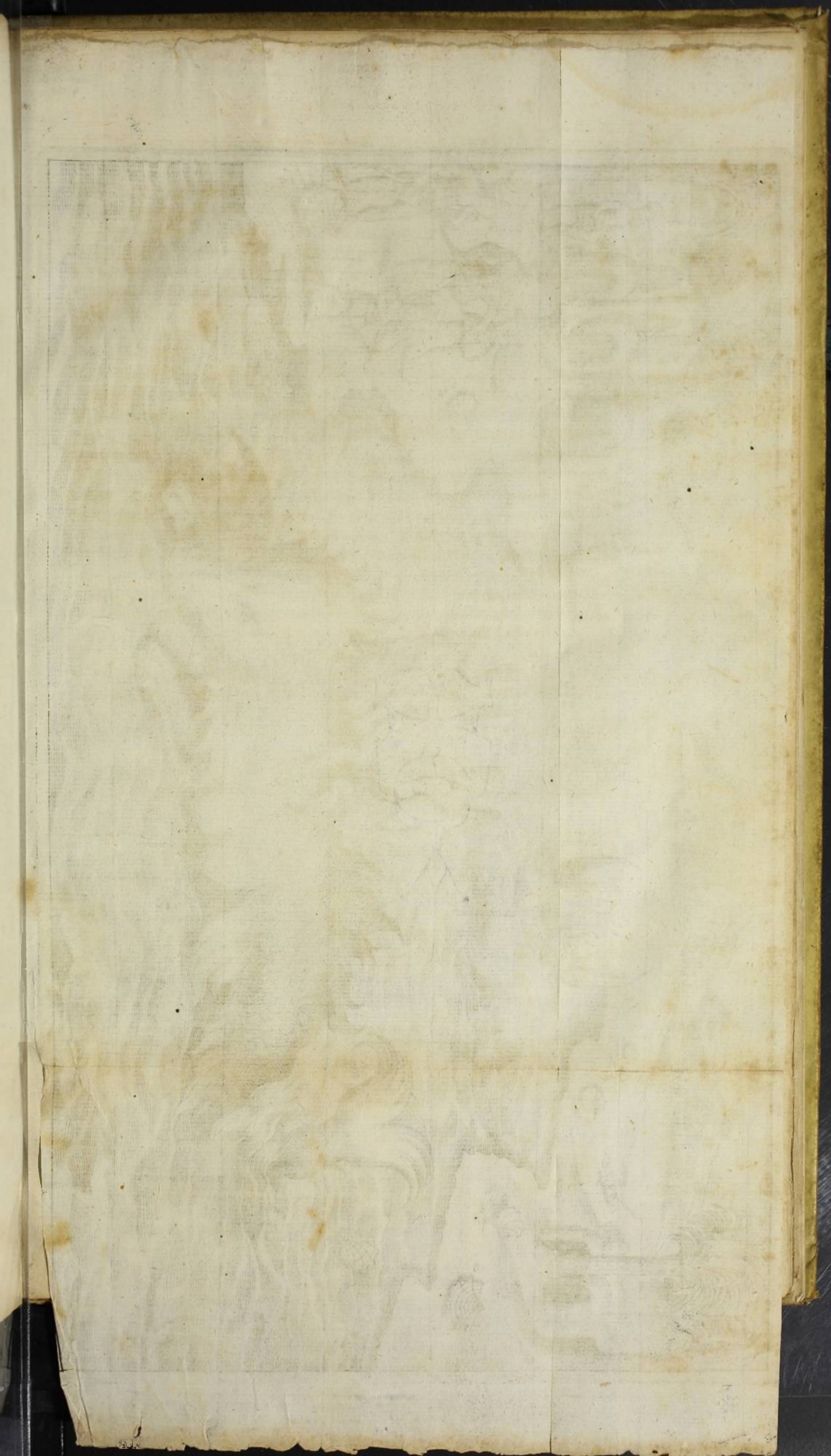
Ordinis S. Benedicti Monachos posuisse nugantur & blaterant. Quod quam contrarium sit, oculatorum testium autoritatibus ac præstantissimorum virorum fidelissimis scriptis satis puto intellexisti & vidisti. Ferdinandum enim Cortesium Anno salutis 1521. Mexicam & Themixcitã navigasse patet, cum Columbus Admiraldus jam pridem in fata mortalia concesserit, nempe Anno salutis 1506. in Hispania: quo vocatus à Rege, causam suam iniquè accusatus defendit. Qua ratione ergò combinat Franciscanos cum Columbo Themixcitam & Mexinú navigasse F. Gonzaga? eosque ibidem Vicariatus Apostolici exercuisse officium. De quibus vide Ioannis Myritij Cosmographiam fol. 120. & mundi Theatrum titulo de Cosmographia fol. 266. 267. & Franciscum Lopez in sua generali Indiarum Historia capitibus supracitatis. Quam ineptè igitur cum plerisque alijs Fr. Gonzaga ista eruget clarum est, qui etiam in Provincia Latij sive Romana egregie: M. cum de Capitolio quam nunc Aram Cœli vocant Ecclesiam, & Monasterium olim illustre Monachorum S. Benedicti hos ibi expulsos ait, cum sponte & in gratiam hujus tunc recentis Ordinis pauperculis Fratribus locum cesserit, V. Conventus & Abbas & quidem ad intercessionem Eugenij quarti Romani Pontificis; ut ibi olim vbi nempe totius Romani Imperij Majestas, divitiæ, & potestas residere videbatur, ij modo inter Christianos locarentur, & spiritualiter regnarent, quos vera mentis & non vestimentis humilis Christi paupertas decorare videbatur, S. Francisci Fratres; Et miror certè, cur non & ab Ecclesia Angelorum sive de portiuncula Benedictinos expulsos Gonzaga commentetur, quam primam Ecclesiam suo Ordini donavit Franciscano, Abbas & Conventus Cassinensis. Cui quotannis audio in recognitionem gratitudinis, sagemam plenam pisciculorum à Guardinano illius Monasterij Angelorum offerri consueverat. Quos ipsi Fratres piscari debent pisciculos ex fluviolo qui penes illorum monasterium ac teritorium præterfluit.

Nunc verò quoniam de piscibus mentionem fecimus, aliam tibi narrabimus incredibilem, sed tamen verissimam Historiam: Rex quidã hujus Insulæ Cubæ Balenam sive piscem grandem marinum habuit, nomine Manatem. Hic piscis est capite bubulo barbatoque, parvis oculis, duroque supra modum Corio eoque paullum hirsuto, longus est pedes viginti, crassus decem; pedibus rotundis, & in quatuor vngues Elephantorum more dissectis. Femellæ vti vaccæ pariunt, & fetus lacte alunt.

Hunc piscem Marinum Regij Piscatores nacti fortuito, parvum & ephæbum adhuc dono Regi suo ut rarum quid obtulerunt. Habuit verò Rex lacum satis amplum è marinis aquis concinnatum propè litus saxosum inclusum, huic supradictum piscem imposuit, eumque quotidie in propria persona Rex è patrio pane, Iuuccam vocant, pascebat & enutriverat, donec in ingens monstrum ut supra dictum excreceret. Et quotiescunq; illum Rex cibaret, patria voce Machatem sive Manatem quod Americè generosum sonat, ad se è longiori dissitum spacio lacus vocabat:

ad cuius sonitum vocis Regiæ statim adnatabat, è manibus projectum panem, in aquas devorabat. Ex hoc piscis iste impostero adeò cicur, familiaris, humanus, & mansuetus reddebatur, vt Regi se in illo stagno balneanti, vel natanti cum suis Proceribus ipse colluderet. Insuper supra dorsum ipsum Regem & aliquot Proceres sedere permisit, & ad ictum vnus sagittæ procul natando circa stagnum vehebat. Quem piscem cum aliquando puer Hispanus quidam ludibrij causa sagitta non aculeata petisset, hujus vestigi hominis Hispani injuriam adeò piscis atrociter molesteque tulit, vt deinceps licet à Rege vocatus ad prandium minimè cõpareret, aut accederet, si quempiam ex Hispanis vestitum penes Regem stare conspexisset.

Est & alia Insula penes Cubam satis prægrandis, nimirum 190. miliarium, sed australior, Oristam sive Iamaicam eam dicunt: Hanc ingressus Admiraldus Columbus, magnum pavore huic genti incussit, & licet aliàs sint bellicosissimi Viri Oristani, modo tamen antea nunquam visos homines hujusmodi armatos & famam Hispanorum bello partâ, ad interiora tutioraq; loca se receperunt, aliquibus ergò diebus nostris ad littora hujus Insulæ in anchoris hærentibus, Illustrissimus Patriarcha Buellius, cum suis Ordinis S. Benedicti Monachis quoq; Insulam intravit: Et quia dies festivus requirebat, Monachis aram de viridibus ramis & alijs ad sacrum Missæ officium necessarijs parametis instruere præcepit. Omnibus ergò magna animi pietate, & voluptate huic S. Missæ officio intentis, mirum enim in modum consolabantur per hoc in suis laboribus perferendis, quod divinum cultum Christianum, in alio quasi mundo, nimirum à sua terra Patria tam procul diffiti, celebrari, verumq; Deum Dominum Christum laudari & glorificari à barbaris etiam hominibus inspicerent. Cum ergò nostri sacra facerent, precibusq; Deum placarent, ecce vir Princeps quidam, cui fama de nostrorum adventu nunciavit. prudentia, cum ætate veneradus, socijs comitatus accedebat. Nudi verò toti præter genitalia psyttacorum plumis obvelata prodibant; de patrijs hujus Insulæ melioribus fructibus in Calathis sive Canistris donaferentes. Homines enim Hispanos Canibalium mores ritusque habere æstimabant, quorum finis huc adventandi non alius esset: quam sceleratorum crudelissimorumq; Canibalium; nempè vt debellatis Insularibus Iamaicis, homines ad devorandum, & sanguinolentam macelli servitute jugularèt, ac diriperent: quæ ratio fuerat, vt superius dictum, in primo ad has Insulas Hispanorum adventu, vt se illis apponerent, ac è Patria terra procul suis armis arcere Hispanos attentarent. Cum verò Christianorum humanitatem, & Admiraldi mitem animum, beneficentiam, ac benignitatem, in Spagnola ac Cuba, alijsque Insularibus deprædicare hi Oristani audissent: fideles jungere dexteras, varij & miricoloris aves *Rabos ferados* Hispani vocant, cum palumbis Europicis nostris grandioribus attulere, quas cum Hispani assas gustarent, aromaticum se saporem & odorem sentire fassi sunt: guttura siquidem istarum Columbarum cum evisceraren-

rarentur, plena erant floribus, herbis, seminibusque aromaticis, quibus specijs ac plantis miristitis, expertum est per digestionem huiusmodi odoriferi alimenti, carnes animalium hujus terræ esse, & reddi suavissimas. Ab Hispanis quoque narratum est, priusquam hanc Insulam Navibus appellerent odorem suavissimum ad quatuor leucas, ab hac Insula in mare ad naves per aërem delatum percepisse. Alij verò de radicibus Cassanijs panes paratos obtulere. Alij pisces, quibus mare illud abundat, Corettes, & Bonites dictos delicatissimos porrigebant. Vir igitur Princeps, de quo supra ætate venerandus cæteri; sui Comites Iamaicenses toto illo tempore quo sacrum à Religiosis Ord. S. Benedicti Sacerdotibus ac Monachis fiebat, tanta modestia corporis, sensuumque exteriorum, ore, ac oculis intenti, defixi, immotique stabant; vt statuas non vivos homines esse crederes. Sacris deinceps ceremonijs officioque finitis: Illustrissimo Patriarchæ Buellio ac Columbo Admirali, fiscellum artificio miro concinnatum plenam prætiosis dulcissimisq; patrijs fructibus dono dedit, orationemque habuit huiusmodi per Didacum Hispanum sic interpretata. Terras omnes has hæcenus tibi ignotas manu potenti te percussisse nunciatum nobis fuit, populisque incolis metum non mediocrè intulisti. Quare te hortor moneoq; vt itinera duo cum è corpore profiliunt animas habere scias, tenebrosum vnum ac tetrum his paratum, qui generi humano molesti infensique sunt; jucundum aliud & delectabile illis statutum esse, qui pacem & quietem gentium viventes amaverunt.

*Vid. Petr. Mart.
hist. summa.*

Si igitur te mortalem esse, & vnicuique pro præsentibus operibus futura merita obsignata memineris, neminem infestabis. His & alijs pluribus per interpretem sermonibus auditis, cuncti nostri stupebant, & admirabantur talem Sindericam & Gnomonicam sacram Philosophiam & Theologiam, in his remotissimis barbarissimisque populis extra frequentationem Academicarum scholarum adinvenisse & audivisse doctrinam. Quare in hæc verba vicissim per interpretem Admiraldus Columbus respondit: Planissimum sibi esse ac scitum optimè quæcunq; dixerit, ac fide religioneque Christiana Catholica multò plura sibi cognitum facere velle, per hos divini Numinis Apostolos Reverendissimum & Illustrissimum Patriarcham Buellium, ac Monachos Ordinis S. Benedicti ostentans, quæcunq; dixerit: De animarum è corpore hoc mortali exeuntium dissimilibus itineribus, luctuosis pænis ac præmijs: imò putasse hæcenus, itinera hæc animarum ab hinc commigrantium in aliam vitam gaudiosam, vel luctuosam, harum Insularum excultoribus penitus ignota & obscura fuisse. Proinde se ad hoc munus cum his Religiosissimis Sacerdotibus ab Orbe Europæo potentissimis Catholicissimisque Hispaniarum Regibus dimissum, vt bonos, moderatos, & obsequentes honoraret, ac præmijs afficeret, & ad omnem si necesse foret, morum humanitatem instrueret. Sceleratos verò, ac inquietos, crudelesque humanarum carnium voratores, sanguinisq; helluones, veluti pessimos latrones, inter quos Canibales ipse benè nosceret, debellaret, ac pro me-

ritis supplicijs afficeret. His dictis mirabili læticia ob tantam Christianorum hominum justitiam, humanitatemque gesticulari visus est, maxime quod Columbus tantus maris Dux, alterius potentioris Regis Imperio subjectus esset, tantamque Regum Hispanorum in Orbe sibi hactenus inaudito Europæo majestatem, & in subigendis populis potestatem, suorummet subditorum promptam obedientiam Reges Hispani obtineret. Comperitum est itaque hujus Iamaicæ Insulæ populum omnia habere communia: Solem, terram, aquam & aërem, neque meum aut tuum malorum omnium in mortalium Republica semen, cadere inter ipsos verbum contentionis, sunt enim parvo & exiguo contenti, ut in hac animalium frugumque suavissimorum tellure, magis agri super sint, quam desint; Aurea est illis ætas, neque fossis aut parietibus, ædes, civitates, sepibusque prædia custodiunt, apertis vivunt hortis; dum cubant ipsis terra ac cespis viridis pulvinar, cœlum pro culcitra est. Sunt Francosopi sine libris, sine legibus, suapte natura rectum & honestum colunt. Malum & sceleratum illum judicant, qui inferre cuiquam vim & injuriam delectatur toti nudi tum corpore tum animi sinceritate, Procul ab illis illud scelus abest: Qui loquuntur pacem cum proximo suo; mala autem in cordibus eorum. Præter inter alia quæ supra diximus, hæc Insula quoque abundat Cuniculis, capris sylvestribus, Gallopavonibus, Damulis, variisque feris optimis. Item bombice superflua, quæ tamen quia textrinam ignorant, uti ad vestes nesciunt. Mastice, aloë, zingibere, cinamomo, pipere rubro, est florentissima. Aurum & argentum negligunt, ideo rebus non moneta communicant mercatoribus, de quo negotio non ingratum audi Historiam. Incola Iamaicus semel Hispanum quendam accessit, Columbam quibus abundant, secum adferens, ostendebatque se illi palmam dare velle, si quid aliud illi vicissim dederit pro precio. Hispanus aureum Castellatum è bursa porrexit, continuo barbarus ori applicuit & gustavit, num quod sperabat optimum suavissimumque; bolum ad edendum nactus esset. Qui cum contrarium expertus est, continuo aureum exspuit, tanquam rem inutilem ad comedendum nutibus indicavit; ac columbam suam ab Hispano repetijt. Illud præterea hac occasione silentio non est prætereundum, quod ex ore tum scriptis quorundam ego didici relatione: Nimirum Clericos Monachosque multò minus fuisse in India tentatos carnis titillationibus, cum hos Americanos sine fimbrijs ac passamentis vestitos; sed planè nudos Insulares viros faminasque conspicerent; quam in sua Europæ Patria, ubi mulieres turpitudinè suam ut abscondant, sericis aureisque vestimentorum fucis, quavis deformiores multò & turpiores Indicis faminis à simetria & proportionem corporis inveniuntur, contemunt, amatoresque alliciunt.

Cur verò id accidat, tu ipse expende proplema! Nam quanto quisque concupiscentiam suam in rem amatam extendit, tanti aestimat & amat rem illam, secundum illud commune proverbium: Quisquis amat ranam; ranam putat esse Dianam, nimirum ut & S. Doct. Augustinus ait:

ajc : Consuetudo vitij ferreum indusum, Proinde si quis cum S. Tobia juniore non exteriora, sed interiora piscis consideraverit & exenteraverit, jecurque exciderit, id est, carnem superfluosque naturales spiritus per jejunium mortificaverit, Cor suum vitalesque spiritus, per quietem claustralis exercitij & passionis Christi meditationem & fugam conversationis scandalosæ compescuerit & sedaverit: objecta enim movet sensus: & felle illiniverit oculos suos, id est, amaris fletibus, luxuriam, gulã, vitaverit; Ne Ancilla tuum jecur vlcerec vlla puervé. His dignus erit visione contemplationis divinæ, cœlestisque Sponsi consolatione; obsum quoque laboriosam continentiam, æternis delitijs perfruetur. Felices ergò hi novi Orbis Apostoli Ordinis nostri S. Benedicti Fratres: Sublimes verbi divini Præcones; laboriosos præcellosque virtutum Heroes, qui concupiscentiam carnis & gulæ ac mundi superbiam, vt inimicos debilitatos, devictosque, potuerunt ponere Christo illorum Sponso adjuvante sub scabello pedum suarum effrenium sensicivarum potentiarum, & acutissimo rationis, pietatis ac temperantiæ telo domare atque configere.

In hac Insula Iamaica principalis civitas est nova Sevilla, cum illustri amplissimaque decorata Abbatia. In quo Monasterio primus Abbas fuit Petrus Martyr ab Angeleria Mediolanensis, qui triginta libros de Occidentalibus Indijs elegantissimè conscripsit, quos ego quidem non omnes vidi, sed ab alijs autoribus citatum non nihil legi, atque ex eo aliqua cognovi. De quo Clarissimo Abbate ac viro Doctissimo sic quoque Franciscus Lopez scribit: *Esta la Isla de Iamaica, el principal pueblo se nombra Sevilla. El primer Abad que tuuo fue Pedro Martir de Angeleria Milanes el qual escrivio muchas cosas de Indias en latin, como era Cronista de los Rejes Catholicos.* Id est; Insulæ Iamaicæ à populo principalis metropolis nominatur Sevilla. Primus Abbas hic fuit Petrus Martyr ab Angeleria Mediolanensis, qui multas res Indicas latinè descripsit: Fuit enim Chronista Regum Catholicorum. Atque in hujus Insulæ pelago propè Oristam vel portum de las Hormigas, prima civilis rebelljo & dissensio orta est & pugna navalis quam terrestris inter Hispanos commissa est, de quibus infra tibi aliquid indicabimus.

Enarravimus tibi hæcenus, qua ratione Hispani Indias Occiduas navigationibus suis aperuerint, quasvè Insulas primitus perlustraverint. Nunc verò vltèrius audi, quomodo America Peruana manifestata sit, idque nobis ex Gregorio Bonzio Hispano sic accipe: *America que agora se dize quarta parte del mundo, tomo nombre de Americo Vespuccio inventor della, ij casi se podria llamur issa, por quela marodea casi por todas partes. Fue incognita à Ptolomao ij a los autores antiguos. Por estar muij à partada, hallose el Anno 1497. Por mandamiento de Rey de Espanna: ij por ser tan gran tierra la llaman el nueovo Orbe o mundo. Los moradores van des nudos ij muchos dellos, comenõ hombres. Son diestros enel arte detirar conel arco. En muchas partes viven sin Reyni Sennor. Son muij diestros en nadar assi hombres como mugeres, Carozen de Hierro ij de otros metales, mas delos dientes depejados ij otros animales vsan para*

Hieron. Bezom.
L. 2. de novo Orbe

In general. histo.
Ind. c. 48.

Vide Petri Ap.
piani Geogr.

armar

armatus saetas. Idest: America quæ nunc quarta pars terræ dicitur ab Americo Vesputio ejusdem inventore nomen sortita est, & non immeritò, quoniam mari undique clauditur, Insula appellatur, Ptolomæo autem & antiquioribus propter nimiam ejus distantiam incognita permansit. Inventa quidem Anno Christi 1497. ex mandato Regis Hispaniæ, propter ejus quoque magnitudinem novus mundus appellatur. In ea Incolæ nudi penitus incedunt Antropophagi sunt crudelissimi. In Sagittandi arte certissimi: nullique obediunt, dominis ac Regibus carèt, in utroque sexu natatores existunt fortissimi, Ferrum cæteraque metalla non habent, sed piscium & animalium dentibus suas armant sagittas.

Totus autem iste novus Orbis de quo nunc agimus, in duas ingentes peninsulas dividitur, angusto inter se Isthmo ad Panamam & Nomen Dei coherentes: Quarum altera ad septem triones, ad Austrum altera longissimo tractu porrigitur. Ambitus qui cognitus est univèrsus, amplius novem millibus & trecentis Hispanicis milliariis constat: quorù tria millia trecenta sexaginta quinque ab Australis maris littoribus occupatur: ab Aquilonaris verò; reliqua: quæ quidem quinque millium nongentorum & sexaginta milliariis Hispanicorum summam excedunt. Oceani qua Australe novi Orbis latus alluit æstus est vehementissimus, adeò ut in nonnullis promontorijs ad duo milliaria decrescat, in alijs verò aquæ ejus egressum è summo littore, vix visu assequi queas. At idem ille, qua Boreale latus occupat, nullam propemodum accessus recessusque reciprocationem admittere magno cum Philosophorum stupore deprehensus est. Causam tibi supra satis indicavimus, de Eurippo & polis mundi. Orbis porrò hujus Provinciæ versus Septentrionem hæ sunt. Norübega, peninsulæ instar ad mare del Nort porrigitur: Cœlum istius Regionis temperatum, ager fertilis mare ob Syrtes & vada periculofum. Gentes in his Provincijs, aliter atque aliter ab Hispanis, quam novis Geographis nominantur: nimirum Nicaragua, Nico, Fonduras, Guatimula, Iucatan, Hispania nova, Culia, Topira, Terlichichi, Acechi, Tova, Marata, Florida; hujus Provinciæ littora marina Ambarum cinerium pro Myrothecis copiosè suppeditat, & ejus sylvæ lignum Sasafras odoratissimum. Capaschi, Calicuas, Nova Granada, hic poma malorù granatorum sunt ingentis magnitudinis, eorumque grana interiora instar nucum avelanarum Turcicarum. Mar Vermejo, California, Ton, Tonneac Regnum. Tolum Regnum, nova Albion, Quivira Regnum. Serra Nevado, Virginea, Anacal, Apalchen, Mocosá, Albardos, Avanares, Chilaga Terra nova, Terra Corterealis; Terra laborador; quam sic ob eximiam ejus frugum fertilitatem nominant, Baccalaama à piscium quodam genere quo abundat, sic appellatur. Inde Æstotilant & Ainan Regna vltima Asiæ Boreali, ut aliqui volunt continua sub polo arctico & Zona frigida. Per hujusce Regni Ainan continentis littora Cabo de Fortuna, ejusque maris angustias Hispani Estrechio de Ainan dicunt.

Rebelles Vasalli Regis Hispaniarum, nimirum audaces præsumptuosique Calvinistæ Hollandi, Daniam, Sueciam, Norvegiam, Finmar-

chiam,

etiam, Boddiam, Scrickfinniam, Lappiam, præter & circumfretantes Borealia maria Europæ Insulasque, ad Regna Cathay & Sinarum; Traficum Regi Catholico in Molucensibus, alijsque Orientis Indiæ Insulis præripere volentes navibus breviorẽ viam indagarunt. Sed in Oceano Tartarico non procul à nova Zembla promontorio Tabin, per frigus intollerabile, ac mare glaciale impediti, cum per glaciem in sylvas de navibus se recepissent, ab ursis ac lupis, alijsque feris devorati, simul & inædia perierunt. Hæ duæ Regiones Æstolant & Ainam frigoribus perpetuis subijciuntur. Incolarum vestitus est ex ferarum pellibus, Carnibus & piscibus crudis vescuntur marinis: eorumque sanguinem mixtum aqua liquefacta igne in potu pro delicijs habent. Nam glacies quo illorum Regio perpetuò riget, aquæ vicem supplet, quo veluti saccaro mirificè delectantur. Ex pellibus piscium maris grandissimis quos illi Baccalaama dicunt, instar bovis corio ad vestitum aliosque apparatus utuntur, navesque ex eadem piscium cute, nervisque animalium quos pro lineis filis habent consuunt conficiuntque; quibus in mari discurrunt, piscantur, & anseres marinos ad victum aucupantur.

Nunc denuò ad Isthmum Panama sive Darienem de quo supra revertamur; Et alteram Americæ meridionalis plagam ad austrum sitam per vestigemus. Intermedijs ergò Insulis utpote Guanabana, quam omnium primam vidit & invenit navigatione sua, ac proinde Desideratam Insulam nominavit C. Columbus, cui colateralis est Insula S. Benedicti, item Insula S. Crucis Spagnolla, Isabella sive Cuba Jamaica, Cozumella, sive S. Ioannis, Iucantana, Coluacatana, Olloa cum reliquis ac Golfo de las Damas derelictis; ad austrum versus sequuntur Insulæ Camercanæ, sive Antillas, Paria, Castilia del Oro, Wikiri, Asslavvai, Orenoque, Amapaja, Guiana, Andalusia, Quareca, quæ Provincia sola Americæ sub Æquinoctiali linea sita Æthiopes generat, licet sub eadem Zona torrida quamplurimæ nationes habitent, qui tamen alio colore in cute distinguuntur. Hujus rei rationem alij in humores corporis referunt, ex quibus corpus & pellis alitur: ajunt enim corpus ex prima humorum permixtione augeri, & cibos ex elementis compositos, qui si plus atræ bilis & crassioris humoris obtinuerint fuscum & nigrum procurare colorem, sed vanum est hoc asserere. Nam quis non sacrorum Philosophorum intelligit, non ex solo coitu elementorum absque seminaria potestate genitos esse filios Adam. Hominis enim corpus ex semine & sanguine agente interno principio ad similitudinem generantis post primum Adamum & Evam esse progenitos patet homines, qui non Æthiopum, more nigra & adustam, squalore in Paradiso cutem pellemque gestabant. Alia ergò & occulta quædam istorum est ratio, nec soli semineo principio elementorumque motibus attribuendum. Quidam enim super hunc passum Bechaiaus Iudæus atque Doctus Rabinus ait: Chamum Noachi filium submerso terrarum Orbe, in Archa sancta operam Veneri dedisse; ideò ob hanc intemperantiam divinitus factum, ut ejus Chami filius, ex eo Patris cum vxore congressu, natus, omnisque ejus posteritas internam

Patris malitiam corporali nigredine proles contestaretur, nec absurde hic Iudæus commentatus est: Nam cum Arcta Dei Ecclesiam futuram significaret, malos cum bonis, & bonos inter malos vivere usque ad finem mundi præsignavit, præcipue Hæreticos; qui Patris Noë verenda, ut hic postea maledictus Cham, ludibrio affecit. Illud sanè constat ex historijs nullibi terrarum nigriores homines quam in mediterraneis Africa locis inveniri, ea autem loca Chus, Chami Nepos incoluit, & omnes ejus posterii. Quam ob causam Æthiops Hebræis Chusaph ab adusta nempe facie dicitur, ut qui illicita libidine ardebat intus in arca Domini, ob hanc irreverentiam, cum tota sua generatione mulcetur foris nigra pellis adustione. Addi potest & hæc ratio: Ne quis putaret ex varijs coloribus nationum in toto Orbe, varias quoque inde species hominum dari & esse quæ species animalis est ultima.

Cæterum qui hos Indos Americanos Hispani noverunt referunt, se animadvertere nescio quid ijs deesse, quo minus uti nos in Europa, ipsi plene homines esse videantur. Quod non solum naturæ cœli à nostro propemodum diversæ, verum etiam contrariæ à nostra, institutioni, disciplinæque attribuendum censeo. Addo insuper ego, Europæos idè Indos homines abhorrere, nec sibi homines usquequaque videri, quia notum est in pecudibus, boves macellum & laniones mugitu perstringere, quia suæ speciei ibidem individuorum sanguinem effulum & mactatum esse persentiscunt, & ex mumia sanguinis istud odorant: Quod & canes in lictoribus qui canidas agunt, in majoribus civitatibus faciunt, licet enim hos non videant, præsentem tamen olfaciunt latratuque perstringunt, ac persequuntur anticipatiæ causa. Sic de istis ante hac Anthropophagis Americanis sentiendum est, per horrendis humanarum carniû voratoribus. Porrò qui utroque Parente Hispano in India nascuntur, eos fama est, Indici ingenij vim haud exigua ex parte imbibere; qui verò ex Hispano & Indæ progignuntur, quos Latini Hybridæ vocant, Hispani misticios; Hispanicos mores induere ajunt, vitia præsertim: Quæ enim gens ante Hispanorum adventum contemptrix opum fuit, ea nunc ijs ambitionique studet, & dignitates appetit. Provinciam Quarecam sequitur Peru; de qua postea; Item Regio Canibalium, Anebas, Caribana, Guiana, Epurem, Amazonum Regio, Popojana, Sayma, Acamacari, Charcas, Chicas, Chili. In hac Provincia Chili præcipue Oppido S. Iacobi horrida fames aliquando grassabatur, adè ut Indi Suras sibi amputarent, easque præ fame comederent: vulnus sanabant, & sanguinis rivus sistebant planta quadam, quam Hispani Medici Hæmathitem vocant, folijs super surarum vulneribus impositis. Miram quoque Olorius experientiam refert de sanguine sistendo, ait enim à Lusitanis Nahodabegueã quendam Ducem Indorum multis vulneribus concisum cecidisse, nullum tamen sanguinem è vulneribus emisisse. Cum tandem Portugaleses milites, illum nudassent, armillam ex auro factam, in qua erat lapis quidam inclusus comperiunt: mox detracta armilla, magna repente vis sanguinis ex illius acceptis vulneribus emanavit: lapis iste ex bestijs quibusdam

busdam terræ illius eruitur, quas Siamenses Cabrifias appellant; qui mirificam ad sanguinem sistendum vim continere dicuntur. Sequitur Provincia Parabolia, Toncamania, Patagones, Toltij, Paragnaia, Quaira, Timbuja, Tisuada, Pagnana, Wejana, Ornagua, Brassilia, Topago, Ovetacates, Quaria, Morpion, Tabiares, Torpini, Kini, Rio de la Plata. Porro ambitus à Geographis & Hydrographis nautarumque experientia Americæ totius, novem millibus trecentis octoginta quinque milliariibus Hispanicis patet; quorum tria millia trecenta sexaginta septem, ab Australis maris littoribus occupatur. Aquilonaris verò reliqua pars, quæ America Mexicana, ob Mexicam urbem ingentem, ac perillustrem appellatur, ad quinque millium nongentorum & sexaginta milliarium Hispanicorum sese capacitas & amplitudo extendit.

Totaque novi Orbis istius Americani magnitudo, plus triplo ac quater Europam exuperat, multis insuper Regibus, populis, civitatibusque amplissimis, iisque innumeris exornatur. Cognito itaque Orbi tam illustri opulentissimoque Regno; Hispani se accingunt, paratisque triremibus, omnibusque ad iter necessarijs, ac magnificis istis gentibus Americanis insolitis muneribus anno nonagesimo septimo supra mille simum quadringentesimum Darienem ad Isthmum feliciter navibus applicant. Missis itaque Indis ab Admiraldo interpretibus, ad Regni quod maximè ditissimumque habetur Peruani confinia, cum paucis Hispanis exploratoribus, qui Cusconienti populo Regique Attabalipæ præstantissima dona, eaque munera infiniti valoris, & felicitatis æviternæ, salutisque bonum faustissimumque nuncium attulisset in ipsis Regni Peruani confinijs consistere, ubique divulgarent. Nunc verò qualis sit hæc Peruana Americæ Provincia sive Regnum ex Gregorio Boncio alijsque Scriptoribus audiamus.

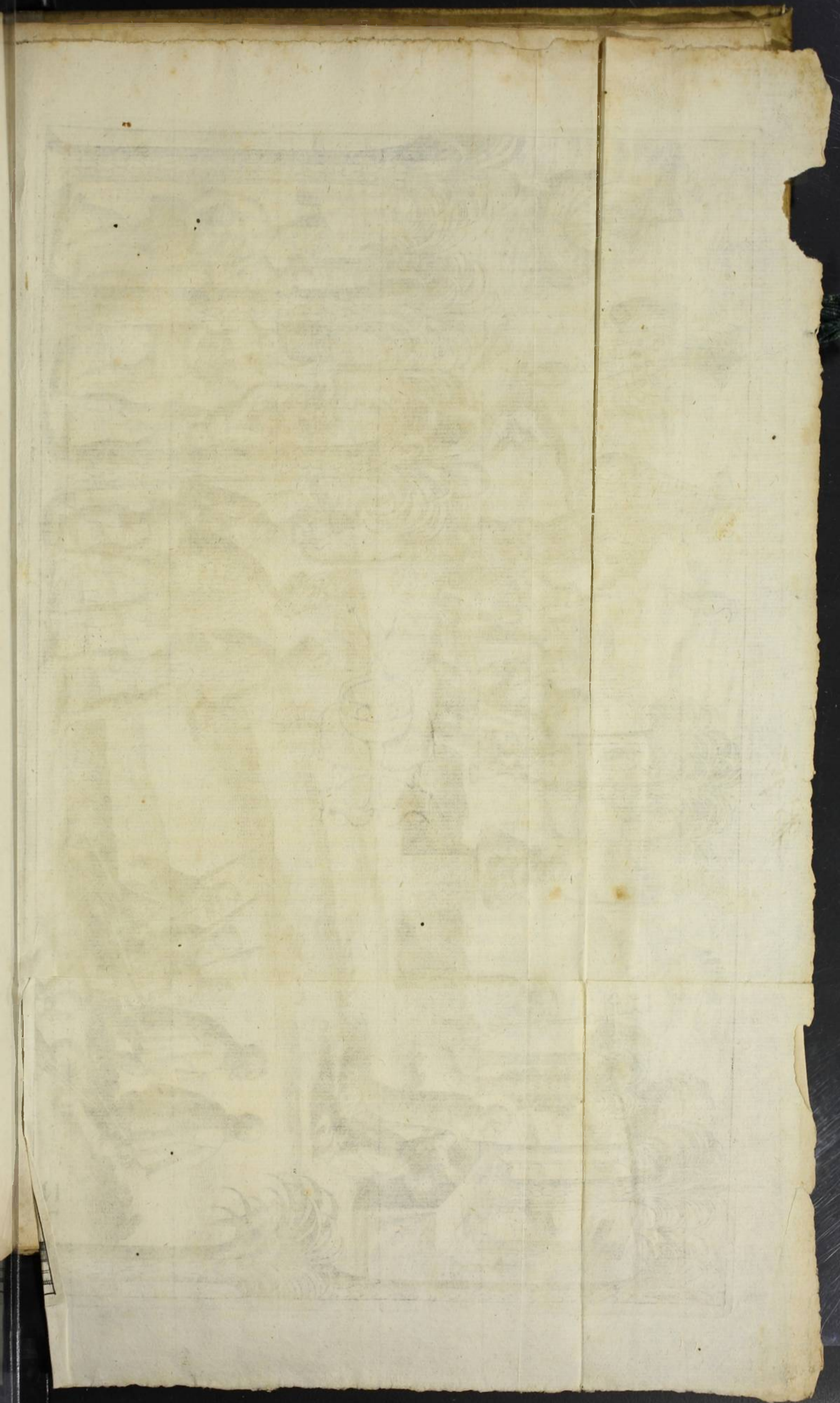
La tierra que se dice el Peru mas rica de oro y especies que todas las otras. Esta provincia esta en longitud de 290. grados, contando desde el Occidente hazia el Austro por 5. grados. Esta tierra se illama agora la nueva Castilla, es en tanta manera rica, que en vna cuidat que se dice Collao, se hallo vna casa toda hecha de oro. Ij comunemente para los usos domesticos, vsavande vasijas de oro. Cogen teigo dos vezes al Anno: aij mucho ganado aij ovejas tan grandes como carvallos, que parendos vezes al anno, aij. Ciudades grandes ornadas y regidas con policia sino que no conocian à Christo. Agora ya por gracia de nuostro Sennor, son Baptizados, y conoçe la misericordia del Dios, Despues que les fue predicado el Evangelio de Iesu Christo. Id est:

Regio PERU omnium quæ hæctenus inventæ sunt cum auri cum aromatum ditissima iaventa est. Ea sita est in longitudine 290. graduum, ab occasu versus ortum facto ordine; Ab orbe medio verò dissidet, austrum versus partibus quasi quinque. Hanc enim novam Castiliam, ab inventoribus nominant. Hic tanta auri atque argenti vis est, ut vasa in contemptissimum usum destinata inde conflent. Et quod magis mire ris, in civitate quodam Collao, reperta domus est, tota auro tecta. Neque verò minus in alijs felix est Regio, frumento enim, Machitium vo-

cant, bis per annum gaudet, animalium vario genere dotata, feris nocivis se tamen liberam jactat. Oves tantæ proceritatis sunt, ut vicem equorum ipsis utantur; tamque sæcundæ, ut sædus bis per annum edant. Civitates habet legibus, atque armis munitas, fluminibus, montibus, ac sylvis mirum in modum adornata est. Paradisum dixeris terrestrem: Incolæ verò prudentia, morum comitate, artium variarum peritia, ac fide probè instructi, commertia omnemque probitatem satis excolunt, nisi quod Christum ignorent, qui tamen ut multis jam innotuit; ita cunctis spiritu ducente, innotescat optamus & speramus, omnique industria labore ac diligentia conandum id est.

Fama igitur percrebescente in Regione Peruana de alterius mundi hominum Hispanorum adventu, ad ipsam tandem urbem Cusconiensem Arcemque Regiam pervenit.

Rex Ataguualpa vel Attabalipa, quoniam jam diu Hispanorum belli mercimoniorumque præclara facinora preciaque ex alijs Regulis noverat, avidè congressum nostrorum hominum ad tempus expetiit. Obviam ergò missis Peruanis aliquot Proceribus militibusque saluum conductum in Regnum Peruanum, ac Regiam urbem Cuscoviensem Hispani habuere. Sacro se insuper sædere iuramentoque obligantes, de firma observanda amicitia, ac sine noxia læsione ad suos è Cusconiensis vrbe navesque reversione. Admiraldus munera militemque disponit, viginti septem equites cataphractos, centum quoque scopletarios pedites, ad sui suorumque custodiam enumerat, quem Nobiliores aliquot Hispani & Coronelli etiam comitatusunt. Naves interim apud Darienè cautè cum reliquis militibus per navarchos in anchoris donec nuncium accipiant consistere iussit. Illustrissimus quoque ac Reverendissimus Patriarcha Buellius, secum assumptis Religiosis Sacerdotibus, omnia quæ sibi æstimabat necessaria ad hoc præclarum legationis opus, de sacro apparatu illis tradidit: inter alia librum Evangeliorum; in quo eleganter duodecim articuli fidei Catholicæ depicti fuerant; Ipse autem Patriarcha rubea Cuculla indutus, desuper rochetto pallium Apostolicum deferens, crucem manibus atrectans procedebat. Ascensis itaque curribus Attabalipæ regijs, quos non equi sed Guanacos, id est, oves trahebant post aliquot dies Regiam urbem Cusconiensem cum prædictis Procerum Commissarijs appropinquabant. Admiraldus rogat destinatos Peruanos Proceres, ut ipsos Peruanos milites aliquot præire jubeant, sibi que introitum in Regiam urbem disponere liceret, quod & Attabalipæ & suo potentissimo Regi Catholico erit valdè condecens & honorabile. Isti quæcunque velit ad ingressionem vrbs ut faciat annuunt. In prima itaque acie terni ac terni, cum suis sagittis ac clavis armati, ovibus insidentes. Peruani procedebant equites: hos consequuntur Cataphracti equites; Hispani duodecim; deinde quatuor cursores qui mulas cum lectica minabant; istos excipit Caballus Regius purpura phaleratus: mox Hispani pedites triginta; postea currus Admiraldi; hunc pone denuò triginta pedites Hispani, quos supremus salvi conducti Commissarius cum Illu-
strissi-

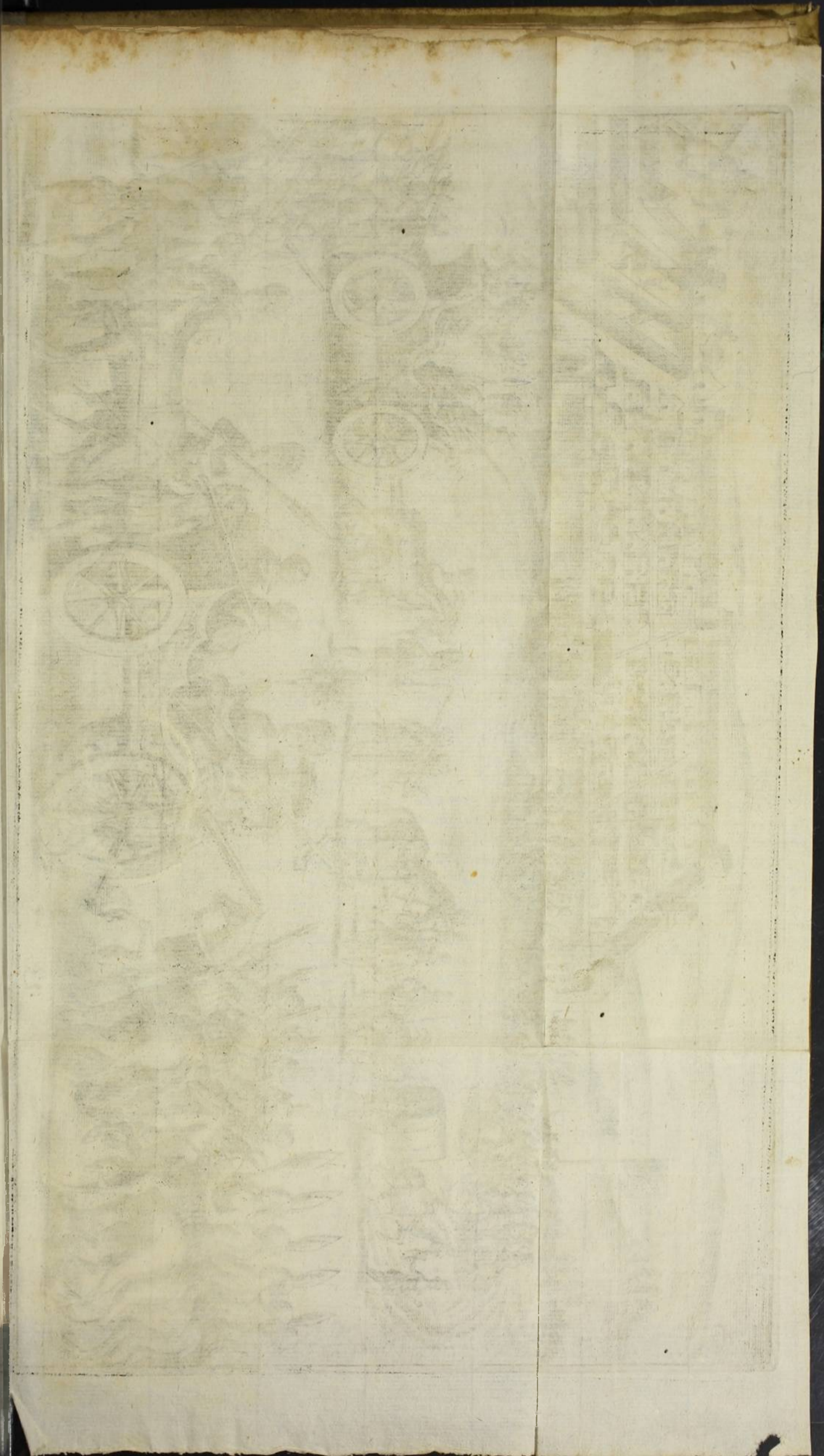
No. 15.

strissimo & Reverendissimo Patriarcha curru insequitur. Ultimā aciem equites Hispani & Peruani cum pedestri milite concludebant. Hoc ordine levcas duas procedentes ad suburbia Cusconiensa appropinquant; subito ingentem Peruanorum hominum multitudinem conspiciunt, ipseque Rex Attabalipa ad excipiendam Legationem secundo obviam Proceres cum militibus dimittit, partim ut vulgus indomitus ne quid turbarum accadat arceatur; partim ne quid molestiæ nostratibus ab inculta plebe contingeret. Incredibile est quantus populus ad spectandum etiā aliundē confluens effusus est; adeo ut multi in plateis oppressi graviter læsi fuerint. Mira à nostris Hispanis hic videbantur & audiebantur: Barbarorum nempe admirantium invitati clamores, risus, brachiorū pedumque jactationes, indigationes, adorationes, genuflexiones, totius corporis inclinationes, capitis ad terram submissiones. Deos enim nostros Hispanos aestimabant armis coruscantes equites: præcipuè si quis saltibus in aërem caballum urgeret; aut equorum fremitum hinnitumque exaudirent. Sed tunc omnibus pavor ac timor majorque reverentia erga nostros incessit Peruanis, cum antè immanem aulam Regis Attabalipæ equites & sclopetarij Europæi suas musquettas cum ingenti tonitru in honorem Regis Attabalipæ disploderent; tunc plebs circumstantis omnis in terram veluti mortuus concidit, subitoque nostros averſantes in suas domos aufugerunt. Rex verò Attabalipa non sine terrore ignem, fumum, tonitrualemque sonum, equicumque & armorum nitorem, strepitumque admirabatur & suscipiebat: rogavitque Admiraldum ne amplius his honorabilioribus modis illum salutare vellet; sed ut ipse illum alloqui maturaret. Præmonuit enim Admiraldus per Proceres Commissarios Peruanos Attabalipam ne expavesceret, si more gentis suæ Regem antè mutuum congressum honorificè salutaret. Interiorem ergo aulam cum muneribus ingredientem Hispani, verbis conceptis Admiraldus cum Illustrissimo & Reverendissimo Patriarcha Buellio Attabalipæ à Rege Catholico pacem, salutem, felicitatemque precatur, & ut veram quæ post hanc mortalem in æternum durat, immortalē vitam & agnoscat & vivat ex animo cupit & exoptat; Ideoque Religiosissimos hos à Solis ortu Regem Hispaniarum Catholicum de sodalitate S. Patriarchæ Monachorum Beatissimi Benedicti Religiosissimos viros, ac Sacratissimos Sacerdotes & Doctores, veri divini Numinis Præcones & cultores isthuc dimisisse, ac omnes quos hic præsentem aspiceret, Regemque suum Catholicum amore benevolentiaque Peruani populi, ac pro salute dignitateque ipsius Attabalipæ vastissimum istum Oceanum ac mundum, tot periculis ac vitæ molestijs voluntariè assumptum iter aggressos esse, maximosque sumptus ac divitias impendisse, ut vitam illam omni termino voluptatem carentem, & æternis deliciarū fontibus perenniter scaturientem, ipsum Regem Attabalipam, atque hos omnes Insulares populos edoceret. Insuper ut & Regis sui Catholici amicum atque propensum erga se animum Attabalipa cognoscat, hæc sibi munera transmisisse. Hæc & alia per Interpretem Admiraldus effatus Rex Attabalipa de

Regum Europæorū majestate & potentia admiratus est. Illud verò maximè obstupuit, alium adhuc mundum terrasq; præter Americā sive Peruanam Imperium in rerum esse natura. Et post hanc aliā multò feliciorē, eamq; immortalē vitam superesse, nec Deos esse veros, quos Peruani hucvsq; coluissent spectra, Sed infames Cacodæmones mirificè admirabatur. Consumptis ergò de varijs interrogationibus & responsionibus horis aliquot, de quibus vide Franciscum Lopez hist. Ind. c. 112. munerera proferri voluit Rex Attabalipa, vt quis eorum vsus ab Hispanis edisceret. Leticam ergò portatilem quam duo muli gestabant, eamque ut ascenderet Rex Attabalipa Hispani innuebant, quem asinarij aulā circducentes pro itineribus suaviter conficiendis vtilem esse monstrabant. Panem deinde triticeum candidissimum, ac vinum Hispanicum vitreis poculis promebant, cuius gustum, saporem & odorem, cum pane suavissimo Rex laudavit, præcipuè sciatos pellucitos Cristallinos admiratus est. Promittebantq; Hispani se Regis Attabalipæ Incolas & Agricolas istius panis & vini amplissimam agriculturam edocturos. Si Vicario Christi in terris Dn. Papæ ac Regi Catholico Hispano fidelem amicitiam & obedientiam promittat. Vestes deinde Hispanico apparatu, cum venabulo ferreo perpulchro ad configendas feras afferebant: vestibis aulicum vnū Attabalipæ induebant, qui monstro similis sic indutus illis videbatur, specula deinde, cultros, acus, aliaq; ludicra vtpote mascararum offerebant, inter quæ maximè placebant larvæ sive mascaræ Regni, non tam ob pulchritudinis formam earum, quam Religionem Patriam: solent enim hi populi lemurum formas, sive spectra diabolica noctu illis nonnunquam apparentia rudi modo effingere, ac vultui applicare in honorem suorum Idolorū ac Cacodæmonum, quos illi pro Dijs colunt. Rex tandem Attabalipa Admiraldo singularibus cerimonijs gratias egit, pro Regis sui Catholici amicitia benevolentia ac muneribus: & abeundi in hospitium paratū licentiam impertitus, suo præcipiens Camerario, vt hospites lautè tractaret, Hispanos; seq; post paucos dies de fide religionisq; Christianæ capitibus, ac eorum Dijs interrogationem & cognitionem habiturum. Tribus evolutis, quarta die Rex Attabalipa nostros Religionis causa accersivit Hispanos. Admiraldus in ordinem suos milites cogit, eosq; exornat. Illustrissimus & Rev. quoq; Patriarcha Buellius cū suis Religiosis Sacerdotibus, venerandis se exornant paramentis, quibus & sacrata insignia deferenda tradidit. Ipse verò Patriarcha Buellius crucem Patriarchalem deauratam manibus renens, purpureo indutus cucullo ac pallio Apostolico Cardinalitioq; opertus galero, prodibat: dextra codicem sacrum Evangeliorum gestabat. Ab Hospitio abeuntes primi erant aulici Regis Attabalipæ, qui nostros ad Regiam audientiam vocabant. Deinde septē Hispani trombetis æneisque tympanis æra plateasq; personantes. Hos insequuntur decē Coronelli Hispanico more insigniter vestiti quos insecutus est Admiraldus galea cristata, chalibeaque thorace fulgidus, suis vtraque ex parte comitatus cursoribus.

Hunc insequitur Illustrissimus & Rever. Patriarcha Buellius, cum Clero

Clero suo Monastico, quos à dextris & sinistris primores militum Hispanorum præclarissimè lorice ac hastis exornati splendidissimè obibant; processionem claudebant sclopetarij Hispanienses. Incredibili gravitate ac reverentia hoc modo versus Attabalipæ Regiam aulam procedebant: atque ad hoc spectaculum ipsa Cuscoviensis civitas à fundamentis ferè visa est commoveri, adeò multorum hominum accursus ac frequentia aderat. Regiam intrantes aulam interiori palatio, sub tribuna Attabalipam cum proceribus stipatum Regem sedentem offendunt: exclusaque vulgari turba Hispanis locus attribuitur, qui sese splendide ac solenniter erga Illustrissimum & Reverendissimum Buellium & Sacerdotes Monachos, officiosè que gerebant, Patrio more flexis poplitibus Patriarcham semicirculo Sacerdotesque excipiunt, veneranturque. Attabalipa ornatum nostratum Sacerdotum, religiosamque modestiam, ac singularem pietatis ac sanctitatis contemplans decorem, stupebat: silentium omnes & admiratio barbaros occupabat Peruanos. Tandem Illustrissimus & Reverendissimus Patriarcha Buellius sic sermonem exorsus est:

Permagni multumque Rex Attabalipa interest considerare, à quo vitalis auræ spiraculum, ac viventem rationisque capacem animam, qua soli à brutis differimus hominum genus acceperit: Cum eos minimè qui præ nobis multò retro sæculis evolutis vixere parentes nostri, hujus vsura lucis auræque vitali amplius perfrui conspicimus. Cujus rei obscurissimam originem causamque latentem, ut perdifficilis perscrutandi est humano ingenio, ita perfacile nobis clarissima luce Christiana religio cognoscendam proponit. Esse enim præstantem aliquam æternamque naturam, & eam suscipiendam, admirandam, colendamque hominum generi, hic mundus ordoque vniversi cogit confiteri. Quæ quidem amplissima totius vniversi moles, ex pulcherrimo tot tantarumque rerum concentu perfectissimè conflata, in superiorem cœlestium, & inferiore terrestrium corporum differentiam dividitur; & ad certum finem Dei Ter Opt. Max. potentia ex nulla præexistente materia, nullisvè instrumentis tantæ structuræ adhibitis, solo suæ voluntatis nutu, non ab æterno, sed eo quo ipsi divinæ bonitati complacuit, in tempore fabricam cōstruxit. Siquidem rerum omnium Conditorum Conservatoremque; vnū Deum immortalem, terno tamen Patris & Filij ac Spiritus sancti personarum numero differentem, in vna substantia coequali & indivisibili per se existentem, sempiternum, immensum, Omnipotentem, Christiana Religio Catholicaque Mater Ecclesia, mortalibus timendum, colendū, reverendumque ad salutem immortalem credere docet ac exhortatur. Cujus imperio cœli, terra, mare, aër, conditi sunt. Et quod in his aut esse, aut vivere conspicimus, ab illo divino Numine vitalis animæ auram, augmentum, motumque accipere Christicolæ scimus & credimus. Cujus nutu Angeli cœlestes, & in terra homines effecti gubernantur conservanturque. Atque hunc quem præ oculis cernimus & admiramur Americanum Peruanumque Orbem & Archipelagum, piscibus atque undosis repletum Balenis ac monstris, æstu fluctibusque tumentem commover, fovet,

vet, temperatque. Cujus Numinis Christiani lumen fulgorque immensus, lucida, sydera incircumscriptibili sui decoris lumine, radijsque exornat. Cujus denique infinita bonitas, has quas in viridi solo plantarum radices, herbas, stirpesque arboreas, cum eorum fructibus suavissimis hominum ac brutorum vsu aptissimos locupletissimè diversis temporibus impertit. Malorum verò omnium causa, ac rebellis in Deum execranda perfidia atque superbia fecit, vt quos Deus noster sanctissimus, integros, sanos, beatosq; à principio formavit & creavit primos Parentes nostros, per transgressionem contumacis voluntatis sui que præcepti, de cælo quidem prius Apostatas Angelos, hominum verò genus de Paradiso voluptatis in hunc mundum ærumnosum expelleret. Repagulisq; legum divinarum semel contractis, in omnem deinceps quæ nos homines modo vndique nociva premunt perturbantque, tum corporis tum animæ malorum cupiditatum labyrinthum implicaverunt.

His ergò malis quatuor millibus circiter annorum mortales oppressi, hos tandem divina gratia & misericordia aspirante, bonitas infinita eripere complacuit: misitque in terram filio suo vnigenito, qui cum immortalis, impassibilis, coæternus, æqualis, connatur alijsque Filius divo Patri existeret; passibilem, mortalemque humanam naturam, pro nobis peccatoribus, excluso de more genitili commercio, ac omni labe peccati, de purissimis, castissimisque inviolatæ semper Virginis Mariæ visceribus, tertia persona in sacrosancta Christiani Nominis Trinitate Spiritus Sancti cooperante gratia, humanam naturam corpusq; assumpsit, ac de virgine in hunc mundum factus homo nasci dignatus est, vt nos homines nocentes, ac peccatores æternis ignibus concremandos puniandosque, ipse Deus homo vnigenitus Christus Iesus Redemptor noster per acerbissimam suæ passionis crucem, ac suscepta vulnera, ab omni culpa, supplicijsque Deo Patri expiaret, & reconciliaret, morteque sua nostrarum animarum mortem, in vitam immortalem commutaret: illisque æternas delicias, præmia, vitamq;, omnibus his mundi voluptatibus jucundiozem, qui in illum credituri sunt, perdonaret. Reprobis verò ac perfidis, cum in novissima tuba Regionum sepulchra personuerit, omnis quem hic vides amplissimum Orbis terrarum apparatus ignis incendium devorabit, ac mortui omnes ad tribunal vivi resurgentes apparebunt, ac Christus venturus Iudex, omni sine carentia supplicia cruciatuque infliget, in tenebrasque exteriores cum Angelis Apostaticis quos tu modo sceleratos turpissimosque in delubris Cacodæmones colis, pice ac sulphure flagrantem in omnem æternitatem fatentem paludem deturbabit. Hunc ergò tibi ô præstantissime Rex, bonæ salutis & voluntatis nuncium, ac salutiferum sermonem, divini que verbi thesaurum incomparabilis precij, de Europa tot maria transfretati, acti, jactaque ferocibus fluctibus, magnoque rerum nostrarum discrimine gratis attulimus, vt Deo verò placere possis, ac ejus quæ in te, ac omnes mortales redundat gratia atque bona voluntas, cognoscere, & in æternum post hanc vitam immortalis cum eodem regnare & beatus vivere, supplicia

plia incendiaq; æterna effugere valeas. His auditis ac per interpretem declaratis, Attabalipa intremuit & ob infernalium supplicia conterritus est, neque se veros Deos hucusque adorasse, sed vna secum ni Christianorum sacra amplectatur, post hanc vitam in æternum ignibus exurendos cruciandosque dæmones coluisse, non modicè conturbatus est. Rogat ergò per Interpretem, visibilisné vbi, & quid sit Deus Christianorum, ejusque Regnum cœleste? Ad quod Illustrissimus & Reverendissimus Patriarcha Buellius respondet: O Rex Attabalipa, Deus noster est ab æterno existens, & sibi met ipsi est essentia & existentia, & à quo omnium rerum creaturarumque dependet essentia & existentia, isque immensus est, neque locis aut temporibus comprehendi potest, neque carnalibus oculis hic videri potest, qui videri, nisi invisibiliter non potest, sed mediante lumine fidei, in spiritu ac veritate, sacro fonte baptismali ablutis animabus Christianorum conspicuus est. Regnum verò, summi Numinis ac Dei nostri; Regnum est omnium sæculorum, tronusque ipsius Iustitia & Veritas. Vt pote tu Attabalipa Rex es, & à te totiusq; Regni tui dependet obedientia & imperium; licet neque te videant oculis, neq; audiant auribus semper tibi præsentem omnes Regnicolæ tui, tuum mandatum, aut Imperium. Sic & animam tuam oculis tuis Attabalipa non vides, neque quo certò loco in corpore tuo resideat, intueris; neq; eum gustas, olfacis aut tangere potes; & tamen anima tua hæc omnia corpori tuo præstat, operatur & exercet, vt olfacias, sentias, videas. Simile fere modò Omnipotens, invisibilisq; Deus noster à creatura magni mundi hujus; ipsius maxima, immensaque existentia invisibilis virtus & essentia, tibi ac omnibus hominibus O Attabalipa intelligenda, conspicienda, cognoscendaque interim proponitur, donec Christianæ fidei fereno lumine illustreris. Post hæc Rex per interpretem librum Evangeliorum, quem Illustrissimus & Reverendissimus Patriarcha Buellius manibus gestabat, atrectare expetijt: opinabatur enim Attabalipa librum ipsi Illustrissimo & Reverendissimo Patriarcha Buellio colloqui, atq; ea omnia quæ peroraverat, in aures susurrando librum patefacere; ignorat enim literas Peruanæ. Libenter itaque cum reverentia Regi codex oblatum est, quem Attabalipa, sursum deorsum evoluens, postremò etiam auribus applicuit, tandem per interpretem aiebat, se nihil ab hoc libro intelligere, audire vel discere, nihilque sibi colloqui? Proinde vera ea sint necne, quæ Illustrissimus & Reverendissimus Patriarcha Buellius sibi enunciaisset minimè agnoscere: & librum in terram vt rem inutilem è manibus projecit. Ex quo illico Hispanorum commota est còlera, Coronelli ac milites circumfremere inceperunt, atq; in cœlum manus vocesque attollere. Opprobrio nimirum maximo Christianorum Deum affici, verbumque illius Diuinum ac vivificum indignè atque inequè còculcari exclamarunt. Illustrissimus autem & Reverendissimus Patriarcha Buellius Hispanos moderationis, & patientiæ admonebat, suaviterque cum his barbaris gentibus agendum persuadebat, neque volentis neque currentis opus, sed miserentis Dei collatam gratiam esse inuebat,

Soluto igitur Conventu Attabalipam timor pavorque occupavit. Sciverat enim Rex, audiveratque jam pridem ab alijs Regulis, quorum non paucos Regnis suis ac Provincijs exuebant, bellicam Hispanorum virtutem. Quare secretiori Cubiculo perhumaniter advocato Illustrissimo ac Reverendissimo Patriarcha Buellio & Admiraldo, per interpretem dixit Attabalipa: Se pro tempore ad deliberandum commodiori visurum consulcurumque cum suis, num sacra Christiana, vna cum Regnicolis amplecti velit nec ne; magnam interim illis pro donis exhibitis ac muneribus habere gratiam. Regnoque Peruano si diutius commorari velint, sibi placere neque contrarium esse. Hispani verò vt acris ingenij viri existunt, jam dudum cognoverunt, hic diu morari sine majori præsidio minimè tutum fore. Regi tamen ipsiusque vt videbatur benevolæ voluntati acquiescebant, ac in aliquot dies moram ibidem trahebant, sed socios in littore relictos invisere velle Admiraldus dictitabat. Præmissis itaque vicariatim per dies aliquot quos secum Cusco adduxit socijs, ipse tandem cum reliquis ac Clero subsequitur.

Eo verò tempore quo Legatio apud Regem Cusconensem peragebatur, ex Hispanis militibus ac Coronellis aliqui continentem à navibus ingressi sunt, vt locum quo commodè munitionem portumque aptum negotijs instruere possent, explorarent. Multitudinem ergò Barbarorū hominum Peruanorum incidunt, qui continuo Hispanos occiderunt, paucis fuga elapsis, qui reliquos de hac clade admonerent. Posteaquam ergò Admiraldus Daricam à Cusco rediens advenit, anchoras attrahi iubet, vasaque colligere, ac vela versus Cubam Spagnolamque pandi Nautis imperat. Misloque brevi Epistolio per aliquot Cusconenses cives, qui triremium nostracium apparatus videndi gratia Admiraldum comitaverant ipsi Attabalipæ; conquestus est; nempe qua ratione iniqua ruptoque fædere gentium, nequiter Peruani Incolæ aliquot ex Hispanis hostiliterque occidissent, seque Regi Attabalipæ quandoque pacem & amicitiam Christianorum respuat, bellum denunciare atque indicare, vt in futurum intelligat, Christianos verum, vivum, omnipotentemque Deum ipsis propitium ac semper auxiliatorem in adversis habere, nec non Regem magnanimum & opulentissimum, neque Hispanos quoscunque Reges aut Nationum gentes expavescere. Attabalipa verò uti sacra Christianæ Religionis spernebat, sic & hoc Admiraldi Epistolium persuasus à suis sacrilegis Sacrificulis, quos illi Pseudosacerdotes Quienes vocant, atque Regina vxore sua, quæ Attabalipæ suadebat, vt præsentibus potius vtatur voluptatibus, quam incertis spebus regnisque cælestibus Christianorum animum auresque præbeat.

Est verò Cusco in Peruvia vrbium Regina, multitudine Incolarum Regia Metropolis. Hanc ante Hispanorum adventum Reges Provinciæ excelsè fovebant, magno Procerum & gregariorum hominum commercio iura hinc petentium celebrata. Inter Peruvias sola est, quæ faciem vrbis præferat; munitissimam enim quadratorum maximæ magnitudinis saxorum molem, ac mania habet arcemque munitissimam, ac Regiæ
 celsitu-

celitudinis splendore dignissimam. Alius quidam de hoc regno Peruviano describit: Peruviana Regio totius novi Orbis nobilissima, tota ferè intra Æquatorem & Tropicum Capricorni clauditur. Suntq; ejus fines à Septentrione Nova Granada. Castella aurea, & Peru fluvius ac portus, qui huic Regioni nomen dat: ab occasu est Oceanus seu Mar del Sur: à Meridie Chilo Provincia: ab Ortu montes: occupatq; longitudine sua hæc Provincia mille & octingentas leucas: Detecta fuit primùm à Christophoro Columbo Genuensi Anno 1494. vt & omnes aliæ Insulæ ac Provinciarum Regiones hujus novi Orbis, licet quidam hanc laudem ipsi Columbo in vanum summa injuria & invidia detrahant: postea per Franciscum Pizardum Anno 1525. subacta est.

Hæc autem Regio dividitur hodie in tres partes, nempe in planiciem, in *Sierras* seu montes, & in *Andes*, seu ultramontanam. Planicies Peruvix juxta maritimam oram, expanditur milliaribus propemodum, 1500. Hispanicis: Ejus latitudo major ad 60. accedit, minor verò ad 30. Est autem hæc pars sabulosa, solitudinibus frequentibus deformis. Hujus tractus Incolæ viles sunt, pusillanimi pro esca habent pisces & carnes crudas. Montana Regio Peruvix longo extenditur tractu, à Septentrione in meridiem mille circiter leucis. Sunt autem hi montes, admodum frigori subjecti: atque vrentibus præ frigore ventis nocentissimis obnoxij, adeò vt nisi quis certo tempore, vel necessarijs indutus vestibus per hos iter peragat, manus & pedes hominibus instar morbi Gangrenæ decidant: naresque eis nisi eas quis sicut & totam faciem cum reliquo corpore benè involuat, & custodiat, emungentes, sicut & pedes decidant. Reperiuntur in his montibus Leones nigri, lupi, vrsi, capreoli, & omne pumilium pecudum aviumque genus: Item oves prægrandes Camelis persimiles, è quarum lana vestes gauſapinas & alia necessaria conficiunt. Continentur inter hos montes multæ amplæ valles ac profundæ fertilissimæ, ac populo numerosissimæ, cum aëre inferius fruuntur calidiore & Incolæ quidem harum vallium cæteris hujus tractus ingeniosiores, & animosiores, ac civiliores sunt. *Andes* sunt etiam montes, sed continua seriè producti absque vallibus. Hi à Septentrione in Meridiè porriguntur, & inter hos & alteros montes Collao Provincia clauduntur, quæ sanè vt plurimum montibus referta est, ac frigori subjecta. Montana verò Regio Maritimæ Regioni vicina hominum cultu, vrbium frequentia, soli ærisq; beatitudine longè præstat, ac peculiari idcirco Regū sede, Procerumque habitaculo excoli consuevit. Terra enim omnis egregia clementis cœli temperie adjuta, multò innumerabilium rivo- rum, amniculorumque quos montes profundunt excursu mirificè fecundantur; ita vt graminosis vbiq; viretis letissimè transeuntibus arideat, & fertilibus passim pratis gravida, omne leguminum genus liberaliter præbeat. Nam præter *Chamoferasia* & alia ejus generis mora, dumetis asueta, lactucas etiam, Brassicam, Caros, Daucos, Raphanos, magna proceritate luxuriantes, & tenuium etiam mensis vulgares, Amara- cum, Nasturcium, Petroselinum, Salviam, Oxylaphatum, mentam, & in- visam Veneri Portulacam, condiendis exulis lautissimas herbas profert.

De quibus ulterius vide D. Franciscum Hernandem, qui scripsit de plantis Indicis ultra 1200. qui liber ex Regis Hispaniarum, ut graphicè ederetur in lucem, sumptu constitit 60000. ducatonos. Ex quo libro fecit epitomen Dn. D. Nardos Antonias Italus de plantis Indicis, habet & Peru Bonannas, Camotes, Anannas, Chunos, Mangas, Yanocas, Frisoles, Palares, Calabassos, Capallos, id est: Radices, pisa, fabas, rapas, pepones: melones & omnis, ac varij generis fructus suavissimos. Et cætera porrò omnia quæ postea ab Hispanis ferentibus semina accepit, vberissima referendi benignitate reddit. Verùm ante alia frumentum tanta sæcunditate luxuriat, ut si verè proditur, vno ex sativo frumenti sextario 50. aut 100. & interdum 200. progignantur: quod eo certè vehementius demirari licet, quod levissimam tenuissimamq; agriculturæ curam ac rationem exercent. Agros enim leviter expurgatos, & lolijs evulsis sarritos, cum aratrum vomeremq; penitus ignorent; non tantò inductis sulcis subruendi glebas occandi, deinde post jacta semina æquandi labore se fatigant Incolæ, quantum nostri ad fruges ferendas requirunt: sed lignea pala modicè vulnerata, humum leniter invertunt; scrobibusq; effosis grana, pastino ligneo, sicut apud nos fabæ, deprimunt, quæ terra demum superfusa condita in summam luxuriam prorumpunt. Opusq; hoc diligentius faciunt, ne psyttaci & papagalli, quorum ineffabilis est multitudo, quos illi ut nos Coruos habent, illorum frumentum Maijs in agro ut in Europa Columbæ avenam devorent. Has aves Indi Guaca Maijas vocant. Herbarum frumentiq; copiæ arborum sæcunditas respondet, quarum non illæ modo quas novit Europa egregiè crescunt, sed earum etiam plurimas invenire licet, quæ nobis nomine, naturaq; sunt prorsus incognitæ. Urbi Cusco ferè analoga est civitas Quito opulentissima, decorata Illustri Abbatia di S. Matthæo, vbi veri Monachi nigri sunt & cute & habitu, lineæ Equinoctiali subjecta, nec tamen fervido sed frigido (quod admirandum) cælo perfruitur. Ratio est, ut ego puto, quia multis marcasitis metallicisq; scrobibus ac spiritibus ea terra scatet, ideò haustus aër, frigidus morbos & intemperiem causat. Ejus ager semper virens est, & omni frugum beatitudine floret. Istic Europæi fructus mirificè aluntur, & excrescunt domestica animalia in immensum. Scatet insuper auri metallis & Mercurio vivo instar resoluti auri, crocei coloris nobilissimo. Hunc puto famosam illam esse primam materiam Alchimistarum; duplicemq; Mercurium Comitæ Trevisani, ex sulphure & mercurio; ex anima & spiritu, è Pulliensi auro, utpote vnica sua radice extractam. Cujus gratia se vsq; in Indiam esse profectum l. 4. Comes describit. Multum ergo Hispanis mercatoribus gratiam nostri Alchimistæ debent, qui modò hujusmodi mercurium, ab ipsa natura certa proportione jam ad tincturam artis compositum & elaboratum vili precio comparandam toti mundo exhibent. Porrò in hoc Regno Peruviano nulla ferè vrbs aliquo nomine spectata effertur, quam non insigni aliqua fodina auri natura ditaret, ut meritò harum comparatione divitiæ sordescere debeant, quas aut Tago, aut Lydorum Pactolo veterum fabulæ adscripserunt.

Nam præter inexhaustas montium arrugas, quis eloqui possit, quantum

cum auri argentiq; vim Canalicia, aut egesti fluminis thesauri ferant; quæ rutilantibus arenis & pellucidis vndis, limpidi aureo, quodamque fluxu ruere videntur? Nec in tanta fodinarum copia, Minij, Sandarachæ, & id genus diversi coloris terræ, ad serica, laneaque vestimenta inficienda minerarum venæ defunt. Compertumq; est in libris supputationum Regijs è Peru & Mexico solum in vndecim annis, ex sola minera auri, absq; argento, margaritis, vnionibus, aromatatum varijs specijs, aridorumq; frugum decimis, animalium ferarumq; pellibus, carnibus ac piscibus; vltra vndecim miliones auri per solos Petos recensitam Quintam Hispanorum Regi accessisse. Sed vti nam tam Indiani, quam alij Nationum populi, illud Boëtij observassent:

*Heu primus quis ille fuit
Auri qui ponderatecti
Gemmasq; latere volentes
Pretiosa pericula fodit.*

*NB. Facit autē
vnius Pesus Hispanica moneta
13. Reales: 88
vnius Real Gale
10. cruciferos germanicos.*

Tunc non in tam crudelia bella, seditiones, & squalidam servitutē exterarum gentium incurrissent. Abundat præterea Peruviana Regio plantis arboreis nobilissimis: inter quas arbusculum quoddam Punico arbori non dissimilis invenitur, quod dum scalpello inciditur, vulnerarium balsamum, medicisque operationibus vtilem ac præcisiosissimum effluit, cuius vnica vncia Romæ, quo primum ab illis oris mundi advecta est, cencum sexaginta coronatis venijt. Arbor præterea in eo Regno est, materiè spongiosa, quæ venereos stimulos perdomat, eamq; ob causam Peruviani nunquam ex ea ignem struunt, ne ejus calore fumove impotentes in Venerem redantur. Vtilissima esset ijs, quos potiùs alia causa quam solus Christi amor ad exercitium monasticum adegisset. Nam timor servilis diuturni officij ac disciplinæ delicatus, isq; rarus Magister existit: teste Sanctissimo Patre nostro Benedicto apud S. Gregorium Magnum l. 4. Dialogorum c. 16. Vbi Marco Monacho ad domandas passiones carnis motusq; animi non violentò solum ferro depugnandum esse persuasit, sed suavi potius suimet ipsius integra ac totali in amorem Christi cordiali resolutione ac resignatione. Abundat præterea radicibus comestibilibus, ijsq; dulcissimis: inter quas primum locum tenet, vt modo appellant Sifarum, Peruvianum, alij verò vocant Batata, Camotes, Amotes, Potatoes: Est & alia planta similis Chrysanthemo, sive coronæ florive solis, in altitudinem vltra octodecim pedes excrefcens.

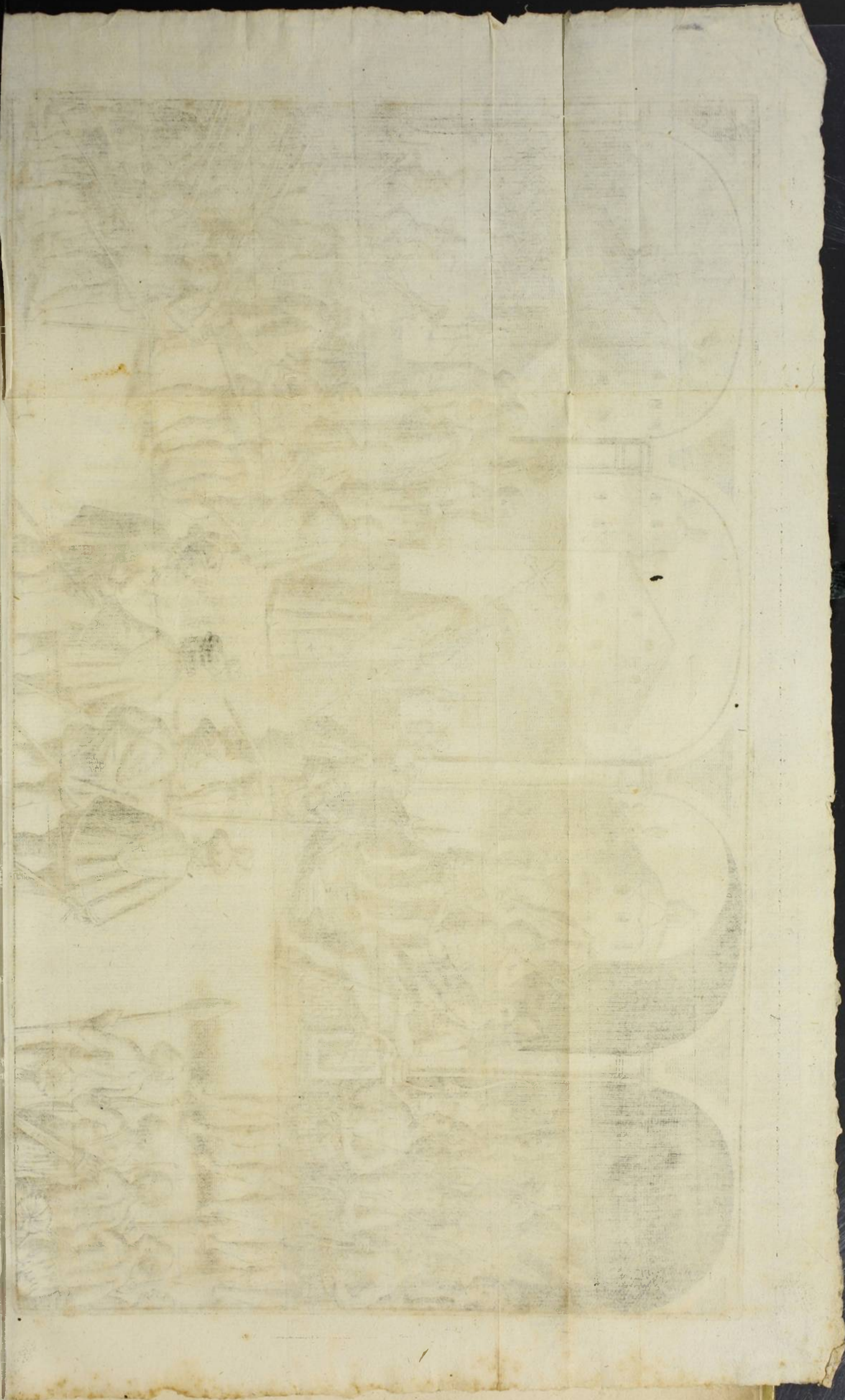
Sed duplici differentia multum à Chrysanthemo Peruviano vulgari distat: secundo quod radix multis pulpis sive tuberculis satis magnis abundet, ad comedendum suavissimis, qui vt Scolimi faccario, oleo, sale, pipere, butiro pro libitu cuiusq; coquantur, & condiuntur ad escã. Calamus verò hujus plantæ cum reliquis sibi adherentibus, si adhuc tener est, ac vnus digiti crassus, eum si parum calida bullias aqua cutemq; exuas, aceto, faccario, sale, conditus, est regia palatii Hispanico *per comen*

las raices verdes, lactuca. His aus similibus puto radicibus vicitabant Anachoretæ Patres in Ægypto : Ioannem quoq; Baptistam locustas cum melle sylvestri in æremo viridissimo Ænon ait Scriptura comedisse; sed pauci illas locustas intelligunt; quia minus perspectam habent linguam latinam. Nam locustæ nonnunquam dicuntur exteriores partes animalium, præcipuè Medicis atq; Chirurgis, vtpote articulorum, pedum ac manuum, vel carnis extuberantis in vulneribus curandis apices. Sic eleganter S. Hieronymus in versione textus Evangelici ex græco per locustas expressit extremas plantarum herbarumq; apices, sive bruscum crispum, quem pollicè carpens S. Ioannes melle sylvestri intinxit & comedit; & non illa fæda animalia, ranasq; gramineas, de quibus multi in suis Commentarijs etiam non infimi (quod demiror) Theologi nugantur: Huic declarationi etiam consentit Idioma nostrum germanicum, qui cicadas *Newschrötter* appellant, id est, à depascendo, dividendo, sive dispartiendo fœno vel gramine sic eas appellant, & non à pavore fœni, id est, *Newschrecken*: quamvis ineptè modo lingua vulgari sic vocentur. Prædictarum verò plantarum atq; radicum Indicarum ex horto mei Reverendissimi Domini Abbatis ad vivum cupro insculptas hic tibi amice lector gratis offero.

In Peruanis montibus quoq; animal reperitur, Peruani Vicunnas vocant, colore ruffum hircis Indiæ Orientis simile; cornua non habet; herbis salutiferis quæ sunt ibi plurimæ, nutritur: fugacissimum est. Lapidem Bezuares in marsupio quodam latenti gignit, in qua herbas ruminandas reponit; contra venenum & morbos acutos antidotum. Puer annorum duodecim, hoc invitis Peruanis Hispanos edocuit, is à suis mox fuit ob hoc sacrificatus, adeò Hispanis sua isti invident mysteria. Quale verò sit illud sacrificium, paulò post audies. Et licet plurimis ijsq; varijs Regnum Peruvianum abundet animalibus, equi tamen non modo istic, sed & per vniversum Orbem novum penitus incogniti fuerunt. Verum horum inopiam, quanquam imparibus viribus ad bellum ovium copia supplet, quæ equis officiorum genere ferè sunt paræ, & cætera forma torosi pectoris strumam gestant, Camelis persimilem, centum quinquaginta onerum pondus sustinent, & virum in terga sublatum, ad aliquot millia passuum vehunt, eas oves *Pacos* & *Guanacos* vocant.

Dixi mirificè abundare Peruanos, tam vtilibus, quam invtilibus animalibus; serpentes enim passim in sylvis alit, hominis benè obesi crassos magnitudine, ac longitudinis cubitorum octodecim; item buffones Clipei instar, quos illi innoxie coquunt, ac devorant. Araneas quoque hæc Regio habet, in quantitate mali Citrij similes: & quod admiratione dignum est, has muscæ ac vespæ, vt in Europa, araneæ solent more contrariò fraudibus suis circumveniunt, atque ad pabulum venantur, tanta ibi est vesparum & muscarum magnitudo, vigor, ac contrarietas. Habent & Cantarides noctilucas, quas nos scarabeos vel muscas S. Ioannis vocamus, eò quod circa solstitium æstivum noctu lucidi circumvolent.

His

His Peruani vtuntur noctu pro lucernis, excedunt enim magnitudine ovum anserinum, ac lumen insigne præbent, etiam si per tenebras sylvas de nocte Indi iter instituunt. Fuerunt & aliqui qui hucusque Carbunculum de nocte preciosum lapillum lucentem, etiam apud Reges Indos indagarent; nec prius considerantes, vtrū à natura dari possit. Nam Solius ignis absque violentia retenti & alicui cœlestis privilegium est, atque proprietas lucem exhibere. Si enim ipsis minoribus stellarum corporibus, ab omni fece compositorum elementorum alienissimis, vt quintum ens quoddam ab his quatuor inferioribus sublimatum, hæc lucendi absque Sole proprietas denegata est, quid tu in subterraneis scrobibus, vitreis silicibus, saxis, lapidibusque lumen inquiris. Rubini ergo & Adamantes atque Topasij ignitorum Carbonum similitudinem, referentes; hi sunt, Carbunculi, præcipuè si in umbra ad lucernam vel ignis eos ad colludentes radios adhibeas. Hispani de hoc Carbunculo magnam diligentiam inquisitionis in Indijs habuere, sed nihil inventum est, præterquam apud quendam Regem Zeilæ, Rubini tabula in longitudine vnus spiritamæ, & in latitudine palmæ vnus. Quod verò Scarabei & ligni quædam species putrida de noctu luceant, facit hoc virtus viva negativa & sensitiva, quæ si expiraverit, lux quoque abit in tenebras.

Nam experientia doctus scarabeos aciculis confodi, ac infra 24. horas emortuis lux quoque abiit; ideò vivos recentes rursus in oleum de Pinu instar Christi illi distillatum injeci, voluique hoc modo spiritum lucentem aëreum incarcerare ac retinere; sed scarabeis mortuis, continuò oleum lucere desinebat. Eodem modo cum ligno putrido practicavi, nihilque profeci; nisi quod globo vitreo hæc cum oleo incluserim, qui cellam meam de nocte suis radijs illustravit, adeò vt commodissimè apud hanc lucernam absque incensa candela legere & scribere potuerim. Nugatur itaque Scaliger cum Cardano in suo subdilatato libro: de radijs reflexionum visibilibus in aëre: in ligno putrido &c. atque fabula est Regi Galliarum esse Carbunculum, cuius luce ingens conclave media nocte conspicuum reddatur. Vterius ex vicina huius Peruani Regni Provincia Josephus à Costa scribit; ibidem animal reperiri Echino persimile, cuius setæ prælongæ, ac præduræ sunt, colore pallido, aculeatæ, summo apice nigræ, in quibus setis mirum natura recondit miraculum. Cuiuscunque enim rei consutis cuspis eius admovetur, etiam postquam ab animantis cute avulsa seta est, occulta virtute, cum à nemine vrgeatur, sua sponte carnem penetrat, cuius vsus setæ præcipuè mulieribus adhibetur, vt aures perforent, ad appensionem margaritarum & vnionum. Perforatio autem huiusmodi fit nullius prorsus impulsu, quasi motu vitali hæc seta dirigetur; plurimosque citatus autor ait experimentum fecisse, ac nocte vna crassissimum corium nullo impellente eam setam penetrasse. Hæc setæ pro pigris sartoribus atque ad secandas venas cutemque phlebotomandam in Europa Tonsoribus acceptabile esset instrumentum, præcipuè pro patientibus delicatioribus, qui sectiones venarum violentas & scarificationes à Chirurgis expavescunt.

Vide S. Majori
dies canicularis,
titulo lapides.

Illud

Illud etiam observandum est, nempe inferorum portas atq; vestigia in hujus Regni terminis existerè. Nam *Cabo del fuegos*, ingens rupes nomine Mafaiica videtur, quæ fumum ignem flammeosq; globorù turbines magno cum fremitu evomit. Os specus istius medio milliari Hispanico hiare dimensum est. Irrident nostri Luthero Calvinistæ hæretici, ignem purgatorij, eumque monachos excogitasse ad incutiendum fidelibus hominibus terrorem, vt largiores amplioresque à Catholicis fidelibus pensiones & eleemosynas emulgeant; quod quam injuriosum sit & falsum, vel hæc ipsa Mafaiica porta inferi atque sulphurea vorago ostendit: in cujus fundo ignis perpetuò ebullit instar metalli liquefacti: istosque hæreticos vel ipsi infideles Brachimannes Malavarum redarguunt. Il enim in suis Fanis horribilem dæmonem depictum habent, immani flammivomoque faucium hiatu animas devorans, à quibus nostri Pseudochristiani hæretici admonentur, Dei justiciam, quam illi populi per hoc Emblemata significabant, nihil malefactorum, sive in hoc, sive in alio mundo inultum relicturam, quod non à peccatoribus (vt Daniel & Raphael nos admonent) oratione; jejunio, eleemosyna, expiatum fuerit. Neque est consentaneum vt Sophisticè obstrepent, elementis nullam esse in animas quæ sunt Spiritus immateriales actionem, quasi verò Lucifer ignem gehennæ non sustineat, qui fuit præcipuus spiritualis Angelus in Cælo, de quo vt fulgur, nempe suum ignem jam secum ultorem portans, excidere Christus Dominus vidit, atque Ioannes approbat, bestia istius atque Draconis corpus è cælo eiectionem, & traditum ad comburendum igni. Est enim Deo obedientialis potestas in vniversas mundi creaturas, contradictionem non implicantium; essentiali & elementalibus ergò igne hæreticorum, animæ cremabuntur, licet non isto modo, accidentibus impuro foco. Regnum hoc Peruanum viros inprimis etiam robustos & fortes habet, præcipuè ipsi confinis Provincia Chilica; vbi gigantes reperiuntur decem pedum longitudine majores, neque hoc incredibile est. Nam ego ipse vidi Cremophanij quod est Abbatia in Austria superiori excellentis proceritatis virum. Illic enim Anno 1618. cum meo Reverendissimo Domino Abbate Seittenstöttenensi, Ordinis nostri Capitulo Provinciali adfui; erant enim ibi congregati convocatiq; jussu Serenissimi & Reverendissimi Archiducis Austriae Leopoldi, clementissimi Domini, Domini nostri Ordinarij Passaviensis: tam superioris quam inferioris Austriae Abbates, etiam exempli utpote Mellicensis, Gottvicensis & alij &c. vbi cum à prandio cum reliquis debitæ observantiæ inservirem; prodigij gratia, per Nobilem Comitem à Liechtenstein Camerarium, Serenissimus & Reverendissimus Archidux Leopoldus, funiculo proceritatem cujusdam servitoris illius Monasterij excipi jussit, & inventa est quinque cubitorum, nimirum septem cum dimidio pede illius proceritas. Sed planè incredibile est, quod Gigantes Sinarum Regi sint quindecim Cubitorum, ultra quingentos satelicio, in atla ipsius perfungentes munere: atque cadaver inventum esse molis giganteæ longum sexaginta cubitorum Majolusajt: Et licet hi Peruani viri

Tob. 12. cap.
Daniel 5. cap.

Luc. 30. cap.
Apoc. 19. & 20. c.

Vid. L. dicit. Cani.

virī sint robusto corpore insignes, nihilominus patrio more domi sedentes sunt ignavi, voluptatibusq; indulgent, ad gossipium quod illorum est linum de colo fila ducentes, mulierum subeunt servitia; mulieres verò hortos & agros colunt, novaliaq; aratris suo more fodiunt, proscindūtque. Imitantes puto illos de quibus Paulus Venetus; Orientis Indiæ populos, qui in tantam Insaniam molliciemque à virili sexu degenerant, vt etiam lecto accubent, vxor illorum si peperit. Illa verò virum lautis ferculis tractat, ac fovet, quasi graviter à puerperio defesso, lassoque decumbenti. Vxor verò interea totam rem domesticam procurat, iubet ac imperat, quod alias, illis toto anno illicitum est; omniaq; munia circa virum puerperum suis laboribus vxor subit, præter infantis lactationem; quem postquam vxor lactavit; iterum puerpero Marito in lectum custodiendi gratia committit. Sunt præterea Peruani maximè luxuriosi, vtpote flagitiosi ac pessimi Pædicones atq; monstrosa libidine ram viri quam fæminæ perinfames, maximè hoc vitio dedicæ sunt mulieres, quæ veneficijs immoderatam libidinem à viris exigunt; adeo vt non hominis sed equorum naturam appetant, meritoque in has fœminas illud Pasiphæ commentum coaptatur, & illud Ecclesiastæ ignis, infernus & vulva nunquam dicunt sufficit. Quæ vnica causa fuit, cur Christiana sacra suscipere cum difficultate magna, aut prorsus omnino nolint; pellicibus suis, quorum magnam copiam habent, minimè renunciare velint.

Hæ enim vel maximè viris juvenibusq; persuadent, præsentibus vtī delicijs, neque de futuris & incertis cœli Regnis quidquam curandum, adeoque in nostros S. Benedicti monachos, quod sciebant eos esse cælibes, alijsq; castitatem & honestatem prædicare, turpissimum istarum fœminarum odium excanduit; vt neci complures semel dedissent, nisi milite Hispano protecti forent. Ausimque affirmare ob hoc vitium carnis & molliciei, & maiorem hominum partem præcipuè adolescentum & mulierum damnatu iri; sive fideles ij sint sive infideles. Pudet enim hoc vitium præcipuè mulieres confiteri.

Abundat etiam hæc Regio lapidibus pretiosis veluti Smaragdis, Bezoardis, Hyacinctis, Ametistis, Calcedonijs. Posteriorum duorum vidi ego in thesauro mei Reverendissimi Domini Abbatis, quod tu vix credas, miram naturæ subtus terram imaginationem & artificium. Nam in magnitudine vnus castaneæ quinque prætiosi lapides in vna eademque subterranea massa coagulata est; lapidum planè diversarum specierum: nimirum Ametisti, Calcedonij, Agatis, Iaspidis & Saphiri. Lapidem ipsi quoque prætiosi apud Indos Orientales, mercatoribus non venduntur, sed ipsa terra eorum vbi crescunt, sive planicies, non enim è montibus gemmæ eruuntur atq; excrescunt omnes, quam terram per vlnas in latum & profundum, vel libra ponderibusque emetiuntur, cuius gemmæ fera glebæ, vlna vna quinque venditur ducatis. Sed si gemma invenitur decem Carratos excedens, pro Regis thesauro aufertur, minoribus tamen pondere commutando satis fit mercatori. Sevilijs in Hispania

nia Adamas Ponderis vnus drachmæ venditur, numum aureorum milibus sexaginta, si diaphanus ac benè serenus invenitur. Vidi & alteram gemmam ibidem vt supra quem Opalum vocant, granorum pondo 60. Est autem Opalus gemma in India tantum nascens, colore quidem candida, ita tamen, vt in ea vario modo & Carbunculi tenuior ignis & amethysti fulgens purpura, & Smaragdi virens mare ac ætheris cærulei Saphirus incredibili pariter mixtura transluceant, Et si gemmarum precium spectemus, Opalus videtur omnium precia superasse. Nonnius enim Romanus Senator, cum proscrip-tus ab Antonio fugeret, Opalim habentem è fortunis suis omnibus anulum abstulit secum; quem certum est sestercijs viginti millibus æstimatum esse vt Plinius lib. 37. c. 6. refert. Modo verò ferè contemptui habetur, ac satis multi ac magni, in montibus mineralibus Hungariæ & Transylvaniæ inveniuntur.

Ea parte maris *del Zur* occidua, qua regnum Peruanum alluit Oceanus, intra Tropicum æstivum & Æquatorem penes novam Guineam, quatuor sunt Insulæ, quas Hispani *Islas de los corales* vocant, ibi enim frequentissimæ coralli nascuntur, sicut & alij lapides preciosi.

Quoniam ergò tibi supra de his Corallis medicinam communicare & præparare promissimus, hic sponsioni fidem facio. Accipe igitur corallo rubicundissimos benè in mortario costusos, & in pulverem subtilem cribratos. Huic pulveri affunde acetum vini distillati, vt quatuor digitis, vel quinque supra materiam corallorum acetum emineat: & statim rumor bullitionis fiet, proinde vas vitreum longum, amplum satis assume, ne effluet materia. Stet in calore cineris hæc compositio per horas viginti quatuor, & sæpiusculæ interea lignea spatula agitur. Altera die, quod solutum & clarum est, in aliam phialam, cautè, ne materia conturbetur defunde; & aliud acetum recens corallis affunde: & sic toties repete, donec satis corallos emunxeris, & eorum essentiam extraxeris. Has extractions per acetum collectas distilla in balneo, & remanebit magisterium corallorum album in fundo vitri Aludelis, vel BOTIÆ. Hujus magisterij tincturam, sive quintam essentiam sic deinceps extrahere. Corallorum huic magisterio affunde spiritus vini rectificati, vt supra cum aceto fecisti, digitos quinque; & sine stare in calidis cineribus per aliquot dies, & videbis colore rubeo in spiritu vini extractam quintam corallorum essentiam: & si ad mediam partem hunc coloratum spiritum vini à magisterio prius cautè defusum in balneo abstraxeris; instar rubini rubicundissimam tincturam, & quintum ens eorundè reperies. Huic tincturæ corallorum adjunge supra præparatas margaritas, & sulphur auri, sales, aquasque vegetabilium distillatas appropriatas, & experieris ad instaurandam sanitatem mirabilia.

Ante Hispanorum in hoc magnum Regnum adventum, Peruani populi neque ponderibus, neque litteris aut characteribus utebantur; sed chordis versi coloribus, quos illi *Quipos* vel *Quipocamajos* vocant, artificiosè è multis nodis confectis atque connexis, quarum domus eorum sunt plenæ, è quibus multorum sæculorum sine vlla hæsitacione seriem

antiquitatemque præteritorum solerter enarrant. Arma Peruanorum sunt arcus, hastæ, & sagittæ, ex ossibus bestiarum, piscium marinorum, & Cannis arundinibusque crassissimis trium palmorum, lignisvé levigatis durissimis atque præustis, quorum cuspides veneno tingunt.

Panem isti populi de radicibus herbarum conficiunt; præcipuè illorum vicini Brassiliani panem è radice vnius herbæ conficiunt, Portalacæ magnitudine Yucam appellant. Hæc autem tam lethiferum venenum continet, vt qui illam crudam comederit, repente moriatur. Illi verò radicem contundunt, contusam exprimunt, ne quid in illa succi illius venenati remaneat. Tum ad Solem exsiccant, Molis deinde conterunt, atque farinam efficiunt. Panes ex eiusmodi farina facti, non modo salubres sunt, sed etiam sciti admodum saporis. Alij ex granis Machizij quod frumentum Turcicum nostri hortulani in Europa arbitrantur, far, libaque præparant, alij verò Panificium quoque ex marinis piscibus aëre exsiccatis lautissimum habent. Machizij præparatio hæc est: Grana mulieres pridie frigida aqua macerant; altera die duobus lapidibus conterunt: deinde in vnum coacta massa, panes oblongos aut rotundos efformant, & aspersos modica aqua marina saliunt, Cannarumque folijs impositos igne coquunt. Et hic plebejus panis est, biduoque sine corruptione durabilis.

Principibus verò illorum aut Sattrapis Regijs magno labore sic fit: Contusa grana saxi aqua callida abluuntur, inde corticem exuunt, vt pura farina ac massa ex granis restet. Deinde comminuunt quantum fieri potest, & inde confectam pastam vt supra in liba variarum figurarum efformant, quæ in testacea olla rotunda vndique igne circumdata excoquunt. Vinum eorum ex radicibus quibusdam Barbari *Kava* nominant, dentibus fœminarum quæ virgines esse dicuntur optimè masticatis prius ac ruminatis conficitur: certis deinde vasis de ore radices masticatas, exspuunt, & aqua superfusa fluuiali bullire sinunt, refrigeratum deinceps liquorem percolant, ex quo labore, tam perfectus potus prodire dicitur, vt etiam eos qui potant, inebriet. Has Vindemias præclaras & instructa fœmininis dentibus, salivisque delibuta torcularia, cum Hispani vidissent, sitis ac computationis omnes obliti, tanquam abstemij vinum hoc virgineum Peruanum abominabantur, & magis mustû Granatense Hispanicum malorum punicorum huic mero præferbant.

Ex quibus intelligere potes quantum non dico deliciarum, sed ad necessitatem corporis rerum vtilium nostri S. Benedicti Monachi, nec non Apostoli novi Orbis habuerunt, & quam extremam paupertatem, egestatem, & agrestem vitam perferre ob sanctum Christi Evangelium, ac horum populorum salutem cooperandam perferre debuerint.

Quis enim tam fætidum olidumque potum durosque panes fure ac cineribus infectos, non dico edat, sed digerat? Quis duros crudosque æquoris pisces, ac in condiendis cibus rancidam adipem piscium olfaciat, aut devoret? & licet vini ac esculentorum ab Hispania

aliquid secum advexerint; diuturna tamen jam temporis in his Insulis ac Regnis conversatione ac mora jam consumptum erat, & vix vinum pro conficiendo Missæ sacrificio ac infirmis recreandis aliquid superfuerat.

Imò nec aquam, qua sitim extinguere possent, sufficienter salubrem habuerunt: sed putridam, & infectam fælore scatentemque vermibus, quod ex illius regionis cœli plaga ob nimium æstum citius in vtribus corrumpitur. Hanc aquam cum bibere vellent, percolatam prius, vermibusque excretis, nares claudere oportebat, ne præ nimio fælore haustam eam revomere cogerentur.

His omnibus nihilominus ærumnis, ac ingentibus laboribus cum voluntaria Evangelica paupertate difficultatibus exantlatis, erga Christum & proximum charitas omnia vincebat, adeoque sancti Spiritus gratia repleti ibant, mittentes semina sacri Evangelij in doloribus & tribulatione; Venientes autem advenerunt colligentes manipulos suos totum millium animarum, usque in hodiernum per posteros suos Confratres diem, cum exaltatione in cœlestem Patriam deportant. Ob quas virtutes heroicæ Fratres charissimi, non solum lætari debemus, sed etiam quantum possumus has imitari conemur. S. Spiritus ac Religionis nimirum illorum fervorem, patientiam in adversis invictam; fortitudinem animi perseverantem. Et licet ad gentes barbaras per immensam maria non transeamus, habemus nihilominus in Claustro virtutis palæstram, in qua nos heroicis exercere virtutibus possumus, atque quamplurima æternæ laudis præconia præmiaque emereri. Et licet paucissimi inveniuntur, qui non dico intersævientes frementesque fluctus ac voragines æstuantis Oceani dijram Scillam atque Charybdim marinasque belluas magninima animi sui virtute mortem irrideant contemnantque, ac ingentium ærumnarum, laboriosam navigationem ob Christi honorem, ac proximi salutem ut hi nostri PP. ac Monachi Apostolici suscipiant, non dico diram famem, sitim, frigus, & æstum perferant, sed ne vix quidem exiguas molestias, nimis delitiosè & otiosè cuticulam suam curantes sustineant: Cujus accediæ meritò tales, qui se in almo sacratissimoque Ordine S. Benedicti adoptatos gloriantur subpudere debet. Nihilominus multi adhuc etiam sunt, qui laborem & virtutem adamant, cupiuntque quamplurima atque præclara experiri facinora, ut laureolas pietatis, honestatis, & honoris adipiscantur.

Peruanorum insuper habitus corporis vel vestibus alius non est, præterquam brevia de versicoloribus avium, Psittacorumque plumis artificiosè confuta subligacula, nudi enim incedunt sexus uterque: Corpus herbarum succis depingunt, rubris nigrisque, varia spectra fingentes, & quo quis turpiora horribilioraque cuti monstra appinxerit, is reliquis pulchrior æstimatur; unde adeò deformes sunt, ut non hominibus, sed dæmonibus similiores appareant, hosque Hispani primò visos exhorrebant.

Labra, nares, genas, aures, perforant illisque annulos aureos, margaricas,

ritas, vnionesque avium rostra, & maris conchilia applicant. Statura sunt mediocri, colore videntur flavescere, oculis magnis sunt, fronte ampla, naribus patulis, pilis crassis, nigris, longis. Barbam tamen evellunt, ac mentum quodam liquore inungentes, qui barbam renasci prohibeat. Modo verò Americani qui S. Baptismo initiati sunt, à Religiosis Monachis nostris humanitatem honestatemque edocti à cervice corpus gossipio, firmatibusque pennatis, aut alia materia vsque ad genua contegunt; eosque Hispani hucusque moribus excultos reddidere, ve quem antea vestium ornatum superfluum contemnebant, modo percupidè & ambitiosè cum honoribus, acquirendisque divitijs adipisci contendunt.

Sunt etiam hi populi mechanicarum rerum egregij artifices, præsertim in contexendis, perizomatibus, de varijs coloratorum avium plumis, & ferarum pellibus admiranda varietate: qui & laborum tam sunt patientes, vt sæpissimè integro die cibum non sumant, quo speciosius concinnent & aptent vel vnicam plumam, eandemque omni ex parte contemplantes, tum ad Solem, tum in umbra, vt percipiant magis ne recta, an inversa conveniat; erectis ac inflexis crinibus. Itaque ex plumis animal quodcumque, aut florem, fructum aut herbam, tanta dexteritate sic suo artificio fingunt, pinguntque; vt videantur rem ipsam ad vivum expressisse.

Vidi ego cum Græziji in Styria versarer, Roma imaginem à Sereñissima supradicta Archid. Maria, cum de Nuptijs ab Hispania revertetur allatam, quæ S. Mariæ majoris præferebat effigiem; tam artificiosè ex avium, psittacorumque pennis confectam, quam ego primo intuitu visam, depictam credidi, & nisi mihi thesaurarius Archiducalis eam contrectandam exhibuisset, non credidissem, tale opus præcipuè, umbras artificiosas, minutissimasque lineas sine pictoris auxilio sic concinnari & exornari potuisse. Est etiam Peruana Regno vicina Provincia Parana, quam separat à Brassilia *Rio de la Plata*, id est, argenteus fluvius incolæ Parana vocitant: Moderni verò Geographi *Rio de Parana*.

Hic fluvius versus Austrum immani ostio in mare se exonerat, *Cabo de los Castilanes* dictum; in quo freto pisces volantes abundant, quos Boladores dicunt, eosque Pilotæ noctu lucerna incensa in triremibus sicut aves subtilibus capiunt retibus. Sed quid hic miramur implumes pisces volare, cum idem vespertiones nostræ id faciant; & in Promontorio sive sinu S. Helenæ anseres reperiuntur, quos Incolæ illi Stolicarias aves vocant, quæ absque plumis ac pennis, sed carneis membranulis adjuncti, (sunt enim toto ferè corpore implumes ac nudæ) mare circumvolent: Adeò vt ferè hic cum Horatio dicendum sit, aprum fluctibus, Delphinū sylvis appingis. Sed verum id esse nautarum experientia docuit.

Quin verò aliud hic tibi narrabo, quod mihi amicus quidam retulit, multarum rerum studiosissimus. Is enim dum Neapolis in India versaretur, semel Mellitam versus navigabat: & ecce ingens multitudo Coturnicum è continente Barbarico sive Mauritania per mare volabāt,

quæ dum defessæ viribus essent turmatim aliquæ in triremem incid-
rant cæteræ verò mari iucumbebant, ala vna corpori supposita, altera
verò in altum erecta pro velo expandebant.

Psal. 77.

Idque tantisper sic agitabant navigabantque, donec lassitudo abiit,
mox è mari iterum se attollentes reliquum itineris volando prosequen-
bantur. Certò enim tempore anni has aves sic aliunde comigrare com-
pertum est, adeoque sagacis ingenij eas esse ajunt, vt ventos aptos cum
suavi malacia expectent, vt si eos lassitudo corripere, sic partim volan-
do partim navigando sive natando potius, iter suum conficere possint.
De quibus puto Scriptura ajt: Transtulit austrum de cœlo, & induxit in
virtute sua Affricum; & pluit super eos sicut pulverem carnes, & sicut
arenam maris volatilia pennata. Nam etiam turbinibus ventorum in vi-
cinas Insulas maris Siciliani persæpè deponi has Coturnices animadver-
sum est.

Narravimus autem supra, qua ratione Dux Hispanorum Attaba-
lipæ per incernuncium rupti fæderis obijceret facinus, à quo nihil re-
sponsi Admiraldus accepit. Sed se cum socijs suis contemni vna cum
Christiana religione experiebatur. Barbatulos enim pumiliones per lu-
dibrium vocitabat Attabalipa Hispanos. Item claudos, ac debiles homi-
niones, qui nec ambulare, aut pedestres bellum sufferre, & experiri aude-
rent: sed suis monstrosis Pachis (ita equos, sive Cavalleros appellant
Peruani) vt vecors sarcina veñti, eos irridebat. Proinde vt hi inertes quæ
primum se à finibus proriperent, sui regni seridò ipsis per nuncium man-
davit, suam si vitam cutemque salvam aliàs esse velint. Se quoque nec
Imperatori Hispano, aut Pontifici Romano Christiani Orbis Monarchis
obedire velle. Cœlum denique & Solem & Lunam, cæterosque Deos,
quos Peruani colerent, æquè immortales esse, quam Deum Christiano-
rum jactabat.

Ea propter vlciscendi mortem Hispanorum crudeliter occisorum,
ac honoris maximi Regis Hispanorum tam augendi, quam conservandi
gratia, severioribus in hanc gentem Antropophagam rationibus anim-
advertendum esse arbitrabatur: Instructa igitur classe triremium omni
telorum genere, necessarijsque ad tantum bellum provisjs, recensitisq;
tam equitibus, quam pedestrium milituum phalangibus, Associatisque
Canibalorum, ac aliarum Insularum populis, quos ante sub jugum mise-
rant Hispani, hostesque jurati Peruanorum fuerant, Regnum Peruvia-
num Duces Hispani invadunt, igne ferroque in eos savierunt, ipsumq;
Regem Attabalipam multis alternatim confectum fessumque prælijs
tandem apprehensum ferreis vinculis astringunt. Alij verò Scriptores
de hujus Regis Attabalipæ interitu sic ajunt: Hispani commissis in pu-
gnam de Principatu contendentibus duobus potentissimis Regibus
Attabalipa & Guascare fratribus, in suam potestatem Regnum Peruvia-
num illis Regibus artificiosè de medio sublatis, redegerunt. Ad extre-
mum insuper læsæ majestatis, rupti, fractique fæderis reum Hispani At-
talipam damnant, eumque funibus strangulando vitam finire jubent.

Talem

Talem exitum hic Rex potentissimus Attabalipa sortitus est, ab Illustribus Ingharum Regibus quorum primus, Magocoppa, Rex Ingharum Cuscoviensem Metropolim, Regiamq; arcem Peruanam à fundamentis extruxit; exortus. Dicitur autem hic Rex Attabalipa fuisse adeò dives, vt Hispanis pro libertate & vitæ suæ redemptione dare voluerit tantam copiam auri, quantum ipse suis brachijs & pedibus in longum & latum extensus, obrui & contegi potuisset; ac insuper cubiculum quo captivus retinebatur, longum pedibus 22. latum 17. ad tectum vsque plenum purissimo argento: sed nihil obtinuit, neque libertatem obtinere potuit. Et postquam strangulatus fuit illius corpus in favillam combustum est. Superstitio enim apud illas est gentes & observatio sacrosancta de suis maioribus, qui etsi mortui essent, eorum corpora balsamicis succis, ac alijs artificijs quantum possunt, à corruptione præservât, & vt Deos tutelares colunt; non solum Regnorum ac Provinciarum, sed etiam privatarum domorum vt jam supradictum est Patronos. Ex quo nonnunquam crudelia bella, sed & factiones privatae sanguinaræ tumultusque exoriebantur, cum alius alio nobiliorem potentioresque se jactitaret, editumq; esse Parentibus gloriaretur. Quidam verò aliter scribunt; nimirum Attabalipam, Cuscognij fuisse sepulchrum, illiusque Lararij parietes, pavementum, tectum, laminis aureis argenteisque oblecta fuisse. Regia verò Quajnacapæ Patris ipsius Attabalipæ, aureis tegulis instructa erat. Idemque omnes Imperij sui aves, pisces, animalia, herbas & arbores ex auro ad vivum, opere fusorio quo excellunt artifices Peruanj, peritissimè exprimi curaverat. Hortum præterea is habuit auro distinctum atque ornatissimum, ex aureis floribus elaboratum: templumque Soli dicatum, aureis argenteisque laminibus interius contentum parietibus; in summa eo loco tantum aurum & argentum æstimabatur, quanti apud nos figulina statuariorum opera. Sed thesauri istius pars potior Peruanorum invidia fuit abscondita, nec hæcenus ab Hispanis vnquam inveniri potuit. Sic enim iustissimo Dei iudicio fit, vt quo quis magis opes transitorias, avarus appetit, quàm veri Numinis gloriam & honorem, proximique salutem de his non procurat, eadem simul ambo & gratiam Dei vna cum bonis amittat temporalibus. Christi verò imitatoribus, etiam à nihilo aurum fluere contingat. Nam Sanctissimo Benedicto aurum insigniter contemnti id accidit.

Quidam enim nimio gravatus ære alieno, ad pauperrimum ipsum Benedictum opis causa confugit, vt sua ægestate qua semper ditissimus fuit, sibi solvendo alieno æri suppetias ferret. Precibus ad Deum fuis S. Benedictus, qui nihil auri possidebat, miraculo velut, è cœlo apparere iussit tantum auri quantum ad satisfaciendum creditoribus illi homini sufficeret, liberaliterque illi largitus est. Cujus exempli vti hodierni Regulares Prælati divites erga pauperiores sui Ordinis Abbates Confratres suos recordarentur, ac fructuosi imitatores existerent, ac pijs vsibus potius quam curiosis politicisque nugis ac fumis, ære suo prospicerent. Cursum verò nostrum prosequamur; Licet enim hic finis fuerit Regis Perua-

S. Gregor. Mag.
P. 2. lib. Dialog.
cap. 27.

Peruanorum Attabalipæ, Cusconiensique vrbe, Castro Regnoque Hispani potirentur; nihilominus barbaræ gentis invictus animus, resistere, iuraque sua defendere, ac injuriam Regis sui vlcisci attentabat. Prælium novum instaurant, adeoque mortem bellica virtute præditi contempserunt, ut quidam, quem gladio traicere Hispanus Indum attentabat, vtrò Peruanus miles ventre gladium Hispani incurrens, ut secum vna Hispanum, quem aliàs lædere non potuit occideret; ac suam suorumque mortem vlcisceretur, quod & factum est. Nam venenata clava in facie, vulneratum post biduum Hispanus, exspiravit. Nondum enim vim potentis veneni, quorum varia genera habent, compertum Hispani habebant, atque contra hoc exploratum antidotum. Ea namque vis veneni est, ut cum primum sanguinè attigerit, in viscera interiora repente vim suam mortiferam diffundat; ac intra paucos dies vel horas hominem interficiat. Proinde factum est, ut ingens odium in Peruanos Hispani conciperent, crudelissimeque eos torquerent, donec remedij arcanum contra hoc venenum ipsis patefacerent. Animis ergò Peruanorum indies ab Hispanis exulceratis, modis omnibus quibus poterant, Hispanos hostiliter invadebant, & quoscunque apprehendebant, crudeliter occidebant, ac in partes dissectos inter se particbantur, igne correbant, aut cacabis coquebant, beneque assatos ut moris est illarum gentium suorum hostium cadavera immanissime sese de illis vlciscendo devorabant. Dum ergò à scelesti hac antropophagia Peruanos, Americanosque populos cohibere Hispani vellent; famosis gravioribusque suppliciorum exemplis in aliquot publicè statutis eos ab immani abominandaque voracitate carniū humanarum arcere attentabant. Ex quo factum, ut barbari isti, sibi ipsis suisque mulieribus & infantibus mortem crudeliter inferrent, ac in montana servitutem Hispanorum fugientes in sylvis fame peribant, agri terraque illorū desolaretur. Proinde viri Religiosi Monachi S. Benedicti severioribus admonitionibus Duces Hispanos admonebant, ne istam nimiam servitutem & crudelitatem, in istos miseros Americanos Indos exercerent. Ut verò gratis nihil tibi fabulari videamur, ipsius longè supra memorati pijssimi & doctissimi Viri Thomæ Bozizij testimonium afferamus:

*Tom. 1. sign.
Ecclesiæ Det.*

*Sepè inquit inter Christophorum Columbum & Buellium Catalanum, quem Præsulis Ecclesiastici nomine ac potestate Alexander Sextus ad Indias misit, contentiones honesta exoriebantur; quod Buellius nimirum sepè contendebat, ne in gentes illas à nostris aliquomodo serviretur: Belluini namque factis belluas omnes superabant. Nam quæ bestia sui generis bestias devorant, ut illa mutuo sese comedebant. Quæ bestia filios suos alunt, ut pinguiores & adultiores effe-
Et sint, Parentibus (horrendum dictu) pro cibo. Quocirca ut aliquis Hispanus fuerit aliquando in illos crudelis, tanta certè quidem immanitas erat illorum populorum, ut ad humana natura studia revocari nullo modo possent, nisi edita fuissent in illos exempla illustrissima suppliciorum atrocissimorum, quæ tamen Episcopi Religiosi que nostri cohibuerunt. Hucusque præfatus autor.*

Proinde non semel sed multoties à Religiosis Monachis disceptatū est,

est, cum Regij senatus assessoribus utrumné armis vel benevolentia Indiani Americani ad Christi fidem perducendi essent. Clementia & benevolentia asserebant Monachi. Atqui cum in Provinciam quandam humiliter & mansuetè Evangelium prædicandi gratia aliqui Monachi se contulissent, à barbaris trucidati & devorati sunt. Propterea in consilio consultum & statutum est, ut supplicijs prius à sua bestialitate corrigerentur, hominesque priusquam Christianos facere hos Antropophagos oportere. Ac ut Religiosi consueverunt, de mundo ad vitam monasticam accessuri cum illis procedendum esse. Prius enim statum animale excolūt, qui rudis adhuc est, nec dum percipit, quæ sunt spiritus Dei; sed circa corporis compositionem, adhuc maximè occupari est necessarium, ut illud ad honestatem humanitatemque redigatur à nefarijs concupiscentijs, & pravis malorum morum consuetudinibus: Deinde rationalem incipiunt vivere vitam, quæ dignior pars est hominis, & per quam à cæteris discernitur animalibus irrationalibus ut mens, & ratio hominis conformetur per cognitionem intellectus, ad cultum divinum ipsiusque fidem, spem, & charitatem &c. Hoc modo cum Americanis quoque fieri debere, libri de procuranda salute Indorum Hispanienses Doctores Jurisque consulti affirmabant.

Quod verò ad Religionem Christianam hoc tempore spectat; Occidua omnis India in tres Archiepiscopatus est distributa, quorum Metropoles S. Dominicus, Mexicum, & Regium.

Prima Civitas sex habet Episcopos Suffraganeos, Cubanum, Bori-quensem, Hondurensem, Panamensem, Carthaginensem, & Sanctimartanum. Altera septem: Xaliscanum, Mechoacanum, Guaxacanum, Thasculanum, Guatimalanum, Chiapensem, & Nicaraguanum. Tertia Metropolis tres habet Suffraganeos Episcopos: Cusconensem, Quitonensem, & Charcasensem; quorum omnium Archiepiscopatum & Episcopatum vnus Castellæ Rex Hispaniæ est Patronus atque Privilegiatus à summo Papa Romano Collator, Politicus Magistratus sic constitutus est. Cuilibet Provinciæ præficitur à Prorege; qui summus est omnium in India Magistratus Gubernator. Prorex verò iustà exequitur, secundum quod sibi supremus Indiæ Senatus à Rege Hispaniarum Sevilij institutus significat. In Cuba est Gubernator, & in Hispaniola sive Spagnola est Cancellaria. In Mexico quoque est nova Cancellaria, & in nova Gallia est audientia, & quatuor Iudices. Guatimula Iucatana, & nova Granada quoque Cancellariam habent. Regij verò est supremus Regni Peruani Senatus, in eo præsidet Prorex ab Hispaniarum Rege ordinatus; ad quem Proregem ab omnibus Indiæ Tribunalibus in casualibus appellatur. Cum verò malorum omnium in rebus publicis infamis avaritia, cum libidine dominandi aliquos Hispanos invaderet; pecuniæ namque ut quidam ait dominandique cupiditas sunt quasi matrices omnium in Republ. malorum; per quæ non solum Regnorum everfiones ac omnis civilis disciplinæ turbationes proveniunt; sed & tota iudicij & iustitiæ majestas collabatur, fides probitasque evertitur; ac pro his perfidia

dia, fraus dolus, impietas, crudelitasque introducitur, ex quibus pestibus factum est, ut nostri Hispani in novo Orbe sibimetipsis dissentirent, Regique suo ac legitimè sibi Præposito Admiralio renunciarent ac rebellarent, contentionibus ac novis belli factionibus cum insigni Christianæ Religionis ac Regiæ majestatis Catholicæ dedecore ac detrimento, mutuo sese impererent, atque bello conficerent. Idcirco in hos Rebelles ac sceleratos milites Hispanos, & his qui se illis adungebant Indos perfidos Christophorus Columbus Admiralius crudele crucis supplicium statuerat, quam plurimosque palo affigi iussit. Quod factum indignè ferebāt, uti par erat; Ictet noxij ac rei supplicium meruissent, inprimis noster Buellius Patriarcha ac Monachi S. Benedicti, ipsumque Columbum fulmine Ecclesiastico horribilis excommunicationis feriunt, ut vel hac ratione moderatam gubernandi rationem, post tot admonitiones addisceret. Et quod caput erat, signum S. Crucis vnicum Christianorum precium, decus & ornamentum, attentius veneretur: quod tantopere Constantinus ille magnus Romanorum Induperator honorabat, ne quod ille magnus Dictator & Triumphator gentilitatis, in signum honoris & dignitatis statuisset, ac vendicasset, atque super diademate Regum exaltasset. Hic cum insigni dedecore Christianæ Religionis, rursum coram tot barbaris, gentibus Indorum, in signum scandali & supplicij, & quidē in Christianis hominibus illicitè vsurparet. Factum enim est per has suppliciorum crudelitates à nostris Coronellis militibus Ducibusque Hispanis, idque cum summo detrimento tam Ecclesiasticæ quam Politicæ utilitatis ac commoditatis; ut Indi multoties rebellarent, atrociamque cum Hispanis bella conficerent. Adeoque illarum Regiones desolata fiebant ut cum primitus superius descriptam Insulam Hispaniolam, vigesies centena millia hominum incoherent, postmodum vix quingenti ibi super vixerint.

Mukti enim seiplos Indi ob nimiam Hispanorum avaram tyrannidem, infami suspendio, aut inedia, in sylvas diram servitutem fugientes cum vxoribus, & liberis se peremerunt; Etenim domum ab aurifodinis venientes, aut margaritarum piscationibus, nisi injunctum pensum attulissent, aspera verba inprimis, deinde verbera, oleoque ferventi dorsum adurentes sexaginta aut septuaginta ictuum insuper per Hispanica strapada loco cænæ ipsis miseris indis porrigebatur. Merito igitur indignati pij bonique Religiosi Monachi ac Sacerdotes Dei hujusmodi crudelitatem tyrannidis, tandem pauperculis Indis Anno 1552. à Julio tertio summo Pontifice Hispaniarumque Rege Catholico securitatem atque à mancipij sclavorumque jugo plenariam libertatem impetravere. Porro ipse Christophorus Columbus Admiralius pius Princeps atque Catholicus, optimè illud noverat, initium bonorum operum esse in transgressoribus confessionem operum malorum. Ipsique Patriarchæ Buellio sic supplex, procuratoremque absolutionis ab Anathemate Petrum Margaritam Insulæ Divi Thomæ Prætozem, cum alijs viris nobiles Hispanis ad eum destinat, rogatque ut vinculo excommunicationis Admiralium

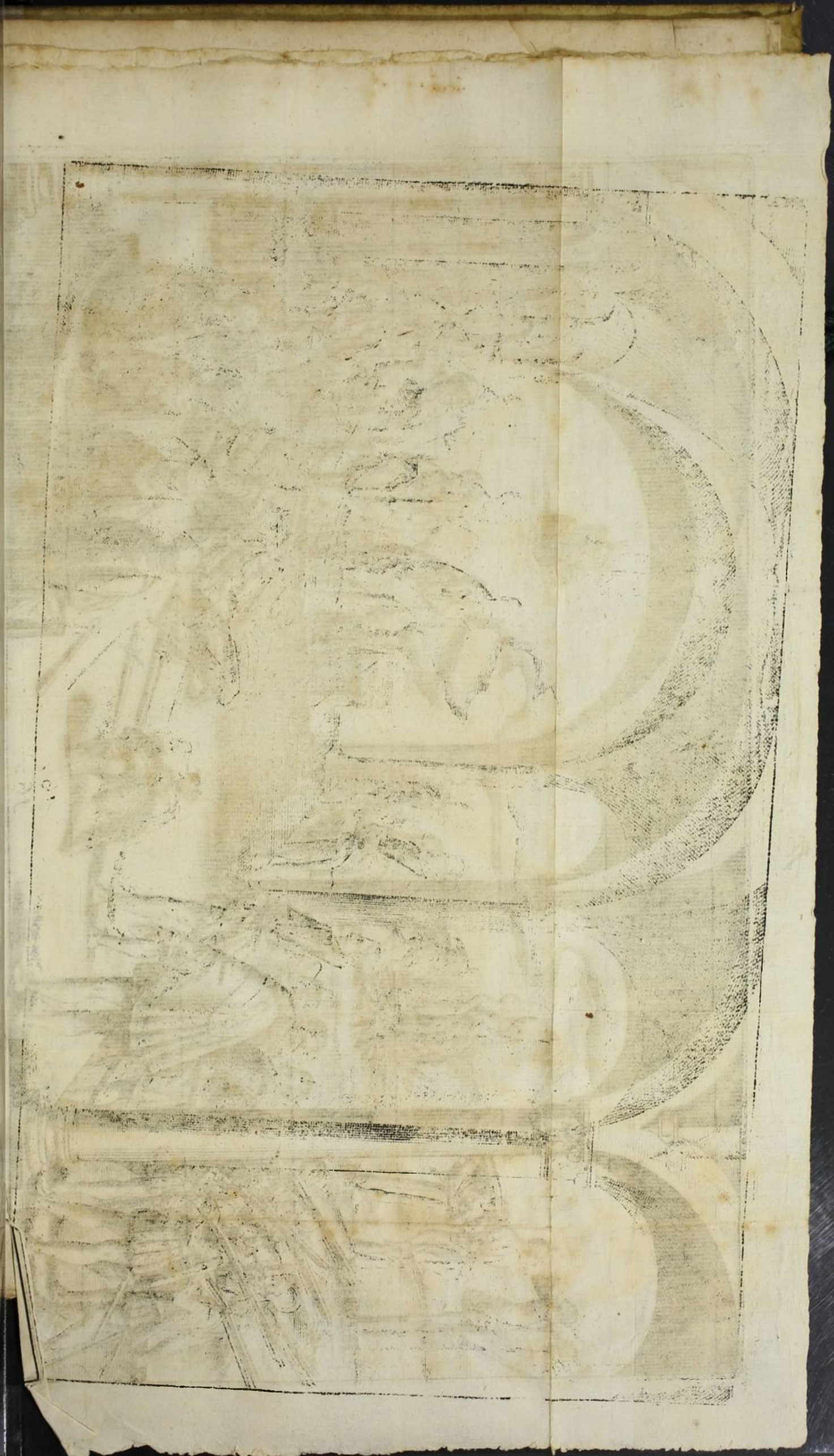

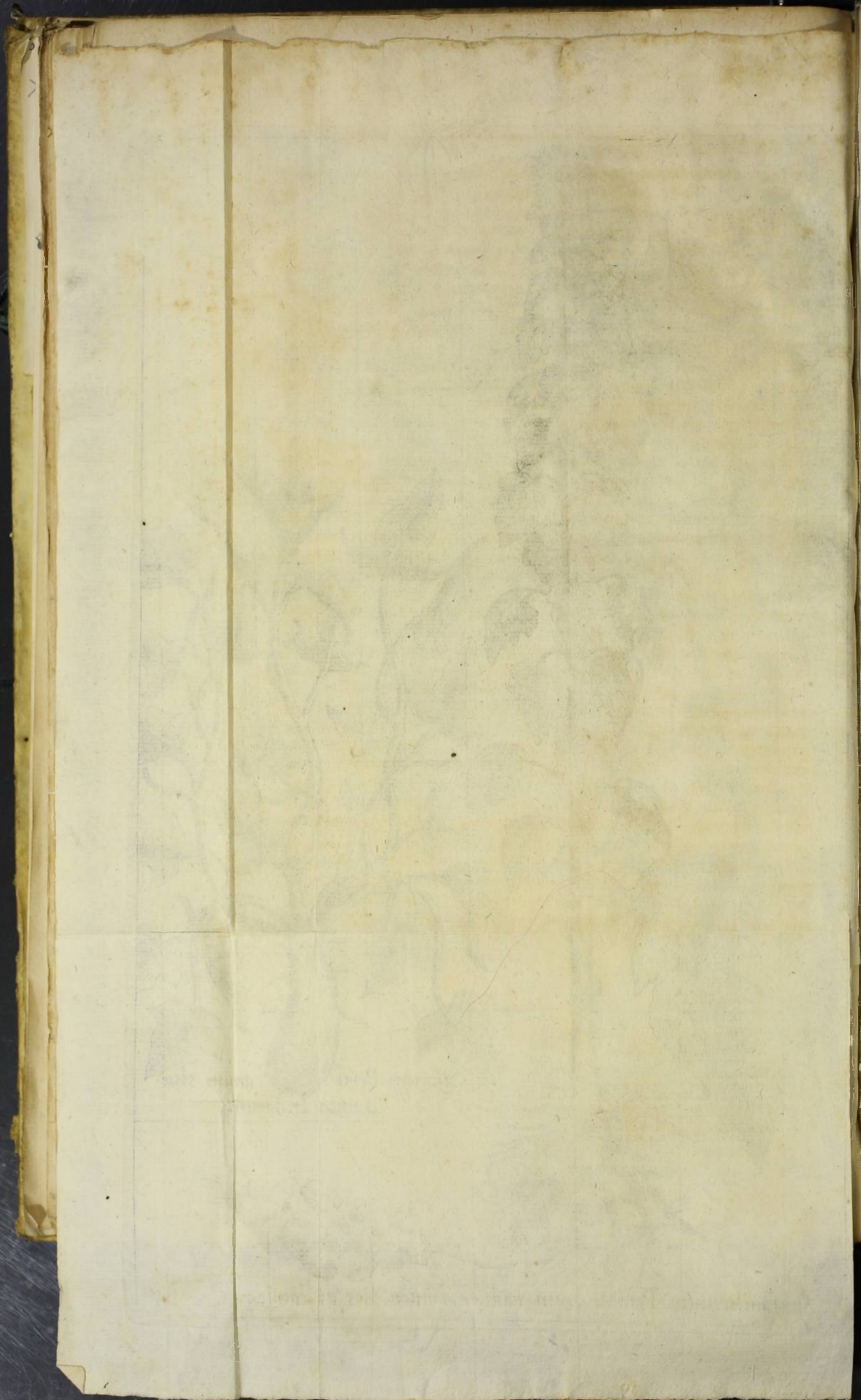
Fig. 9.

Sifarum Peruuanum siue
Batata Indorum.

Chrysanthemum Peruvianum radix, germen, flos et caudex.

ralium absolvere dignaretur. Qui omnem deinceps crudelitatis vindictam emendare polliceretur. Ac protinus corpus de cruce Caspari Ferriz Arragonij, quem in crucem cum pluribus alijs agi iussit, celeriter ipse Columbus ad sepulturam deponi iubet. Ad quod resipiscentiæ argumentum Illustrissimus & Reverendissimus Patriarcha Buellius, brevia ac digna satisfactione præmissa in pristinam Ecclesiæ gratiam ac sacramentorum communionem Admiraldum absolvendo restituit. Circa quam Historiam egregiè mentitur Theodorus de Bry & in margine folii citatus autor Hieronymus Benzonius ambo ut auguror, Hæretici Calvinistæ, qui ut sordidissimæ Harpiæ omnia despurcant: Ajunt enim nostros Religiosos S. Benedicti Monachos, dum Patriarcham Buellium inedia mulctatos fuisse, ob illatam excommunicationem, donec Admirantium ab Anathemate absolvere promisissent. Atqui majorem reverentiam tantæ autoritatis Præsuli, tam Pontificis Romani quam Hispaniarum Regis in illas Insulas rerum sacrarum Vicario atque Legato ipsum Admirantium exhibuisse, quam isti Hæretici barriunt, planè affirmandū est. Taceo hominum fidelium Catholicorum in suos Ecclesiasticos Pastores, & Patres, vel in ipso S. Baptismate infusam modestiam; qui non tam perstrictæ frontis, ut oclici hæreticorum Hirci assolent, arietare: Sed ut agni obedientes omnem modestam & honestam in suum Clerum exhibent propensæ voluntatis submissionem. Sciunt enim optimè Christiani Catholicici illius Prophetæ de animarum Pastoribus observandam doctrinam. Ecce dedi verba mea in ore tuo: Ecce constitui te hodie super gentes & super Regna: ut evelles & destruas, & disperdas, & dissipes & ædifices & plantes, &c.

Ex qua causa factum est, ut Admirantius sicut devotum Ecclesiæ Catholicæ filium concedebat, (licet lapsus sit vindictæ desiderio indiscretus) ut ipsi Patriarchæ Buellio, in omnibus deinceps obediverit sacris admonitionibus; pium mitemque se erga Americanos, exhibuerit. Multa præterea supradictus de Bry: Quam ipsimet Holandi de suis rebus ac Indicis navigationibus mentiuntur præcipuè, qua ratione quidam perditus & scelestus miles ob scelera in Provinciam Charcas pœnam supplicij declinans ab Hispanis aufugerit, qui miraculosè per signum Crucis à se erecti pluviam à Deo impetravit; Item de quadam peregrinatione qua Cabeca de Vacca quidam peregerit, & multos signo Crucis signaverit, qui ab incurabilibus morbis sanati sunt. Quos effectus sacros Religiosos Monachos & Sacerdotes fecisse & non scelestos milites aliundè constat. Præterea vide parte 7. Orientalium navigationum in Regno Ceylon Regali civitate Matecalo, & Vintana & alibi: qua ratione à Regibus Indicis semper scilicet magnificè Holandi excepti sint, nugantur: quasi verò tanta Holandorum nequissimorum Calvinistarum progenies præ Portugalesibus Hispaniensibusque viris honore prælati sint ab Indicis gentibus; qua ratione etiam Monachi processiones instituant, supradicti fabulantur, quorum Abbas in Elephanto ut Idolum sedeat, auro, militibus, musicisque instrumentis comitatus à populo; quod in odium Catholicæ Religionis & ludibrium æneis figuris & typis sicut & a-

Jerem. 9.

Vid. l. 7. histor.
moral de India
Austral. Theod.
de Bry.

lia imperitè multa vanaq; hic sycophanta suis scriptionibus Historicis in-
seruit Sed ad propositū redeamus : Licet ergò aliquos Indos crudeliter
ab Hispanis punitos audiveris, ea tamen supplicia promerebantur quā-
plures. Aded enim Peruani populi cum vicinis sibi gentibus crudeles
sunt, vt quos superius Canibales prius à se occisos mortuos homines de-
vorare soliti sunt; isti adhuc vivos in suis sacrificijs semimaectatos palpi-
rantiaq; cadavera devorare incipiūt. Sed proh scelus ó crimen, hoc quid
miramur, nuper enim in oppugnatione castri Posonienfis rebelles Hun-
ni Calvinistæ, legitimo Regi suo ac Imperatori Ferdinando ipsis Ame-
ricorum Antropophagis ferociores, plus quam caninis beluinisq; den-
tibus, germanorum militum corporibus dissectis, exenteratum cor as-
sum aut lixatum, odio quo immani flagrant, erga nationem Teutonicā
dillaniabant, ac vt à plurimis relatum est devorabant.

Promissimus autem supra tibi enarrare modum sacrificandi istorum
Antropophagorum qui talis est. In suis solennioribus festis captivos, vel
alios nocentes aut ad hoc coempta mancipia, vel raptos ex proximis In-
sulis sibi inimicis homines in Fanum suum diabolicum adducunt; deinde
Pseudosacrificans Sacerdos, cum statua quadam diabolica venit ad ipsos
captivos miserisq; Idolum ostendens ait: Ecce Deus vester; postea mise-
rabiles hostiæ ad superius quoddam pavimentū ante aram dæmonis de-
ducuntur: ubi lapis est instar pyramidis supra hoc saxum continuò sacri-
ficuli hominem sacrificandum in dorsum supinum proijciunt, duo pedes
duo manus, alius caput collūq; fune firmiter extendūt, adeo vt spina dorssi
ac vertebræ concrepent; mox summus Sacrificans Sacerdos cultro acu-
tissimo instructus accedit, ventrē rumpit ad pectus vsq; dissecat, cor palpi-
tans ac calore fumans eruit, ac Idolo Solis ostētat illiq; in fauces proijcit
corpus verò per scalam quæ pavimentum attingit, ruere sinunt; illud ve-
rò cadaver illi accipiunt, quorum hæc hostia ad sacrificandum fuit Sacer-
dotibus exhibita, ac coctum assumq; virum devorant, hilaria cum amicis
celebrantes. Hujus itaq; criminis Sacrilegi, cū Hispani Americanos pro-
hibere vellent, bellum Mexicanensibus indicunt, pugnatum vtrinq; for-
titer, plurimis Indis occisis, nihilominus Hispani multitudine obruci sæ-
pissimè ac 70. viri ex illis à barbaris capti sunt; quos & continuò reliquis
inspicientibus sacrificarunt. Sed & in Tezeuco in pariete cujusdam do-
mus Hispani atro carbone notatum, hoc lamentabile memorabileque
scriptum ac monumentum invenerunt. Nimirum hoc loco captivus aliq̃
diu detensus fuit, laruitq; cum socijs suis quem Tezeucenses sacrificarūt;
Juvenem vnum præstanti forma ac fortitudine militem Hispanum vivū
exenterarunt, cor extrahentes illiusq; corpus per scalam deijcientes, qui
hoc modo nos affabatur. *O Cavelleros muerto me han*, id est: O vos equi-
tes ipsi me occiderunt; hoc crudele factum adeò Hispanos commovit,
præcipuè quod jam eviscerato corde hæc locutus sit illorū patriota Hi-
spanus, vt deinceps in vltionem severiores erga Americanos existerent
debellatos &c. Historia hæc esset incredibilis, nisi Galenus idem in ani-
malibus brutis factum esse in sacrificijs gentilium attestaretur: & quod
magis mirum, ea animalia ablato corde notabile viæ spaciū aliquando
procef-

*Vid. Gal. l. 9. de
Hypoc. &c.
Et Platon. Plac.
cap. 4.*

processisse. Verum utrum Anatomicis consentiat observationibus alij disputent. Audi verò ulterius gentium novi Orbis stupendam crudelitatem: Sunt enim in proles suas adeò feri ac truculenti, ut ijs occisis sanguine illorum cum farina Machiziana pulcem conficiant, ad effingendù suorum dæmonum quos adorant, idola & simulachra. Plurima enim eaq; magnifica Peruani & Mexicani populi ad cultum suorum idolorù templa habent: Erat enim juxta Regiam aulam Magocappæ de quo supra dictum Ingharum Regis Fanum Solis ipsis patrio idiomate Punchao dictum intus totum aureis laminis vestitum. Ac in diversis ad partem Atrijs, quæ nos Capellas dicimus magnificè extructis, aurei quos illi colebant arietes, aves, capræ, serpentes & varia dæmonum deformia spectra. His Delubris ac Sacrilegis aris, inter nobiliores ac corpore venustiores ducentæ lectæ Virgines erant inclusæ, quas illi Mamocas Peruana lingua vocant, famulatio dæmonia eo mancipatæ, ut olim Vestales apud Romanos quæ ignem thura & sacrificia observabant, & Guaccas quæ Peruanorum delubra sive Idola sunt, curabant, custodiebãtq; Inæstimabilis enim precij, & innumerabilia singulis annis ipsi Fano Solis ibidem offerebantur munera. Hæ virgines perpetuam castitatem servare tenebantur. Et si fortè flagitio aliqua polluta fuisset, continuò eam dæmones prodebãt, ergastuloq; incluta fame & squalore aut suspensio enecabatur. Miserabile verò spectaculum ac scelus gentium Mexicanorum fuit, adeò ille latro & mendax ab initio crudelissimus Cacodæmon à reeta luminis naturæ via Procrefi ac Gnomi has gentes abalienaverat & excecaverat. Singulis enim annis, à duodecim viq; ad viginti millia infantum corpora Sacrilegis dæmonum aris immolabant. Exenteratis visceribus erutoq; corde adhuc palpitante gratu dæmonibus suffumigium super prunas sacrificulæ Sacrilegi cremabant. Sed Petrum Martyrem Mediolanensem omnibus numeris de his populis absolutum historicum audiamus.

Ad milliaria centum circiter versus Zephyrum Sinum; ingentem reperiunt Insulam Hispani, in quo tres parvæ Insulæ sitæ erant (quas Sacrificiorum Insulas Geographi vocant) adeunt grandiores: Pròch crudele facinus? pròch truculentes hominù mentes, stomacho claudat portas quisq; pius ne perturbetur. Pueros puellasq; suis Dijs immolant passim, sunt recutiti. Simulachra quæ colunt, partim sunt marmorea, quædam alia sunt fictilia, Marmoreas inter imagines extat leo pertusa cervice, in quam miserorum sanguinem projiciunt, ut inde fluat in lacunam marmoream. Quibus cerimonijs miserorum sanguinem licent referamus. Non jugulis sed pectoribus apertis ex infausta victima cor eruunt, ex cujus calido cruore idolorum labia illiniunt, reliquum fluere in lacunam patiuntur. Inde in apertum cor & exta sæviunt, ea comburunt, gratum fumum Dijs forè arbitrantur. Ex idolis vnum est virile, quod inflexo capite lacunã sanguinariam superinspèctat, tanquam acceptans sacrificium. Torulos brachiorum, fæmorum, ac surarum pulpas edunt, præcipuè si hostem bello victum sacrificaverint. Rivum concreti sanguinis veluti ex carnificina exeuntẽ canalibus excipiunt. Ex Insulis vicinis, ad id facinoris miseros transportant, capita cadaveraq; ibi truncata vide-

runt innumera, Hispani hostium in bello captorum ossa, postquam illos sacrificaverint, suis Dijs Idolisvé carnibus exesis in fasciculos ligata ad pedes suspendunt, veluti victoriæ trophea.

Quo tempore spicat seges, aut semina legumenum in terram jaciunt; servos aliquot precio emptos, aut captivos quos ex proximis Insulis rapuere, lautissimè de pastos prius ac pingue factos, suo more preciosis vestibus ornant; suis Delubris quæ victoriarum in bello, ac frugum terræ, aliorumq; beneficiorû largitores autumant, more supradicto sacrificandos destinant; atq; per dies viginti immolandos circumducunt, transeuntes per vicos oppedani, eos suppliciter salutât, veluti inter cælites prope diem annumerandos; qui modus sacrificij omnibus ferè populis illarum regionum acceptus est. Alij verò ne quid suæ quoq; pietatis abesse aliquid videatur; proprium sanguinem etiam litant alius è lingua, iste de auribus vel labijs, ille de pectore, brachijs, cruribus, genis, naribus, acutissimis novaculis & aciculis cutem pungentes & præscindentes; sanguinem emungunt; quem manibus acceptum rotatim proijciunt in cœlû, ac templi pavimenta, aras, sacrilegâq; Idola conspergunt, atq; ita propitios & placabiles sibi forè Dæmones arbitrantur. Vnde S. Isidorus lib. 8. Etymol. adeò, dæmones sanguinem in sacrificijs ajt appetere, quia divinum honorem æmulantur & concupiscunt. In veteri enim testamento, nihil sine sanguine expiatur, sicut & Christus Dominus Sacerdos Sacerdotum, semel per proprium sanguinem in Sancta Sanctorum introivit, æterna redemptione inventa. Sed & Necromantici ad placandos dæmones ad sua veneficia sanguinem adhibere solent.

At cur ô nequissime latro, in hominum genus bestia crudelis, cur inquam fædissime Sathan honorari sanguine humano tantopere delectaris, quos tuo, (quem nullum habes) sanguine redimere potuisti? Adeonè hirsutus & turpissimus veri Dei modo Simius factus es, vt tu tibi corda hominum humanumque sanguinem arroges, quæ tu corda & corpora creare & beatificare non potes? Num tibi cordialissimi hominum affectus & devotionis sacrificiû placet, quod ipse Deo creatori tuo offerre ab initio mendax factus apostata recusasti? Atqui vide O fædissime Cacodæmon, jam hi stupidi, bardi, fædi nigri, barbari spurcissimi, scelestissimique & humanarum carniû voratores Miseri Americani, Regnum ex quo tu fuisti ejectus possident. Et à Christo agno domitore tuo per sanguinem suum quem ex virgine sumpsit, Deus factus homo, redempti sunt; abluti sunt; & à peccato sanctificati sunt; nonné te putuit divinos affectare honores, vt tibi corda evisceratorum, & sanguis immolaretur calidus. Cum nihil tibi vel alijs inde nec laudis nec emolumenti, his qui te Idololatricè coluerunt, assequi potueris; sed potiùs modo insignem atque ingentem fraudium tuorum atque hypocrisiæ fatorem atque pudorem in æternum sustineas.

Sed vltèrius audiamus ad quam non insaniam hos Occidentis India populos redegerit Sathan, siquidem fraudulentis Cacodæmones eam mentiebantur Religionem; nimirum in altera post hanc vitam suis frui posse

posse divitijs, vxoribusq; ac omni rerum voluptate & abundantia, quam in hac vita possedissent & acquisivissent, dummodo ea secum cum emorerentur consepelirent. Idcirco sapius factum, vt cum fortè divitijs polens, aut sibi perchara vxore vir quisquam potiretur, moriturus vivam vxorem secum cum thesauro cibo potuque consepelire Patria iam consuetudine recepta testamento mandaret. Ex quo infinita multitudo miserarum foeminarum, vna cum anima & corpore peribat. Addit Petrus Massæus hanc consuetudinem testandi & sepeliendi etiam in Orientali India receptam fuisse, Imò si quæ vxor hoc facinus apud illos præclarū abnuat, neque in rogam mariti sui aut conflagrari vel consepeliri velit, summo dedecori habetur, neque amplius inter cæteras foeminas, taceo vt nubere possit, denuò cohabitare permittitur; sed domum ingredi cogitur occlusam, quæ pro talibus mulieribus spaciola, vt Seraglium Turcicum extructa est, vbi sine honore miserimè vltiorem vitam traducat.

Hispani verò, cum hunc ritum sepeliendi Peruanorum cognovissent, multa sepulchra dirruebant, thesaurosque absconditos effodiebāt. Quod cum Barbari comperissent, licet egre, ac molestissime hoc perferrent; nihilominus illud duntaxat Hispanos rogabant, vt mortuorum ossa sepulchro intacta relinquerent, eaque minimè dissiparent: ne in resurrectione corporum, anima eorum diu, longè, lateque ossa dispersa inquirere cogeretur. Credunt enim animarum immortalitatem, & carnis resurrectionem. Cujus meritò Averroistas subpudere debet: dicit enim ille Sophista, quod anima humana, & intellectus non est forma corporis secundum esse conjuncta; sed est vna substantia separata, quæ est vna omnium hominum. Et similiter; quod intellectus est vnus omnium hominum actu ab ipsis separatus, sed tamen conjunctus secundū operari. Sed hæc Hæresis à Catholica Ecclesia reprobata est. Quæ dicit quod anima humana, quæ dicitur intellectus: substantialis est forma à Deo creata, & immortalis corpori humano organifato infusa, & secundum esse conjuncta, faciens vnum secundum esse, & operari cum corpore, quamdiu illi conjuncta est.

Portum tandem Historicæ narrationis vna cum Galleone nostro bone lector jam semel subeamus. Hi itaque sunt mores, hi ritus fuere patrij barbarissimarum gentium. Indiæ Occidentales Novi Orbis, aut vt vocant Americæ. Quos populus ad morum comitatem humanitatem, honestatem, ac sanctam vitam Christianam Religiosissimi Monachi, Principe Buellio Catalono Abbate Ordinis S. Benedicti erudierunt, atq; vt servi boni & fideles, ipsis concreditum talentum, non ludario negligentia aut otio ignavo involuentes sacrum Evangelij talentum, sed magnis sudoribus, algoribus & laboribus multiplicaverunt, centesimumq; fructum Christo & ipsius Ecclesiæ Catholicæ fideliter cum spiritali lucro obtulerunt. De quorum Apostolicorum virorum virtute si quis cū alijs rebus & gestis plura desiderat, legat in contextu hujus navigationis citatos autores, quibus addere potest Epistolas Ferdinandi Cortesij, de novi Orbis Insulis nuper repertis &c. Ego librorū egestate pressus, scribere

bere aut dicere plura non potui de hac nostrorum Monachorum in Americam per Alexandrum sextum Pontificem instituta expeditione. Quorum acta & facta, sine dubio si diligenter annotata fuissent, magni voluminis liber in lucem prodijset. Repetantur itaque ab alio me potiori & opulentiori Bibliothecæ Italicæ & Hispanicæ; sine dubio aliquid, & non pauca eaque minuta inveniet, nostrorum Religiosorum in conversione ad fidem Christianam Indicarum gentium præclara studia gesta atque facinora.

Intentum meum hoc loco tantum est, ut demonstrarem Monachos, S. Benedicti primos, & Prælatos Archiepiscopos & Vicarios S. D. Papæ fuisse in totam Americam (de quibus in hunc usque diem soli & ambiciosè nimis aliqui gloriantur.) & ibidem Episcopos, Præpositos, Decanos, Paræcios novi Orbis consecrassent, ordinassent, & instituisse Ecclesias nempe, qui super alios Clericos, & Ordinum Fratres supremum habuerunt in ordinandis, & instituendis Americanis Ecclesijs, & Monasterijs Officialatum, Jurisdictionem, ac spirituales Principatus. Quod tibi jam satis supra demonstravimus testibus. Si in alijs fluctuat, Nautica narratio, adscribe ut supra dictum, penuriam librorum, & corrige, quæ minus ad normam dicta sunt.

Si quid nostri Monachi S. Benedicti in Orientali India ad Christi fidem propagandam gesserunt. Vti non dubito ea fuisse præclara & laudabilia, mihi tamen hucusque incognitum est. Præterquam quod Petrus Maffæus Portugalensium in Orientali India rerum gestarum scriptor ait; onerariam navem cui S. Benedicti Nomen erat in Promotorio Bonæ spei fluctibus perijisse, eo quod deploratam sentinam duceret, ac superfluis miristicarum specierum oneribus oppressa distrupuerit. Proinde si quid aliud de nostris noluit proferre Monachis, etiam in hoc suis cartis parcere potuisset.

Porrò Matthias à Micho de Sarmacia Asiana lib. 1. c. 5. ait: Ex Concilio Lugdunensi celebrato sub Innocentio quarto Pontifice, missos esse Monachos ad Tartaros majoris Asiæ Christi fide iniciandos: sed ordinem non specificat. Scribit etiam Haithonus de Tartaris; fuit autem hic vir præclarus à Regio stemmate Armeniorum oriundus, & Regibus Tartarorum familiaris, quorum sæpius dicit se interfuisse, inaugurationibus eorundemque electionibus, multosque ibi esse Christianos, maximè in majori Asia Orientali. Haithonus iste Ordinem Præmonstratensium suscepit, in Regia Insula Cypri, Anno 1305, in Monasterio Episcopæ dictum; qui Monachi ibidem & alibi adhuc eo tempore omnes sub Regula S. Benedicti vivebant. Anno præterea 1604. Clemens octavus summus Pontifex, misit autoritate Apostolica Orientalem versus Indiam, duos Religiosissimos Monachos Sacerdotes, Ordinis S. Patris Benedicti Congregationis Camaldulensis. Hi Persiam & his vicinos Indos Evangelica prædicatione informarunt. Sed quid profecerint, aut præclare gesserint in Regionibus illis, ad meam nondum noticiam venit, aut in codicibus reperi. Si quis plura novit, his addat: honorificum enim esse

Dei

Dei Opt: Max: opera revelare Archangelus Raphaël nos pridem jam docuit. Quapropter confitemini Domino quoniā bonus; dicant qui redempti sunt à Domino, populi quos redemit de manu inimici, & de Regionibus in Catholicam Ecclesiam congregavit eos; quoniam in sæculū, & à sæculo misericordia ejus. Hortorq̄ue si quid mea proficere potest adhortatio observandissimos P. P. ac F. F. ut in hoc opere Dei impigros vōs exhibeatis, & maestē virtute animos viresq̄ue patientiæ, fortitudinis ac abstinentiæ assumatis, si Ecclesiæ Catholicæ sacri Pontifices in gentiū ac populorum conversionis opere vos uti decreverint; sicuti non modo in Austria, verum etiam alijs Regnorum Provincijs, in partem & sollicitudinis curam pastoralis officij, Ecclesiarum Episcopi de facto vos adhibent. Scitis enim jam inde ab exordio nostræ cōgregationis hoc magnum virtutis & Religionis opus, in Christo Parenti nostro Sanctissimo Benedicto curæ fuisse, ut omnis error fidei Idolorumq̄ue cultus, ac scelerum impietas ab Ecclesia Dei hominumque cordibus profligaretur. Quid enim portentum illud aliud connotabat, quod S. Gregorius Papa Magnus secundo Dialogorum libro affert, quo sub vno Solis radio, totum hic Orbem univērsū ut alter Paulus Apostolus in cœlum raptus ac divino lumine irradiatus contemplantur Benedictus? nisi quod futurum erat, ut ipsius Ordo in totum mundum dilataretur? & in salutem gentium per Evangelij prædicationem vsq̄ue ad extremum terræ ampliaretur? Extendit enim palmites suos vsq̄ue ad mare, & vsq̄ue ad flumen propazines ejus.

Nonné hic Patriarcha Monachorum beatissimus Benedictus reliquias Idololatriæ gentis Italicæ à monte Cassino sustulit? nonné mendacis ab initio Caco Apollinis aras lucosque evercit, atque succendit, ac circumquaque Oppidanos ad Christi fidem sua ferventi Evangelij prædicatione convertit? Nonné postrema sæcula primis initijs temporum nostræ Religionis S. Benedicti correspondent? dum Reverendissimus & Illustrissimus Patriarcha Buellius nostriq; Confratres Americanis gentibus lumen fidei Catholicæ prædicarent, ac mendacem illum Apollinē, & sanguinarium dæmonem, qui in Magocappi Regis Fano ut supra audivistis per Solis simulachrum ut alter Apollo Delphicus Idololatricè sacrilegeque colebatur deturbarent atque expellerent. Quare præclare factum cernimus, ut quod initium Religionis nostræ fuit, id etiam his vltimis jam senescentibus multaque canitie malorum omnium infectis temporibus eadem constantissima conservatæ & propagatæ fidei Catholicæ à nostri Ordinis S. Benedicti Religiosis Religio Christiana propugnaretur dilatareturque. De quibus puto, sic Seneca vaticinatus est:

Venient annis
 Sæcula seris, quibus Oceanus
 Vincularerum laxet, & ingens
 Pateat tellus. Typhisq; novos
 Detegat orbes
 Nec sit terris vltima Thyle.

N

Proinde

Secund. dialogi
 l. Gr. M. e. 8.

Proinde ecce Confessor magnus in Ecclesia Christiana Catholica ipsius Ordo S. Benedicti. Factus est quasi Navis institoris de longe porcans panem cœlestis Evangelij esurientibus nationum populis, effulgens quasi stella matutina in medio nebulæ; & quasi Luna plena in diebus suis lucens; & quasi Sol refulgens, sic iste effulsit, in templo Dei. Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ; & quasi flos rosarum in diebus vernis & quasi lilia, quæ sunt in transitu aquarum, & quasi thus redolens in diebus æstatis, quasi ignis effulgens; quasi vas auri solidum ornatum omni lapide precioso, quasi oliva pullulans, & quasi Cypressus in altitudinem se extollens: quasi vinea florens spirans odorem suum, ac fructum reddens in tempore suo. Circa illum steterunt populi, virtutem sapientiæ degustantes, audientesque Evangelizantem in Prophetis dignitatem scripturarum in salutem sanctissima verba; in terram alienigenarum gentium pertransijt, qui enarrant gloriam ejus.

Ne ergo P. P. ac F. F. labores ac pericula hujus vitæ caducis pro gloria Dei Christique Ecclesia subire, formidetis. Fidem servate, castitatem temperantiamque retinete, cursum vestrum consumite, de quo vobis reposita est in cœlis certissima æternarum deliciarum pacis & deliciæ corona. Firmiter ob oculos venerandum illud vaticinium ad Patres Insulæ Lirinensis factum reponite, ac observate, quod lib. 1. ligni vitæ Arnoldus Wion refert: Primo videlicet, quod nullus in Ordine nostro morietur nisi in statu salutis: Secundo; Quod omnis qui hunc Ordinem perseverando persequetur, mala morte morietur: Tertio; Quod omnes qui hunc Ordinem amore & benevolentia prosequentur bonum finem vitæ habebunt. Quarto; quod hic Ordo vsque ad finem mundi durabit, & perseverabit. Quinto; quod Ordo S. Benedicti pro Ecclesia Catholica in fine mundi stabit depugnabitque fortissimè & fidelissimè, ac plurimos adversus gentiles hostesque fidei confortabit. Hoc ergo singulare Privilegium sacrosancti Spiritus munere Sanctissimo Benedicto elargitum, nunc jam ex parte hoc sæculo in novi Orbis Americani conversione ad Christi fidem per suos Monachos expletum est. Et si quid jam his ultimis temporibus nos in hoc gratiæ singularis & virtutis opere contra gentes atque hæreticos profecisse animadvertitis, satagite & in posterum providete Fratres Charissimi; vt quod Christo Domino, atque ipsius Catholicæ Ecclesiæ jam acquisivistis, vt in futurum etiam cum homo perditionis ultimam huic mundo Catastrophen impegerit, Christi Salvatoris auxiliante gratia vestræ laudis brabèum retineatis. Non enim minor est virtus quærere, quam parta tueri. Proinde ô vos Ecclesiarum Prælati vigilate. Vos verò ô Principes Christiani Catholici scutum fidei, & fortitudinis assumite, Regnis vestris copijs providetote, vt infames ab Ecclesia Dei hæresium lupos arcere valeatis. Conturbatæ sunt etenim gentes, & inclinata sunt Regna; mota est terra, propè est jam dies, & adesse festinant tempora vt Sabbathum illucescat, & ab hujus mundi operibus cessetur. Evolutus est jam suis periodis & directus hic mundus Monarcharum Planetis, Assyrio, Medo, Græco, Romano: Gallo, Germano, &

nunc

nunc regnantis fulgidissimo fidere Joviali Hispano; septimam & vltimam Saturni omnia devastantis ac devorantis sphaeram filius perditionis rotabit, qui Regum decem cornua diruet. Quis enim non vel minorus historiae studiosus novit Machometem cum asseclis, qui praecursor est Antichristi, jam Regnum Graeciae, Asiae, Syriae, Aegypti, Africae suo Pseudoprophetae non attribuisse, & subiecisse? remanent adhuc cornua quatuor: Italia, Germania, Gallia, Hispania, quorum Deus in longum aevum prosperum & victoriosum Regiminis sub Catholica fide conservet Imperium. Atqui pestifera Haeresis vndecimum cornu erigit, Gigantomachiamque adversus Catholicam Ecclesiam cum suo futuro Antichristo molitur. Proinde o Primates, o Praelati, o Principes vigilate, luposque arcete. Romanum enim ovile ad subversionem impetitur; neque amplius si Prophetiae spiritu Episcopi Malachiae creditur, orbi & vrbi summos Pastores superesse quam triginta duos enunciant, deinde finem Orbis adesse. Septicollemque urbem diruendam ac evertendam praenunciat. Quereret autem quispiam posset, o bone Christe Deus, cur tot mille millia hominum myriadas tantis saeculorum elapsis temporibus tam sero ad tui sacri Nominis agnitionem nunc primum advenire & illuminare volueris, omnibus suorum Parentum praedecessoribus in his amplissimis Regnorum Insulis in infidelitate ac tenebrarum impietate deperditis?

Vid. S. Bernh. in Vita S. Malachiae Episc. & Arnoldi Vision de lign. Sitap. 1. lib. 2. fol. 311.

Cur tantam proh dolor sanguinariam carnificinam a daemonebus seducti tam diu tolerasti? nonne omnibus hominibus pariter tuae providentiae thesaurum exhibuisti? Cur virtutis tuae dexteram, patientiam, comminationem, severitatem, justitiam, sapientiam, beneficentiam, his Americanorum populis efficaci gratia prolongasti? A; A; A; Domine, nescio loqui, Iudicia enim tua abyssus multa. Iudicia enim tua Domine aliquando manifesta, aliquando occulta: sed semper justa sunt iudicia tua Domine. Ais enim; Mane astabo tibi & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem Tu es. Fiat igitur cor meum immaculatum in justificationibus tuis, ut non confundar.

Psalm. 5.

Quis enim tam audax, ut Regis saeculorum immortalis & invisibilis praedestinationis ac praescientiae bonitatis atque justitiae profundum pelagum investiget, perscrutetur, aut dimetiatur? Nonaginta novem oves in caelo reliquisti, ut perditam unam ovem in terris redimeres. Sed o bone Christe quot centies centena millia hominum nasci & emori ab initio jam sustinuisti, adhuc tamen unius deperditae ovis vicem in caelo non replevisti? tanta ne reproborum Angelorum multitudo cecidit cum Lucifero? ut muri Ierusalem in hoc usque temporis punctum nondum aedificatae sint? An forte novem etiam Choros Angelorum ex solis beatificandis hominibus moliris? Super quos tu sapientia Patris constitutus es Rex pacificus Deus factus homo? Quis credat vero hoc modo plures damnatos homines in abyssu futuros quam daemones? cum tot ab illa caelesti Ierusalem cives reprobentur? Cadent enim a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis, ad te autem electum atque praede-

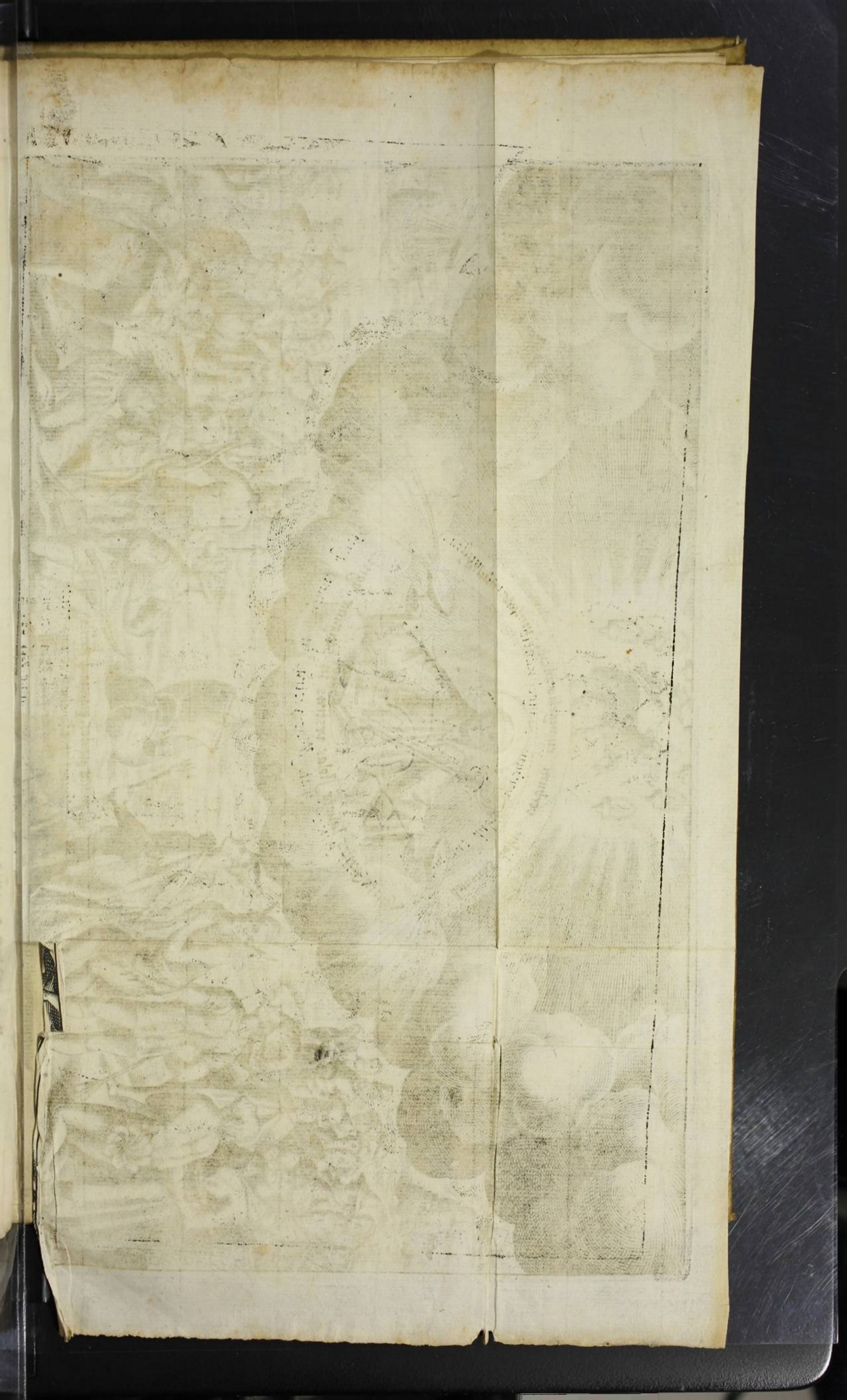
stinatum non appropinquabit? Quis modo inter electos locum sibi polliceatur? aut salutem suam in timore & tremore admonente Apostolo non operetur? Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi & retribuetur ei? Sunt enim E heu vasa figuli multiplicia, honorabilia & contemptibilia: lux quidem venisti in mundum ô Christe Deus, sed dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. O ingrati in Europa Christiani, in profundo vitorum ac impœnitentia scelerum depressi. Siccine gratiam Sacerdotibus Domini refertis? qui vos in hæreditatem Christi per Sacramentorum administrationem adoptarunt? quos non solum quandoque subsannatis, sed & despoliatis bonis ijs, quæ primi infideles vestri Parentes cum Christi flumine abluerentur, munificentissimè cumularunt? O perfidi hæretici Monachorum Sacerdotumque osores & hostes, omnis fraudis & nequitiae Architectones, blasphemii almæ veritatis Catholicæ oppressores ipsisque Canibalibus crudeliores animarum latrones atque carnifices? Hancinè refertis gratiam Christo, qui per suos Catholicos Sacerdotes jam ante multa sæcula vobis gratiam Sacramentorum ac veri verbi Dei notitiam impertitus est? Te te ad tribunal Christi advoco, ô Germania, ô Anglia, cæterasq; quas vestro Lutherico, & Calvinistico veneno vt alteri de abyssu illo fatenti erumpentes, despurcata locustæ mendacijs atque hæresibus infecistis & interfecistis Regiones Europæ? vosne vinea electa Domini Sabaoth in Ecclesia Dei; germen verum & electum quod plantavit venerabilis Ordo Monachorum Beatissimi Benedicti? Non vos, non vos, per Evangelij doctrinam primitus rigavit stigmaticus Calvinus, sed castissimus Anselmus & Augustinus Romanus? Non vos plantavit turpissimus Lutherus, Wiclefus, Beza, Viretus, Buzerus, Sed Sanctissimus Papa magnus Gregorius, Rupertus, Beda, Mellitus, Adalbertus, atque Germaniæ Apostolus & Martyr Bonifacius. Hi vos veri Dei Verbi Præcones atque Pastores Christum edocuerunt, ac fonte Baptismali mundarunt ac illustraverunt, qui in tenebris gentilitatis & umbra mortis scelerumque lacuna, vt hi Americani vincti & constricti cõfidebatis.

Apocal. c. 9.

Apoc. c. 20.

Veniet aliquando dies magna & amara valde, cum vos ô Hæretici Gigantes, qui bestiae imaginem, omnis infidelitatis & rebellionis nunc adoratis, & mendaces Prophetæ ac Rabi dici concupiscitis, cum fidelis ille & veridicus pugil adveniet gladio oris sui, & vna cum bestia magna Apocalypsis vos deturbabit, in lacum ignis & sulphuris in aeternum ardentis. Sed quid his surdis serpentibus Vipereoque generi, qui obdurat aures suas ad vatem prophetantis sapienter, vltra loquamur? Recede ab his ingratis ô Christe Hypocritis, labatur pes in tenebris eorum, & maledic sceptris ipsorum, quoniam egressus est diabolus ante pedes eorum & infecta est terra eorum in sanguinibus, & contaminata est in operibus eorum, quia contempserunt viam Domini, & semitam Catholicæ fidei dissipaverunt. Locuti sunt enim ad populum tuum lingua dolosa, & sermonibus iniquitatum ac Hæreticis Logogriphis circumdede-

run

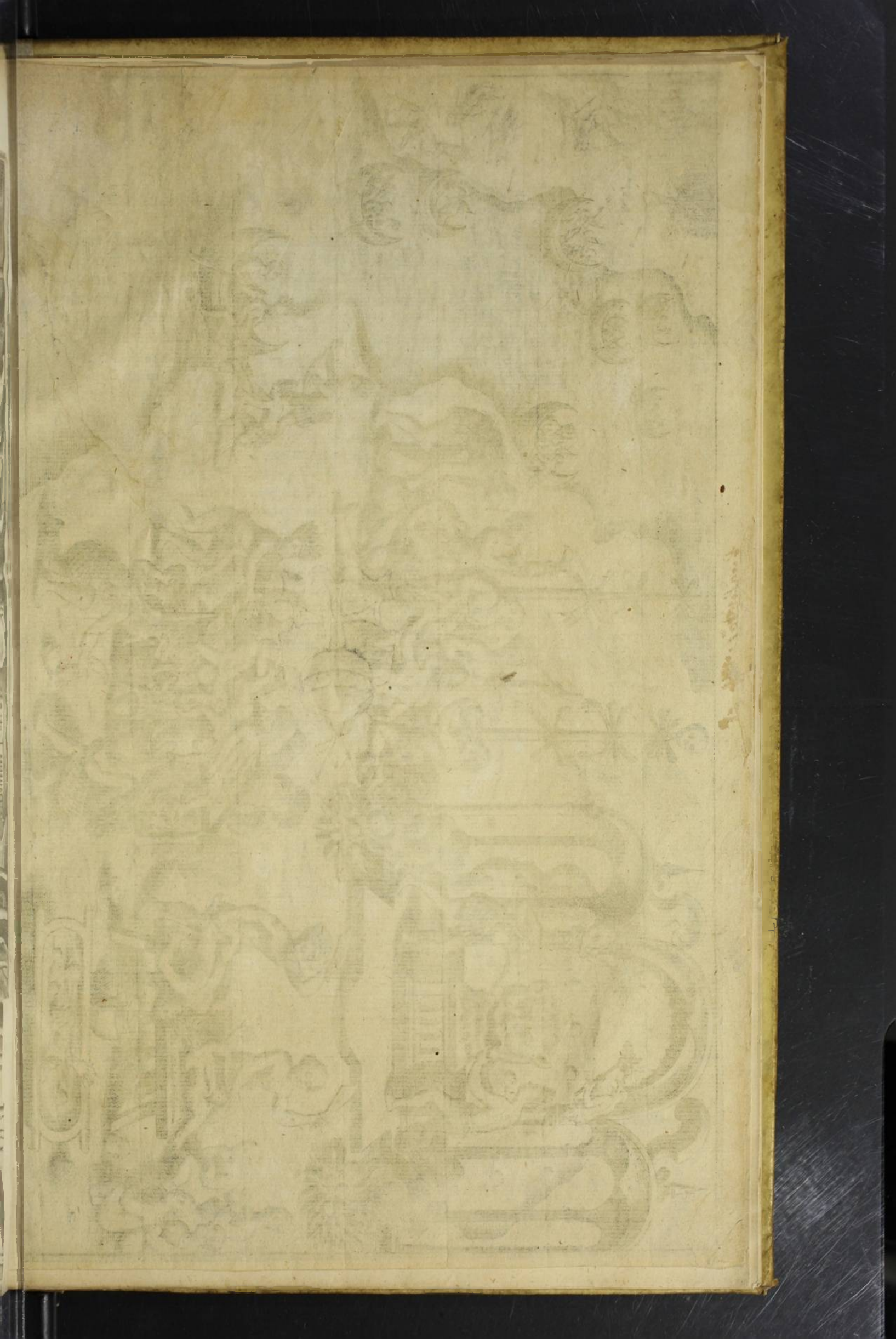

dominus dedit
verbum euangelizantibus : virtute multa .

Venite gentes lauare
Stolas vestras in sanguine
agni .

omnes gentes quascumque fecisti
venient et adorabunt coram
te Domine . psal . 85 .

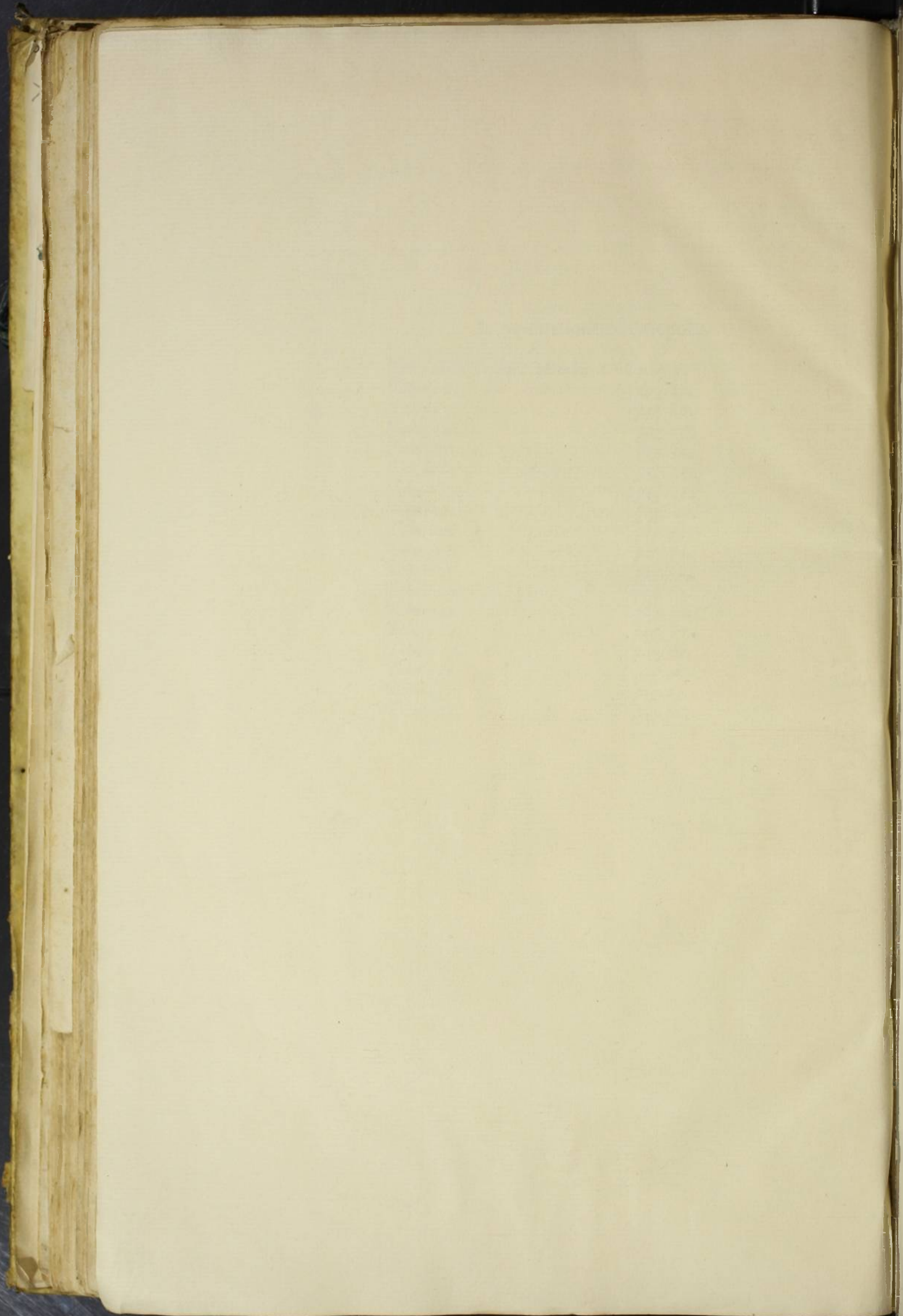
runt eos. E contrario verò laudem dicant Domino Deo nostro Americani populi, qui redempti sunt à servitute peccati, perfidiaque infidelis Babylonis. Vociferenturque cecidit, eecidit, Babylon magna, & ammodo non erit amplius. Dies sanctificatus illuxit nobis per fidem Catholicam; Rex pacificus in civitate David per fidem suam magnificatus apparuit nobis: notum enim fecit Dominus salutare suum in conspectu gentium revelavit justitiam suam irecordatus est misericordiae suae. Confundantur omnes qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulachris suis. Laudem dicite nostro, omnes servi ejus, & qui timetis eum, pusilli & magni Alleluja, Alleluja. Levemus & nos Fratres charissimi vna cum his gentibus ac populis vocem nostram, atque laudemus Dominum, & annunciemus in doctrinis inter gentes gloriam ejus, in omnibus populis mirabilia ejus; quia viderunt omnes fines terrae salutare Dei nostri. Notas facite in populis ad inventiones ejus: mementore quoniam excelsu est nomen ejus. Cantate Domino quoniam magnificè fecit; annunciate hoc in vniversa terra. Laudemus & superexaltemus eum quoniam glorificatus est, hinniuntque de mari nationum populi; in Insulis magnum Nomen Domini Dei Israël: à finibus terrae laudes ejus audivimus; & majestatem gloriae Salutaris Agnis Dei Iesu Christi Domini nostri Redemptoris. Cui sit laus, honor, & gloria, cum Deo Patre & S. Spiritu, in saecula saeculorum Amen.

F I N I S.

171

In Annotatōnem Bibliopola

<i>Tabula Christophori Columbi.</i>	pag. 5.
<i>Tabula 2.</i>	pag. 13.
<i>Tabula 3.</i>	pag. 27.
<i>Tabula 4.</i>	pag. 28.
<i>Tabula 5.</i>	pag. 32.
<i>Tabula 6.</i>	pag. 35.
<i>Tabula 7.</i>	pag. 48.
<i>Tabula 8.</i>	pag. 49.
<i>Tabula 9.</i>	pag. 53.
<i>Tabula 10.</i>	pag. 56.
<i>Tabula 11.</i>	pag. 59.
<i>Tabula 12.</i>	pag. 60.
<i>Tabula 13.</i>	pag. 68.
<i>Tabula 14.</i>	pag. 70.
<i>Tabula 15.</i>	pag. 77.
<i>Tabula 16.</i>	pag. 90.
<i>Tabula 17.</i>	pag. 93.
<i>Tabula 18.</i>	pag. 100.

012290

52

M
S
M.

5/6/52

9900

